

Кәкімдек
Салыков

Шығармалары

Кәкімбек
Салықов

Шығармалары

Екінші том

Туған елге мың тағзым

Өлеңдер

FOLIANT
БАСПАСЫ

Астана-2014

УДК 821.512.122

ББК 84 (5 қаз)

С 18

*Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігі
«Әдебиеттің әлеуметтік маңызды түрлерін басып шығару»
бағдарламасы бойынша жарық көрді*

С 18 Салықов К.

Шығармалары / К. Салықов. – Астана: Фолиант, 2014.

ISBN 978-601-292-987-4

49493

Т. 2. Туған елге мың тағзым. Өлеңдер. – 336 б.

ISBN 978-601-292-990-4

Көрнекті ақын әрі мемлекет және қоғам қайраткері Кәкімбек Салықовтың бұл жинағына негізінен өзі туып-өскен қасиетті де аяулы атамекеніне және туған еліне арнаған таңдаулы туындылары еніп отыр. Бұл шығармалардың қай-қайсысынан да ақынның елі мен жеріне деген зор махаббаты, шынайы құрметі мен сүйіспеншілігі айқын аңғарылады.

Жинақ көпшілік оқырман қауымға арналған.

УДК 821.512.122

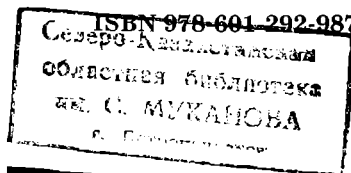
ББК 84 (5 қаз)

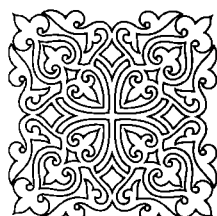
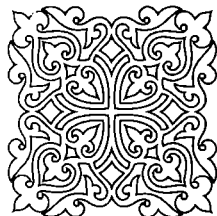
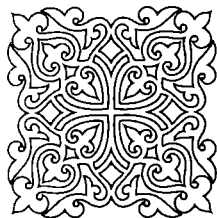
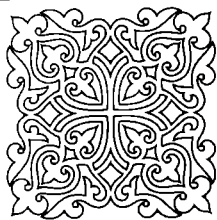
ISBN 978-601-292-990-4 (Т.2)

ISBN 978-601-292-987-4 (общ.)

© Салықов К., 2014

© «Фолиант» баспасы, 2014

Бірінші бөлім

ТУҒАН ЖЕРГЕ АЛҒЫСЫМ

КӨГІЛДІР КӨРКЕМ ӨҢІРІМ

I

Көрінді таулар көгілдір,
Көк мұнар сәлде жамылған.
Көк шырша сылқым өмір бұл,
Жаралған көк ніл ағыннан.
Тұмардай көкшіл жайнаған
Оқжетпес қандай еңселі?!
Көк жібек көлдер айналам,
Сексені бірдей сал-сері.
Көгілдір маржан өрнекке,
Ақырғы сәлем бермекке,
Ақ бура шөккен жер осы
Оранған көкшіл жөргекке.
Көгілдір екен жер-көкте
Сұлулық патша төресі.

Көк тоғай қолмен еккендей,
Желкілдеп өзен бойлаған.
Балқадиша өткендей,
Құба тал желмен ойнаған.
Балауса нәзік жауқазын,
Көкаршын көзді гүл сұлу.
Балқытпай қоймас жан назын
Балқурай көкшіл үн сұлу.
Қарашы кербез айбынға,
Көгілдір аққу айдында,
Салады «Қайран, Гөккуге».
Құлшынып құшақ жайдым ба,
Азайған шығар қайғым да,
Бой сергіп ғажап тәтті үнге.

II

Көгілдір өзен мөлдіреп,
Жүректің кетті тынымы.
Өткендей болды желбіреп
Қыз қалқа толқын бұрымы.
Көкжарма шатқал, көк жота,
Көк мақпал шоқы, қыраттар.
Көгілдір тартты ақ бота,
Құлыншақ, қозы-лақтар.
Кекілін сипап жел өтсе,
Бұрқырап иісі ерекше,
Көк барқыт арша боянды.
Бір кездесу керекше,
Дем беріп көркем елеске,
Сағыныш қайта оянды.

Өудемде жер-көк табысып,
Көгертті алқап өңірді.
Сәулемен жаңбыр жарысып,
Көгілдір маржан төгілді.
Тазарды бұта мәуелі,
Жарқ етті көкшіл қарақат.
Тотықұс ғашық өуені
Көкірекке шекті саяхат.
Кенелтіп адам санасын,
Кемітіп көңіл жарасын,
Бурабай бәрін құрапты.
Көгілдір, мөлдір, жаны асыл,
Іздесең қайдан табасың
Осыдан артық жұмақты?!

Көгілдір аспан сарайы,
Көгілдір күннің арайы.
Хандық пен салдық жарысқан
Ел төрі – Көкше маңайы.
Көгілдір жайма кекілді,
Қарағай бұлтқа жармасқан.

Көгілдір жалау секілді,
Аспанмен түсі алмасқан.

III

Өзен, көл, орман аралас,
Көгілдір таулар шала мас.
Көркіңе, Көкше, құмармын.
Бір күні тағдыр қызығып,
Өмірім кетсе үзіліп,
Көгеріп қайта шығармын.

2002

ЕСІЛГЕ ҚОНҒАН АҚҚУЛАР

Есілге қонды аққу-қаз,
Ақ қанат сылқым сусылдап.
Жағада тұрып болдым мәз,
Сағынған әннен сусындап.

Айдынның беті жанады,
Естіліп ерке саңқылдар.
Жүрекке жалау байлады
Есілге қонған аққулар.

Қызығып асау Есілге,
Аз емес ойға түйгенім.
Есімде... ауыл кешінде
Бетіңнен алғаш сүйгенім.

Толқытып құстар оралған,
Құба тал кетті желкілдеп.
Ояңды сезім жоғалған,
Сағынған жүрек елжіреп.

Жанарың қонды жанарға,
«Гәккуге» салса аққу-қаз.

Өзіңнен жеткен хабарға
Жалғанды жаным айтып наз.

Сұлу ән еркін төгілді,
Тулады жүрек бір демде.
Ажарың көзге көрінді
Аққуды аққу сүйгенде.

Қарағай, қайың желпінді,
Құстарға қарап анталап.
Биледі менің еркімді
Жер-көкке қонған махаббат.

24.04.2000.
Қызылжар

* * *

Көкшеде ғажап сұлу бар,
Көрген жан үнсіз қырындар.
Мейірім төккен жүзінде
Жан толқытар жылу бар.

Көргенде бойдың балқуы,
Тұтанар көңіл шалқуы.
Кішкентай ғана аруда
Шексіз жүрек тартуы.

Көрсен көзің қарығар,
Құмартып жүрек қанығар.
Талдырмаш, кербез бойында
Не тілесең – бәрі бар.

Қарай қалса көшеде,
Көз салуды еселе.
Сені мен деп қалып тұр...
– Басқа қазақ, – десе де.

Себебі бар сенбейтін,
Ырымы көп сенбейтін.
Ол көшеде жалғыз тұр
Мен ешқашан келмейтін.

Сыры да мол сақтайтын,
Мұңы да бар ашпайтын.
Қара жолға қарап тұр
Мен ешқашан баспайтын.

1992

ЕСІЛ МЕН КӨКШЕ – БІР АЙМАҚ

Көк Есіл, кербез, ер Көкше,
Аумайсың алтын аралдан.
Мағжандай дарын ерекше,
Шоқандай дана жаралған.

Қайырмасы:

Көк Есіл жыр байлап,
Сексен көл сырнайлап,
Оқжетпес тұр жайнап.
Аққулы көркем,
Гәккулі өлкем,
Есіл мен Көкше – бір аймақ.

Байтақ ел әнмен ұласты,
«Елім-ай» қалай аңдатпас?!
«Гәккуім» жайса құлашты,
Жұлдыздай жанды «Гауһартас».

Қайырмасы.

Жағаңа қонды, Есілім,
Әлемге әйгі Астанам.

Ақорда ашты есігін,
Бақытқа елді бастаған.

Қайырмасы.

Серілер өшпес салты бар,
Бірліктен ұрпақ жаңылмас.
Құлагер жортқан даңқы бар,
Есіл мен Көкше – бауырлас.

Қайырмасы.

ЕСІЛГЕ ҚОНДЫ ЕЛОРДА

Өзендер қайда Есілдей?!
Тасқыны – өмір көшіндей.
Атақты «Жекебатырдай»,
Жатпайды еркін көсілмей.

Қайда бар өзен Есілдей?!
Тыншымас мұздан шешінбей.
Көк толқын ақ жал бұлқынған
Сұлудың мамық төсіндей.

Қуантты Есіл талайды,
Жарылқап жатыр маңайды.
Қостанай, Көкше, Түменге
Есілдің суы тарайды.

Алқа ағаш – аппақ орманы,
Ақ бидай – өрде орғаны.
Жағасында – Қызылжар,
Түстікте елдің қорғаны.

Сарыарқаның төсінде,
Әлемнің озық көшінде,
Астана келіп орнады
Көгілдір, көркем Есілге.

Серпілтсем ешбір қысылмай,
Молшылық – жазым, қысым – бай.
Есілге қонды Елорда
Қазақтың бақыт құсындай.

15.04.2012.

Астана

АБЫЛАЙ ХАННЫҢ АЛАҢЫНДА

Бурабайда «Абылай ханның алаңы»,
Байтақ елге атағы тез тарады.
Сұлу Көкше, орман-тоғай, Оқжетпес
Қоршап тұрған тәуелсіздік аралы.

Әсем белгі, мұнара сәнді, зәулім,
Аңдатып тұр тұңғыш Президент дәуірін.
Табиғатқа, хан атына лайық,
Жайнатып тұр кербез таудың бауырын.

Хан алаңын көру кірсе заңыма,
Кім қызықпас Абылайдың тас тағына?
Орнатыпты өз қолымен табиғат
Кең алаңның ең биіктеу жағына.

Ақындыққа сәт серік боп ергендей,
Ғадетім бар құбылыстарды тергендей.
Табиғи тас,
Ханға лайық, сәнді етіп,
Қолдан құйып, Тәңірім жасап бергендей.

Жаңа өмірде талай белгі жаңғырар,
Жаңғырар да сан ұрпақты таң қылар.
Таң қылар да Абылай ханның рухы
Әр жүректе өшпес белгі қалдырар.

04.01.2008

АУЫЛҒА СӨЛЕМ

Ассалаумағалейкум, елім-жұртым!
Сағыныш селі жеңді дүркін-дүркін.
Біржан сал, Ақан сері, Үкілі Ыбырай
Салтымен жетеледі мені ғұрпың.

Ақындық Көкшетаудай парнасының
Сарқылмас дария-толқын арнасымын.
Бастаған Мағжан, Сәкен, Сәбит, Ғабит –
Ұлы көш кейінгі ұрпақ жалғасымын.

Келдім ғой көптен көрмей қапаланып,
Есейдім «Ата» деген атақ алып.
Төбіренсем жан анамның ізін көріп,
Сүйейін қара жерді жата қалып.

Лаулады Ұлытауда оты өнердің,
Қияда жалғыз жүріп көшелендім.
Тербетші жыр бесігін, ауылдастар,
Келіп тұр алдарыңда бөпеленгім.

Көнбеймін көңіл қозғап жас үюге,
Болмаса, тай сойғызып ас үюге.
Тіршілік бір парызын ақтай келдім
Ата-ана зиратына бас июге.

Есімнен, ерке күнім, кетермісің?
Келіп тұр құз-қияға жетер құсың.
Ардақты қариялар – дариялар,
Көргендер ата-анамды, есенбісің?!

Есінде жолдағының жорамал көп,
Жүрсем де қолым тимей, жоламай көп,
Сескенем жай отырып...
Мен де бір күн
Ауылдың ең үлкені болам-ау деп.

Біржан сал сөзі қалды көкейімде:
«Сұм дүние келтеленер өтерінде».
Ағалар, алшаң басып жүре берші
Немере-шөберелер жетегінде.

Шабысым бөсеңдемес жараудамын,
Кеңейтем тар дүние шар аумағын.
Құрбылар, қартаймаңдар, мен әлі де
Сендерге қыз күніңдей қараудамын.

Әндетіп «Жезкиікті» еткен үлгі,
Өздерің білесіңдер еккенімді.
Баптаған сол жорыққа
Көре келдім
Сырымбет баурайында мектебімді.

Туған жер – сұңқар сүйгіш құс-алаңым,
Төсіңнен биік шыңға ұша аламын.
Сау жүрген ұстаздарға сәлем берем,
Жүзінен өткендей боп ұстараның.

1992

ЕСІЛ МЕН КӨКШЕ – БАУЫРЛАС

Есіл ортақ, Көкше ортақ
Бауырлас асыл аймаққа.
Емес бұл жеңіл сөз жортақ,
Сүйенген шындық аруаққа.

Бөрі ортақ – сексен көлімен,
«Гәккудей» әні – бал-дәрі.
Айыртау Саумалкөлімен,
Зеренді, Борлық, Шалқары.

Ну орман үнсіз баурайды,
Сүйсініп денең қызғандай.

Ақ қайың көзді арбайды
Ақ балтыр, аппақ қыздардай.

Қожаберген жырау – өр тарлан,
Өлкеге ортақ Шал ақын.
Абылай хан өшпес жол салған,
Шоқандай туған дара шың.

Көк Есіл мен Ер Көкше –
Құтты жер, сыры сан алуан.
Мағжандай ақын ерекше,
Абайға жақын жаралған.

Сегіз сері, сал Біржан,
Ақан, Ыбырай, Орынбай –
Мәңгілік мұра қалдырған,
Өн-күйдің асыл қорындай.

Көк Есіл ортақ жағасы,
Сал Көкше жазы, күзі ортақ.
Қазаққа қымбат бағасы
Құлагердің ізі ортақ.

Бабалар ерте ұғысқан,
Жас ұрпақ жолдан жаңылмас.
Ағайын, асыл туысқан,
Есіл мен Көкше – бауырлас.

2012

АҚАН СЕРІ

Ұқсаған тұлпарға да, сұңқарға да,
Болғаны қандай жақсы атаң дана.
«Бір сырлы, сегіз қырлы» бар қазақта,
Атасы серіліктің Ақан ғана.

Сұлу саз, асыл жырдың аққан селі,
Кемеңгер әншіліктің ақтангері.
Саятшы, бапкер, ұстаз, ел ағасы,
Жан досы Құлагердің – Ақан сері.

Жын емес, пері де емес тақсыр күлген,
Тозған ел дүлдүлі еді бапсыз жүрген.
Жасқантқан Жәңгір ханды Исатайдай,
Сарыарқа патшасы еді тақсыз жүрген.

Аспанда шарықтаса «Қараторғай»,
Сырымбет сырласады дара толғай.
Дүниеден Құлагермен Ақан өтіп,
Қызыққа қалды біздің дала толмай.

КӨКШЕТАУ – ӨСЕМ ӘН ҚАЛА

Көкшетау – асыл қала Арқадағы,
Жыр толқып, ауасынан ән тамады.
Аққу-қаз саңқыл қақса көл шетінде,
Көрген жан «Гөккулетіп» қарсы алады.

Қайырмасы:

Сәулетті, сұлу сән қала,
Дәулетті, алтын дән қала.
Сал-серілер ордасы,
Көкшетау – өсем ән қала.

Оятса бау-бақшаны таң самалы,
Тотықұс тоқсан түрлі ән салады.
Көлде ән, көшеде ән – көңіл шалқып,
Адамның еске түсер аңсағаны.

Қайырмасы.

Ақ қайың тау етегін өрлей өскен,
Сәлемін жеткізеді желмен өскен.

Қаракөз жарқ етердей елеңдеймін,
Базарын балалықтың бірге кешкен.

Қайырмасы.

Келбетін көзге оралтса сылқым елес,
Түзелер аққу-қазбен біздің кеңес.
Бірауық тыңдай қалсаң айналаны,
Бір ауыз ән салмауың мүмкін емес.

Қайырмасы.

ҚҰРДАСТАРҒА

Отыз екінші жыл төлі – құрдастарым,
Тірліктегі ең жақын сырластарым.
Мұңдастарым – опаттан олжа болған,
Тірі қалған тірнектер – жылдастарым.

«Егделікке сенің не жабдығың бар?»
Десең, құрдас, ойлы жыр-сандығым бар.
Өз жүгімді өзгеге сүйретпейтін,
Ерте жұтқан әкені тағдырым бар.

Айықпастай көбейткен шешем мұңын,
Жеңіл сөз ғой «Ауыр жыл...» десем бүгін.
Анам шеккен қиямет еске түссе,
Тірі тамұқ сол шығар кешкен күнім.

Аз болғандай қисапсыз бір басқа мұң,
Соғыс келді, ел зары тынбас қалың.
Сиыр жегіп, жер жырттық жалаң аяқ,
Тоғыз жаста сол еді қорғасқаным.

Егін-шөптің соңында сана бітті,
Білмей өстік шалдуар шалалықты.

Құлын күннен қол шалғы сыңғыры мен
Соқа жұтып әкетті балалықты.

Шота, Шерхан, Нұрғожа, Жақсылық бар,
Өңшең арыс шыңдаған тапшылықта ар.
Қаршадайдан малшынты ел мұңына,
Аштық жылы ел кешкен ғасырлық зар.

Мұң мен шерді іштегі құрықтаған,
Құрдастарым, баспадың бұрыс қадам.
Сапқа іліксек сарқыла күш төгумен,
Тағдыр бізді табиғи сұрыптаған.

Қой бағыстық қол салмай асыққа да,
Болғамыз жоқ «бұзаубас», «жасық» бала.
Қасыққа да ертерек жармасамыз,
Ашқарақпыз жан құштар ғашыққа да.

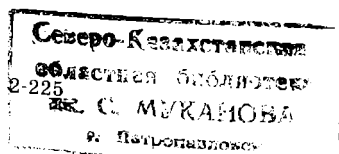
Алла сақтап қатерден ала жалын,
Ерте үйретті тіршілік бар амалын.
Қай билікке жетсек те ұмытпаймыз
Бөліп жеген интернат қара нанын.

Өмір берген ардақты құрдастарым,
Сендер жайлы таусылмас жыр-дастаным.
Сеңгіріне сексеннің жетіп қалдық,
Тоқсанның да көрейік нұрлы аспаным!

* * *

Алпыстан асқан жас болмас,
Жөн табар мың бір тілегің.
Арулар аса қас болмас,
Ұрлата салар жүрегін.

Жетпісте жүрдім желпініп,
Жас емес, әрі-сәрі боп.

Қалса да жылдам жел тиіп,
Серілік бітпес нәрі көп.

Сексенге жеттім серпіліп,
Тағдырдан көрмей тапшылық.
Қалғам жоқ оқыс мертігіп,
Сабада сарқыт баршылық.

Қызуын шабыт жоймаймын,
Тергендей еңлік гүлдерді.
Сөз қазған сәтте ойлаймын
Жез қазған кенші күндерді.

Тірліктен қалмас көңілім,
Болса да жүрек жаралы.
Ендігі өлең-өмірім
Тоқсанға көзін салады.

Толағай қоймас санаспай,
Тоқсанның қалың орманы.
Тоғайдан сол бір адаспай,
Толғанып өтсем болғаны.

*17.03.2012.
Астана*

ЖЕТІСУ МЕН КӨКШЕДЕЙ

Тамсантқан алтын арай таңыменен,
Сүйсінткен жан баураған сәніменен.
Көкшетау Жетісумен жалғасып тұр
Біржан сал, ақын Сара әніменен.

Балқаштың ғашық болып ақ түніне,
Алатау сәлем беріп ақ гүліне;
Оралған сексен көлден аққу-қаздар
Салады Үкілі Ыбырай «Гөккүіне».

Тойлы ауыл Сырымбеттің саласында,
Көз салса оза тартқан қарасынға,
Құлагер шауып жүрген секілденер
Көкше мен Жетісудың арасында.

Жаңғырса Ақан сері арман әні –
Есінен бар қазақтың қалмағаны.
Ақындық Құлагері Ілиястың
Тамаша ел мен елді жалғағаны.

1993

АРДАҚТАЙЫҚ АСЫЛДЫ

(Бәйкен Әшімовке)

Күндер өтті Бәйкен бар деп сенетін,
Байтақ ел боп көрдік ажал кенетін.
Нар тұлғаны еске алуды ойласақ,
Биыл жылы тоқсан беске келетін.

Кездескенде кең мінезге таңданып,
Қарсы алатын қуанышпен бар халық.
Ақ жүрегін туған елге арнады,
Көрмеді одан ешбір адам зар қағып.

Ноян іспен жолбарыстай өрледі,
Бір қазақты үшке бөліп көрмеді.
Көкшетау мен Қарағанды, Жетісу
Жоғын жоқтап, аспай-саспай төрледі.

Ел басқару теру емес қыр гүлін,
Кедергінің жарып өтті мың түрін.
Жұтты өткеріп,
Отан қорғап, от кешкен
Таңғаламыз ағаларға біз бүгін.

Тер төгудің шырғалаңы басталды,
Арыз жазып, кей қызғаныш қастанды.
Ол сыр бермей, Қазақстан үкіметін,
Аз емес-ау,
Дәл он төрт жыл басқарды.

Жылдар өтті жемісі мол ағынды,
Жеделдетті алмай Бәйкен дамылды.
Бақыт құсы мәңгі қонды басына –
Кең төсіне «Алтын Жұлдыз» тағылды.

Тәуелсіздік жеткен кезде зейнеткер,
Білек сыбап күшін қосты, ел жөптер.
Елбасының әр қадамын қостаса,
Адал болды дені таза еңбеккер.

Алатаудың ақиығы секілді,
Тоқсан жаста топқа түсіп бекінді.
Газеттерде бар халықпен сырласып,
Ел абызы ой бөлісті не түрлі.

Мәңгілікке тоқсан үште аттанды,
Оқыс қайғы күңіrentті қарт жанды,
Бәйбішесі ерте өтіп өмірден,
Бәйкен үшін тез қысқартты ақ таңды.

Асыл мінез туса ардагер тектіден,
Болса-дағы өзге талқы көп кілең:
Аңсағанда «Бақыт атты бақытын»,
Жер бетіне сыймай кетті деп білем.

Жардың ісі – ардың ісі осындай,
Нардың ісі көрінер ме тосындай?
Аңыз бейне,
Өлімі де аңыз боп,
Жүре алмады жедел жетіп қосылмай.

Тағдыр солай әмір етсе қатайып,
Ақиқаттың дәмін айқын атайық.
Беу, ағайын, абыз аға, ер тұлға
Тоқсан бесін сый-құрметпен атайық.

СИЫНАР ПІРІМ – АБЫЛАЙ

Басқарып қазақ баласын,
Хандардың ханы атанған;
Айнала жаудан даласын
Қорғаумен озған қатардан.

Аруақты кетпе танымай,
Білмесең, атын анықта.
Сиынар пірің – Абылай
Төнгенде қатер халыққа.

Елдігін сақтап қазақтың,
Ордалы өрге ту тіккен.
Аңсаған мәңгі азат күн,
Береке, бақыт, бірлікпен.

Бәйгеге жүйрік қосқанда,
Саятта қыран құс ілген.
Белдесер жауды тосқанда,
Айтып жүр атын ішіңнен.

Аруақты кетпе танымай,
Жасанған жауға жасыма.
Сиынар пірің – Абылай,
Төнгенде қатер басыңа.

Іргелес ел боп теңдестік,
Әлемге атым самғады.
Бүгінгі біздің дербестік –
Абылай ханның арманы.

АҚЫНДАРДЫҢ БЕРГЕНІ

Ақындарда жасыру жоқ жан сырын,
Аялайды шындық деген тақсырын.
Құты қашар сонда әңгүдік жаманның,
Нұры жанар аты әйгілі жақсының.

Қуанышы жүрегіне сыймаған,
Сағынышы шырай бұзып қинаған.
Өлең болып өзі өріліп түседі
Тірліктегі байлығы сол жинаған.

Терең мұңы, қатал өмір шырмаған,
Өкініші өртендірген бұл ғалам.
Самал жел мен арай таңдар тебірентер,
Құбылыс жоқ ақын көңіл бұрмаған.

Түсінер-ау соның бәрін милы адам,
Ақында жоқ айтуға сыр қимаған.
Ол өмірде жалған сөзден қорқады
Шарайнадай түйір тастан қираған.

Асау аттай үзіп өтер кермені,
Жырлатпайды көкірек жарған шер нені?!
Ақиқатты айтып өтер тайсалмай –
Ақындардың өмірге сол бергені.

19.02.2003.

Астана

КӨКШЕТАУ – ДАРХАН, ДУМАН ЖЕР

Тау жетпес Көкшетауға жер бетінде,
Сөз жетпес теңеу болар келбетіне.
Саясы сексен көлдің жаралыпты
Жүректің жұқа жерін емдетуге.

Қайырмасы:

Мақтауға татыр,
Ерледі батыр
Абылай алаң құрған жер.
Көк майса өрі,
Ән-жырдың төрі
Көкшетау – дархан, думан жер.

Көк мұнар көсем таулар кербез, асқақ,
Ту тіккен бар қазаққа ұран тастап.
Оқжетпес, Сырымбеттер туған екен
Өтуге сұлулықтың көшін бастап.

Қайырмасы.

Қазақтың тарихы бар әр тасында,
Жаңғырды Ақан әні жартасында.
Жалындай Құлагердің желкілдейді
Көшкен бұлт көкшіл таулар алқасында.

Қайырмасы.

1992

КЕНШІ СЫРЫ

Беу, муза!
Ен шабытқа бөледің бе?!
Бармасын ел сырынан бөлек үнге.
Ояу сөз, бояуы айқын, дыбысы ашық,
Терең ой мекендесін өлеңімде.

Әкелер қан майданға ерте кетіп,
Балалық жіберген жоқ еркелетіп.
Үйрендік іске обыр, тілге сараң,
Мың ойлап айтар сөзді келтелетіп.

Кешегім боларлықтай бүгінге сеп,
Сарқылмас заман мұңы үнімде көп.
Кен қаздым кейбір ділмар айтпасын деп
«Білгені, бітіргені тілінде...» деп.

Түспесін титім нұқсан ар-намысқа,
Салтым жоқ жан сауғалар қалтарыста.
Аралдың айқасында шаш ағарды,
Жүрмей ме нағыз ақын арпалыста.

Қопарған Жезқазғанда жезім өлең,
Телегей болып кеттім өзім өлең.
Қыздырып ішкі намыс
Асыл тасқа
Қараймын ақын-кенші көзіменен.

Талпынсам туған жерден алыс қонып,
Қуандым Жезқазғанмен таныс болып.
Шіркін-ай, арман еді ұқсап қалу,
Дүниеден өтпесем де Қаныш болып.

Беу, достар!
Демессіндер бекер еді.
Жер тілін білу ынта еселеді.
Сырым сол – Қаныш аға зор атағы
Көкшеден Ұлытауға жетеледі.

2000

АҢШЫҒА

Жәңгір аға!
Шаршадым тас қиратып,
Қырға кенім жөнелді тасқын атып.
Киігі көп далаға кетейікші,
Аңға шығып келейік қасқыр атып.

Ақбөкенді аш бөрі басынады,
Басынады, билігін асырады.
Сұлу қайтсін, ішқұса ашынады,
Сая таппай, көргенін жасырады.

Қара көзге мөлтілдеп қапа тұнды,
Білем не мұң аруға бататынды.
Қасымызға ертпеңіз қасқыр атпай,
Қастандықпен ақбөкен ататынды.

Қызыл құмда кездесер тарлан шұбар,
Бөлтірік те бөрі боп қалған шығар.
Қанжығамыз көкжалға қарық болса,
Құралайлар қуанып алдан шұбар.

Түсінеді ол оқыс от тиетінді,
Тоқтайықшы, ұғынсын ниетімді.
Тым болмаса бір көріп қалайыншы,
Талай жылдар сырымды білетінді.

Ұқсын өмір оралмас мезеттерін,
Білсін аңсау, табысу кезектерін.
Жалт қараса басылар шаршағаным,
Қимастық деп түсінем тез өткенін.

ДАНАЛАР СҮЙГЕН ЕСІМДЕР

Орыста Татьянадан есім аспас,
Құдайдың сүйген құлы тегін баспас.
Құмартқан, ынтық, құштар жас жүректің
Өзге есім тап осындай емін таппас.

Мүлтіксіз таза сұлу Анна Керн,
Тандантты-ау данышпанды кербез керім.
Тамсантип, бір көргенде ғашық етті
Тең бөліп қос жүректің мұң мен шерін.

Қазақта есім аспас Қыз Жібектен,
Сұлу сол ғасырларды дүбірлі еткен.
Теңейміз сүйген жарды Қыз Жібекке
Махаббат майданында ғұмыр шеккен.

Теңселтсек көкіректегі теңіз-сырды,
Әлемде кей есімдер негіз құрды.
Джультетта екі көзге елестесе,
Есіңе бір аласың Шекспирді.

Беу, Пушкин!
Басындасың асыл жолдың,
Ғашықтық әлемінде тасып-толдың.
«Евгений Онегинді» аударып ем,
Мен сенің Татьянаңа ғашық болдым.

Байқатқан қиял-ғайып шың төбесін,
Ұрпаққа сабақ болар бұл кеңесім.
Сағынтып кейде адамды шыдатпайды
Әлемде данышпандар сүйген есім.

САҒЫНЫШ НАЗЫ

Сағынсам естен жаңылып,
Сағымда жүзің көрінді.
Сары бел жатыр тарылып,
Сандалдым таппай жөнімді.

Сан жылдар өтті – көрмедім,
Келбетің естен кетпейді.
Жапанда жалғыз шөлдедім,
Шақырсам даусым жетпейді.

Ақ қайың шықса алдымнан,
Жапырағы жылап тербелген.
Елестеп бейнең балдырған,
Аңсау да жедел ем берген.

Қасымда жайнап сен тұрсаң,
Демес ем, дүние, өгейсің.
Бір күні оқыс көз жұмсам,
Тұншығып кетті дегейсің.

БІРЖАН САЛДЫҢ ЖАНБОТАҒА АЙТҚАНЫ

Жанбота, мені шенеп майырмайсың,
Тоқымды шаптан тартқан айылдайсың.
Хан-төре үмбетінен айырғанмен,
Туған ел құрметінен айырмайсың.

Жанбота! Қырындамай бермен қара,
Деп жүр ғой жаңылған ел сені дана.
Күнде алдап бар қауымның есін алдың,
Шошытқан жоқсың жалғыз мені ғана.

Атыңның қызыққам жоқ озғанына,
Жан-жағың кетіп жатыр өз қамына.
Теңіздей терең тартып толғанамын
Күйініп туған елдің тозғанына.

Шындықты шыры таза құптар халық,
Нәсілін сен қинадың ұқпай қалып.
Күрсінем, өзге ағайын оза тартып,
Жүдеген жалғыз үйдей жұртта қалып.

Үйірде тепкі көрген тайымдайсың,
Жөн білмей, құрғақ сөзді жай ырғайсың.
Сен мені бүгін төрден айырғанмен,
Туған ел жүрегінен айырмайсың.

Біздің ел заманында ірі ел еді,
Қылығың оңбастай қып дүреледі.
Білмеймін, аласапыран дүние-дүрмек
Қай күні, қайда барып тіреледі?..

СЫРЫМБЕТ

Көкшенің сал Сырымбет – бір саласы,
Етегін көл көмкерген жер сарасы.
Аққу-қаз гөккулеткен сырнай-керней,
Бәрі әнші:
Орман,
Тоғай,
Кең даласы.

Сырықтай тікше біткен шыңы биік,
Таусылмас құлагершіл мұңы тұйық.
Анамның ақ сүтімен жырға орады,
Көкірекке аңыз-дастан сырын құйып.

Айнадай Жекекөлі жарқыраған,
Еркелеп тас бұлағы ән құраған.
Осындай жерде туып,
Өрге жетті
Шоқандай ел данасы,
Алтын адам.

Ғашық жан Сырымбетке Ақан сері,
Әніне тауға арнаған құмар елі.
Серіге серік болып мінген аты,
Даңқына даңқ қосты Құлагері.

Бүгін де біздің мектеп аты әйгі,
Ұлдары даналардың салтын жайды.
Қыздары әнші-биші Ақтоқтыдай,
Сағынтып кейбіреуі салды қайғы.

Осындай шындықты айту болмас айып,
Мен шықтым осы ордадан қанат жайып.
Ұлағатты ұстаздарға алғыс айтсам,
Жүремін естен кетпей,
Көңілім байып.

ӨМІРДЕН АЛҒАН САБАҚТАР

Асығыс заулап сағаттар,
Ойды ой қозғап қабаттар.
Сондайда жыр боп төгілді
Өмірден алған сабақтар:
Адалдық деген ғажап бар,
Ақ ниет жанға тағаттар.
Арамдық деген індет бар,
Байыған сайын жалақтар.

Ел мұңын ерлер қорғайды,
Оларды аруақ қолдайды.
Бірге өсіп, біте қайнасқан
Арысқа бақыт орнайды.
Арамза жолы оңбайды,
Жемқорға бақыт қонбайды.
Шет елге ақша тықса да,
Түбінде мықтап сорлайды.

Көкірегі көпке нұр құйып,
Тер төккен ортақ мұң түйіп.
Тасада қалған тарлан бар,
Бір «дөкей» оған бұртиып.
Жымыңдап күліп жылтиып,
Жағымпаз жүр ғой қылтиып.
Жақсыны сырттай жамандап,
Жайғасты төрге тымпиып.

Қойсаң да берік арқандап,
Мақтаншақ басар талтандап.
Қалтасы қалың пәлекет
Депутат болды алшандап.
Тәкаппар шенді тарпаңдап,
Бастықты тірек қалқандап,
Жаман аттай жал біткен,
Жолатпас досын шалқандап.

Жасампаз жанға ары бар,
Рахматы елдің табылар.
Алдынан ертең ол кетсе,
Ел-жұрты қатты сағынар.
Аталы сөздің жаны бар,
Әр әкім жеке заңы бар:
Жұмыстан құса біржола,
Жолатпай қою тағы бар.

Көрініс те көп салмақтар,
Кәсіпкер бар ғой ардақтар.
Жоқ боп тұр бірақ халыққа
Қамқорлық жасар магнаттар.
Осылай толқып қабаттар,
Өмірден алған сабақтар.
Біріне бірің адал бол,
Бауырым, ұлтым, қазақтар!

*12.04.2012.
Астана*

* * *

Бір адамды алдарсың,
Ондайды кім аңғарсын?
Көпті алдауға жаттықсаң,
Киесі соғып зарларсың.

Бір аңқауды жығарсың,
Мықтымсып төрге шығарсың.
Жақтырмас бірақ көпшілік,
Жамбасқа түсіп құларсың.

Пыш-пышқа көмей созарсың,
Жел сөзге мініп озарсың.
Бірақ та шындық шырылдап,
Соңыңнан қалмай тозарсың.

Алпауыт етер байлығың,
Ақшамен өсер айбының.
Ел байлығын енші етсең,
Тозағы жұтар қайғының.

Адалдық – мәңгі мереке,
Ете алмас ешкім келеке,
Оралса адал теріңмен
Абырой, атақ, береке.

29.03.2012.

Астана

ҰЛЫТАУ ЖАЙЛЫ ҮЗІК СЫР

Даналықтың қызықсам салтына бір,
Қарт Ұлытау төгілер атына жыр.
Отансүйгіш көтерген рухымды,
Өзі де бір көсем тау, даңқы да бір.

Ойнақтаған тау-бөктер кілемінде,
Салтанат бар көп киік легінде:
Ақ Шоқыны айналып өтіп жатыр
Білезіктей сұлудың білегінде.

Бауыр басқан таулардың көп легі,
Қарт Ұлытау – солардың төргі шебі.
Етегінен ғарышқа ұшқан кеме
Жетегінен шыққандай көрінеді.

Әлімсақтан Ұлытау алшақтайды,
Кен табылар қай жерден қазсақ сайды.
Жезқазғанға Құдайым қоса берді
Қаныш құмар Жезді мен Қарсақбайды.

Ұлытауда ертерек таң атады,
Кең даланы әудемде жаңартады.

Ұлылықтың шын сыры осы шығар,
Бабалардың ізіне қаратады.

Содан кеттің, Ұлытау, ән-жырым боп,
Ұларыңа арнаған жан сырым көп.
Етегіңе құрғанда жаңа ауданды,
Ат салыстым аянбай, бір ұлың боп.

11.04.2012

ЮРА АЙТЖАНОВҚА

Әнге ораған өзі көрген дәуірін,
Әкетті ажал інімнің бір тәуірін.
Кербез, биік Оқжетпеске ұқсаған,
Өтті өмірден асқақ дарын бауырым.

Осындайда не келмейді көңілге,
Көрік берді ол сал Көкшедей өңірге.
Евтушенко – ұлы ақыны орыстың,
Досы болып, сайрандасты төрінде.

Не амал бар тура келген ажалға,
Талай-талай тарланды алған тажалға?
Күміс әуен сыңғырымен гитардың,
Юра, есімің қалар мәңгі назарда.

Ел жоғалтты сұлулықтың ғашығын,
Кетті өзіңмен айтылмаған тасып үн.
Топырағың торқа болсын, нар тұлға,
Ақылға бай, арлы азамат, асылым!

Содыр әкем жақтырмаған атыңды,
Буырқанып басын бекер қатырды.
Жыға алмайды, жыға алмады «ақ аю»
Асқақ әнмен өзің құрған шатырды.

Өтті өмірің талай шапқын желіспен,
Таттың жеміс ән әкелген Жеңістен.
Жер бетінде жақсылықты жалғадың,
Берсін Алла мәңгі тұрақ пейіштен.

Астана

КӨКШЕТАУ

Көкшетау – өзге таудың тәубесіндей,
Қызығы – құмартқан қыз әуресіндей.
Көлдегі Оқжетпестің суреті
Сұлудың айнадағы сәулесіндей.

Бурабай тауды айнала жатқан екен,
Жұмбақтас суға белден батқан екен.
Ақбура шөлі қанып, дөң асқанда
Қай сотқар көзі қиып атқан екен?

Қос өркеш көшкен бұлтты өкшелейді,
Сал бойын сандықтастар дестелейді.
Сыры көп ел аралап аңыз болған,
Қазағым еркелетіп Көкше дейді.

Аққу-қаз екеу-екеу ойнайды екен,
Нәзік жан махаббатқа тоймайды екен.
Сақ қыран шүйілсе де шер тарқамай,
От құшақ күйдірсе де қоймайды екен.

Қарағай қатпар тасты тесіп өскен,
Бәйтерек көкке бойы жетіп өскен.
Ақ балтыр ақ қайыңдар билегенде,
Тал ойнап, шілік басы желкілдескен.

Жан-жақтан жұпар ауа себіледі,
Екі аяқ бір басуға ерінеді.

Аспаннан күн сөулесін қуа келген
Ақ жаңбыр ақ маржандай төгіледі.

Айыртау Ақан, Біржан секілденер,
Сырымбет Құлагердей еркін желер.
Жалғызтау Үкілі Ыбырай сияқтанса,
Өзіңнің сал-сері боп кеткің келер.

Тау – қорған атам қазақ жалауы бар,
Тау – көсем Абылай ханның алаңы бар.
Тау – дана Шоқан өскен баурайында,
Тау – батыр Мағжан аға Баяны бар.

Айтқаным көргенімнен аспағандай,
Екі көз шыр айналар тостағандай.
Көгеріп көк белбеудей Есіл жатыр,
Көкшетау әудем жерге тастағандай.

Тау сері, сексен көлі етегінде,
Барады сексен қыздың жетегінде.
Япырмай, соның бәрін қияр ма екем
Соңыра көз жұмылып кетерімде?..

* * *

Аққусың жел сындырған қауырсынын,
Беу, қалқа!
Тағдыр артқан ауыр сырың.
Кездесіп,
Шер тарқатты қайран жүрек,
Назынан рахат алып дауысыңның.

Көп күткен алыс жолдан оралғандай,
Қара көз жаутаң қақты қол алғандай.
Мен тұрдым бір қуанып,
Бір мұңайып,
Көп жылғы өкінішім жоғалғандай.

Қоштасу азап болса өмір берген,
Кездесу жұмақ екен көзім көрген.
Таттым ғой көп сағыныш жұбанышын,
Сүйкімді мезет туып көңілденген.

СӨЙЛЕЙДІ ТАҒДЫР СОНДАЙДА

Сағынбай көңіл толғай ма,
Толғанбай қиял торлай ма?!
Махаббат дерті ой қозғап,
Сөйлейді тағдыр сондайда.

Елеңдеп көңіл болжай ма,
Аңсатқан арман, ол қайда?
Дос деген адам қас болып,
Сөйлейді тағдыр сондайда.

«Ауылға жетер жол қайда?..»
Дей қалшы ұшқан торғайға.
Шырылдап саған тіл қатар,
Сөйлейді тағдыр сондайда.

Жезкиік қайда, мен қайда,
Кездесу шаттық жолдай ма?
Ұшарға қанат таба алмай,
Сөйлейді тағдыр сондайда.

Жүйріктен жабы озғанда,
Өділдік жолы тозғанда;
Ашынған жаның күйзеліп,
Сөйлейді тағдыр сондайда.

Қияға қыран қонбай ма,
Алыстан шолсам болмай ма?
Ел мұңы естен бір кетпей,
Сөйлейді тағдыр сондайда.

ҚЫЗЫЛЖАРЫМ – ҚҰМАРЫМ

Жарқабақта жанғандай қызыл жалын,
Байқап қалдым Есілде қызық барын.
Бала ғашық балдырған еске түсті
Жарқ еткенде алдымда Қызылжарым.

Құба талдың қарашы сызылғанын,
Жел қосылған алмайын үзіп өнім.
Мен келгенде құрбылар қарсы алар ма,
Құпия сыр ақтаршы, Қызылжарым.

Қызыл ішік баяғы қызығарым,
Есіме алсам, елжіреп тізілді өнім.
Құлын білек, аққұба қыз еді ғой,
Мекенжайын айтсаңшы, Қызылжарым.

Сағыныштың жүректе ізі қалың,
Байқайсың ба қамкөңіл бұзыларын?
Бота көзі мөлтілдеп, жаудыраған
Сол қалқатай қайда екен, Қызылжарым?

Сыр ақтарсам, естелік үзім-ғайым,
Белгілі ғой жан құштар қызық жайым.
Балапаны аққудың сияқты еді,
Кездестіріп жіберші, Қызылжарым.

25.02.2003

ЭЛЕГИЯ

Арқалап мұңын ғаламның,
Соққысын таттым заманның.
Ойда жоқта оқ тиіп,
Қиянат шеккен адаммын.

Жүрегім шалқып-тасынған,
Құштарлық шексем жасымнан,

Жадымнан менің шықпайды
Сағымда жүрген асыл жан.

Көбейді достар төрлетіп,
Талай жер көрдім ержетіп.
Таусылды менің тағатым,
Жезкиік, өрден сен кетіп.

Көп іздеп көкте самғадым,
Үмітпен сенім жалғадым.
Шалдықсам жеңіп құсалық,
Сағыныш селін арнадым.

Өтті ме өсек сөз-күйік,
Кетті ме қырда көз тиіп?
Мөп-мөлдір нәзік жан едің,
Сағындым сені, жезкиік.

09.09.1954.

Мәскеу

КӨКШЕГЕ СӨЛЕМ ӘРІ АЛҒЫС

Ассалаумағалейкум, Көкшем менің!
Сексен қыз – қарсы алғандай сексен көлің.
Желпінтіп аппақ шашын, бас иеді
Баяғы өз қолыңда өскен төлің.

Армысың, бауыр-туыс көкшеліктер,
Жарасты ән-күй артқан көш-көлікпен.
Көргенде өздерінді көңіл тасып,
Кеттім ғой әудем сәтте өзгеріп мен.

Бой жазса туған жерде алған дарын,
Жалғасты Жезқазғанда арман-жалын,
Жезкиік Сарыарқада жүйіткіп жүрсе,
Өзге емес, ол – «Гәккуден» қалған сарын.

Құрбылар алса кірпік құрығына,
Көрінбес тәтті мезет бірі күнә.
Мөп-мөлдір жанарлары бой балқытты
Махаббат шомылғандай тұнығына.

Белгілі бар биігім шалқып жеткен,
Сендерсің сұлу сазды қарқынды еткен.
Сағыныш сарқылмаған бар сырымды
Айтады асқақ өнім «Аққу жеткен».

Шақырды шалқар шабыт ерке күнге,
Қырандай тау бөктерлеп кетемін бе?!
Тел өскен тентектермен қыз соңында,
Сырымбет жүргендеймін етегінде.

Көз салған Есілге де, Ертіске де,
Жүрегі кей досымның желсіз деме.
Бір тықыр тақалғандай бәрімізге,
Нығметжан келіп қалды жетпіске де.

Тәгілтсем талай арнау жыр бұлағын,
Аңсаушы ем мектептестер нұр жұмағын.
Жасында жүрек өртеп, ынтық еткен,
Қалыпты әже болып құрбыларым.

Не дейін?..
Баршаңызды құттықтаймын,
Сәлемге тап осындай күтті сай күн.
Немере-шөберелі болыңыздар,
Шау тартып арасында құлын-тайдың.

Бәріңе ыстық сәлем үйгім келді,
Сыр айтып ақ тұмардай түйдім белді.
Меруерт, Зина, Әгір, Зейнікеш-ау,
Тап қазір беттеріңнен сүйгім келді.

Армысың, жеңешелер, ағаларым,
Сендердің маған жүлде бағаларың.

Асықпай әр шаңыраққа төжім етіп,
Келіп тұр армансыз бір аралағым.

Дос-жаран, зиялы топ алқа толған,
Сендерсің маған сүйеу,
Арқа болған.
Жетпіске тақағанда бір сілкініп,
Бұлбұлдай түлеп тұрмын баққа қонған.

Жол тартып арнасам да неше күнді,
Шығардым қажу білмес еселі үнді.
Тілектес елім-жұртым есен болса,
Жүзге де байқап қалдым жетерімді.

Не бітер қуанышта қызбағанға,
Қыс тақап,
Қол сілтеп тұр күз маған да.
Сіздерден бұрынырақ кім іздесін
Бас ауырып, балтырым сыздағанда?

Бірі сал, бірі сері, бірі керім,
Мың алғыс алыңыздар, інілерім.
Өндеткен сандуғаштай қарындастар,
Пәк жүрек лүпілімен бірігемін.

Маған деп сайлап Көкше күйлі алаңын,
Өндетіп бүкіл елді жинағаның.
Біржан сал, Ақан сері, Үкілі Ыбырай
Аруағын сол ғой мәңгі сыйлағаның.

Жан сыры жырға оранса кесектеліп,
Толқыдым ақ жарылар кезек келіп.
Тап осы кездесуді айтарсыздар
Кетті деп алдымызда есеп беріп.

07.06.2000.
Көкшетау

* * *

Жадымнан шықпас ешқашан
Ауыр ой шексіз қиыры.
Шақырып желге төс басам,
Жезкиік жонда үйірі.

Сыр төксем құстар шулаған,
Айдынды шалқар көлдеймін.
Бір ауыз өлең тумаған
Күндерде құмды шөлдеймін.

Таудағы ұшан судаймын,
Дүркіреп аққан сарқырап.
Мезетін сәттің бұлдаймын,
Өткендей жүзің жарқырап.

Тағдырмен жүрсем алысып,
Өмірден күтіп дұрыстық,
Шаттық пен қайғым жарысып,
Бермейді бір сәт тыныштық.

Қауласа сағым жансебіл,
Үмітке ойран салады.
Тәубе деймін, әйтеуір,
Жер айналып барады.

08.08.2000.

Бурабай

* * *

Тау ішінде тауды жырлап өтемін,
Көл шетінде құсқа құрмет етемін.
Қырға шықсам, қызыл ішек киген қыз,
Жырлай-жырлай өзіңді іздеп өтемін.

Жаршысымын туып-өскен даланың,
Аққу-қазға сәлем айтар бар өнім.
Сұлу көрсем бір сүймеуге хақым жоқ,
Жүдеп тұрмай, жүрек тілін аламын.

Алыс жолда елді жылдам сағынам,
Ата-баба зиратына табынам.
Қайда жүрсем, ауылым, сені көп ойлап,
Жөнді жәрдем тимеді-ау деп қамығам.

12.04.2012.
Астана

АСТАНА АСЫЛ АРУЫ

(Раушан Қапанқызына)

Бота көз неткен тамаша,
Қара қас біткен жараса.
Жаныңды өртеп өтеді
Күлімдеп тура қараса.

Аршын төс тұрса мақтауға,
Айтпаспын әдеп сақтауға.
Ақмарал маңғаз тұлғасын
Бармаспын еркін шақтауға.

Айырылып жігіт еркінен,
Алыстан ессіз елтіген.
Патшаның көзі түссе де,
Селк етер еді-ау көркінен.

Ақылға толы жанарын
Қиядан аңдап бағамын.
Ісіне берік, елгезек –
Үлкені осы бағаның.

Әлемдік сайыс кең еді,
Көрмеде бәрін жеңеді.
«Фолиантта» үлкен баспагер,
Талай жыл мінсіз келеді.

Сипаттап қана өтемін,
Зор мақтаныш етемін
Астана асыл аруы
Қазақтың қызы екенін!

30.01.2012.

Астана

АСТАНАНЫҢ АЖАРЫН АШҚАН АРУ

Ақ жалын әуез құлшындар,
Қыз қайда абзал Аймандай?!
Ай маңдай жайнап ұмсындар,
Алдыңда жұлдыз жанғандай.

Тасыған үнге жан дәрмен
Жалғасар қызыл шырайы.
Орнайды әсем балдәурен,
Туғандай өнер Күн-Айы.

Жарқ етіп қарай қалғанда,
Өмбеге шаттық себеді.
Жеткендей ынтық арманға,
Табылар жүрек керегі.

От сезім селін жасырып,
Ұмтылсаң құпия сақтауға,
Жүзінен жүзім шомылып,
Шыдатпас сезім шақтауға.

Мейірбан, нәзік жылулық
Өзіне баурап, бұрып тұр.

Әлемге біткен сұлулық
Тал бойында тұнып тұр.

Ақ марал көрсем ғажабын,
Айтайын көпке ашық сыр.
Астана абзал ажарын
Көркімен Айман ашып тұр.

ТАҢҒАЖАЙЫП КЕЗДЕСУ

Келдің бе, Қапаш Еркінмен,
Сайрандайық еркін, кең.
Құйқылжыт бұлбұл әніңді,
Тамсандыр балғын көркіңмен.

Таңдансын сұлу Бурабай,
Қызыққа қандыр бірталай.
Шалқысын Көкше төрінде
Үкілі Ыбырай, бірде Абай.

Етейік елтіп жан сауға,
Асыл ән арна әр тауға.
«Сағыныш» сырын төгілтіп,
Еліктір елді «Аңсауға».

Шарпысын өуен маздағы,
Келіп тұр жарқын жаз бабы.
Қосылсын бірге сексен көл,
Айдында аққу-қаздары.

Қиялға баста көз жетпес,
Сұлу ән қалай селдетпес?!
Сергісін ойлы Жұмбақтас,
Селк етсін өргек Оқжетпес.

Ақ қайың балқып билесін,
Көк шырша тапсын үйлесім.

Қайғылы жанға қайрат бер,
Жаралы жүрек гүлдесін.

Үлкендер алғыс үйіссін,
Құрдастар шаттық жиыссын.
Қыз-бозбала шыдамсыз,
Оңаша кетіп сүйіссін.

Дерттіге әпер жүз дәрі,
Өкініш өтсін ызғары.
Егделігін ұмытсын
Есіл мен Көкше қыздары.

Шырқап сал әсем, сыпайы,
Үдесін даусың ұдайы.
Батасын берсін Біржан сал –
Әншілік өнер құдайы.

Ақ бидай толқын жайқалсын,
Тоқшылық лебі байқалсын.
Ел-жұртты қуант,
Өзіңді
Алланың нұры айқарсын!

КӨКШЕТАУМЕН СЫРЛАСУ

Көкшетау, таңғажайып қарлы етегің,
Көрінер қысы-жазы сәнді екенің.
Мұз басқан сексен көлді көзім шалып,
Сағынып өткен жазды әндетемін.

Қарағай дыбыс бермей қасарады,
Ақ қайың енді қашан жасарады?
Жастық шақ еске түсіп толғанамын,
Лүпілін жүректің кім баса алады?

Біздің ел кең жазықты ойлауда екен,
Оппа қар қалың тоғай, қойнауда екен.
Алдында есігіңнің ізім жатыр,
Тағы да бір келер деп ойлай ма екен?

Сырымды, сері Көкше, білсең кейін,
Таңсығым дүниеде бір сен деймін.
Шілдеге шідер салып қоя алмаймын,
Қаңтарда өзіңе ұқсап жүрсем деймін.

1977

* * *

Бурыл тартқан шашыма біреу күйінсе,
Ішіме сыймай, мырс етіп күлкім жеңеді.
Ақ шашыма қызығып біреу сүйінсе,
Жаныма рахат, бой жазар жылу енеді.

Шашымда менің жылтыраған қара жоқ,
Секілдімін көп жылқыда дара көк.
Жас келіншек сәлемдесе: «Ата!» – деп,
Бойым қызып, жүрегімде жанады өрт.

Жыр тәуірін әкеледі құба таң,
Сол шаттықпен өзімді өзім жұбатам.
Күндіз көрген көп адамның ішінде:
«Аға!» – деген аруларды ұнатам.

Мың толғанып,
Шомылсам ойға жай тауып,
Қарттық, шіркін, қалыпсың ғой байқалып.
Жасару жоқ, жүзге қарай аяңдап
Жүріп келем өлеңмен қару қайтарып.

08.04.2012

Біреулер жүр еліктіріп хандарды,
Оны халық ішіне түйіп, аңғарды.
Депутат жүр өз байлығын қорғауда
Қолпаштаумен кей қолайсыз заңдарды.

Кім әкетті қанша бұйым-мүлікті,
Кім құртты миллиондаған түлікті?
Барша халық ішіне тұнған жанартау
Қыздырып тұр үрлеп үлкен күдікті.

Байлар ерен байып бара жатқанда,
Кедей байғұс күйзеліске батқанда,
Көп ұзамас, әділдікке қол жетіп,
Әсіре байлар түсер деймін қақпанға.

Өмір деген – аласапыран арпалыс,
Нарықта жоқ бөз-баяғы зор табыс.
Обжыландай қылқындырып барады
Қарызға батқан АҚШ-ты да дағдарыс.

13.04.2012.

Астана

БЕУ, ЖІГІТТЕР, ҚҰЛАҚ САЛ!

*Әйелді қанша аз сүйсең,
Соншама жеңіл ұнайсың.*

А.С. Пушкин

Дананың сөзін ұғайық,
Беу, жігіттер, құлақ сал!
Жерінен айтқан шығайық,
Махаббат сонда тұрақтар.

Сүйгіштей берме күн-түні,
Жетпей ме кеш те табынар.
Жүрегiнiң дүрсілі
Жиілеп кетсе сағынар.

Жалына көрме орасан,
Пұл тосқан құлдай жүдә мас.
Бір сүйіп қана қоя сал,
Өзі де сонда шыдамас.

Ләззат алсаң ардақтап,
Аяма сөздің сарасын.
Сабырлы сөйле, салмақтап,
Сонымен құрмет табасың.

Сыйластық туын құлатпа,
Етпей-ақ әсіре жалыныш.
Аң аулап келші бір апта,
Қаулайды сонда сағыныш.

Бір түскен соң құрыққа
Асау ат та мінгізер.
Сұлудың сырын ұмытпа,
Бір сүйсең, қайта сүйгізер.

*09.08.2000.
Бурабай*

КӨКШЕТАУДА ҚҰЛАГЕР ЕСКЕРТКІШІ

Құс қанат желден жүйрік ғұмырына
Орнады Көкшетауда ұлы мұра.
Құлагер Күнге қарап кісінеп тұр,
Орнығып мәңгіліктің тұғырына.

Озуға жаратылса құлшынысы,
Бөйгеге сай жараулы тың тынысы:

Ұнап тұр ойнақ салып, жалын серпіп,
Арқырап кең аспанға ұмтылысы.

Серт емес қан майданда оқ дарыған,
Кер дала көрді азап сотқарынан.
Жануар дара озып келе жатып
Сатқынның жығылыпты шоқпарынан.

Естуші ем ерендікке сай құланың
Ақанды құлын күнде таң қылғанын.
Серінің ес кіргелі айтып өстім
Құлагер мерт болғанда қайғылы әнін.

Тұлпарға сал Сырымбет тұмар делік,
Бұйырды бізге жастай құмар ерлік.
Бетпақта жезкиікті көре алмас ем
Қанымды қоздырмаса құлагерлік.

Үңілді ескерткішке қарағай да,
Түн келсе күлімдейді қарап Ай да.
Жүйрікке жүйткіп өткен кім қызықпас,
Төлкегін күйкі тірлік санамай да?!

Сай келер дүлдүл озық өсиетке,
Өнеге осы емес пе жас түлекке:
Өлімі Құлагердің елді оятты,
Айналды қасіреті де қасиетке.

19.03.2012.

Астана

БІРЛІК ТӨРІ – АСТАНАМ

Асыл аймақ, Есіл еркем,
Құтты болсын көшің көркем –
Ел аңсаған.

Жасап қазақ биік төрін,
Қыран-қала, биіктедің,
Мен жар салам.

Тілек қосқан барлық достың,
Жүрек тербеп, басын қостың,
Сен өркенде.
Нұрың жансын, асыл мекен,
Саған бақыт ғашық екен
Кең өлкемде.

Ата жолын білген едім,
Құштар жаным бірге менің,
Сен шарықта.
Сәлем алшы, тәжім етем,
Заман сырын мәлім етем
Мен халыққа.

Өнім – шашу, күйім – тұмар,
Шаттық кернеп, болдым құмар
Жас сәулетке.
Елге – ырыс, жерге – қорған,
Төрің толсын, Алтын Ордам,
Мол дәулетке.

18.01.1998.

Алматы

БАҚЫТ ДЕП БІЛЕМ ӨЗІНДЕ КӨРГЕН ӘР КҮНДІ

Сүйемін, Көкше, бауырмал таза салтыңды,
Көркіңнен көркем бірталай өлең, ән туды.
Көлде аққу-қаз сырнайлатса саңқылдап,
Бола түстің күннен-күнге тартымды.

Сексен көлді «Гәккулеп» құстар тойлаған,
Сондайда түсті таңғажайып ой маған.

Күз келсе де маңайдың бәрі тамаша,
Жезкиік өтті жаз бойы мені ойлаған.

Ақ қайың ғажап, аумайды таныс арудан,
Желпініп қарап, болады мұңға салынған.
Қоштасарда ақ білегін кең жайып,
Сездірмейді жүрегін қаққа жарылған.

Сыйлаймын, Көкше, күз келсе қоңыр салқынды,
Сеземін сергек бойымда жаңа қарқынды.
Қысың да жақсы аязды аппақ қарымен,
Бақыт деп білем өзінде өткен әр күнді.

*09.08.2000.
Бурабай*

СӨКПЕЙ ӨТЕМ ДОСЫМДЫ

Тарта-тарта шылымды
Құмарымды қандырдым.
Алсын ол да тынымды,
Бурабайда қалдырдым.

Тарттым Кремль төрінде,
Көк будаққа мұң артып.
Тарттым Ұлытау өрінде,
Жезкиікке құмартып.

Өзінде бір дәру бар,
Алға басар ісің де.
Қалды талай арулар
Көк түтіннің ішінде.

Қылмың қақса қыз-шабыт,
Шектім шылым аңысын.
Таттым қымбат пұл тауып,
Сигареттің тапшысын.

Біреу, мүмкін, сөгер де
Тастадың деп кешірек.
Білмеген жан сенер ме,
Қоштасып ем бес рет.

Тарттым ойлы ақ таңда,
Келсе мұңға салар күн.
Біреу шылым тартқанда,
Бәрін де еске алармын.

Өмір – кейде тың нәсіп,
Ащыны да татқызды.
Үйір болған сырласып,
Тәттіні де тапқызды.

Соғыс жылдар... тым ерте
Темекі оқыс қосылды.
Жан баураған мұң шерте
Сөкпей өтем досымды.

12.08.2000.

Бурабай

ҚАЙДАСЫҢДАР?

Тәңірі – қыздар!

Қайдасыңдар?

Не болды?

А.С. Пушкин

Қыз тәңірі, беу, құрбылар,
Қайдасыңдар? Не халде?
Бір көруге қылдыңдар зар,
Жол тоғыспай әуелде.

Сау ма көрік, жанарларың,
Жарқ еткенде жан алған?

Жетпей қойды хабарларын
Жанға рахат саналған.

Қандай екен тұлғаларын
Ерке сылқым еліктей?
Бұрса тағдыр шын назарын,
Көрер едім зерікпей.

Шыдау қайда жігерленбей,
Қалсам, шіркін, бір көріп.
Айырбастап жібергендей,
Кеттіңдер ме өзгеріп?

Балдырған қыз өңдеріңді
Жадымда есен сақтадым.
Өлең етіп өздеріңді,
Ақ тілекті ақтадым.

Жүрген күндер түсер көзге
Тай-құлындай желіде.
Болғам жоқ қой мүлдем өзге,
Танырсыңдар мені де.

Көктем де өтті балбырап,
Жадырап жаз да қоштасты.
Қалжырап қайтем абдырап,
Алтын күз берік достасты.

Көп өзгердім мен жырақта,
Шашым аппақ,
Құдаймын.
Кездесе қалсаң...
Бірақ та
Жақын тартпай тұрмаймын.

10.08.2000.
Бурабай

ЖЕҢЕШЕ

(Шәмшіқұмар Құрманқұл келініне)

Ауылға барғанда қайным деп,
Өзгеден сен қанат жайдың көп.
Шіркін-ай, білгім кеп тебіренем,
Жүгіртіп қойды екен қай міндет?

Есімде кешегім, бүгінгім,
Балдырған күндерге үңілдім.
Жеңеше, алдымда жүгірме,
Өзімнің келіп тұр жүгіргім.

Жүректің лүпілін санасам,
Жасарып кеттім жас балаша.
Ақ көңіл, кең пейіл жеңеше-ай,
Мінезің не деген тамаша?!

Жүрсем де ауылдан шеткері,
Ұзамас көңілімнің кептері.
Ауылымның үлкені болдыңдар
Үлкендер аттанып кеткелі.

Жарқырап тар үйің сарайша,
Шаттандың достарым молайса.
Анамдай ардақты жеңеше-ай,
Мен парыз ақтармын қалайша?!

1982

КӨЛ ШЕТІНДЕ КЕШҚҰРЫМ

Бурабай кеші – Тәңірімнің құрметі,
Естен кетпес таңғажайып суреті.
Келіншектей көк шымылдық ішінен,
Тау басынан сығалайды Күн шеті.

Шығыс жаққа жарық молдау тұр түсіп,
Бұлттар өтті Оқжетпесті бір құшып.
Айдындағы «Гәккулетті» аққу-қаз,
Кетер ме екен ақша бұлтпен бірге ұшып?!

Барша жанға тек жақсылық тіледім,
Жоғалтпадым көп аққудың легін.
Бурабайға алғыс айттым ішімнен,
Баурайынан ләззат алды жүрегім.

Жар салғандай қоштасуға шақырып,
Судан балық шоршып шықты атылып.
Тыңдай қалды жағадағы бар адам,
Құстар әні мұңлы әуенге батырып.

Айдын қалды беті ашылып, жаңарып,
Мен балқыдым әкетердей ән алып.
Әудем сәтте құстар кетті алыстап,
Көп ойлантты дүние қайта жаралып.

Орнағандай әнсіз жерде таршылық,
Жаутаң қақты жағадағы талшыбық.
Орман-тоғай ойға түсіп мүлгіді,
Өлі тірлік тыныштыққа малшынып.

Көңіл бастым
Ауылдасқа жолығып,
Қиял қостым
Бар сырымды ол ұғып.
Мыж-мыж болып
Соңғы алтын шапағы,
Күн де батты
Жақсы адамдай көз жұмып.

11.08.2000
Бурабай

ҚАРА ӨЛЕҢМЕН ЖАЗЫЛҒАН РОМАНС

Кешіп өтсем дарияның кең өткелін,
Мен өткенде қасымда сен өтпедің.
Соның бәрі басылар кездескенде,
Ұмыт болар ұмытпай мезі еткенім.

Реніште құлдырап қамықпаймын,
Терең жатыр жан қинар анық қайғым.
Қинап-қинап соғады ақ қуаныш,
Айдын кезген ақ құстай қалықтаймын.

Қалықтаймын, күлемін аман қонып,
Шарықтаймын шаттыққа санам толып.
Қуаныш пен реніш алмаспаса,
Жүрер ме едік жер басып адам болып?

Көрінгені көктемдей жаз аяғы,
Сұлу екен дидарың бөз-баяғы.
Кездесейік тағы да, кездеспесек
Тіршіліктің қызығы азаяды.

1992

КӨКШЕДЕГІ КЕЗДЕСУ

Көкшетау қарсы алғанда ән-күйменен,
Пәк сезім қандай ғажап жан билеген?!
Туған жер сый-құрметін көріп қайттым,
Анамдай ақ бесікте әлдилеген.

Қарсы алды інілерім, ағаларым,
Өр әннен есті құштар самал-ағын.
Аққудай қарындастар «Гөккулетсе»,
Қыз-шабыт жан талабын жаңаладым.

Күрсінткен өмір жүгі, қайда қалдың,
Сол кеште ойраны көп ойға қандым.
Желбіреп аппақ шашым жыр оқысам,
Қайтадан қайрат-жігер қайрап алдым.

Інілер өнімді айтса гитарлатып,
Домбыра бұлт аунатты ырғай шалқып.
Оркестр сексен көлді мың толқытса,
Бой жаздым сағынышты бір тарқатып.

Қалқаның болып жүрген көркі қайғы,
Иран сал шырқап салды «Бөркің-айды».
Толқыса «Ақ тырналар», «Аққу жеткен»,
Шыбын жан қалай ғана толқымайды?!

Кездестім бірге оқыған дос-жаранмен,
Сахнадан жыр арнадым, оспақ әнмен.
Бетінен Зейнікештің бір сүйгенде,
Балқыдым бал тосқандай тостағанмен.

Ашылса мектептестің кең жүрегі,
Көрінді тіл қатысқан ем тілегі.
Жанары қимай қарап жарқ еткенде,
Мен түгіл, бәйбішем де елжіреді.

Құттықтап жыр төгілткен талабымды,
Нығметжан татымды сөз таба білді.
Мың рет шақырсаң да қайтып келмес
Еріксіз елестетті бала күнді.

Туған ел, сен шақырсаң самғап жеттім,
Бір кеші сан жылға азық, ардақты еттің.
Қайтадан көріскенше күн жақсы деп,
Мың алғыс бөріңізге арнап кеттім.

07.06.2000.

Көкшетау

ЗАМАН-АЙ!

Біржан салдан жаттаған жаным іңкәр,
Сүйіп шырқар әнім бар – «Жамбас сипар».
Сұлу көрсем, құс ілер ақ тұйғындай,
Бір сипамай қоймайтын мен де қиқар.

Қайырмасы:

Қарақат көзі танадай,
Қыз қалған жоқ қарамай.
Өтті-ау, кетті-ау сол дәурен,
Махаббат, шаттық мол дәурен.
Ой-хой, шіркін, заман-ай!

Ақан сері жолында жетілгеннен,
Қызсыз жерді салтым бар жетім көрген.
Маған ғашық сұлуды тез танимын
Балқадиша перизат секілденген.

Қайырмасы.

Балуан Шолақ дегенде жастық шақты
Еске аламын қылыштай алтын сапты.
Қыз-келіншек дегенде дамыл таппас
Асаулығым бұл күнде салқын тартты.

Қайырмасы.

Шал ақындай дәлдетсем анық басып,
Ерте жетті ер жігіт қанық нәсіп.
Қызылжардың сұлуы іздеп келді,
Өкеткем жоқ Мәскеуге алып қашып.

Қайырмасы.

1994

* * *

Қайран жүрек қысып-қысып кетеді,
Бір соққаны мың соққыға жетеді.
Сол бір сәтте өткен күндер тізіліп,
Қайтқан құстар көз алдымнан өтеді.

Қиянатым жоқ қой ешбір адамға,
Қайта үңілем арттағы көп қадамға.
Бір ананың жалғызы боп жүргенде,
Сенуші едім жүрегім мен қаламға.

Әлі күнге сол екеуі ұғар деп,
Тіршілікке келем шексіз құмар боп.
Жүрегіме еш өкпем жоқ, түсінем
Қатер сезген қоңырауы шығар деп.

Сондай кезде бір суынсам, бір күйіп,
Жүрегімде бар демендер мың күйік.
Ештеңе жоқ, өзім табам дәруін,
Көз қызыққан сұлу көрсем бір сүйіп.

04.02.2002.

Емхана

КӨКШЕТАУ ТЕАТР АШҚАНДА

Ассалаумағалейкум, Көкшетауым!
Елге құт, маған бақыт есен-сауың.
Қуаныш құтты болсын театр ашқан,
Өнерге орда құрдың, өсер қауым!

Қазақтың сал-серілік бас қаласы,
Атандың ақындықтың астанасы.
Біржан сал, Ақан сері, Үкілі Ыбырай...
Құт дарын шоғырланды бастамасы.

Жүрекке жүлде байлар таптың дәрі,
Елге аян Мағжан, Сәкен сақ тыңдары.
Дүбірі Құлагердің естілгендей,
Саңқылдар сексен көлдің аққулары.

Асып тұр арнасынан дария-өлең,
Мақтанам жан толқытар жаңа ұямен.
Сәнді етіп сахнаға талай шығар
Әндетіп Балуан Шолақ Ғалиямен.

Сал Көкше нұры жанса театрланып,
Жақандай тебіренбесін ақын не қып?
Нар жүгін тік көтерген қан майданда,
Дәл бүгін бір сілкінер батыр Мәлік.

Шаттанса ақын жүрек ұшады екен,
Құлшынды ел аңсаған құса мекен.
Тап бүгін қатты ұйқыдан аунап түсер
Ақтүйғын ағаларым –
Мұса, Көкен.

Театр «Абылайлап!» ағындатсын,
Жөптердей Шоқан атам бабын тапсын.
Қазақтың жаңа ашылған өнер көші
Толқытып Сарыарқаны дабыл қақсын!

Ер Көкше!
Таңғажайып жаңаландың,
Кең сарай аштың төрін жаңа алаңның.
Сахна саңлақтары,
Самға,
Заула,
Аруағы жебеп жүрсін даналардың!

*31.01.2004.
Көкшетау*

ЕЛ СҮЙГЕН ӘЛЕМІҢ БАР АЗАМАТСЫҢ

(Жақсылық Ысқақовқа)

Жақсылық, құтты болсын сексен жасың,
Тауыпсың жүзге жетер өткел басын.
Әлі де талай жылдар жаса деймін,
Бергенің туған елге көп болғасын.

Атақты Ғабдолла атай баласы едің,
Биледі сені таза сана-сезім.
Еліңе жақсылық сеп дегендейін
Болды, рас, ата-ананда дара сенім.

Бөлендің жақсы ырымға бала күннен,
Бөгет жоқ жақсы ұланды сүріндірген.
Жақсы оқып, жақсы қызға сен үйлендің,
Жақсы алдың қарт Алатау нұрын Күннен.

Бек жақсы бастық болдың ауданыма,
Жақсы еді Есіл ескен аумағы да.
Елімнің жақсы атанған елеулісі,
Қызылжар тұғыр болды самғауыңа.

Қарамас жастық шаққа қызықпай кім?
Қанатты ұшқан сайын үздік жайдың.
Ауылыма Қаттай аға екеуіңнің
Зор көмек бергеніңді ұмытпаймын.

Жол түсті биік төрге аттануға,
Павлодар облысын басқаруға.
Мен білген Қаныш елі саған риза,
Болардай жерлесім деп мақтануға.

Сері дер сексендегі мәнерім бар,
Ағалық екі ай үлкен сәлемімді ал.
Жақсылық, рахмет саған, ұзақ жаса,
Ел сүйген сенің үлкен әлемің бар!

17.03.2012

БІЗДІҢ АУЫЛ ҚЫЗДАРЫ

Көрші қызбен ерте ойнап, ерте күлдік,
Естеліктер аз емес ерке күндік.
Шаршы топта қосылып ән шырқасақ,
Оңашада ғашық сыр шерте білдік.

Қайырмасы:

Бал тамғандай тілінен,
Аумас көктем гүлінен.
Біздің ауыл қыздары
Бірі сұлу бірінен.

Қос жанары жүректі жаулағандай,
Ақ дидары тірі жан таңғалардай.
Өңі жайнап кететін ән салғанда,
Ертегіде арудан аумағандай.

Қайырмасы.

Осылар ғой жүректің нәр алғаны,
Базары құт балалық – бар арманы.
Аппақ еді-ау айдында жас аққудай
Ішіндегі ең артық жаралғаны.

Қайырмасы.

1996

* * *

Татулыққа кезім жоқ көніспеген,
Жан құпия... от-сезім бөліскен ем.
Тәтті түстей өтеді еске түсіп,
Сәтті күндер құштарлық өрістеген.

Жыр ма екенсің, сол күндер, ән бе екенсің?!
Нұр төгілтіп, өмірді сәнді етесің.
Дос ниетпен, махаббат, өзің қидың
Қос жүректің аяулы ақ некесін.

Қолтықтасып талай кеш жүрдік билеп,
Жанға жалын жалғасты түйдек-түйдек.
Ойда жоқта оңаша қалу деген
Бақыт еді-ау кездескен бізге сирек.

Киік көрсем жарқ еткен өрде жүріп,
Қисапсыз ғой жүректе өрген бүлік.
Ең алғашқы дегені сол екен ғой,
Құштарлыққа тұншығып сөнген үміт.

1972

БУРАБАЙДЫҢ ЕҢ ҮЛКЕН ЖАНАШЫРЫ

(Қайыргелді Құрмановқа)

Құлагердің көз салғандай шаңына
Ақан сері құлақ түрсем зарына,
Ары таза, қаны қызу,
Тебірендім
Жер бетінде нар қазақтың барына.

Алау қосқан азаттықтың таңына,
Өңкей саңлақ жалау тіккен маңына.
Абылайдың аруағы дарыған
Шын сүйсіндім адал қазақ барына.

Мейлі, таны, мейлі, оны таныма,
Ұлтын сүю айналыпты заңына.
Ұлт дәстүрін ұран еткен
Шаттандым
Ұлағатты ер жігіттің барына.

Келген кезде жетпіс деген шағыма,
Жыр төгілсе тау суындай ағыла,
Бурабайдың жанашыры ең үлкен,
Толқып кеттім шын азамат барына.

Жаса, жаса,
Арлан туған інішегім!
Ұстап тұрсың ұлттық рухтың бір шебін.
Азаматтық зор бақыт деп білемін,
Қайыргелді, саған артқан бұл сенім!

*14.04.2012.
Астана*

АБАЙ АЙТҚАН...

Ұмыт болып қалғандай түсің көрген,
Тас та тозар даналар мүсінделген.
Абай айтқан: өлмейді сөз сарасы,
Махаббатқа жүректің құсын берген.

Ашық сырын сезімтал ардақтаймыз,
Абай айтқан жан зекет ән жаттаймыз.
Көзімізге бір сұлу түсе қалса,
Санасымен көңілдің салмақтаймыз.

Сенен басқа аруды білемін бе?..
Жанарыңнан көрінді тілегім де.
Таптым рахат бір сенің арайыңнан.

Дидарыңды басылсын аңсағаным,
Ала келші Бурабай таң самалын.
Абай айтқан ынтық зар ән саламын.

2006

ЭЛЕГИЯ

Түсімде оятқандай таңғы жырым,
Есімде аппақ гүлдей қалды нұрым.
Тамсантты жақсы әуенге әуестігін,
Тұлпарға ере тартқан алғырлығың.

Татқандай бал көусарын құштарлықтың,
Жаңа әнді шөліккеген құстай жұттың.
Құмары қанбай жүрген сандауғашты
Қолыма Құдай берген құттай күттім.

Аз уақыт өтті-кетті желдендіріп,
Жүрекке құйын салды енген бүлік.
Үмітім үзілмейді бір көруге,
Есен-сау жүргенінді елден біліп.

Жарқ еткен көк тұманда жарықтайсың,
Алыстан жаңа әнімді дәл ұққайсың.
Білмеймін қай қияда жүргенінді,
Жабықсам жан баурайтын шабыттайсың.

Табысқан ғайып-қиял лағыл тасым,
Сезіммен шықтай таза табынтасың.
Кетсеңші бір кездесіп, әнге бөлеп,
Досыңды енді қанша сағынтасың?

17.02.2003.

Астана

СӘУІРДЕГІ КӨКШЕТАУ

Көкшетауды аңсап келіп тапқандай,
Ақша бұлттар ағындайды ақ маңдай.
Елестейді пейіштегі Құлагер
Тау үстімен шауып бара жатқандай.

Ақша бұлттар – желбіреген ақ тулар
Алып келген айналамда шалқу бар.
«Гәккулеткен» дәуір туды сәуірде,
Сексен көлге қонып жатыр аққулар.

Бұлттар келсе басылады тау мұңы,
Ақ жаңбырдың ақ күмістей жауды үні.
Көзге оралды
Жеңіс күнгі ауылда
Жан анамның шашу шашқан жаулығы.

Ақша бұлттар тау үстінде аунаған,
Көктем дертін алып келді сау маған.
Қырқа бойлап бара жатыр қызғалдақ,
Қызыл көйлек киген қыздан аумаған.

Аққу қонса біздің көлге майтабан,
Аңсаған құс аяулыма ән табам.
Ақша бұлттар, жылы жаңбыр төксең де,
Қар жаумаса жарар еді қайтадан...

*09.04.2000.
Көкшетау*

ЖЕР ДӨҢГЕЛЕК ЕКЕН...

Сездің бе аңсағанды,
Көрдің бе шаршағанды?
Жарқабақ тауларды басып,
Тербелген теңізден асып,
Шөліркеп шөлдерден өтем,
Көкжиек белдерге жетем.
Сен көрінбей кеттің,
Жер дөңгелек екен...

Мен қалдым бер жағында,
Сен шардың ар жағында.

Саған таң ашық туды,
Маған күн батып тұрды.
Жер бетін өрлеген екем,
Жүрісім өнбеген екен.
Сен көрінбей кеттің,
Жер дөңгелек екен...

Салдың ба «басыма» кісен?
Ашынып, асыға түсем.
Лақтырған тасың болсам,
Бәрібір қасыңа түсем!
Дөңгелек дөңгелей берді,
Шарладым көрмеген жерді.
Сен көрінбей кеттің,
Жер дөңгелек екен...

АЙТҚАНЫМДЫ ОРЫНДА

Басқаша жауап табылса,
Кедергі болман көмейге.
«Қай жерің сенің ауырса,
Сол жерде жаның» демей ме?!

Шындықты айтсам білгенге,
Тұрақты қоныс тілеп пе?
Сағынып сені жүргенде,
Қонады жалғыз жүрекке.

Тарылып кейде кең ғалам,
Ызғарын төксе текке де.
Зіл артардай сен маған,
Кетеді кіріп өкпеге.

Бал іздеген безектеп,
Арадай ынтық гүліне,
Сен қуанған мезетте
Келеді тәбет тіліме.

Сүйгізбесең сонда бір,
Сеземін озбыр қиынды.
Сұйылтады оңбағыр,
Санама жиған миымды.

Ақылың жетсе, сұлуым,
Айтқанымды орында.
Бар шындық осы, білуім:
Шыбын жан сенің қолыңда.

2005

ҰШҚЫНЫМЫН АБАЙДЫҢ

Әнге орап сөзді арайлы үн,
Құмарын тапсам талайдың;
Сезінем кейде өзімді
Бір ұшқыны Абайдың.

Қыз-шабыт бойын үлделеп,
Оятса оқыс түнде кеп;
Өлеңге жастай еркелі,
Шайлығу менде мүлде жоқ.

Тайпалса қалам – тарлан көк,
Тіл таппай үнсіз қалғам жоқ.
Қорқыттан қалған аңыздай,
Қоры бар сөзде арман жоқ.

Шырын-бал дәмін таттым мен
«Құлагер» мен «Гәккуден».
Талабымның ақ таңы
Сәтті жол тапты жас күннен.

Толқытса ойдың тереңі,
Жыр төгер көңіл елеңі.
Тәрбиешім, таңсығым –
Қазақтың ән-күй, өлеңі.

Құстармен бірге ұшамын,
Алыстан ұғам гүл үнін.
Махаббат сүйгіш құшағын,
Абайшыл жанның бірімін.

2005.
Астана

ТҮСІНДІМ ТІРЛІК МАҢЫЗЫН

Махаббат –
Тірлік тірегі,
Жеткізер ынтық арманға.
Лүпілдеп бірге жүрегі,
Не жетсін ләззат алғанға?!

Жарқ етті сұлу айқабақ,
Құштарлық селі төгілді.
Сүйісіп,
Еркін аймалап,
Рахатқа денем көмілді.

От құшақ лаулап күйдіріп,
Бірлікке бізді көндірді.
Жан-төнін ессіз идіріп,
Жайлады тентек мөлдірді.

Артықша сәтті білер кім,
Табылды іңкәр бар тетік.
Бір тірілдім, бір өлдім,
Найзағай тынды жарқ етіп.

Не деген тылсым ғаламат,
Тамаша мезет тым қысқа.
Зер салу қайда бағалап,
Батырса қызық «қылмысқа».

«Қылмыс» деп әнтек айттым ба
Алланың асыл парызын?
Жұмаққа барып қайттым да,
Түсіндім тірлік маңызын.

1997

НЕ ДЕР ЕДІҢ?..

Қалың еді-ау қамысы Қамсақтының,
Толғанамын жағасын аңсап бүгін.
Бір жасарып, ей, қалқа, қалар ма едім,
Бұла түндей, шіркін-ай, алсақ тыным?!

Аққу-қаздың саңқылы аулақтағы,
Қызыл шілік, құба тал қаулап бөрі.
Қызық еді-ау, шомылсақ өзенді өрлей,
Ақ мамықтай, көк толқын аунатқаны.

Арамыздың қарашы алшақтығын,
Сенен артық жалғанда аңсатты кім?!
Шыға келіп ну қамыс арасынан,
Не дер едің кездесіп қалсақ бүгін?

* * *

Мен неге мінезіңді теріс дейін?
Боламын не айтсаң да тегіс бейім.
Сипатты сұлусың деп сүйіскенде,
Ұялып бас шайқасаң келіспеймін.

Ақ болсаң, сөге көрме ақ дегенді,
Өзгеріп кете алмайсың тап сен енді.
Өзім де көзім шалса шошып кетем
Шолпандай ұйқыдағы ақ денеңді.

АУЫЛ РОМАНСЫ

Хан болып күшейгендей таққа мініп,
Мал баққан түндер қайда атқа мініп?!
Жануар қыз үйіне апаратын,
Тізгінсіз, төрт тұяғы жатқа біліп.

Жүректе жоқ болса да басқа бүлік,
Кетуші ем жас жүрекке басқарылып.
Күндіз де мас адамдай барушы едім,
Бас емес, екі аяғым жатқа біліп.

Дидары тұрмаушы еді жемістенбей,
Еретін ақ тілекке терістенбей.
Анасы тапқан екен қыз мүсінін
Бір менің жүрегіммен келіскендей.

Ақыл-ой жарасымды сымбаттағы,
Қимылын қарақат көздің кім бақпады?
Бар кінә өзімде ғой, қанша сүйсем,
Бір ауыз сөз айтуға тіл батпады.

Ол кетті... өзге адаммен көш құрады,
Кездестік... баяғыдай көз тұнады.
«Алғашқы сөзді қалай бастады?...» – деп
Ол менің бәйбішемнен көп сұрады.

* * *

Төңірек көріктенді көктем келіп,
Табиғат жаны кірді көркемденіп.
Беу, шіркін!
Осы екен ғой ағынды өмір,
Мәз маусым көкірекке еккен желік.

Құс отыр құба талдың бұтағында,
Жақындап қалдым мен де тұтануға.

Ол қазір ән салады,
Мен тыңдаймын,
Ауаны әнге қосып жұтамын да.

САРЫАРҚАНЫҢ САҢЛАҒЫ

(Игілік Омаровқа)

Игілік десе, өмірің
Елге игі болыпты.
Өсірер адам көңілін
Ізгілік саған қоныпты.

Әсем әуез шалқытып,
Сәкенше мөлдір толғаттың.
Ақанша баппен балқытып,
Ән ордасын орнаттың.

Ауылдан ұзап бармай-ақ,
Саяқ жүріп, дара оздың.
Жұлдыздардан қалмай-ақ,
Аспанда Айға қол создың.

Көркейткенде сананы,
Асылын алдың салмақтап.
Жүсіпбектей дананы
Ұстаз деп өттің ардақтап.

Қояр ма еркін сайратпай
Қолдаса ақыл сезімді.
Ұлы әнші Қайраттай
Ұстазым дейді өзіңді.

Ұмсынтып әнің гүл-дәрі,
Сұлулар қалды-ау аңсаған.
Жармасса да мың ару,
Көпсінбеп едім мен саған.

Кең жайласаң төскейді,
Туған ел қанат жалғады.
Ұлт құмар рухың өшпеді,
Сарыарқаның саңлағы.

25.02.2012.
Астана

ӘУЛЕТТІҢ АЛТЫН ТІРЕГІ

(Картай Хайыровқа)

Балаға құт әкеден алған нәрі,
Әулетке мирас ұрпақ жалғағаны.
Үш әке: Балахмет, Нұржан, Айтахмет –
Атақты Сырымбеттің тарландары.

Қажыяхмет – ағамыз бар Балахметтен
Нұржаннан – Еркін ерлік жасап өткен.
Ал өзім Айтахметтің үлкенімін,
Алыстан туған елді аңсап жеткен.

Тарихы бұл да Айыртау ауданының,
Шарпуы Ақан, Шоқан аруағының.
Иншалла, жүрдік біздер ақ жолында
Әкелер қиял еткен арманының.

Ал бүгін Балахметтің кенжесінің
Сәт туды паш етуге елге есімін.
Ол – Картай, ең кішіміз, дәлдеу айтсақ –
Ең соңғы керуені ел көшінің.

Ол – қазақ дипломатия қыран ері,
Ежелгі мәмілегерлер мұрагері.
Тәуелсіз ел атағын қорғап жүрген,
Нарықшыл жаңа заман Құлагері.

Картайым,
Нұрлы сәтін тапты жүрек,
Арнадым сексен жаста жарқын тілек!
Көп жаса, мүшелтойың құтты болсын,
Әулетке Алла берген алтын тірек!

16.06.2012

* * *

Көбейді ауылдаспен кеңес бүгін,
Байқадым сөзге сараң еместігін.
Әлі де даусы ашық, кейбір әнді
Тамаша орындайды деп естідім.

– Тыңдап ем талай-талай асыл әнін,
Көріп ем жүзінен нұр тасығанын.
Білмеймін неге екенін, – деді, – достым, –
Айтып жүр өңшең мұңлы ғашық әнін.

Тебірентсе, адам түгіл, аспанда Айды,
Кетеді ұмыттырып басқа жайды.
Білмеймін, – деді досым, – несі барын,
Аузынан «Жезкиікті» тастамайды...

* * *

Сүймей-ақ қой ақынның мақтаншағын,
Бірақ сені жасқантпас шалқар шағым.
Не десең де мен өлең оқи келдім,
Ақын деме ақынның жасқаншағын.

Келе жатыр ілгері басқан шағым,
Теріп көрші жырымның ақ моншағын.
Мақтаншағың мен емес,
Өмір шыңдап,
Бас көтерген баяғы жасқаншағың.

РОМАНС

Мен сені тым қатты сағындым,
Назды өлең жүректе көктейді.
Сау жүріп есімнен жаңылдым,
Түн неге тезірек өтпейді?

Аңсадым жүзіңді көргім кеп,
Шақырған жетті ме дыбысым?
Көзімді ілдірмес белгің көп,
Оятып жіберді тынысың.

Келер деп таңертең ертемен
Естідім амалым біткенде.
Махаббат отына өртенем,
Тез жетіп келмесең күткенде.

Өзгерді Алматы тағдыры,
Жер-көкке ақ көрпе жапқандай.
Қарлатты наурыз жаңбыры,
Терезе сен келіп қаққандай.

Ақындар шыдауды білмейді,
Кеудесі қаулаған сезім ғой.
Сағат та тоқтады, жүрмейді,
Мен сені сағындым дедім ғой.

07.03.2002.

Алматы

АҚ ЖАҢБЫР ЖАУҒАНДА

Сүюші ем өзіңді
Аңсарым ауғанда.
Күн шалып көзіңді,
Ақ жаңбыр жауғанда.

Бір хабар сен жақтан
Көп жылдар жетпейді.
Бал-шырын мен татқан
Есімнен кетпейді.

Көктемде бір жүрген
Жадымда жол ізі.
Қаларын кім білген
Қолымда қол ізі?

Алғашқы сөзіңді
Сақтауға жетікпін.
Қоштасқан кезімде
Ұмытып кетіппін.

Сағынып үйесің,
Жүрекке от толып.
Кей-кейде тиесің
Кеудеме оқ болып.

Кетеді тіл шығып
Аңсарым ауғанда.
Аспанда күн шығып,
Ақ жаңбыр жауғанда.

2003

КУЗГІ ШУАҚ

Жүрегім, енді тыным аласың ба?
Әлде бір тың өуреке саласың ба?
Шаршатқан шартараптан әрең жеттім
Аңсатқан Сарыарқаның даласына.

Балқып тұр кербез Көкше белестері,
Айнакөл ашық жатыр, жел еспеді.
Айдында аққу-қаздар саңқыл қақса,
Мектептес қыздар көзге елестеді.

Жасымда ердім, тағдыр, жетегіңе,
Қой, енді қарайлатпа кешегіме.
Кен қазып, жыр төгілтіп жеттім есен
Туған жер – Жалғызтаудың етегіне.

Жанымның таптым дәру жарасына,
Қарсы алды көк Есілдің жағасы да.
Күзгі орман жасауы бай қалыңдықтай,
Сыймай тұр екі көздің шарасына.

Ақ марал ере тартты баласына,
Ақ киік кетті тоғай арасына.
Бүйірін қыздырып тұр үйір жылқы,
Қазақтың көрік берген даласына.

Көрдім-ау қызыл-сары ой-қырымды,
Аққу-қаз өтті төгіп жойқын үнді.
Алыстан қол сілтесе сал Сырымбет,
Саумалкөл, сағындым ғой толқыныңды.

Жаз өтті, күз жарықтық сараңданды,
Шабыс жоқ, баяу жортақ, аяң қалды.
Ну орман жапырағы түсіп жатыр,
Бәйбішем, сенің ғана саяң қалды.

03.12.2003.
Астана

* * *

Жер төресі – атамекен киелім,
Жезқазғанды дәл өзіндей сүйемін.
Ата-баба аруағы дарыған
Ұлытауға ұлындай бас иемін!

Аз тарихты әспеттеймін сөзге үйіп,
Шалғай кетсем, етті тағдыр көз күйік.

Өзіме де қан қақсатып оқ тиген,
Жүрек сырын елге жайса «Жезкиік».

Мәскеу жақта көптеу жүрген шақтарда,
Өлең өрдім ерте тұрып ақ таңда.
Сағынышты сәлемімді арнадым
Еділдетіп құстар елге қайтқанда.

Алыстардан есен жеттім еліме,
Дүбір қостым дербестіктің деміне.
Азаттықтың Мағжан мінез құлымын,
Шын інісі көрер қазақ мені де.

«Әй, көпір» деп айта алмайды еш пенде,
Тіл табамын кейде сырттай өшпен де.
Соның бәрін айғақ етер өлеңім,
Шабыт селі көкірегімнен өшкенде.

Айтар сырым,
Осы ашық тілегім,
Үшке бөлмей, бір қазақта түледім.
Жүрегімнің лүпілінен естіңдер
Сәкен, Ілияс, Бейімбеттің тілегін.

25.01.2012.

Астана

АСТАНАДА «БӘЙТЕРЕК»

Тамаша «Бәйтерегі» Астананың,
Айшықты белгісі сол жас қаланың.
Жер шары жатыр сыйып дос құшаққа,
Аспалы бесігіндей жас баланың.

Сарыарқа қылаң етсе жаңа таңы,
Сиқырлап, еріксіз жалт қаратады.

Көрінер бата беріп жайылғандай
Мейірбан аналардың алақаны.

«Бәйтерек» – бәйге төрі өрісімнің,
Жүлдеге алуан түрлі жеміс ілдім.
Ұлымның рухы бар,
Таңбасы бар
Болашақ бақытым мен жеңісімнің.

Гүл шоғын күн сәулесі өпкен жеңіл,
Не деген мырза мейір көркем өмір?!
Ертеңге қанат жайған сұлу терек,
Сәт ғажап саясында өскен көңіл.

Сыры бар халқым шеккен тер мен шердің,
Қасиетті қазығы осы ел мен жердің.
«Бәйтерек» – бойтұмары Астананың,
Тірегі үміт артып сенгендердің.

Достарым отырғандай гүл ішінде,
«Бәйтерек» көрініс көп түр-түсінде.
Көремін күндіз оны Төлегендей,
Таңдантар Қыз Жібектей түн ішінде.

Таңырқап қарай берем нұрлы асылға,
Армандас болып кетті сырласым да.
Жүректі жыр оятса
Шабыт қозғар
Сұлудай біздің көше түр басында.

Атағы аңыз болар жер мен көкке,
Мол екен шапағаты берер көпке.
Қызығып тереземнен қарап тұрмын,
Ғашықтар, «Бәйтеректі» көрмей өтпе.

*17.02.2003.
Астана*

ШЫН МАХАББАТ СӨНБЕЙДІ

Көргенде жанарыңды тостағандай,
Ұмытам келгенімді жасқа қандай.
Ұстамдық жасай алмай құлшынамын,
Құштарлық бір бүлікке бастағандай.

Тұрасың құлпырғандай кіл таза гүл,
Сол кезде ағындатам жыр ғажабын.
Сөзге орап, ажарыңды әнге бөлеп,
Басамын аңсау-сусау мың азабын.

Сүйсінем келбетіңе елжіреген,
Жалғаймын жан сауалын ем тілеген.
Көңілге көзден тайсаң елестейсің
Желкендей көк теңізде желбіреген.

Жан тумас сағынышқа мендей бекем,
Қарсы жел қырсығына көнбей өтем.
Дақ түспес пәк сезімге тіршілікте,
Ешқашан шын махаббат сөнбейді екен.

ЖҮРЕКТЕ ДАҚ ҚАЛМАСЫН

Жасымнан жақын дос еді,
Жоқ жерде қатты қағыстық.
Айырмастай қос елі,
Қайтадан бүгін табыстық.

Арылар көңіл зілінен,
Сөз болды өткен ағаттық.
Ескі достық тілімен
Жүректі жүктен тазарттық.

Қимастық орнап әлемі,
Жаңадан бекініс салыстым.

ШЫН МАХАББАТ СӨНБЕЙДІ

Көргенде жанарыңды тостағандай,
Ұмытам келгенімді жасқа қандай.
Ұстамдық жасай алмай құлшынамын,
Құштарлық бір бүлікке бастағандай.

Тұрасың құлпырғандай кіл таза гүл,
Сол кезде ағындатам жыр ғажабын.
Сөзге орап, ажарыңды әнге бөлеп,
Басамын аңсау-сусау мың азабын.

Сүйсінем келбетіңе елжіреген,
Жалғаймын жан сауалын ем тілеген.
Көңілге көзден тайсаң елестейсің
Желкендей көк теңізде желбіреген.

Жан тумас сағынышқа мендей бекем,
Қарсы жел қырсығына көнбей өтем.
Дақ түспес пәк сезімге тіршілікте,
Ешқашан шын махаббат сөнбейді екен.

ЖҮРЕКТЕ ДАҚ ҚАЛМАСЫН

Жасымнан жақын дос еді,
Жоқ жерде қатты қағыстық.
Айырмастай қос елі,
Қайтадан бүгін табыстық.

Арылар көңіл зілінен,
Сөз болды өткен ағаттық.
Ескі достық тілімен
Жүректі жүктен тазарттық.

Қимастық орнап әлемі,
Жаңадан бекініс салыстым.

Кеткені әнтек бар еді,
Кешірдім келмей қарысым.

Түзесең, досым, үніңді,
Табарсың менен жалғасын.
Бар тілегім бүгінгі –
Жүректе дақ қалмасын.

18.06.2012

ҚОС ЖҰЛДЫЗ

Жұмақтың құсы сайраған,
Егіз шоқ гүлдей қырмызы.
Жәния, Айман – жайнаған
Қазақтың екі жұлдызы.

Сұлу саз сырын ақтара,
Үзімін үннің терейін.
Күйсандық және скрипкада
Асып тұр бүгін мерейім.

Ашық айтып шын сырды,
Түзесек сәтін сәлемнің.
Көтерген ұлттық рухымды,
Қос жұлдызы олар әлемнің.

Қосылғандай қос бұлбұл,
Жүздері де гүл-дәрі.
Күлім қақса қос дүлдүл
Шыдатпас адам іңкәрі.

Сиқырлы әуен маздатар,
Қызыққа қанды сахнамыз.
Аспанда жанған қаз-қатар
Қос жұлдыз – екі дана қыз.

06.07.2004

ҒАШЫҚТЫҢ ТІЛІ

Ғашықтың тілі – шорқақ тіл,
Дәл баспас үркек, қорқақ тіл.
Қос жүрек – ғашықтың жан сырын
Қайтсең де, тағдыр, ортақ қыл.

Ғашықтың тілі – жабық тіл,
Ым-жымға үнсіз қанық тіл.
Махаббат пірі, бір сөзге
Екеуін де зарықтыр.

Ғашықтың тілі – жақұт тіл,
Ақ алмас, маржан, ақық тіл.
Қайтсең де, Тәңірім, сол сөзге
Қос ғашықты асықтыр.

Ғашықтың тілі – қысқа тіл,
Қысқа да болса нұсқа тіл.
Жүрекке жүрек үйлесе,
Серттесер сөзге ұста тіл.

Сүймесе сүйекпен кететін
Махаббат тілі – азап тіл.
«Сүйемін» десе жететін
Махаббат тілі – ғажап тіл.

25.05.2012

АҒА СЫРЫ

(Кенжебек Күмісбековке)

...Жасымнан жан сарайым алаулаған,
Көлдері Қорғалжынның жалау маған.
Шоқ қайың, күрең жартас жарқ еткенде,
Елестеп кетті талай қалаулы адам.

Көңілдің көзін ашып сымбаттаған,
Туған жер, әр дыбысың қымбат маған.
Кезім жоқ сайда бұлбұл сайрағанда,
Рәбиға ән салғандай тіл қатпаған.

Сары бел, күміс көлдер бар айналам,
Айыртау көз тартады шарайнадан.
Үкілі Ыбырай мен келе жатқан
Ілияс күйші ме деп қарай қалам.

Әндетіп, Балуан Шолақ серіменен
Қосылып кербез дала желіменен,
Алыстан Дәулет күйші аңыратты
Қобызы бозінгендей еңіреген...

Жүргенде елден жырақ елең-алаң,
Тыңдауға шын толғанып келді шамам.
Осының бәрін маған айтып еді
Композитор Кенжебек деген ағам.

1999

ҚҰЛАГЕРГЕ

Әні Дәнеш Рақышевтікі

Беу-беу, шіркін!
Қайран Құлагерім-ай!
Терең көл боп кеппей жатқан терің-ай.
Бүкіл қазақ аңыз етіп сақтаған
Топырақтағы ай таңбалы мөрің-ай.

Сұлулардай қарғап өткен көрікті,
Оза білген мал да зорлық көріпті.
Жүректерге жүлде салған жануар
Бір сотқардың сойылынан өліпті.

Арқаланып
Ел шуына көтерген,
Ақырғы рет мәреге есен жетер ме ең?..
Болсам егер ат айдаушы Бөрібай,
Сені сақтап, өзім мерт боп кетер ем.

1975

ЕСІЛ МЕН КӨКШЕ – ЕГІЗ ЕЛ

Ерке Есіл, кербез Көкше – әлімсақтан
Егіз ел қоныс тапқан бір құшақтан.
Қыз беріп, қыз алысқан ағайын ел,
Абылай, Кенесары дәм-тұз татқан.

Жайласақ Есіл өзен алты алқасын,
Шырқадық Сегіз сері «Гауһартасын».
Құлагер өліміне бірге жылап,
Екі көз бірге сүрттік аққан жасын.

Бодандық белгі орнатып бел-белеске,
Ел бөлген қай қылығы келмес еске.
Қайтадан көгілдір ту аясында
Қосылды ерке Есіл, кербез Көкше.

Арамыз неге, достым, ыдырайды,
Бөріміз қуат еттік бір Күн-Айды.
Бөлмейміз Сәбит, Ғабит, Мағжандарды,
Бөлмейміз Ақан, Біржан, Ыбырайды.

Ақ қайың, қыз-қарағай оқалымыз,
Жұлдыздай ортақ дана Шоқанымыз.
Татумыз барлық ұлттың баласымен,
Дербес ел Қазақстан – Отанымыз.

Көш бастап жаңа тілек алға бұрса,
Жөптедік болашаққа жанған нұрша.
Бірлесіп, білек қосып бірге өсейік,
Бір қазақ жер бетінде қалғанынша.

АБАЙҒА АЙТАР АЛҒЫСЫМ

Қайран ел деп қабырғасы қайысқан,
Ол – данышпан «мыңмен жалғыз алысқан».
Әрбір сөзі жанға азық емес пе
Жан анамның ақ сүтімен жабысқан.

Мың толғанып, іздеп сөздің өсемін,
Арқау етсем жанға тиер әсерін,
Абай ата, бәрі сенің ықпалың,
Менің жырым – өзің еккен жас егін.

Сендей емес бар көмегі басқаның,
Әніңді айтып бастау алды жас жаным.
Құпия хат жазсам-дағы бір қызға,
Мен өзіңнен үлгі ала бастадым.

Жырға орасам кең жалғанның жаз-қысын,
Бәрі өзіңе, Абай ата, алғысым!

ҚҰДАЛЫҚТАРЫҢ ЖАРАССЫН!

Құдағи деген не десең,
Беу, достар!
Жылы кеңесем.
Құдағидың жаманы
Күнде ұрыс пен керіс қой.

Құдағидың жақсысы
Құдай берген өріс қой,
Күнде алыс пен беріс қой.
Қос құдағи жарасса,
Мәуелі бақша, жеміс қой.
Бастайды олар бірлікке,
Көңілдің болса хоштығы.
Жасасын деймін тірлікте
Құдағилар достығы.

Құда деген не десе,
Мен білмеймін демес ем.
Жүйрік аттың шабысы
Басталғандай желістен.
Оңалар құда әр ісі
Құтты жолда келіскен.
Құда – елдің намысы,
Оралар тойдан жеңіспен.
Құданың бұзық, олағы
Сөз қозғайды керістен.
Құдалар дос боп кетеді
Біріне бірі сеніскен.

Құдаша ғажап нұр жүзі,
Мұхиттың таза құндызы.
Тәңірім таңдап әперген
Аспанның таңғы жұлдызы.
Ол – махаббат бұлағы,
Ләззат, рахат жұмағы.
Құдалықтың жетегі
Мың жылдық боп кетеді.
Құдаша бір күн қызығы
Мәңгілікке жетеді.

Ұл-қыздары Алаштың,
Құдалықтарың жарассын!

* * *

◀ 86 ▶

* * *

Жан сырына бөгет болмас еш жарлық,
Жүз жылғы ойран-топалаңға көз салдық.
Туған елім дербестікке қол созып,
Мағжан, Ахмет, Міржақыпты еске алдық.

Ұмытпадық Сұлтанбек пен Тұрарды,
Шөкәрімге ізет еттік тұмарлы.
Сәкен, Ілияс, Бейімбет пен Жүсіпбек...
Аруақтарды жебеп шаттық құралды.

Жетпіс жаста Үкілі Ыбырай атылды,
Артта қалды «Гәккулері» татымды.
Зардап шекті сырын ашып аштықтың,
Зұлмат заман жойды арайлы ақылды.

Жау жағадан, ит етекпен арсылдап
Алғанына шыдамассың жан сыздап.
Қырандары оққа ұшқанда қазақтың
Қарғалары төрге шықты қарқылдап.

1994

* * *

Жақсы көл жасыл жағасы,
Суаты алтын құм екен.
Жақсы адамның санасы
Мұраты биік мұң екен.

Мұнартсам таудай жасымнан,
Жаутаңкөз өскен мұңым бар.
Күрсініп өтсем қасыңнан,
Дерті бар жан деп ұғыңдар.

Мал басып, құс қонбайтын
Суатсыз көлдің өңірі.
Қара бас қамын ойлайтын
Есердің жеңіл өмірі.

Сан белестен өтсем де,
Беу, тағдырым, ұға бер:
Өзімді ойлау жоқ менде,
Көкейден кетпес туған ел.

Кейде сараң күлсем де,
Алаңдатқан ауыл ғой.
Сыр бермей үнсіз жүрсем де,
Жүректе жүгім ауыр ғой.

ЖАЗҒЫ РОМАНС

Сән болар асау ғасырға,
Жолықтым ғажап асылға.
Есіме түсті қара көз,
Кездескен бала жасымда.

Жайласа сұлу жүзі өрт,
Ұқсастық таныс ізі көп.
Көз шалғанда селк еттім,
Біздің ауыл қызы деп.

Толқып та кеттім, тән күйді,
Ажарын ғажап жан сүйді.
Көргеңдей бала ғашықты,
Көркейтті жылдам хал-күйді.

Өңгіме құрдық не түрлі,
Таныстық буы жетілді.
Шыдай алмай бір сүйсем,
Ұмыттым ескі дертімді.

Қызық жоқ оны өпкендей,
Қызуы бойды өтті өрлей.
Ерен-ғайып қуандым,
Жұмаққа кіріп өткендей.

2005.
Астана

БӘЙКЕН АҒА БЕЙНЕСІ

Жақсыдан үлгі алғаны –
Атадан мирас жалғады,
Ақыл мен ойды жұптады.
Не қиямет көрсе де,
Шындықты қорғар өлсе де,
Адалдықты құптады.

Тереңнен шығар әр сөзі,
Салмақты болды мінезі,
Қалыптан әнтек шықпады.
Сабырмен болжап жан-жақты,
Ел-жұртқа болды ардақты,
Осы ғой ең зор ұққаны.

Тигенде билік қолына,
Әділдік түсті жолына,
Қазынаға қолын сұқпады.
Аз сөйлеп, көп тыңдады,
Шешімді берік шыңдады,
Айтқан сөзін жұтпады.

Әлдекімнен жалтақтап,
Есерді досқа айтақтап,
Асылды өрде жықпады.
Шығармай ерсі дауысын,
Тындырды мықтап әр ісін,
Тасада қалып, бұқпады.

Басы айналмай табыстан,
Іскерлік ерте табысқан,
Ауылдың жөнін құптады.
Қанжығаға жеңіс байлатып,
Төсіне жұлдыз жайнатып,
Шын ерлік төрге шыққаны.

ТӨРТКҮЛ ДҮНИЕ СЕКІЛДІ

Біз төртеуміз тірлікте
Бәйбішем, ұлым, қызыммен.
Алла сепші бірлікке,
Айнымас құтты ізімнен.

Төрткүл жатық жаралған,
Бір құндаққа бөленген.
Төрт тармақ сыры сан алуан,
Аумаған сәтті өлеңнен.

Ұлым жақсы қыз алды,
Қызым ұшты ұядан.
Екі бұрыш ұзарды,
Көз тартқандай қиядан.

Бұзылды деп төртбұрыш
Өкінбеймін ешқашан.
Естілместей еш сыбыс,
Көп бұрышпен достасам.

Тоймастық жасар, әлбетте,
Ынсапсыз саумын әуреден.
Бастаған бабам өулетке
Тілеймін өріс тәубеден.

Ұзақ емес сыр қалың,
Жан-жаққа көшім тарады.
Немере баққан ұрпағым
Шөбере жаққа қарады.

22.04.2002

МАХАББАТ ЖОҒАЛМАЙДЫ

Қиялым, түсім бе едің, өңім бе едің,
Келемін тарқата алмай көңіл шерін.
Аққудай айдындағы аппақ едің,
Көп жылдар көз алдымда көрінбедің.

Аңсатып қосылмайтын жол алдайды,
Көлге құс дауыл, желде қона алмайды.
Сан жылдар басқан ізің жоғалса да,
Махаббат көкіректе жоғалмайды.

Оралар құстар қайтып мекеніне,
Сене бер ауыр күндер өтеріне.
Есінен сүйген жүрек жаңылмайды,
Көнбейді бөтен жанның жетегіне.

Бақ қонар шыбын жанды сарп еткенге,
Жол табар іздеп осынау ән жеткенде.
Мен-дағы арылармын ауыр дерттен,
Дидарың көз алдымда жарқ еткенде.

24.04.2002

КӨКШЕТАУ, САҒАН ҚҰМАРМЫН

Көгілдір мұнар жамылған,
Жаралған көк ніл ағыннан,
Есімің, Көкше, ертегі.
Гауһардай көкшіл жайнаған,

Көлдерің көзді байлаған,
Сексені бірдей сал-сері.

Есігін жұмақ күзеткен,
Оқжетпес бойын түзеткен,
Көк ала таудай желкілдеп.
Айнала тауға таяп-ақ,
Жұмбақтас төсін саялап,
Бурабай жатыр мөлтілдеп.

Аққу-қаз шықса айдынға,
Басылар дерт пен қайғың да
Жүрекке «Гөкку» жеткесін.
Біржан мен Ақан орнатты,
Үкілі Ыбырай қолдатты
Көкшеде әннің Меккесін.

Қарағай, қайың аралас,
Көк терек, шырша паналас,
Ішінде марал адасқан.
Жаһанда жердің төресі,
Абылай қонған жер осы –
Хандық пен салдық жарасқан.

Көгілдір тұмар тамсантаң,
Жұпарлы ауаң аңсатқан,
Көкшетау, саған құмармын.
Бір күні ажал қызығып,
Ғұмырым кетсе үзіліп,
Көгеріп қайта шығармын.

10.04.200

Көкшетау – Алматы

РОМАНС

Жадымда жатқан бір жыр бар,
Жаза алмай жүрмін, қайтейін?
Жаныма батқан бір зіл бар,
Тазармай жүрмін, қайтейін?

Сағыныш атты сағым бар,
Өкініш атты ағын бар.
Кей-кейде дүние тек сен боп
Кететін ауыр шағым бар.

Жанымда жатқан бір сыр бар,
Жалықпай жаным жаттаған.
Күн болса, сәулем, бір тыңдар,
Армансыз бәрін ақтарам.

Сағыныш отты сезім бар,
Айта алмай кеткен сөзім бар.
Кей-кейде дүние тек сен боп
Кететін ауыр кезім бар.

ІШКІ СЫР

Құдайдың бергені ме,
Бейсауат сөзге ермедім.
Кеншілік кең мінезден
Ешқашан өзгермедім.
Тірлікте мақтан етем
Манаштай қайсар жанды көз көргенін.

Құрдас боп керіспедік, қыр аспадық,
Ақымақ пен есерге бас құраспадық.
Табиғи сұрыптау бар деген ұғым,
Достасып, үлкен мәнін растадық.

Жан еді жалындаған оты қалың,
Сағынып, ойға батып отырамын.
Басында бейітінің жыр төгілтер,
Ұшырам жүректің ақ тотыларын.

2002

АҚСЕЛЕУ СЕЙДІМБЕККЕ

Ақселеу, жақсы көрген інім едің,
Жайылды шартарапқа үнің сенің.
Атандың ойлы ғалым, тойлы сері,
Ұлтымның ұйытқысы еді жүрген жерің.

Не жазсаң сүйсіндірді үнің көпті,
Шежірені шегелеуге тілің жетті.
Тарихқа «Дәурен-айды» шырқап кірдің,
Күмбірі күмбездердің ғұмырлы етті.

Тындаушы ек әр сөзінді тына қалып,
Сондайда қанды елдің құмары анық.
Ұлтжанды ұстаздығың ол бір төбе,
Әкелді күй тарихы ғұламалық.

Болған жоқ өнерпаздар аз жаныңда,
Жәнібек, Бекболатпен маздадың да.
Шын білгір, жанашырлық себің тиді
«Тәттімбет» атты дастан жазғанымда.

Сөз етсең түркі тектес далалықты,
Ер мінез көшпенділік дара бітті.
«Ауызша тарихың» – зор ескерткішің,
Даңқыңа қосқан абзал даналықты.

Ешкімге қабақ шытып шетінбедің,
Көрінді нар тұлға боп жетілгенің.
Қазағым «Ахаң» десе, сен шынайы
Ардақты Ахмет аға секілді едің.

АУЫЛ ҚЫЗЫ ШАҚЫРАДЫ СӘЛЕМІ

Көкейімде жүреді Абай әуені,
Неткен ғажап, неткен азап әдемі?!
Көптен бері көрмей жүрген, алыстан
Ауыл қызы шақырады сәлемі.

Мен «Көзімнің қарасына» басамын,
Көңілашар қауламайды жас ағын.
Балқып-толқып ұлы ұстаз өнімен,
Махаббаттың жабық сырын ашамын.

Шырқай берем сұрамай-ақ рұқсат,
Сәл баяулап алу да жоқ тыныстап.
Осындайда шыға келші алдымнан,
Екі беттен бір сүйейін дұрыстап.

04.09.2007.

Астана

КІМ БІЗДЕ КӘМІЛ МҰСЫЛМАН?

Абайша «кәміл мұсылман» –
Қатарда еңбек адамы.
Қарапайым ысылған,
Қара тер әрбір қадамы.

Мен де бір «кәміл мұсылман»,
Жезқазғанда кен қазған.
Ар жолында қысылман,
Сөз кені – өлең мен жазған.

Соғыс жылдар мал бағып,
Жұмыстың буын ұшырған.
Соқа айдаған зар қағып,
Құрдастарым мұсылман.

Майданда да, елде де
Жанкешті күшін ұсынған.
Малшынған қайғы-шерге де
Ата-анам менің мұсылман.

Көшпелі қауым көрді азап,
Отарлық шегіп қысылған.
Бодандық көштен ысырған,
Бүгінгі дербес бар қазақ –
Кіршіксіз «кәміл мұсылман».

21.10.2005

* * *

Күмбірлейді домбыра,
Қозғап Бетпақдаланы.
Басқа дыбыс жоқ, сірә,
Еліктірер сананы.

Екі ішек, сыр білгейсің,
Мұңын шағар ақ сағым.
Кімді көксеп жүр дейсің,
Жез қанатты аңсадым.

Жолға қара, сөз күйік,
Есем – ақын қиялы.
Сыңғыр қақты жезкиік
Қырда алтын тұяғы.

Әне, сонда қосылды
Күй мен тұяқ хабары.
Дүрсілін жүрек өсірді,
Жарқ етті киік жанары.

17.04.2002

ӘКІМ БОЛУ ОҢАЙ ЕМЕС БҮЛ КҮНДЕ

Ел басқару оңай емес бұл күнде,
Көбейді ғой бөріні алдар түлкің де.
Құн қымбаттап, сұм қабаттап барады,
Бұдан үлкен індет табу мүмкін бе?!

Нарық солай әрекетін білдірген,
Арықтап тұр бір күніміз бір күннен.
Ел қарық боп алғыс айтар заманға
Әкім керек намыс кернеп тың жүрген.

Әлі де бар дос боп жүріп қастану,
Кеуде қағып, арсалаңдап мастану.
Бұрынғыдан болып кетті мың есе,
Қиынырақ бүгін елді басқару.

Болмаса да кешегідей қойы көп,
Ауылдардың міндет, құрмет тойы көп.
Шерлі қазақ дербес таңы атқанда,
Демес біреу өсек етіп оны көп.

Әлі разы болса, тірі көпті ойла,
Тарынбайық аманаты көп тойға.
Ауылдарға кітап неге келмейді,
Газет көрмеу жұттай батып кетті ойға.

Арымасын, кәрі-құртаң тозбасын,
Ардагерден еш ардақты озбасын.
Әкім деген – елдің ата-анасы,
Көксей бермес күні-түні өз басын.

Осылардың бәрін, әкім, салмақта,
Тойтарыс бер ел тонағыш қармаққа.
Сонда көптің көтерілер еңсесі,
Сыйлығың да күшейеді аруаққа.

Жөнін таппақ тығырықтың ақылды ер,
Сонда сыйлар әрқашан да атыңды ел.
Ауыл есен, бауырларым тоқ болса:
«Міне, біздің осал емес әкім!» – дер.

2009

БАРЫҢА СЕНІҢ ҚУАНАМ

Періштем болып жебей гөр,
Үздіге жаздап жолықтым.
Жарасын жүрек тез емдер,
Абзалын көрсе көріктің.
Жасымнан ынтық теліттің,
Жан жетпес сұлу көріппін.

Тынықсын көзім, жандансын,
Кездестік туған өлкемде.
Аңсатқан асыл армансың,
Ұқсаған өрде желкенге.
Жағаға өрең жеткенде,
Жатырқау сені жоқ менде.

Балқытты лебіз, әуенің,
Жан құштар жылу себелеп,
Не деген нәзік, мәуелі үн,
Үзімі жанды жебемек.
Кереметтен де керемет
Алауға жүрек не демек?!

Аумаған балғын шынардан,
Саянды самал құп алам.
Шыққандай сағым-мұнардан,
Рахатқа батып, жұбанам.
Өніңді естіп нұрланам,
Барыңа сенің қуанам!

2008.
Астана

СҰЛУЛЫҚ ҰМЫТУҒА КӨНБЕЙДІ ЕКЕН

Көз шалса жанарыңды тостағандай,
Ұмыттым келгенімді жасқа қандай.
Еске алдым ақ жүзіңді бала күңгі,
Сұлулық бір бүлікке бастағандай.

Тосқандай нұрлы көктем гүл ғажабын,
Басталды-ау қызға арнап жыр жазар күн.
Өлеңге қосып іңкәр әр мезетті,
Басушы ем құштарлықтың мың азабын.

Аққудай айдын көлде жем тілеген,
Барлаймын келбетіңді елжіреген.
Дәмелі қайран жүрек жай табады,
Ұмсынса қос қарақат мөлдіреген.

Білмеген осындайда сенбейді екен,
Қайтейін, сенімсізге көнбей өтем.
Шіркін-ай, қанша жасқа келсең-дағы,
Сұлулық ұмытуға көнбейді екен.

2010.

Көкшетау

ЖАНАТ ЖАУБАСОВҚА АҚ ТІЛЕГІМ

Жанат, сені биіктерден көремін,
Өлеңдерің шығарып жүр өрелі үн.
Алатаудың кең жайлаған етегін,
Сарыарқаның саңлағы деп келемін.

Жетісумен жалғастырсаң Есілді,
Қос қанатың сақ қырандай көсілді.
Үлесі көп Бибіғайша келіннің,
Батыр інім, қаға берме төсіңді.

Ол – тамаша балалардың базары,
Ол – Жаубасов әулетінің ажары.
Келінімнің келбетінен алынды
Сенің жазған жырларыңның ғажабы.

Фермер деген даңқың шықса жан-жаққа,
Сәт тілейміз берекелі жақсы атқа.
Кең нарықта жолбарыстай жорта бер,
Бірақ, Жанат, ақындықты ақсатпа.

Ақындықты ақсатпа да дүбірлет,
Алысқа ұмтыл, баяуламай күбірлеп.
Айтарым сол аға болып, сәт тілеп:
Әр жырыңды ел сүйсінер ғұмырлы ет.

08.10.2010.

Алматы

ЭЙНШТЕЙННІҢ ЖАУАБЫ

Шен өсіру талабы,
Бәріне тиер сауабы.
Бар екен ғажап формула,
Эйнштейн жауабы:

– Тер төксең ауыр еңбекке,
Биікке шықсаң өрлеп те,
Жаба біл жалғыз аузыңды
Шыққанда атың жер-көкке.

МАХАББАТЫМ МӘҢГІ ЖАС

Дәл сенің көздеріңдей көз көрмедім,
Алланың алғысы екен кез келгенің.
Қанша жыл сол күндерден өтсе-дағы,
Қызғалдақ қыз күніңнен өзгермедің.

Қайырмасы:

Ерке назың жан сырлас,
Естен қалай тандырмас?
Саған деген өзгермес
Махаббатым мәңгі жас.

Киіктей ақ сағымда асқан қырдан,
Аш белің күндік жерден тамсандырған.
Арайы сәуле шашып атқан таңдай
Албырап, алабұртып шықшы алдымнан.

Қайырмасы.

Жан толқып нәр аламын лебіңнен,
Сен менің жаралдың ба тілегімнен?
Қызуы қыз күніңдей ыстық сезім
Жүрекке сәлем айтты жүрегіңнен.

Қайырмасы.

02.02.2005.

Астана

ҚОС БАТЫРДЫҢ ТОЙЫНА

*(Ұлы Отан соғысының ардагерлері
Әпетай Ахметбеков пен Дәмелі Жакееваға)*

Әпеке!
Мың мақтауға тұрасың да,
Ұқсайсың Жекебатыр – құба шыңға.
Ел үшін ардагерсің, қарт офицер,
Мен үшін қадірлі аға, құдасың да.

Бүгінің, болашағың бек сенімді,
Кең жолға құлпыртып тұр егде күнді.

Тойға – той,
Алтын тойың қабаттасқан,
Мерейтой – құттықтаймын сексеніңді.

Майданда аждаһамен алысқандай,
Сарқылмас бойға біткен намыс қандай?!
Тас түйін сау қайыңдай сақталыпсың,
Жас күнің қайта келіп табысқандай.

Дәмелі, батыр аға іңкөрісің,
Шын ғашық, жан жалғасқан гүл-дәрісің.
Мен үшін құдағисың, жеңешемсің,
Ел үшін қыран қанат сұңқарысың.

Батыр қыз, Отан-ана асылысың,
Жиырмасыншы ғасырдың жас үнісің.
Жайнаған Әлия, Мәншүк жалғасындай,
Қазақтың жауға тиген жасынысың.

Жараспас жыр төгілтпей тұру бүгін,
Бұрылды Ай, сіздің үйге бұрылды Күн.
Жеңеше, жетпіс бесің құтты болсын,
Қыздай жас сақталыпты сұлулығың.

Сіздермен ұлғайыпты біздің де арман,
Бұйырты тағдыр бақыт Қызылжардан.
Қасеннің Маратына қыз берсеңдер,
Сол үйдің мен де үлкен қызын алғам.

Әпеке!
Сұлу Көкше түлегіміз,
Сексен көл серуенін тіледі күз.
Қанша жыл қалды дейсің бірге жүрер,
Жалғассын артта қалар легіміз.

1998
Алматы

САЛ-СЕРІЛЕР ӨРІСІ

Ән салсаң Қуаттай сал екпіндетіп,
Жүйріктей қашқан аңға еркін жетіп.
Есіңе жастық дәурен бір түседі,
Сұлудай елге оралған төркіндетіп.

Дауысы күндей жылы, айдай ашық,
Шырқауы қандай қызық сайран ашып.
Ақынның «Балқадипша» өнін айтса,
Елестер бала күнгі қайран ғашық.

Ән салсаң Қуаттай сал баптап қарқын,
Алғандай ағын құмнан ақтап алтын.
Осылай өннің сәнін келтіре алсақ,
Қалады жүрегіне сақтап халқым.

Сарыны самал желдей ашық, таза,
Берместей сағынғанда ғашық маза.
Мәдише «Қарқаралы» мұнарланып,
Кетеді-ау кейде жанға батып жаза.

Ән салсаң Қуаттай сал келістіріп,
Сал-сері жеті атасын тегіс біліп.
Аттарың, бабаларым, жатталды ғой
Ұрпақты қаны қызу өріс қылып.

03.05.2005.

Астана

ТОҚСАНДАҒЫ ЕСЕН БОЛ, АҒАЛАРЫМ!

Үлкенмен де, кішімен де біргемін,
Бәрі де әйдік: бірі сал, бірі керім.
Бәйкен және Баянның жолын берсін,
Жаңа келген жетпіске інілерім.

Есімдерін атасақ елең етіп,
Еркеленіп кім жүрмес ере кетіп?
Жүзге есен жетер деп ел тілеген,
Осылар ғой, Көкшетау, кереметің!

Ұзақ жастың болмайды кемшілігі,
Ол – Алланың мейірбан кеңшілігі.
Сүйген құлы жалғанда кең жүрсін деп,
Тіршілікке ұзартқан елшілігі.

Сонда саған жолдайды киелі жүк,
Киелі жүк көтерсең сүйеді жұрт.
Өзі ғана қорғайды өрт пен дерттен,
Ақ ниеттің әкеліп тілегі құт.

Жаратқанға жақпайды астамшылық,
Алпауыттар арандар бастан шіріп.
Сақтанғанды сақтайды,
Бұйыртпайды
Байлығыңды арамдық жатқан бұғып.

Ұзақ жасты келгені бағалағым,
Ол да өмір қолдаған дара дарын.
Адалдық пен тазалық сақтап жүр ғой,
Тоқсандағы есен бол, ағаларым!

*14.03.2009.
Астана*

КЕНШІЛІК ПЕН АҚЫНДЫҚ

Кеншіліктен ақындығым нашар ма?
Әлде ақындық кеншіліктен асар ма?
Екі ана,
Екі әке,
Қос жұмыс,
О, табиғат!
Менен жүгің қашар ма?!

Мен дайынмын,
Сен үйе бер қос арба,
Шынымды айтып
Тағы да сыр ашам да.
Мен өлеңге бала жастан ғашықпын,
Кенші болдым өмір жолын ашарда.

Біз дегендер –
Соғыс жылғы балалар,
Көңіл нарқын қас-қабақтан шамалар.
Содан болар, самай ерте күмістеп,
Терең тартты маңдайдағы салалар.

Кейде менің маңдайыма сор бейім,
Кейде өтеді біздің үйде той кейін,
Азаматтық жүгім ауыр болған соң,
Ақындыққа тиіп жүр ғой жол кейін.

Толқып айтсам толғанысты кезімді,
О, туған ел!
Сенсің билер сезімді!
Әкем үшін бір ісінді тындырып,
Анам үшін жырлап өтем өзінді!

1970

ШЫРҚАШЫ, ҚАЛҚА, ШЫРҚАШЫ!

Шырқашы, қалқа, шырқашы,
Жөнделсін күйім самарқау.
Оянсын көңіл ынтасы,
Тұтансын сөнген жанартау.

Жүзіңе дәлдеп қарайын,
Жұлдыздай естен тандырған.
Шырқашы, ләззат алайын,
Тілегім сол ғой тағдырдан.

Толқысын, келсін бабына,
Балқысын денем, нұр шарпып.
Дертімді батқан жаныма
Әніңмен берші жұмсартып.

Шырқашы өзек жандырып,
Бір күйіп, бірге жанайын.
Қалайын құмар қандырып,
Сүйсінтіп сұлу арайың.

Үніңнен сәуле жияр ем,
Сәскедей көріп іңірді.
Бір мезет үшін қияр ем
Қызыққа тоймас ғұмырды.

* * *

Жұлдызға жанған үміткер,
Жаһанды біз де кезіп ек.
Алыста жүрген жігіттер,
Ауылға орал тезірек.

Кездесу деген ғаламат,
Адамның асыл арманы.
Табады жаның қанағат,
Ұмыт боп дертке салғаны.

Тез оралсаң қинатпай,
Сол шығар Құдай бергені.
Аспаннан жауған құймақтай,
Күтпеген бақыт келгені.

Бөлінбес сырды бөлгенде
Өмірге сендей бар ма ерке?
Аңсаған жанды көргенде
Орнайды қызық жәрмеңке.

Қобалжу, толқу әкелер,
Қоштасу – тағдыр бұйрығы.
Аспаннан жұлдыз әперер,
Кездесу – өмір сыйлығы.

Не көрмейді өз басың?
Аңсаған тойын құрып бер.
Атамекен тозбасын,
Ауылға орал, жігіттер!

19.05.1998

АҒАТАЙЫМ

(Салықұлы Айтахметке)

Күлімдеп күн артынан күн шығады,
Ақ сәуле төгіледі нұр-шуағы.
Жер, аспан, орман, көлдер көріктеніп,
Қуанған тіршіліктен үн шығады.

Жайқалса бәйтерек боп бала қайың,
Ол – сенің өз ұрпағың, ағатайым.
Фашисті жеңіп едің, дерт жеңді ғой,
Өмірден ерте аттандың жазатайым.

Өсірдің үйелме мен сүйелмеден,
Көп шаттық қарт күнінде үйем деп ем.
Сен үшін жан қисам да аз деп білем,
Сараңсып дәнеңем жоқ үнемдеген.

Сені айтсам түзер өлең сөзім өңін,
Сақтаушы, жебеушім де өзің едің.
Бауырыңа аштық жылы басқан бала,
Алдыңда мың борышты сезінемін.

Асылсың ұя болған балапанға,
Баулыдың салып құтты алақанға.

Шоқанды үлгі етуге шаршамадың,
Ақ тілек арнағанда жаңа таңға.

Адамға ғажап еді-ау жақындығың,
Сол мінез бойға қонды батыл бүгін.
«Айтсаң айт сөзді қадір білер жанға», –
Деп үйреттің Абайша ақыл жүгін.

Жан-жаққа жақсылықтың септің гүлін,
Заң еттің қайда жүрсең көптің үнін.
«Мейірбандық дүниеге нұрын төгер», –
Деген маған жұғыпты көпшілдігің.

Бастасам үлгі көріп өмір көшін,
Білемін ұядан жан бөлінбесін.
Ел-жұртқа адалдығың аңыз болса,
Ұрпағың ұмытпастай төрімдесің.

2005

РОМАНС

Аруға біткен сұлулық –
Алланың берген сыйлығы.
Жан баурағыш жылулық –
Құштар жүрек бұйрығы.

Сол сұлулық патшасы,
Ғажаптың көрдім ғажабын.
Шошытпады ақ шашым,
Сағыныш шеккен азабын.

Орманнан шыққан маралдай,
Жайнап тұр қос жанары.
Аптықса демін ала алмай,
Бұлқынды қос анары.

Шыдатпай ынтық тартымы,
Қараймын құлын білекке.
Қара көз өткір жарқылы
Кетті ғой түсіп жүрекке.

Осалдық туды менен де,
Түскендей отқа шын күйдім.
Енді өлдім-ау дегенде...
Ақ сүттей беттен бір сүйдім.

Пәк көңіл гүлін ұсындым,
Жүруші ем қайтып көрместей.
Өзгеріп өңім құлшындым,
Жасарып кеттім өлместей.

30.08.2002.
Астана

ЕМДЕУШІ ДӘРІГЕРІМЕ

(Гүлнәр Халиоллақызына)

Арнасам алғыс Гүлнәрға,
Түзеді ауыр жайымды.
Түскенде қатты сындарға,
Сырқаттың басын қайырды.

Ақ күміс жүзі жарқ етіп,
Көз салса көңіл баурайды.
Тапқанда емге дәл тетік,
Ақжүністен аумайды.

Әлсіреп әрең жетіп ем,
Күш-қайрат әбден молайды.
Енді мен жылдам жетілем,
Шипасы болды қолайлы.

Көтерілгені еңсемнің,
Ес кірді жолды білуге.
Сеңгірінен сексеннің
Тоқсанға қарай жүруге.

Қайтейін бәрін жөн демей,
Басқа сөз реті келмейді.
Дәрімен ғана емдемей,
Жүрегімен Гүлнәр емдейді.

28.03.2012.
Астана

ҚОНАҚ ЕКЕН ҚЫЗ БАЛА

Жат жұрттықтан өз арманын іздеген,
Қолындағы құс екен ғой қыз деген.
Алыс жолды аңсап қанат қағады,
Өз анасы бақыт тапқан ізбенен.

Ұшып жетер биік жартас, құзға да,
Бұйрық етер алда дәм мен тұз ғана.
Ақ кептердей ел мен елді жалғайтын,
Қолындағы қонақ екен қыз бала.

Артта қалып ерке күнгі мекені,
Екі ғашық қол ұстасып кетеді.
Ауылдастар өскен бірге достасып,
Бауырластар қимай қалар қоштасып.

Құс жолымен жеткен жаңа тұрағы,
Екі жастың сол аңсаған жұмағы.
Жаңа төрде жанып тұрар жарқырап
Ата-ананың жел тигізбес шырағы.

ҮКІЛІ БАБАМ ҮШІН АЛҒЫСЫМ

(Қапаш Құлышеваға)

Қапаш-ау, самғай берсін өршіл үнің,
Ол – сенің асқақ дарын көпшілдігің.
Ұмытпа жебеп жүрген жас күніңнен
Үкілі Ыбырай ауылы көршілігін.

Өндерін ұлы сазгер шырқағаның –
Сен қаққан берігі осы тың қаданың.
Қазаққа келісіп тұр
Даналардың
Жалғаса дәл өзіндей ұрпақ әнін.

Сен айтсаң ән төресі «Қалдырғанды»,
Ақиық елестеттің алғыр жанды.
Салғанда Үкілі Ыбырайдың «Көкшесіне»,
Біз көрдік жұртты естен тандырғанды.

«Гәкку» деп ес білгелі басып қадам,
Күнім жоқ «Қарақат көзді» тасытпаған.
Ризамын, бақытты бол, батам осы,
Жасынан Үкілі бабам асып барам.

Келіпті лаулап тұрған жалын жасың,
Сайрағыш сандуғаштай бабындасың.
Әніңе барша қазақ жерік болды,
Көкшеге көрік берген қарындасым.

Сайрасаң тоғайда ақ тотыдайын,
Жаныңның бар қазаққа оты дайын.
Үкілі бабам үшін алғысымды ал,
Бір парыз ақтадым деп отырайын.

13.08.2005.
Көкшетау

ІНІЛЕРГЕ АЛҒЫСЫМ

(Е. Мұқыжанов, М. Утин, Б. Қанапияновқа)

Сұрай қалсаң ақжолтай тілегіндей,
Есенгелді кім десең, біле-білмей,
Мен айтайын төтесін жүре күлмей,
Ол – қайсар жан, жолбарыс іргегіндей.
Сертке берік домбыра тиегіндей,
Арманы асқақ Алатау сілеміндей.
Көңілі дархан сексен көл лебіндей,
Көкірегі көгал – қалмайтын гүл егілмей.
Жүзі жайсаң мұхиттың түбегіндей,
Жаны мырза Сыр мен Шу легіндей.
Қиялы зор Мағжанды аңсап туған,
Тірліктегі ең берік тірегіндей.
Қазақ десе қалт етпей болар құрбан,
Жүрек қайда Есеннің жүрегіндей?!

Қызылжардың ар жағы қалың бауыр,
Жәрдем күтер жоқ емес жарлы қауым.
Атажұртқа Есендей септесе алсақ,
Тез көркейер еді ғой барлық ауыл.

Білмегендер ден қойып танысын сыр,
Көпшіл, сепшіл етемін намысын жыр.
Қай қазаққа қай жерде сеп берсе де,
Болмысына өзінің жарасып жүр.

Асау інім осындай Есенгелді,
Тайбурылдай көрсетті төселгенді.
Түлкі болса бұл заман шалып түсіп,
Қанжығаға нарықты тез өңгерді.

Шындықты айтпай ақынның жыры тынбас,
Мекеш және Бақытжан, тыңда, сырлас.
Мағжан жырын орысша сөйлеткенде,
Үшеуіңнің еңбегің ұмытылмас.

Арманымның сендердей көші толсын,
Жолдарыңа сәт пен құт қоңсы қонсын!
Мағжан аға «Пророк» кітабы үшін
Үшеуіңе алғысым осы болсын!

АҢСАУ

Шөліркеген далама
Жаңбырлы бұлт болар ма ем,
Піскен кезде мол егін
Диқан болып орар ма ем.
Қайтқан құстар барады
Еділдетіп Оралмен,
Елге жетіп қалар ма ем,
Ере кетіп солармен.

Сағынғанда көрінер
Терезеден ауыл жақ,
Ол да қызық білгенге,
Ол да адамға тәуір шақ.
Самолеттер көктегі
Ұшса бұлтты бауырлап,
Ішінде мен жоқ болып,
Бара жатыр ауырлап.

1978

ТИМЕШІ

Тиме бұлбұлға, еркімен сайрасын,
Тиме жұлдызға, ерекше жайнасын.
Тимеші екі ішек үндесе,
Сағыныш толқыны байлансын.

Тиме аққуға, үзбесін саңқылын,
Тиме қыранға, бұзбасын қарқынын.

Тимеші маған да тебіренсем,
Алсыншы аңсаған жан тыным.

Тиме елікке, жүрегі бекінсін,
Тиме киікке, түлегі жетілсін.
Тимеші маған да ән салсам,
Жүрегім бір мұңын кетірсін.

1979

ЕСІЛІМ

Беу, туған жер!
Торғын тоғай Есілім,
Өр толқының – бала күнгі бесігім.
Ел ордасын құшақтаған құтты өзен,
Бар қазаққа ортақ асыл есімің.

Ақ қайыңдар алқалаған Есілім,
Жағалауда тал қалаған Есілім.
Аққу-қазы «гәккулеткен» құтты өлке,
Сал-серілер «қалқалаған» Есілім.

Күміс күлкің сылқыл қақса қызбайсың,
Атамекен, ескі арнаңды бұзбайсың.
Сарыарқаны төркініңдей сайрандап,
Салтанаты сарқылмайтын қыздайсың.

Серіз сері сайран құрған Есілім,
Мағжан аға майдан құрған Есілім.
Ақан сері, Үкілі Ыбырай ән шырқап,
Ата-бабам жайлау қылған Есілім.

Есілді айтсам, жаңылғандай есімнен,
Бала болам бір сұңгуге шешінген.
Көк толқын мен құба талдың сыңғыры
Естен кетпес ән төгілтіп көсілген.

Қазаққа аян ұлылығың, Есілім,
Жан анамдай жылылығың, Есілім.
Астананың бүкіл әлем тамсанған
Сен таныттың сұлулығын, Есілім.

2012

МАҒЖАН – АҚЫНДЫҚТЫҢ АБЫЛАЙЫ

Абайды ақындықтың Күні десем,
Ай керек жарқыратар түнін көшем.
Қазағым, соның бәрін ойлар ма едің,
Тәуелсіз ел боп қайта тірілмесең?!

Ғарышқа жетер еді оқ алмаса,
Қиянат атын ерте доғармаса.
«Абайдан кейінгім», – деп Мұхтар айтты,
Сұм тағдыр жөнге көшті, көп алдаса.

Ұмытпас Наурызбай мен Кенекемді,
Көтерген асыл дастан берекемді.
Ақындық төрінде тұр «Батыр Баян»,
Төресі өлең сөздің ере келді.

Ақындық әлемінің нағыз Айы,
Ақжолтай, сиқыр сөздің Ағыбайы.
Тұранды ұран еткен қыран қазақ,
Мағжан – ақындықтың Абылайы!

2000

* * *

Нашар досқа басымды көп шайқадым,
Көзге өтірік мақтайды.
Кей жігітті тыңдап көп сыр байқадым,
Ол шындықты сақтайды.

Сонда менің бұлт басқан жоқ өңімді,
Көп сынады. Сынбадым.
Ертеңгі ісім болу үшін өнімді
Сыр бермедім. Тыңдадым.

Талай ауыр туса ойдың таласы
Әр қия, әр деңгейде,
Есер дос пен есті дұшпан арасы
Белгісіздеу кей-кейде.

ҒАРЫШКЕР – ХАЛЫҚ ЖАҚЫНЫ

(Тоқтар Дубәкіровке)

Қазақтан шыққан ғарышкер
Тұңғышы болып топ жарды.
Қызу қанды намыскер,
Ардақтайық Тоқтарды!

«Ерлікке бізде орын көп...»
Толтыра түсер санатын.
Бола берсін жолың деп
Жайғызайық қанатын.

Әне, сонда азамат
Өз өресін өлшетер.
Қажымас, талмас қазанат
Тұлпарлығын көрсетер.

Тұңғыш болу – мектебі
Азаптан туған ғажаптың.
Ерлігі – дастан, ертегі,
Сұңқары Тоқтар қазақтың.

Ғаламдық қонған кең жігер,
Байқады әлем бай қорын.
Өзімсіп қазақ кең жүрер,
Құшағын жайып Байқоңыр.

Өмірі лайық сыйлауға,
Ғарышкер – халық жақыны.
Өз батырын жырлауға
Жалықпас қазақ ақыны.

Тәжірибе бар жол ұстар,
Қолайлысын жинаса:
Гагаринді орыстар,
Сыйлайық, қалай сыйласа.

2004.
Астана

ФАРИЗА, СЕН ҚИЗИҚСИҢ...

Фариза, сен қизықсың... боянбайсың,
Жасырып жас мөлшерін қоя алмайсың.
Ақын қыз, атың Айға жетсе-дағы,
Үлде мен бүлдеге сен оранбайсың.

Жайықта тентек өскен құлындайсың,
Жүзіңнен есіп тұрар шырын-маусым.
Шындықтан бас сауғалап әлдекімдей
Әжімді жасыруға ұрынбайсың.

Жақынсың... ойың ортақ өзгелерден,
Кербезсің құба талдай көз кенелген.
«Аға», – деп алысырақ ұстасаң да,
Ішімнен үнсіз толқып өзгерем мен.

Домбыраң күмбірлеген тұр ма дайын?
Ащы әуен төгілтейін бірталайын.
Мазасыз мұңы қалың жүрегіңе
Қалың дерт басылардай гүл тағайын.

Жұбаныш сені жақын білерім де,
Қалармыз тарихтың бір ілгегінде.

Өзіңмен Мұқағали сырласуды
Сақтапты сағым толы жүрегінде.

Жарқ еткен ұшқын ғажап көзіндегі,
Толқып тұр тоғандалған сезім селі.
Фариза, боянбасаң боянбашы,
Түсінем бәз қалпыңда өзім сені.

23.04.2012.
Астана

АҚ ҚАЙЫҢДАР АРАСЫНДА АУЫЛЫМ

Жасыл жайлау, Сарыарқа төсін кернеп,
Аппақ орман әшекей көсілді өрнек.
Ақ маралдар тізбегі секілденіп,
Ақ қайыңдар барады Есілді өрлеп.

Жан толқытқан ақ қиял, сылқым елес,
Таусылар ма шертсе де мың күн кеңес?!
Ақ қайыңдар ішінде туған адам
Жүрегі аппақ болмауы мүмкін емес.

Осы араға келіппіз адам болып,
Мекен құрды аймақты бабам қорып.
Жасыл қамзол, ақ көйлек
Мама қайың
Елестейді көзіме анам болып.

Талай тарлан осы өңір туған жері,
Қыздар сұлу жаралды-ау, ұлдар сері.
Тұнып жатыр тұңғиық ақ көлдерде
Мағжан аға көкірегін буған шері.

Аппақ нұрға кеткендей әлем толып,
Ақ қайыңдар келбетін келем шолып.
Шоғырмағы әдемі әжімделген
Көрі қайың көз салды әжем болып.

Көріністер еткенде қысым-қыспақ,
Бала қайың түр жасыл жүзім ұстап.
Мені көріп ажары арайланған
Кетті біздің көршінің қызына ұқсап.

Мойыл көзі мөп-мөлдір зіл артатын,
Зіл артатын, ішінен құмартатын.
Туған ауыл дегені осы екен ғой,
Тереңнен тәтті өлең шығартатын.

2009

ЖҮРЕГІМЕ

Жүрегім, неге асығыс дүрсілдейсің?
Әлде зор қатер барын білсін дейсің.
Тигендей жайдың оғы бұлты жарып,
Әп-сәтте жан ұшырып «ішіп-жейсің».

Тіл қатпай жетегіңде жүрмедім бе,
Ақылды көптеу тыңдап күрмедім бе?
Достармен сауық-сайран құрмадым ба,
Қырандай құмар құсты ілмедім бе?

Асауды жақпады ма үйреткенім,
Арықты аз болды ма күйлі еткенім?
Жалғанда жалғыз жүру жараспас деп
Асығыс есінде ме үйленткенің?

Көңілге сен жөптемей наз қонды ма,
Іздемес «Жезкиікті» жаз болды ма?
Он жылдай жер астында жорық шегіп,
Сондағы қазған кенім аз болды ма?

Мен сені тыңдамадым қай жасымда,
Күреске түспедім бе шайқасуға?
Немесе атой салып аз жүрдім бе
Аралдың апат шеккен айқасында?

Сан жылдар елді аңсатып алаңдатты,
Сол сәтте ақын досың қалам тартты.
Тым ұзақ шалғай шепке пенде болдым,
Әрине, соның бәрі саған батты.

Ризамын, жарлығыңа көнемін мен,
Қажымас қуат таптым көмегіңнен.
Ақ ниет айтқанымды алғыс деп біл,
Жігер ал жаңа жазған өлеңімнен.

Баптай бер дүрсіліңнің үнін асыл,
Бейсауат оқыс қауіп жуымасын.
Арызым, арманым сол саған айтар –
Қаламым тіршілікте суымасын.

05.02.2002.

Алматы, емхана

ШОҚ ҚАЙЫҢНЫҢ СЫБЫРЫ

Ақ құбақан ақ қайың аппағын-ай,
Жерге күміс төгіп тұр, тасқа шырай.
Ақ інгеннің қасына шөккен нардай,
Көз ұшында Жалғызтау жатқанын-ай.

Ақ білектер жалғасып, біріктеліп,
Ақ балтырлар бұлқынып іріктеліп,
Шоқ қайың тұр көрші ауыл қыздарындай,
Сыбырласқан бірдеме біліп келіп.

– Қасыңдағы кім? – дейді секпіл қайың,
Тез өзгертіп тоқыған кетті жайым.
– Бізден артық жоқ екен ештеңесі, –
Деп біреуі күрсініп етті уайым.

– Ауыл қызы – аяулы қарындасым,
Көрші ауылда ағайын, бауырласым.

Қызылжарлық қазақтың қызын алдым,
Беу, құрбылар, бастарың ауырмасын!

Студенттік күндердің әсері еді,
Ол Мәскеуде бар қыздың әсемі еді.
Ақ қайыңдай, аумайды өздеріңнен, –
Дегенімде біреуі:
– Бәсе!.. – деді.

2010

ҒҰЛАМА АҚЫНЖАНДЫ

(Манаш Қозыбаевқа)

Қазақтың асыл ұлы,
Тарихшы басым үні.
Төле би, Қазыбектерше
Толағай, тасыды үні.

Ойлаған халық қамын,
Майталман, асқақ ғалым.
Ол талай ашып берді
Тарихтың ақтаңдағын.

Ойлантса ғасыр жүгі,
Ертістей тасыды ірі.
Мәңгілік ізі қалды,
Көрінді от-жалындығы.

Зор арман айқындаған,
Ер мінез, жарқын адам.
Ермакты Ақсу етіп
Ақжарқын қарқындаған.

Самғаса терең кетіп,
Есімханов ере кетіп,

Екеуі іс тындырды,
Сүйсінді ел елең етіп.

Шығарса атын кенен,
Бірлікке айқын сенем.
Айқаста қол ұстасты
Академик Әкімменен.

Секілді жердің шыңы,
Әр ісі – ердің құны.
Ермактан кек қайтарып,
Басылды елдің мұңы.

Сыйласам асыл жанды,
Мағжанша қарқындайды.
Жан еді біздің Манаш
Ғұлама ақынжанды.

11.07.2011

ҚҰЛШЫНДЫҢ ТӘУЕЛСІЗДІК ТАҢЫ АТҚАНДА

(Шота Уәлихановқа)

Әй, Шота!
Келіп қалдық сексенге де,
Сонша көп уақыт қайда кеткен деме.
Саңлақсың, біткен ісің ұлан-ғайыр,
Дәлірек есептесек, сексен кеме.

Бабанды үлгі тұтып шарықтадың,
Көрсеттің Шоқанға ұқсас анық дарын.
Таспен де, көркем сөзбен дәл жеткіздің
Бейнесін аңсап өткен халық қамын.

Мәскеуден оқып шығып, лаулап жандың,
Шың, қия, бөгеттерді талмай алдың.

Орнатсаң «Тәуелсіздік монументін»,
Жебебі аруағы Абылай ханның.

Өмірді кешіп жүрген кең көшемен,
Мен сендей шын қазанат ерге сенем.
Бұйырды тәуелсіздік таңы атқанда
Шын үздік Елтаңбасы елге сенен.

Шалқытқан ұлт рухын ғұрып көрдің,
Ел кешкен сан сұмдықты ұғып келдің.
Атомдық алапатқа қазақ кешкен
Семейде зор ескерткіш құрып бердің.

Көп сыр бар бұл ескерткіш ар жағында,
Көндірді империя зар қағуға.
Үндемей, біліп-білмей, ескі билік
Қалдырды аймақты атом қармағында.

Сынақтар, жарылыстар ажал жайып
Жатқанда
Қарсы амал табар лайық
Күн туды:
Полигонның өшірді үнін
Тәуелсіздік сардары Назарбаев.

Байқалды, Шота, ерен төселгенің,
Атомға төтеп берді нәсер лебің.
Ана отыр от ішінде бала емізіп,
Жеткізер мәңгілікке осы еңбегің.

Құлагер шапқан ізін көргені бар,
Тұлпарсың дамыл таппас, өрге құмар.
Досым деп бірге оқыған мақтан етем,
Нар тұлға елге сіңген еңбегі бар.

Атомдық зардап шеккен сан кісі бар,
Салып тұр Хиросимо қарғысы зар.
Өзім де от-жалынды кешіп өстім,
Ел үшін, Семей үшін алғысымды ал!

Құрдассың, оны ұмыту қайда маған?!
Жайлау жоқ жалғанда сен жайламаған.
Менен жас көрінесің, ол өмірде
Арулар алғысы ғой аймалаған.

Білемін жастық қайтып оралмасын,
Белгілі «қырғын тентек» бола алмасың.
Әйтеуір, әйел көрсең әлек болар
Мінезің Құдай берген жоғалмасын!

Өлі де жоқ бетінде әжімдерің,
Аруға балдай жағар назың сенің.
Тоқсанның тоғайына жетсек-дағы,
Тоқталмас саған айтар өзілдерім.

Сексенің құтты болсын, Шота, сенің!
Дән риза саған елім, ата-тегің.
Немере-шөберелер ортасында
Зинамен көп жаса деп артам сенім!

27.04.2012.

Алматы

БАЯН ЖАНҒАЛОВҚА

Ассалаумағалейкүм, Баян аға,
Мақсатым беру емес саған баға.
Тоқсан сегіз белеспен құттықтаймын!
Көрініп әр қадамың маған дана.

Тілек те, сарқылмайтын сыр басқа да,
Таңданған тие берсін тіл тасқа да.
Қайықтың қос ескегі сияқтанып,
Екі жыл алып келсін жүз жасқа да!

Жолдасам ыстық сәлем Астанадан,
Өзіңсің асыл абыз, асқар адам.

Сыйлысың еліме де, Елбасына,
Ардақты, тойлы төрден тастамаған.

Ағасың әрі өргек, әрі жақын,
Жұлдызды биік болды шыққан сатың.
Сал-сері бабаларым үлгі болып,
Солардың сенсің сырын ұққан ақын.

Тараса Қанай биден арғы затың,
Тұрады қызықтырып Баян атың.
Тигендей Мағжан аға шапағаты,
Еске алам «Батыр Баян» ғаламатын.

Бағалап Бәйкен, Еркін кенелді көп,
Осылай қанат жайды беделді топ.
Екеуі Айыртау боп елестесе,
Алдымда сен жүре бер Зеренді боп.

03.07.2012.

Астана

ҰЛЫЛАРДЫҢ ТАҒДЫРЫ

*Жер астына қашып кірдім надандардан,
Әлкім ашып, дұға тілеп мірдандардан.*

Қожа Ахмет Иасауи

Өту қиын бұл фәниден жасқанбай,
Еш кінәсіз тиер басқа тас қандай?!
Қожа Ахмет Иасауи де аттанды
Топастардан жер астына қашқандай.

Мақтан етер алты Алашым ту қылып,
Сан арыстар кешті сұмдық, мың бүлік.
Мағжан аға, Сәкен, Ілияс, Бейімбет
Оққа ұшты ыза-кекке булығып.

О, заман-ай! Ала қолды пәлең де
Перде жапты көзбояғыш мәнерге.
Тоқтата алмай жарылысын жүректің,
Кең жалғанға сыймай кетті Сөбең де.

Талмаураса ақ қағазға түйіліп,
Жан баураған жыр гауһары үйіліп:
Тірі жанға еш жамандық тілемес
Мұқағали өтті өмірден күйініп.

Сергек денем осындайдан суыған,
Тебіренем өлең өртеп, буып ән.
Тым тарылтқан ұлылардың тағдырын
Сұм жалғанның сырын қалай ұғынам?

02.03.2000

ҚҰТТЫ БОЛСЫН ЖЕТПІС ЖАС!

(Әрмия Әбілқайыровқа)

Айыртауда інім бар Әрмия атты,
Ерен еңбек тер төгіп дәмін татты.
Құтты ауданды басқарып он алты жыл,
Құлагердей шаң жұтпай ағындатты.

Тіл табысты баламен, данамен де,
Салт құрысты ескімен, жаңамен де.
Әділ болды шындықтың шырын бұзбас,
Сол мінезбен жарасты тамам елге.

Ер Тарғындай інімнің ұзын бойы,
Еш пендеге болмады бұзық ойы.
Сол ақтангер Айыртау арысының
Болайын деп жатыр ғой қызық тойы.

Көкірегі – құс қонар құтты айдын,
Нағыз өзі билікке үздік сайдың.

Қалаулысы елімнің ер азамат,
Жетпіс жаспен арнайы құттықтаймын!

Болғаныңа қуанам ту ұстарым,
Таптың елдің қол жеткен тұрмыс бабын.
Сені бүгін, Әрмия, құттықтайды
Көкше, Есілді жайлаған туыстарым!

Естен кетпес баяғы құлын-тай күн,
Ағаларға жол ашар келді сай күн:
Қос кемеңгер Бөкен мен Еркін үшін
Қатты қысып қолыңды құттықтаймын!

Бабаларым жайлаған көшіп-қонып,
Туған елдің қараймын төсін шолып.
Асыл аймақ ардақты перзентісің,
Құттықтаймын Ер Көкше, Есіл болып!

Қадамыңда ешқандай олқылық жоқ,
Атамекен бой жазсаң жойқыны боп,
Айыртаудың қос шыңы қол соққандай,
Құттықтаймын Саумалкөл толқыны боп!

Сағынышым басылмас жүректегі,
Бір болды ғой балауса тілектері.
Құттықтайды Сырымбет саласында
Біздің мектеп құс қанат түлектері!

Басқан ізің жас ұрпақ қызығар көп,
Ұлағатты үлгісі бұзылған жоқ.
Абылай ханның ақ үйі жарқылымен
Құттықтаймын асыл төр Қызылжар боп!

Бүгін мен де күй тартып, ән саламын,
Ақан, Шоқан атынан жар саламын.
Болашаққа Мағжанша сенім артып,
Үкілі Ыбырайша қарсы аламын!

Алпыс өтсе өмірдің өткеліндей,
Жетпіс деген – қарттықтың көктеміндей.
Фатима келін сау болып саясында,
Баян ағам жасына жет ерінбей!

21.04.2012.
Астана

АТАҒЫН БЕРСІН ҒАБЕҢНІҢ

(Оңдасын Әшімовке)

Ғабит аға тойында
Оңдасын бізді басқарды.
Динаға құрмет бойында,
Бұлжытқан жоқ жоспарды.

Бәйкеннің ұлы екені
Қимылында үдеп тұр.
Қызылжарда мекені,
Университетте ректор.

Алғыр ұл туар тектіден,
Өмірдің міндет артқаны.
Қуаныш осы деп білем
Әкеге бала тартқаны.

Көліктері күтімді,
Тайбурылдай шабысты.
Әр сөзі берік ұтымды,
Жібермес босқа намысты.

Сүйсініп достар үндемей,
Көтеріп жатыр көңілді.
Шыдамай кетті-ау тіл-көмей,
Алғысым жыр боп төгілді.

Зор тойды көрдік анықтап,
Жолбасшы болдың, Оңдасын.
Не дейін, даңқың шарықтап,
Жолыңды Төңірім қолдасын!

Тәлімгер, ғалым қашанда
Үздігі болғай әлемнің.
Әкеңдей мығым бас алға,
Атағын берсін Ғабеңнің!

15.06.2002.

Ғабит Мүсірепов ауылы

КӨҢІЛІМ

Тасқын едім, шалқыған тұнық та едім,
Осы күні көңілім сынық менің.
Беу, тағдырым!
Бір тыным бермедің ғой,
Сүріндірсең, сыр бермей тұрып та едім.

Арпалысқа үйірмін құлын күннен,
Кейде алмасып кетеді күнім түнмен.
Есерлердің сақтай гөр саяғынан,
Есті тентек жақсы еді сырын білген.

Жасқанамын достан да, дұшпаннан да,
Сескенемін өзеуреп құшқаннан да.
Қара бастың әркім жүр қамын ойлап,
Зәру болдым мұңымды ұққан жанға.

Беу, домбырам!
Кел, қосыл, алаңдама!
Сыр бұғу жоқ жалғанда саған ғана.
Талапайдан кейбіреу байып жатыр,
Талай тарлан іздеп жүр табар пана.

Күннен-күнге қарыштап, үдеулі едім,
Кілт тоқтадым алғандай біреу кегін.
Ел қабағы тезірек ашылса екен,
Сонда күйім түзелер жүдеу менің.

ҚАЗАҚ ҰШТЫ ҒАРЫШҚА

(Тоқтар Әубәкіровке)

Талай заман бұлқынтқан таза күшті
Айғақ етті, басылды азап ішкі.
Көтерілді маң дала мәртебесі,
Қазақ ұшты ғарышқа, қазақ ұшты!

Тоқтар ұшса қуанған ауыл қандай!
Тына қалды Сарыарқа дауылданбай.
Жан толқытты Төлеген Тоқтаровтай,
Батыр Мәлік, дауылпаз Бауыржандай.

Ұшырса деп қазағым өз түлегін,
Қаным қайнап, қызығып көп тіледім.
Мен Тоқтарды Қобыланды, Алпамыстың
Ең тамаша жалғасы деп білемін.

Дала кенде болған жоқ батыл жаннан,
Байқоңырда ақталды хақым қалған.
Күлкісі де аумады, мінезі де
Рейхстагқа ту тіккен Рахымжаннан.

Өрге тепсем бұлт тескен тасыма да,
Сүйіншім, шаттығым басыла ма?!
Өз қолымен көремін ұшырғандай
Ер Сағадат, партизан Қасым аға.

Өмір деген – жалықпас жарыс алаң,
Даналардың дарыды қаны саған.
Сен ұшқанда ұйқыдан оянғандай,
Аунап түсті-ау пейіште Қаныш ағам.

Қарқын алып аспанда дара құстан,
Сен ұшуға сай тудың жаралыстан.
Бар жүрегі лүпілдеп, сөт тіледі,
Тоқтар, саған туған ел – Қазақстан!

Аңыз болдың жетерлік мың ғасырға,
Ерлігіңе құлшынды құрдасың да.
Бір ақсақал: «О, Алла, тәубе», – деді,
Тақым қысып отырған қыр басында.

Шашу қайда сол сөтте шашылмаған?!
Қыз қалпында құлпырған ашылды алаң.
Тәттімбеттің тербеліп «Саржайлауы»,
Қайта құшты туған ел, жасыл далаң.

ҚАРАҒАНДЫ ОРНАТТЫ ЖАҢА ЕСКЕРТКІШ

Баяғыда Сәтбаев дараланды,
Одақтағы ең үлкен бағаны алды.
Кенді қайдан іздеудің көзін ашса,
Пайдан тиді, ардақты Қарағанды.

Бақыт қонды зор білім, бай талапқа,
Бірге аттанды есімің шартарапқа.
Барлау жөнін әлемдік жолға салды
Металлогендік әдіспен карталап та.

Сол құрметті ақтарлық Қарағанды,
Сұлу мүсін көшенде жаңаланды.
Өзіңе де жаңаша ажар бітіп,
Көзі түскен қуанттың әр адамды.

Сәт орнады ойдағы арман тынар,
Шашу шашты нұрлы күн алдан шығар.
Қаныш аға атында заулап жүрген
Ғарыштағы жұлдыз да жанған шығар.

Бұл ескерткіш данаға татырлық та,
Бұлқынып тұр ғалымдық, батырлық та.
Торға түскен торғайдай
Ескі ескерткіш,
Құдай оңдап, аттанды бақилыққа.

Кім сөкпеді сол үшін кеше бізді,
Ұялушы ек көруге көшемізді.
Жүдеу күннің белгісі артта қалды,
Тәуелсіздік қайтарды есемізді.

Құтты болсын жаңарған асыл белгі,
Ел өзгерді, үр жаңа ғасыр келді.
Сарыарқаның қақ төрі Қарағанды,
Көмірің тасып, көбейсін тасың енді!

21.10.2011.

Қарағанды

ЕСІҢЕ АЛШЫ...

Есіңе алшы, біздер қалай тұрып ек,
Азаматтық жолын қалай құрып ек?
Екі бөлме кең сарайдай көрінсе,
Асыл төрдің шын қуантқан сыры көп.

Ол өмірді жырлаймын бір ғасыр деп,
Шахтамыздың дүркіреген қасында ек.
Тұңғышымыз жас құлыншақ Ерланды
Бізбен бірге бағып-қақты Әшірбек.

Тер төгілттік ерте тұрып, кеш келіп,
Жебеп жүрді Тәңірім ерте ес беріп.
Ойлап тұрсам...
Көзін ашқан бұлақтай,
Сол пәтерден бастау тапты көш, көлік.

Осы күнгі жастар оны білмейді,
Біліп қайтсін, құлаққа да ілмейді.
Жас баласын көтеріп ап, жаяулап,
Олар біздей улап-шулап жүрмейді.

Үш бөлменің біреуінде орыстар,
Тату болдық сыйластықпен қол ұстар.
Бауыр басқан қанша достар келсе де,
Деп көрмедік ешқашан да қоныс тар.

Есіңе алшы... қызық еді бәрі де,
Сол көршіміз ыстық тартар әлі де.
Шыдай-шыдай шырмауықтан шықпасақ,
Түсінбес ек өмір-майдан мәніне.

Барға риза, жоққа көнгіш болып ек,
Бәрін көрді Қазтай, Жәлел, Орынбек.
Айлықты да азсынбадық ешқашан,
Байлықты емес, ар-намысты қорып ек.

05.01.2004.

Мәскеу – Астана

«АҚҚУ» КҮЙІ

Ақкөлге құстар келді жарқыл қағып,
Құлын-тай билеп кетті қарқынданып.
Күйлерін Нұрғисаның құйқылжытты,
Аққу-қаз су бетінде саңқыл қағып.

Жүрегім күй-толқынға көмілгендей,
Қайтейін көрініске көңіл бөлмей.
Жарқ етті ақ қанаттар арасынан
Күлімдеп күйші сазгер көрінгендей.

Ұйқыда көрген түске табыныш па,
Өңімде құс-сезімге бағыныш па?

Айдында сыңар аққу саңқыл қақса,
Малшынып мен де кеттім сағынышқа.

Тамаша ақ қанаттар қағытқаны,
Үн қандай сұлу сыңғыр шабытты әні.
Лүпілі асыл күймен бірлескендей,
Жүрегім жас күнімдей шарықтады.

Тебіrentті сыңар аққу сызылғаны,
Ғажайып сұлу екен қызу қаны.
Кеткенде өзге аққулар қамыс жаққа,
Алыста ару құстың үзілді үні.

Ақ самал, шырын саумал есті жел де,
Үн қалды талмаураған кешкі көлде.
«Отырар сазы» ма деп қайран қалдым
Ақкөлде «Аққу» күйін естігенде.

10.11.2003.

Алматы – Астана

МҰХИТ ПЕН ҚАНЫШ

Асыл аға інілерге әл екен,
Қиналғанда сол ғой ірі дәнекер.
Жақсы інісі: «Түсіп қалдым жұмыстан», –
Десе күліп, тіл қатыпты Қанекең:

«Жігіт едің қадалғаннан қан алған,
Ақиқатты сен жасырма ағаңнан.
Құштар ісің қалмайды ғой жабысып,
Бақытыңа бастаушы боп жаралған.

Бір кінәрат кетті-ау өнтек қадамнан,
Әр күніңе әл бермей ме өз арман.
Түскен жоқсың, түсіп қалды ол сенен,
Қайта кіріс, – деді, – құстай таранған...»

Не де болса ағалығын танытты,
Тегі тентек жас қыранды жаны ұқты.
Қасына ертіп Қарсақбайда Мұхитты,
Қауырт күнде көмекші етіп алыпты.

2003

ЖАЛҒЫЗТАУ

Жалғызтау, сүйсем сені ғашығымдай,
Көкіректе шабыт селі жатыр тынбай.
Үңілем түйір тасқа үміттеніп,
Жоғалтқан бала күнде асығымдай.

Дархан жер ата-баба сайран белі,
Себеп сол сүйем десем қайдан сені.
Үкілі Ыбырайдың төл мекені,
Төрлетіп Мағжан қанат жайған жері.

Сылқым жер,
Қайың, терек, бал қарағай,
Жай тұрмас жапырағынан ән тарамай.
Көкшенің көк туынан дара тұрсың,
Өте алмас келбетіңе жан қарамай.

Толғантқан Үкілі Ыбырай «Гәккулері»,
Төбіренткен Ақан, Біржан ақ тілегі.
Өзіңдей бір ананың жалғызымын,
Өмірдің бауырында өткен тәттірегі.

Дарыған тұла бойға бай талабың,
Мен де бір түлегің деп айта аламын.
«Жалғыздың жары – Құдай» деген сөзді,
Өзге емес, саған қарап қайталадым.

1991

ӘН-ЖҰМАҚ

Асқақ ән патшасын тыңдаттың,
Бір емес, бал-шәрбәт мың таттым.
Бал бұлақ кәусардан шөл қанды,
Ән-жұмақ орнаттың, сымбаттым,
Туар ма бұдан зор қымбат күн?!

Алдына Ай қонып өткендей,
Есінен танғандар көп мендей.
Ән-шуақ баурады, балқытты,
Жер-жаһан жаңарып кеткендей,
Жүректі жүрегің өпкендей.

Қай сұлу ән салар өзіңдей,
Шаттандым қайталап көп ілмей.
Асыл ән әкетіп барады,
Қыз бала тұтатқан сезімдей,
Бозбала босбелбеу кезімдей.

12.02.2001.

Алматы

СЫРЫМБЕТТЕГІ ТЕБІРЕНІС

Жарқ етті, әне, Сырымбет,
Құлагер қуып жетердей,
Ақан сері күлімдеп,
Ақтоты үнсіз өтердей.
Аспаннан тамды ән үзім,
Қарағай, қайың балбырап.
Айтылмай жүрген арызым
Кеудеден шықты ән құрап.

Қоскөлде әнші аққу-қаз,
Секілді қиял-ертегі.
Қосылып бәрі айтып наз,

Сен жайлы сырын шертеді.
Тоғайда тоты мұңданып,
Тамылжып төтті үн тамды.
Бетіндей қызыл нұрланып,
Қызара бөріп гүл жанды.

Көшкен бұлт селдеп өтердей,
Исінді тауға жиылып.
Төгіліп өлең көкейде,
Жаңбырша жаудым құйылып.
Шабытшыл жаны гүлдемей,
Әуреге мені салардай,
Сырымбет тұрды үндемей,
Қасымнан сені таба алмай.

1990

АДАМШЫЛЫҚ АЗАЙЫП БАРА ЖАТЫР

Өзгерсе өмір жаңғырған тысқы қалпы,
Кей о жардың ойлантты ішкі салты.
Шексіз байып, шен таңдап, талтаңдап жүр,
Таза емес-ау тапқаны, шикі арты.

Ұрлықпенен күшейсе қыр асуы,
Із жасыру – «пысықтың» шын кәсібі.
Бір қырсыққа соғарын ұққан шығар
Түбі былық табыстың құрасымы.

Ұялғаннан үндемей жүрміз тынып,
Шалдықпауды шатаққа қылдық ғұрып.
Ортамызда әлі бар майдангерлер
Ел қатарлы көрмеген тұрмыс құрып.

Таңдайыңда, беу, достым, татым бар ма?
Тас қоршаулы қарашы шатырларға.
Тұрады онда шенділер, магнаттар,
Бұйырмапты ол «бақыт» ақындарға.

Шетке кеткен доллардан есім танды,
Ақша тықпас қайда сау тесік қалды?
Қарабайдай ойлаған қара басын
Кей содырдан кісілік кетіп қалды.

Сабыр таппас сиқыма қара да тұр,
Тақағандай шошимын заманақыр.
Тәуелсіздік атына дақ келтірер,
Адамшылық азайып бара жатыр.

20.09.2005.
Астана

ӨМІРІҢ ҮЛГІ ҰРПАҚҚА

(Еңбек Ері Фазиз Омаровқа)

Өзін өзі нық ұстайтын қашанда
Мықтыларды сүйемін,
Құлаш ұрған елге еңбек жасауға
Құттыларды сүйемін.

Беу, мықтылар! Қуат бердің гүлдесем,
Қөп жасаңдар, арыстар.
– Жезқазғанның жігіттері кім? – десең,
Олар – шымқай Қаныштар.

Фазиз, Мұхит, Далабайым бар менің,
Бір көрмесем сағынар.
Қопарғандар Жезқазғанның бай кенін,
Өмірханым тағы бар.

Түсіпбекке, Әбікенге табындым,
Көріп жойқын берікті.
Садық пенен Балғабайды сағындым,
Жолдасбекті, Серікті...

Оразбектер ауыр күнді көп көрді,
Тежемеді шабысын.
Кен қазудың тауқыметін өткерді,
Қорғады ел намысын.

Сендерсіңдер татқан дәмін азаптың,
Тар белбеулі кең шідер.
Сендерсіңдер діңгектері қазақтың,
Аға буын кеншілер.

Ғазиз аға, құтты болсын жетпісің,
Шық осынау жыр-таққа.
Зор діңгектің біреуімін деп түсін,
Өмірің үлгі ұрпаққа.

Кенші ағалар!
Алдымдағы арыстар,
Сендер барда
Жезқазған бар, Қаныш бар!

1995

СӘКЕН АҒА

Сұңқар шабыт аққу өнін жалғаған,
Сендей асқақ, Сәкен аға, бар ма адам?
Кер заманның бас құрбаны болмасаң,
Білер еді-ау есіміңді бар ғалам.

Аңсағандай аңыз-арман асылын,
Қандай ару демес сені ғашығым.
Жігіттіктің патшасы едің сал-сері,
Ақындықтың бастадың бір ғасырын.

Өлең сөздің гауһар тастай дарасы,
Сенсіз қазақ толмас өнер сабасы.
Саған мәңгі алғыс айтар сексен көл,
Көкшетаудың орман-тоғай, даласы.

Сәтті егделік ашылсын жасыл шамы,
Есен болсын жан жарың қасыңдағы.
Құтты болсын жетпіс жас!
Беу, құрдасым!
Тіршіліктің ең қымбат асыл шағы!

26.10.2002.
Алматы

НАР ТҮЛҒА

(Еңбек Ері Еркін Әуелбековке)

Сөз сарасын жайнатып, мәнерлі етіп,
Шындықты айтсам қалмай ма әлем бекіп.
Ерке Есілде бастаған өмір жолын
Еңбек Ері, нар тұлға Әуелбеков.

Құтты күнге тапты Еркін пәлен тегік,
Озды талай сайыста мәрем бекіп.
Көкшетауды көркейткен кім десеңдер,
Тік айтайын:
Ол – Еркін Әуелбеков!

Өшіп кетер ауылдар жаңаланды,
Оқтай заулап тас жолдар бара қалды.
Елді қанша көтерсе,
Өзі сонша
Барша қазақ ішінде дараланды.

Тез өткен жоқ Торғайдан сәлемдетіп,
Кең қозғалды төңіректі кемелді етіп.
Бұл өңірді жайнатқан кім десеңдер –
Нұржанұлы ол Еркін Әуелбеков.

«Қатал» десем, кей достым, зәрең кетіп,
Алам деме беделін төмендетіп.
Қыр мен Сырды кім десең жалғастырған,
Байқа, достым, ол – Еркін Әуелбеков.

Зердесіне бітсе зор дарындылық,
Асыл тұлға көрмеді арын жығып.
Арпалыстық Аралды сақтау үшін,
Құлагердей мерт болған зарын ұғып.

Қызылорда халқына ұнап қалды,
Көшесінде есімі тұрақталды.
Қатал болса, ол сүйді әділетті,
Содан кеше қалың ел жылап қалды.

22.06.2000

АҒАЛЫҚ АҚ ТІЛЕГІМ

(Марат Кенжегозинге)

Мақтау күтпе бүгін менен, Маратым,
Мақтан етем бар деп берік қанатым.
Мықты екенсің,
Қол ұстасып, бірлесіп,
Қан майданда барлауға да баратын.

Асыл ұлсың туған біздің халықтан,
Мінезінде көп жақсылық бар ұққан.
Алатауда алшаң басып жүрсең де,
Кінәрат жоқ інілікке жалыққан.

Сәлем берсең аға сыйлап иіліп,
Мен қуандым табылғандай тың ілік.
Кісіліктің бар байлығы мінезде,
Кішіліктен басталады ірілік.

«Жілік алмақ – мінезінен баланың...»
Деген сөзден бастау тапты бар әнім.
Евней аға секілді нар жігітсің,
Байқағанға құтты боп жүр қадамың.

Өлеңдетсем 60 жылдық тойыңда,
Сау қайыңдай сымбат та бар бойыңда.

Ерке Есілдей еркін жүріп келесің,
Қыз нарықтың жүгін артып мойынға.

Ғалым болсаң, мен сүйетін ғұрпың көп,
Ақ жүрегің лүпілдеп тұр ұлтым деп.
Үлесің сол, күресің сол, өмірде
Сейілте алсаң тар кезеңнің бұлтын көп.

Салсаң құрық қызыл түлкі нарыққа,
Сақ қырандай алпысыңда шарықта.
Реформалар «Макросын» алып ең,
«Микросы» да керек боп тұр халыққа.

Сан қиындық қаулап тұрса легі,
Мызғымасын сендей елдің тірегі.
Тығырықта себің тисін тезірек,
Осы деп біл саған аға тілегі.

Елдің жайы – бар түйіні сөзімнің,
Онсыз қалай, қашан жеңіл көз ілдім?
Мен сендерді аз қамшылап келемін,
Бір мінімді айта кетсем өзімнің.

Тыңдап тұр ғой Есіл, Ертіс, Іле де,
Ақиқаттан басқаны олар біле ме?!
Тар кезеңнен есен өтіп алғанша
Марапаттау, мақтау, бөсу тілеме.

Бөсе берсін шен сайратқан есерлер,
Бөсе берсін шалапотный «көсемдер».
Тайғақ жолда тартпасын де етектен
Ел талағыш, құлқыны кең кеселдер.

Мінезім жоқ той үстінде мін айтар,
Ақ тілек қой қарқыныңды тыңайтар.
Күлдірмедім, арманымды білдірдім,
Қадау сөзді мен айтпасам кім айтар?

Қадаулатып жетіп қалса алпысың,
Шаңқай шырқау осы деп біл тал түсің.
Өрлеу жолда өкпең талмай өршелен,
Нарық жолы салтын түзер парқы үшін.

Той басталды, шақырып тұр би алаң,
Алпысыңды кең жайлап жүр бұл ағаң.
Келіншекшіл көп сырымды айтар ем,
Өттең, шіркін, келіндерден ұялам.

Беу, ағайын!
Көтерейік шарапты,
Той дүбірі бойға қызу таратты.
Бағы жансын!
Жетер шыңы көп болсын!
Алпысымен құттықтайық Маратты!

04.06.1999.

Алматы

ЕСІМІН ЖЫЛДАР ЖАСЫРМАС

(Сәкен Жүнісовке)

Көз жұмды өнер пырағы,
Қазақтың ғажап дүлдүлі.
Самғауық қыран құлады,
Бұлт жарған асқақ тынды үні.

Шаршы топ тұрар бас иіп,
Сол еді-ау жігіт озығы.
Заңғарға жетті ең биік,
Өзі ірі саңлақ, сөзі ірі.

Сағымнан шықты жалындап
«Жапандағы жалғыз үй».
«Ақан сері» ағындап,
Ел-жұрттан Сәкен алды сый.

Құлагер мұңын қозғаған,
Шұрқырап шықты құлындай.
Болса да Ақан өз бабам,
Жалғасты Сәкен ұлындай.

Сан қилы өнер тоғысты,
Сергітіп дала жарысы.
Таңдантты қазақ, орысты
Италияшыл әсем дауысы.

Тұлпар сол жайнар шапқанда,
Қай думан оны қарсы алмас?!
Абайдың әнін айтқанда
Алдына тірі жан салмас.

Таппады таныс бірауық,
Драмаға терең бойлады.
Сұм жалған ескен шырмауық
Шырмамай оны қоймады.

Өнерін көптен асырса,
Сері еді жанға бас ұрмас.
Қара жер көзден жасырса,
Есімін жылдар жасырмас.

21.04.2007.
Астана

ДОМБЫРАМЕН СЫРЛАСУ

Кел, домбыра, екеуіміз
Сырласайық тағы да.
Тебірентер ме екенбіз
Күткендерді сағына?

Сыңар ішектеп қағытсам,
Қайтқан қаздай қаңқылда.

Тәтті күйді ағытсаң,
Ерермін баппен артыңда.

Біреулер жоғын сағынсын
Шымырлата шерткенде.
Жұқарған жүрек арылсын
Ащы-тұщы дерттен де.

Бір қуаныш, бір қайғы
Тыңдағанға әкелсін.
Кімге жұлдыз, кімге айды
Аспандағы әперсін.

Сүйсінем де шошынам,
Әуеніңе бой балқып,
Риза бол деп осыған
Тілдеседі күй қалқып.

МАЙРАҒА

Бір қызым бар маңдайыма жазылған,
Бір ұлым бар кенші болып танылған.
Жалғыз ғана жан жарым бар қасымда,
Ардақты ана бәріміз де табынған.

Бар бақытым сол – алдымда ұл-қызым,
Еркем Майра – аспанымда жұлдызым.
Бір қызымды көремін мен барындай
Ай-аспанды тамсандырған мың қызым.

Айналайын, мерекемсің, Майрашым,
Жолың сенің бола берсін май-жасыл.
Арқасында Ерланым мен өзіңнің
Атым менің сақталады сан ғасыр.

Тәубе деймін, бар бірнеше немерем,
Бұл жалғанда одан артық не көрем?

Айналайын, Арманжаным, ардағым,
Әр күніңе сенің құтты кенелем.

Майра, Майраш, айналайын балапан,
Сәт әкелсін саған туған жаңа таң.
«Ата көрген оқ жонар» деп айтқандай,
Өнеріңді, өлеңіңді жаратам.

Мен не дейін, Алатаудай ақ шашым,
Жыр төріне тура бұрдым ат басын.
Тілегім сол, әулетімді әрқашан,
Алла жар боп, тіл мен көзден сақтасын!

Майра, сені көріп өсіп-жетілген,
Көптен бері әкең іштей бекінген.
Құтты болсын туған күнің бүгінгі,
Бала күндей, кел, сүйейін бетіңнен.

ЖЕТПІС БЕСКЕ КЕЛЕР ЕДІ ОЛ БҮГІН

(Әшірбек Құнанбаевқа)

Құлақ сал, достар, ағайын,
Әшірбекті еске алайын.
Бір анадан туғандай,
Жақындық көрдік арайын.
Өмірден озып кеткелі
Он жылдық бүгін жеткенін
Ойға салар күз келді,
Батырған мұңға біздерді.
Ойлай берсек ой да көп,
Орала берер бойға дерт.
Тірі жүрсе, шіркін-ай,
Жетпіс бес жасын тойлар ек.

Жақсылыққа жаны бейім-ді,
Ер еді мырза мейірлі.
Тау қопарған ол кенші,

Үлгі алар жастар кейінгі.
Ұлытау жебеп санасын,
Басқарды Сәтбаев қаласын.
Талапкер өнер жинағыш,
Қайраткер халық сыйлағыш,
Сабырлы болды саспайтын,
Қиындықтан қашпайтын.
Ғалымдығын да паш етті
Кеншілер мәңгі қостайтын.

Айқара жайып құлашын,
Құдайдай сүйді құдасын.
Бір көрген жанды тамсантты,
Кісілік жайып мұрасын.
Болсам да аға жасы үлкен,
Әр сөзі ашты асыл кен.
Абайлап айтқан ақырын,
Тындаушы ем берген ақылын.
Құлагер мінез тұлпарым,
Қиядан ілер сұңқарым.
Көре алмай жүрмін тап сондай
Боларын тірек кім барын.

Отырған үйі ақ сарай,
Сән құрды төрі бақшадай.
Сұм ажал, өттең, әкетті-ау
Біреді жыл есен сақтамай.
Кесел де қатты қинады,
Арманын асыл тыймады.
Балаларын, ой, әйтеуір,
Астанаға жедел жинады.
Толғантса өмір-дария,
Батасын берсін қария:
Шалқытып жүрген шаңырақты
Көп жаса, келінім Ғалия.

Бисмилля деген – дүр бата,
Құраннан келген нұр бата.

Әшірбектің артта әулетін
Өрдайым жебеп жүр, бата.
Ұрпаққа тірек – жақсы Ата,
Сөнбейтін шырақ жақты Ата.
Шөбере-шөпшекке дарысын
Жандосқа берген ақ бата.
Бір аунап Әшірбек сүйінсін,
Топырағына шуақ құйылсын.
Алланың жауып рахматы,
Жұмақтан орын бұйырсын!
Әумин!

05.10.2013

ӘН-КҮЙДІҢ МАРҒҰЛАНЫ, МАГЕЛЛАНЫ

(Илья Жақановқа)

Мінгені – тұңғыш әні «Жалғыз қайық»,
Жасынан бақ жұлдызы жанды лайық.
Қосыла Есіл – Нұра қол сілтеді,
Ол кетсе қайдасың деп Еділ – Жайық.

Құм Нарын боз інгенін боздатқандай,
Жан сырын жабық жатқан қозғап қандай.
«Еділ мен Жайық» атты ән заулады,
Қарт Каспий ғасыр мұңын толғатқандай.

Тарқады Қаратаудың терең шері,
Балқыды Алатаудың белеңдері.
Жамбылдай бата беріп құттықтады
Ән-күйдің Нұрғисадай кемеңгері.

Туған ел шартарабын аралады,
Біржан сал, Ақан әнін саралады.
«Гәккуін» Үкілі Ыбырайдың тыңдай-тыңдай,
Жаяулап сексен көлді жағалады.

Күйлі ағын өріс тапты бар талабы,
Сан қилы ән тарихын арқалады.
«Жезкиік» Сарыарқада сәлемдесе,
Мәди боп құшақ жайды Қарқаралы.

Бармаған жер, баспаған тау қалмады,
Қай қырғыз атын айтсаң таңданбады,
Қыздары «Чоң аға» деп ардақтаса,
«Әселдей» туды әннің балқаймағы.

Атанса ән мен күйдің Марғұланы,
Молайды шапағатты таң шуағы.
«Кеңгірдің қоңыр кешін» түрлендіріп,
Жайқалды Жезқазғанда ән шынары.

Маған да бар сұлу саз жолдағаны,
«Асыл жар» – махаббаттың қолдағаны.
Қай қызға арнағанын ішің білсін,
Келінге тартуым деп толғанады.

Көптен көп сері жанда өнер саны,
Өңгіме, жазды талай новелланы.
Ән іздеп жердің бетін жеті айналған,
Илья – қазағымның Магелланы.

13.06.2003.
Жезқазған

САҒАН СЕНДІМ

(Ұлым Ерланға)

Елу бес жас құтты болсын, Ереке!
Алла берген сенсің маған береке.
Сен туғанда ата-анаңа болмады
Тап осынау күннен артық мереке.

Құттықтаулар көші сәтті құралды,
Ақ тілектер ағыл-тегіл шұбалды.

Үлкен қызы ұл тапқанда
Өзгеден
Бұрынырақ әжең қатты қуанды.

Ерлан деген ат қойып та жар салдық,
Шампан-бұрқақ салютімен қарсы алдық.
Сал домбыра қолдап қоңыр күмбірі,
Бар ағайын, кенші достар ән салдық.

Саған сендім – аспанда күн тұтылса,
Саған сендім – кейде жүрек қысылса.
Жезқазғанда сенің барың – бақытым,
Тағдыр мені тым алысқа ұшырса.

Шахталарда тау қопарған қазанат,
Еңбегің зор етсек біздер қанағат.
«Кенші-ақынның» кенші болу баласы
Етті сені жезқазғандық азамат.

Маған қуат сол сыпайы атағың,
Сыйлап өтсін кенші қауым-қатарың.
Үзілмесін Жаратқанның рахматы,
Бақытты бол – үлкені осы батаның!

*11.04.2012.
Астана*

МАНАШТАЙ АДАЛ ДОС ҚАЙДА?!

Тобылға жеттім толғанып,
Лүпілін жүрек қолға алып.
Манаштай адал досты ойлап,
Сағыныш кетті молданып.

Айданда құстар шулайды,
Қаңқыл мен саңқыл тынбайды.

Оралған құстар қуантса,
Оралмай досың қинайды.

Мінезін жаным қолдайды,
Жолыма меже жолдайды.
Жүз досым тірі жүрсе де,
Манаштай бірі болмайды.

Тұлпары шалқар даланың,
Таңданып өтті заманын.
«Ермакты» «Ақсу» етудің
Ақылмен тапты амалын.

Талай жыл қалған қапталып,
Кең ашты терең ақтарып,
Ақтаңдақ жерін тарихтың
Қалардай мәңгі жатталып.

Аптығын басар есердің,
Үздігі болды-ау шешеннің.
Арманы қонды бойына
Ахметтей дана көсемнің.

Жағаңа, Тобыл, қонайын,
Аймақты жырға орайын.
Аңсатқан асыл досымды
Бір көргендей болайын.

06.08.2013.
Астана

ҚОШ БОЛ, ЖАЛҒЫЗ БАУЫРЫМ!

(Сапарғали Салықовқа)

Айналайын, Сапаржаным, Сапарым,
Кім тосыпты саған күннің батырын?!
Сен барыңда елім аман, жұрт тыныш,
Құлын-тайдай сәнді еді ғой қатарым.

Бұл жалғаннан бақи жаққа сен кеттің,
Күтпес жерде көздің жасын селдеттің.
Зираты өсіп, өзі азайып барады-ау
Аты әйгілі біздің ауыл Еңбектің.

Берді кейде залым дүние түлкі өңін,
Жастай кетті Мұса – алдымда үлкенім.
Сен де аттансаң – артымдағы тірегім,
Қайғы шалды жүректегі жыр кенін.

Көнбіс пенде – біз не дерміз тағдырға,
Жүру жоқ қой шымқай сәтті даңғылда.
Жан жадырап, күнім ашық тұрғанда
Қалғандаймын қалың нөсер жаңбырда.

Жаның таза, арың таза асыл жан,
Біздің үйдің еркесі едің жасыңнан.
Сен үбірлі-шүбірлі боп кең өстің,
Бейнетің жоқ елден кетіп шашылған.

Тәубе деймін дін-мұсылман салтында,
Ұл-қыздарың келеді өсіп артыңда.
Шөберелерің жұмаққа сені жеткізер,
Шаңырағың биік тұрар қалпында.

Көп өкініш кең жалғанда жоқ сенде,
Тек тебірендім менен бұрын өткенге.
Үш ұл, төрт қыз, немерелер саны мол,
Шөберелерің дәл алтауға жеткенде.

Шуақ шашып тұрған кезде алтын күз,
Ел-жұрт болып аттандырып жатырмыз.
Алдың жарық, серік болсын иманың,
Сен бақұл бол!
Сапаржан, саған бақұлмыз!

29.08.2009.
Еңбек. Шал ақын ауылы

ЕСЕН БОЛСЫН АРТТАҒЫ ҚОС НЕМЕРЕҢ

(Асқар Хасеновке)

Асқар інім,
Жетпіс жеті жастамын,
Көргенімді жастай жаза бастадым.
Бір ананың жалғызы едім өмірде,
Өздеріңмен биіктеді аспаным.

Дос-жаранға ақ ниетті, ашық ем,
Жан жылуын қиналғанда тасып ем.
Қос ұлыңнан айырылғанда қапылыс,
Мұң бөлісіп, қайғы шетін басып ем.

Бүгін жерге, аспанға да қарадым,
Зіл батпан боп жүргізбеді әр адым.
Үшінші ұлың кең жалғаннан өткенде,
Не дерімді білмей қалдым, қарағым.

Үш тұлпардан, үш сұңқардан айырылып,
Отырсың-ау ұшар қанат майырылып.
Сабыр ет, інім, дүниеде жалғыз емессің,
Мұң бөлісті қалың ел бірге қайғырып.

Есті жинап, жазмышқа көнбіс қылайық,
Құран үшін көздің жасын тыяйық.
Күрт құлама, қапаланба, Асқарым,
Бір Алладан қайыр-медет сұрайық.

Қайғы басар, көңіл ашар не дер ем,
Оңай болса, өзің де тез жеңер ең.
Құр алақан қалдырған жоқ Құдайым,
Есен болсын арттағы қос немерең.

Үміт сөнбес, сенім жеңер болар күн,
Жастар өсер, жақсартсын де жол алдын.
Алмасады реніш пен қуаныш,
Азамат болған қызығын көр солардың.

23.07.2009

ЕСІЛДІҢ ЕРКЕ АҚТАСЫ

«Еңбек» атты «Атамекен» ауылым,
Сонда өттіс сәби, бөбек дәуірім.
«Анамекен» –
Үкілі Ыбырай ауылы,
Соғыс жылдар көрдім тұрмыс ауырын.

Жерорта, Қамсақты өзен қасында
Ақтас деген ауыл болды жасымда.
Көп еді ғой жан өртегіш қыздары,
Ажарлары арқау болған ғасырға.

Арқалы ауыл бар керегін таппас па,
Құдандалы аз болған жоқ жақтас та.
Екі ауылымның сұлулары аз емес,
Ерте кетіп келін болған Ақтасқа.

Екі жеңгем –
Арулары Ақтастың,
Үш келінге құда болып тап бастым.
Құдашалар,
Құдағилар көбейді,
Сұраған жаннан бізге сәлем айтпас кім?

Есіл бойы ел сүйсінген еркесі,
Жалғызтаудың Ақтас сері серкесі.
Шоқан сүйген хан-төренің жайлауы,
Жарқын көлге жақын жатқан жер төсі.

Ерке ауыл еркелігін жасады,
Екі жақтан бір күнде екі асады.
«Ақтас» десең...
Ауылдағы інілер
Әлі күнге ауыздарын ашады.

ЖАСАМПАЗДЫҚ – АДАМНЫҢ АСЫЛДЫҒЫ

(Қайыржан Мәдиевке)

Ұлылар айтып кетсе шарықтап сыр,
Бақыт екен қол созу жарыққа бір.
Адамның адамдығы – жасампаздық,
Төгіп тұр сәулесімен халыққа нұр.

Тәж-Махалға қарашы Үндідегі,
Өнерпаздық үлгісін білдіреді.
Жеті түрлі әлемдік ғаламатты
Жасағандар ерекше білгір еді.

Құбылыс – Иасауидің хикметтері,
Адалдықты көксейді мұң мен шері.
Гете, Пушкин, Толстойды жалғап өткен,
Жасампаздық Абай да кемеңгері.

Құрманғазы, Тәттімбет құйындатты,
Домбырамен қайран ел мұңын шақты.
Қоңыр боздақ қобызбен Қорқыт Ата
Жасампаздық түз-дәмін бұрын татты.

«Қазақ тілі» кітабы жар салдырды,
Ахмет аға білімді қарсы алдырды.
«Педагогика» ғылымын Мағжан бастап,
«Алгебрамен» жас Қаныш тамсандырды.

Жалау етіп солардай ғаламатты,
Қайыржан інім, молайттың аманатты.
Құтты болсын ұстаздық ұлы еңбегің,
Жас ұрпаққа паш еткен парасатты!

Билік қостап, қарсы алды қоғам бүгін,
Жолы болды көп жылғы жоралғының.
Аққу қала – Астана азаматы,
Жасампаздық жаршысы бола білдің.

08.11.2012.

Астана

СӘКЕН СЕЙФУЛЛИННІҢ ЕСКЕРТКІШІН АШҚАНДА

Ақындардың ақсұңқары деген сөз –
Самұрық құстай самғап ұшқан ерен кез.
Сәкен ағам сондай еді дауылпаз,
Көкірегіне ұялаған терең сөз.

Дәл келсе де басқа теңеу қаншасы,
Дөп түссе де өзге ырғақ тақтасы,
Сәкен деген – ұлы тұлға, кемеңгер,
Ақындықтың бір заманғы патшасы.

Парасат пен бекзаттыққа керегін
Біледі Алла қай дүлдүлге берерін:
Ол – мейірбан, қолдап өткен Мағжанды,
Мұңдас, сырлас, жоғары ұстап беделін.

Тар кезеңде ыза кернеп булыққан,
Таймай өтті ұлтын ойлар шындықтан.
Өлі күнге шошынамыз селк етіп,
Ақындарды оққа қиған сұмдықтан.

Жарқыратар Жезқазғанның ажарын,
Көріп тұрмыз ескерткіштің ғажабын.
Құттықтаңдар, Қарағанды, Жаңаарқа,
Бізге қосыл бүгін, бүкіл қазағым!

Ақсұңқарға көз салмады қандай қыз,
Тойлы күні ол жаққа көп бармаймыз.
«Тау ішінде» салған әнін қайталап,
Асыл жанмен жүрек қылын жалғаймыз.

Жайна, құлпыр, ескерткіші арыстың,
Қол жалғадың мүсінімен Қаныштың.
Аруақтарың риза болсын, қос дана,
Ұлытаудың етегінде табыстың!

19.12.2011

МАРАТ ЖАРКЕНОВКЕ ЕСКЕРТКІШ

Кербез, маңғаз, сымбатты, қыран қабақ,
Сәкенге ұқсап анадан туған Марат.
Күміс күлкің, нұр жүзің естен кетпес,
Оқжетпестей сәнді еді тұлғаң ғажап.

Бесігінде бөлесе сүйкімділік,
Сүйкімді боп жер бастың, сылқым жігіт.
Кенші өмірің бастады тайталасқа,
Құлагердей шабысқа ұмтылдырып.

Қорғалжынның тусаң да маңайында,
Жезқазғанның кең өстің арайында.
Ұлытаудың ең сұлу қызын алып,
Сайран кештің махаббат сарайында.

Саған сыйлы сұлу ән, күй дегенің,
Естелігің ашты өнер тың белеңін.
Қызық еді-ау ән шырқап Күләшіңмен,
Қос аққудай бой жазып билегенің.

Кеншіліктің сан қырлы ашып сырын,
Шартарапқа жайнады ашық нұрың.
Біршілікке ақ тілек бастай білген,
Тіршілікке мол еді ғашықтығың.

Талабыңа дос-жаран таңдай қақты,
Алатауға атағың самғай тартты.
Бас инженер болғаның мысты алыпқа
Шәкірті етті Қаныштың жас қайратты.

Ұлытауға бой жазса арналы ісің,
Атамекен Есілдің ардағысың.
Ғалым, ұстаз, мемлекет қайраткері,
Кеншіліктің самғауық саңлағысың.

Ар-намысқа арнасаң дер күшінді,
Атағыңа топ жарған ел түсінді.
Арманыңа жетсең де ерте кеттің,
Бүгін атап отырмыз жетпісіңді.

Ел алдында жоғалмас тұлғаң нардай,
Болашаққа жетесің көштен қалмай.
Жезқазған мен Алматы ұмытпайды,
Шаңырағың шалқып тұр өзің бардай.

Ұлдарыңның шатыққа қосы толсын,
Құт-береке әулетке қоңсы қонсын!
Іні болып ірілік білдіріп ең,
Ескерткішім өзіңе осы болсын!

10.10.2009

САРЫАРҚА

Әні автордікі

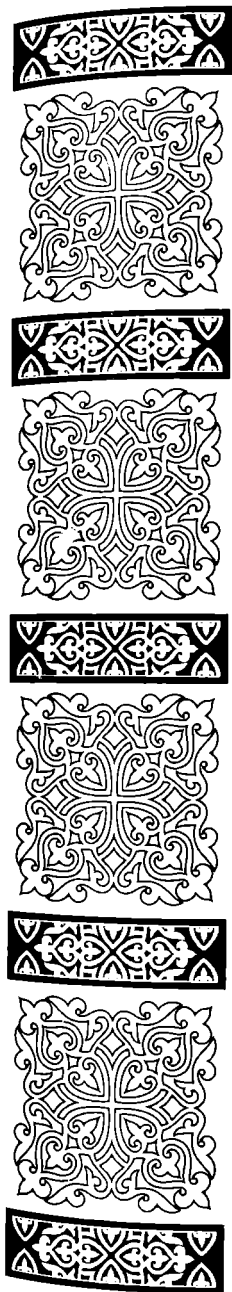
Әніме ұйып тына бер,
Төскейім, төрім нар алқа.
Құлагер жортқан құба бел,
Сүйемін сені, Сарыарқа.

Салтанат, сайран құра бер
Құмарың тарқап, жан қалқа.
Сен туған жер – ғажап жер,
Сұлулар елі – Сарыарқа.

Қосылып, сәулем, тың ән сал,
Тыңдасын кербез нар алқа.
Ақан, Сәкен, Біржан сал,
Серілер елі – Сарыарқа.

Қуаныш, қайғы ел көрген,
Ізіне жүзі сай алқа.
Сексен көл, Балқаш көмкерген,
Жезкиік елі – Сарыарқа.

Әніме ұйып тына бер,
Төскейім, төрім нар алқа.
Құлагер жортқан құба бел,
Сүйемін сені, Сарыарқа.

Екінші бөлім

ТУҒАН ЕЛІМ – БАҚЫТЫМ

ҚАЗАҚСТАН ДЕГЕН ЕЛ

Жерімнің туы – Алатау,
Еділдің Жайық егізі.
Мұң шөккен Қорған-Қаратау,
Сарыарқа – елдің негізі.

Астана – тұғыр кеңдігім,
Қарағанды – асыл арысым.
Ордабасы – бірлігім,
Атырау – ерен табысым.

Көкшетау – кербез ажарым,
Ұлытау – ұлттың ордасы.
Алтайым – алтын базарым,
Каспийім – байлық қордасы.

Алматы – асыл түндігім,
Қызылорда – құтты аймағым.
Қостанай – ерен дүлдүлім,
Жетісу – жердің қаймағы.

Ақтөбе – байлық тұнығы,
Баянауыл – туым шығыста.
Жезқазған – кенші тұғыры,
Екінші Меккем – Түркістан.

Қызылжар – шептік шың басы,
Арал, Балқаш – қос жанар.
Теміртау – болат құймасы,
Маңғыстау – еркем төс қағар.

Осының бәрі бір туған,
Салтына жаның кенелер.
Астанасы құлпырған
Қазақстан деген ел.

БІЗ КІМБІЗ ДЕСЕҢ...

Біз кімбіз десең –
Құс қанатты қазақпыз.
Сан қырғыннан есен қалған ғажаппыз.
Арғы тегің кім десең де айтайын,
Сақтан шыққан қажырлы ел – хас сақпыз.

Башқұрт, ноғай, қарақалпақ, татарлар,
Қазақ, қырғыз –
Алты Алаш деген атау бар.
Қап тауының бөктерін де игердік,
Өзірбайжан жерінде де
«Қазақ» деген атау бар.

Сақ нәсілді, түркі тектес тайпалар,
Бас қосқаны – түбірім деп айтылар.
Дешті Қыпшақ, Үйсін, Қаңлы құраған
Біз қазақпыз жеңбей тынбас салты бар.

Еділ-Донның жағасын да жайладық,
Болдық көнбіс, тез көшуге сай халық.
Қалмақтарды қансоқта етіп жеңсек те,
Орыс қаптап, іште дертті байладық.

Кеңестің де кесіріне кезіктік,
Алаш болып азаттықты тез ұқтық.
Желтоқсанның дабылынан нәр алдық,
Бостандыққа екі қолды созып тік.

Тәуелсіздік Отаныма орнады,
Одақ құлап, тағдыр бізді қолдады.
Сүрініп кетсек, тіріліп кеттік талай сан,
Ұмытылмас шеккен зардың толғағы.

Біз кімбіз десең –
Қажу білмес хас сақпыз,
Абылайлап бақыт жолын бастаппыз.
Қырғын-сүргін кешіп өтіп көнесін,
Ата-баба кегін алған қазақпыз.

31.08.2013.

Астана

БІЗ – ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚПЫЗ

Көкшетау мен Алатаудың арасын,
Қара Ертіс пен Ақ Жайықтың жағасын
Жалғап жатқан, қараңдаршы, тәуелсіз
Қазағымның ұлан-байтақ даласын.

Қайырмасы:

Түркі тектес тіліміз,
Қаз дауысты үніміз.
Тайталаспен тағдырмен,
Еркін елдің біріміз.
Алаш ұлы азатпыз,
Біз – тәуелсіз қазақпыз!

Бабаларым сойылымен қорғаған,
Қанаттанды боз інгенді боз далам.
Жаңа өмірде жаңа қарқын басталды,
Белестер жоқ бүгін қолды созбаған!

Қайырмасы.

Кербез дала, байтақ атамекенім,
Көз тартады сенің шексіз екенің.
Қуаты мол Мәңгілік Ел орнатсақ,
Сонда аңсаған арманыма жетемін.

Қайырмасы.

*2013.
Астана*

АСТАНА – БАЙТАҚ ЕЛДІҢ БАС ҚАЛАСЫ

Қыз-қала, қызық қала салтанатты,
Көркіне бар әлемді жалт қаратты.
Секілді құс патшасы елестейді,
Есілге қонған аққу ақ қанатты.

Бар қазақ қостамаса сенер ме едім,
Таңырқап тамашаға елеңдедім.
Сәулеттің өнер жеткен тамашасы,
Көз көрді Астанада дегендерін.

Жарқырап салған ізі ұлан істің,
Ұшқыны бой тастайды тым алыстың.
Мәңгілік ел болуға шақырады
Көгілдір туы толқып қуаныштың.

Көш түзеп Тәуелсіздік бастамасы,
Жалғасты ата мирас салт-санасы.
Арманы Елбасының орындалған,
Астана – байтақ елдің Бас қаласы.

*30.10.2013.
Астана*

АСТАНА, ТУҒАН ЕЛДІҢ АЖАРЫСЫҢ

Астана, жаңа өмірдің айбынысың,
Ел үшін айқын үлгі барлық ісің.
Салғандай алтын ұя «Бәйтерекке»,
Самұрық боп құтты қанат жайды құсың.

Естісек дабылыңнан мазалы үнді,
Астана, көрдік талай ғажабыңды.
Атанған «аңыз қала» құтты төрім,
Жол бастап, заулата бер қазағымды.

Құлпыртып келбетінде жанған нұрды,
Көз тоймас ғимараттар таңғалдырды.
Сұлулық сені қатты құшқан сайын
Құлшынып, алға басып, ел жаңғырды.

Астана, аз уақытта табысың бай,
Қарқының Құлагердің шабысындай.
Әлемге асау мінез сен көрсеттің,
Бұлқынған Еуразия барысындай.

Жас қала, аққудайсың көлімдегі,
Есіп тұр әр көшеңнен өмір лебі.
Астана, туған елдің ажарысың,
Ақорда кепіл болған төрімдегі.

*16.07.2012.
Бурабай*

МЕНІҢ ТІЛІМ

Тілім менің – ұлттық айқын дерегім,
Ұлтым бар деп бай тіліме сенемін.
Тілім менің – мәңгілік ел жаршысы,
Ұлтым, тілім – ортақ ұғым дер едім.

Дана тілім – ол Абайым дарынды,
Махамбет пен Мағжаным бар жалынды.
Төле би, Қазыбек, Өйтекедей шешен тіл,
Мұхтар, Сәкен, Ілиястай ағынды.

Сарыарқадай тілім шалқар саялы,
Құлагердей еркін құлаш жаяды.
Сексен көлдің аққу-қазы әнге орап,
Дүбір қосар қырда киік саяғы.

Қайратты тіл жорықтарда жетілді,
Ақжолтай тіл көшіп-қонып бекінді.
Тілім менің – қарт Алтайдай асқақ тіл,
Мұңы да мол зардап шеккен не түрлі.

Таза тілді тыңда кенші, малшыдан,
Сан соққыдан алып шықты бар шыдам.
Менің тілім – көз жасындай мөлдір тіл,
Ар-намыстың адалдығы аршыған.

Сабырлы тіл бөз-баяғы сәнімен,
Қалпын бұзбай келе жатыр әріден.
Қазақ тілі әлдеқайда тазарақ
Түркі тектес елдер тілі бөрінен.

*15.10.2013.
Астана*

АБАЙ ЕСКЕРТКІШІ АЛДЫНДАҒЫ СӨЗ

Данышпан заңғарымсың асқарала,
Қанықты есіміңе жас бала да.
Дәл бүгін, Абай ата, тұрсың қарап
Есілде Елордасы Астанаға.

Кең толғап беріге де, әріге де,
Ел-жұртты салдың сара тәлімге де.

Біз бүгін есеп беріп тұрмыз саған,
Ақтарып жүрекжарды мәлімдеме.

Тұрады мадақтауға елді, жерді,
Жаңа өмір жалау етті кең жігерді.
Тек қана... тап өзіндей сынай алмай,
Сыпыра мақтап жүрміз шенділерді.

Саламыз атар таңнан алақайға,
Сол шығар ақындыққа шала пайда.
Шығындап бар малыңды болыс болсаң,
Біздің мал душар болды талапайға.

Осылай қаулап кетті қалталылар,
Хал солай, енді оларсыз «жер тарылар».
Бұйрығын жүрегiнiң екі бүктеп,
Бұйықты дуалы ауыз арқалылар.

Осылай, Абай ата, хал-жағдайым,
Тоқтаусыз сайрай беріп не қылайын.
Алдыңа келіп тұрмын, тым болмаса,
Көңілдің көтеруге жаңа райын.

Зар кешкен сұм жалғанда қайран алып,
Атыңды жүрміз мәңгі пайдаланып,
Етегін жел тербеген шапаныңа
Өтейін қайратымды қайрап алып.

2005

ЖҮЛДЫЗЫҢ ЖАНСЫН, АСТАНА!

Әлемнің құтты көшінде,
Қонғандай аққу Есілге.
Қанатын жайды Астана
Сарыарқа алтын төсінде.
Асылын әннің арнаймын,

Басылды ескі бар қайғым.
Баянды бақыт орнасын,
Аруағы қолдап Абылайдың.

Жайнатсақ бүгін жолды азат,
Әлі де талай бар ғажап.
Жұлдызың жансын, Астана,
Қарап тұр саған бар қазақ,
Алыста жүрген бауырлар,
Жақында сансыз ауылдар,
Тілегі келіп бөрінің,
Тез өтсін қарсы дауылдар.

Ақорда дәулет құрайды,
Сәулетің болсын шырайлы.
Өркенің өссін, Астана,
Бар әлем сені сынайды.
Көңілім аулақ күдіктен,
Қараймын сөнбес үмітпен.
Бекітіп елдің іргесін,
Жалғайық қанат бірлікпен.

1998

ЖЫР ӘКЕЛДІМ

Жыр әкелдім, қимас көңіл сырым бар,
Бөгде сөзбен айтылмайтын шыным бар.
Әуесқойдың әуесі емес жазғаным,
Беу, ағайын! Жан сырымды ұғыңдар.

Менің таңым ертеректеу атады,
Күнім-дағы кешіректеу батады.
Азаматтық арқалаған жүгім көп,
Кейде өлеңге қол да тимей жатады.

Содан болар, жыр оқуға асықпын,
Ел алдына ерте шығып машықтым.

Бір сиқырмен жастай баурап алғандай,
Мен өлеңге ес білгелі ғашықпын.

Көкейімде елдің шеккен зары бар,
Жүрегімде Ақан, Біржан әні бар.
Құлағымда Үкілі Ыбырай «Гөккуі»,
Шумағымда Құлагердің шаңы бар.

Мен сонымен шоқ жырымды әкелдім,
Өз сырымды, мұңын жаздым әкемнің.
Көкшетаудың сексен көлін жырлаған,
Сөйлемімде жалғасы бар Сәкеннің.

Кенші болдым әр қадамым қарышты,
Сан сайыста жібермеген намысты.
Жезқазғанның көшесінде жүргендей,
Көресіндер өлеңімнен Қанышты.

Достарыммен сауық-сайран кешінде,
Өн қосамын аққулармен Есілде.
Жаяу Мұса «Ақ сисасын» шырқасам,
Кенен ата «Көкшолағы» есімде.

Кең әлемнің бар түкпірін кеземін,
Өн салмасам үзіледі өзегім.
Астанада «Бәйтерегім» ой қозғап,
Жол жалғайды менің өлең-өзенім.

Әр сөзімде әсері бар Абайдың,
Келешекке пәк сеніммен қараймын.
Аласапыран күнделікті көп іске
Мен де өзімді бір жауапты санаймын.

Қуанышта не келмейді ойыма,
Беу, құрбылар!
Қартайды деп мойыма.
Жыр әкелсем...
Ол – арнайы шашуым,
Абылай ханның 300 жылдық тойына!

ҚАЗАҚТАР КІМДІ СЫЙЛАҒАН?

Қазақ – қызық халық...
Мінезін болсақ милаған,
«Сыйға – сый, сыраға – балын» тыймаған.
Келіспей кетсе келінімен өз ұлы,
«Мың жылдық» деп құдасын қатты сыйлаған.

Бір атым насыбайдан көңілі қалып қираған,
Өкпеге қиса, өлімге әсте қимаған.
Сескенбес оқтан сеніскен тату дос үшін,
Махамбеттер Исатайлықты сыйлаған.

Үлкеннің жолын кес-кестеп кіші қимаған,
Шабыста атты, намыста ерді қинаған.
Сақалын сатпай, көп көргенге жүгінсе,
Тәлімі бардан мәлімі мол деп түй балам.

Мейманды күтпеу ар-ұжданға сыймаған,
Ең асыл дәмін қонағым бар деп жинаған.
Қимас досы тұтқиыл келіп қалғанда,
Жалғыз атын сойып тастап сыйлаған.

Сепшіл келер шаруаңа да қираған,
Алумен емес, берумен жаны шираған.
Мал-жаның аман ба десе,
Болмыстың бабын сыйлаған.

Малдан бастап есендесе иланам,
Малсыз өмірі жасай берді қиралаң.
Кен қопарып, егін салсақ біз бүгін,
Сәлемге де сән кірді деп ұйғарам.

Жаңа өмір келіп,
Толағай төксе нұр маған,
Түлігім тоқ, ақ дөнге толды тың далам.
Салтыңды сенің дәріс етсем балама,
Жақсыңды жалғап өтер-ау деп біл балам.

ҚАСТЕРЛЕСЕК АБЫЛАЙ ХАННЫҢ ЕСІМІН

Кіші Мекке – Түркістаным, армысың!
Арнап келдік киелі іске жан құсын.
Абылай ханның жұлдыз етіп есімін,
Дербес елім салып жатыр бар күшін.

«Хан ием» деп өскен қазақ ардақтап,
Ақ жолына жас ұрпақты жалғатпақ.
Қайта жерлеп, аруласақ аққа орап,
Риза болар ел құрметін салмақтап.

Әлем білген пір сыйлауды барладық,
Дін мұсылман, бас иіп тұр бар халық.
Қожа Ахмет Иасауидің тілінде
Алла атымен Құран сөзін арнадық.

Ол халқынан аямады өз күшін,
Сан арпалыс сұрапылын кешті шын.
Кім екенін Абылай ханның жыр етсем,
Міндетім сол, үмбетіміз естісін.

Әне, сондай түйдек келген жыр мәні,
Бұл есімде бүкіл тарих жинағы.
Ұлттың күлі көкке ұшардай қатерде
Абылай ханды Алла бізге сыйлады.

Кер заманда тоқтау салса кесір сын,
Егемен ел қошеметін өсірсін.
Өтемесек бұл міндетті ертерек,
Ұлы ханның аруағы кешірсін.

Айт күн еді... мұңлы үндер аз шықты,
Ақ тілекпен көкіректен наз шықты.
Сөз алғанда шөбересі Шотаның
Елжіреген жүрегінен жас шықты.

Әбілмансұр нұр-шуаққа малынсын,
Пірімізге пейіш шамы жағылсын;
Аят-дұға бір Аллаға жетердей,
Періштенің құлағына шалынсын!

2000

АСЫЛ ҚАЛА – АЛМАТЫ

Алматы – көлде аққудай әсем қала,
Бар қазақ басын иген көсем қала.
Атқан таң бір көруге аңсап жетсе,
Батқан күн қимай жылжыр бәсең ғана.

Ажары тау гүліндей ашық қала,
Жан-жаққа жатыр нұрын шашып қана.
Бар әлем Алматыға ғашық болса,
Алматы – адамзатқа ғашық қала.

Алматы әр мезеті құбылмалы,
Жалғасты талай жігіт ғұмыр мәні.
Жасқанған күннің көзі тік қарауға,
Осында әлемнің ең сұлулары.

Жұлдыздай көш басқарған үркердегі,
Алматы – жер бетінің үлкен төрі.
Жұмақтың бір алмасын ала келіп,
Адам Ата, Хауа Ананың түскен жері.

06.04.2003.

Алматы

ЖЕТІСУ

Әлемнің асыл жері,
Әйгілі ғасыр төрі;
Жоңғардың ала белі,
Қазақтың ала көлі

Бауырласқан Жетісу.
Жеті өзен алқасы бар,
Айдын көл Балқашы бар;
Ақын қыз Сара туған,
Ілиястай дана туған,
Аңыз, дастан Жетісу.

Ақынның қаламынан,
Ұшқан құс жанарынан;
Асылдың тілегінен,
Сұлудың жүрегінен
Үзілмеген Жетісу.
Оянбас әнсіз күнге,
Оранбас нәрсіз гүлге;
Нұр қонған келбетіне,
Жұпарын жер бетіне
Қыз үрлеген Жетісу.

Еркелеп ескен желің
Өлкеме төккен лебін;
Достыққа, махаббатқа
Ұлғайтқан үміт-сенім
Жан қанаты Жетісу.
Сұлуым, еркем менің,
Көкіректе көркемдедің;
Шіркін-ай, қайда барсам,
Қасыма ертер ме едім,
Жер жаннаты Жетісу.

1993

ТЕКЕСТЕГІ АТ ІЗІ

Қаракерей Қабанбай мінген Қубасты
Ардақтап айтқан тарихпен жаным сырласты.
Ай жарым суыт жүргенде жетер бабына,
Қубастай тұлпар қазақта қайтып тумас-ты.

Жарыс пен сайыс шақырса тілек ақтаған,
Киелі жылқы жолы болғыш ақ табан.
Тұратын жайнап қыз маңдай жұқа басында,
Саналы жандай жанары малға тартпаған.

Жүретін жарау нәр татпай жортып ұзақ күн,
Кеудемен соғып үзетін шебін тұзақтың.
Батырмен кейде тілдесіп тұрған секілді
Көз тартатын қимылы екі құлақтың.

Ер Қабанбай келгенде жетпіс сегізге,
Дүлдүлі Қубас жетіпті отыз сегізге.
Тастақта тозбас, мұздақта таймас төрт тұяқ,
Ескек те болды шулы өзен, асау теңізде.

Тайбурылға да теңер едім Қубасты,
Жануар-ай, бірде қатар, бірде асты.
Қырық қап жүкті теңдеген Текес тауында,
Таңбалап кетті қатпары қалың сұр тасты.

Ел өткендей екі аяқтың арасы,
Тастағы ізден тұлпардың тұрқын қарашы.
Тұяқ пен тастың сүйсінтті сұлу мәнері,
Аманат жазған ақындай асыл санасы.

1993

КҮЗГІ ШҰАҚ

Жүрегім, енді тыным аласың ба,
Әлде бір тың әуреге саласың ба?
Шаршатқан шартараптан өрең жеттім
Аңсатқан Сарыарқаның даласына.

Балқып тұр кербез Көкше белестері,
Айнакөл ашық жатыр, жел еспеді.
Айдында аққу-қаздар саңқыл қақса,
Мектептес қыздар көзге елестеді.

Жасымда ердім, тағдыр, жетегіңе,
Қой, енді қарайлатпа кешегіме.
Кен қазып, жыр төгілтіп жеттім есен
Туған жер – Жалғызтаудың етегіне.

Жанымның таптым дәру жарасына,
Қарсы алды көк Есілдің жағасы да.
Күзгі орман жасауы бай қалыңдықтай,
Сыймай тұр екі көздің шарасына.

Ақ марал ере тартты баласына,
Ақ киік кетті тоғай арасына.
Бүйірін қыздырып тұр үйір жылқы,
Қазақтың көрік берген даласына.

Көрдім-ау қызыл-сары ой-қырымды,
Аққу-қаз өтті төгіп жойқын үнді.
Алыстан қол сілтесе сал Сырымбет,
Саумалкөл, сағындым ғой толқыныңды.

Жаз өтті, күз жарықтық сараңданды,
Шабыс жоқ, баяу жортақ, аяң қалды.
Ну орман жапырағы түсіп жатыр,
Бәйбішем, сенің ғана саяң қалды.

ҚУАНСЫН ҚАЗАҚ ЕГЕМЕН!

Аңдасаң көптің мұқтажын,
Санама күнді терлеген.
Болашақ құтты қыс-жазын
Мұңым көп көксеп, зерлеген.

Жігітті жігіт демеймін
Ел үшін дауға енбеген.
Жыртысын жыртып Семейдің,
Аралым үшін өлмеген.

Жігітті асыл дей берем
Құлшынтып намыс өрлеген.
Шалдықса оған дем берем,
Жүректен оты сөнбеген.

Жігітті өтем танымай
Ел тілегін термеген.
Абылай мен Ағыбай
Аруағы бата бермеген.

Бас қосар бүгін келді рет,
Ел толқып, аруақ жебеген.
Дербестік туы желбіреп,
Қуансын қазақ егемен!

1990

ТӘТТІМБЕТТІҢ ЖАН СЫРЫ

О, заман-ай! Заман-ай!
Өттің бе бір қарамай?!
Көкірек жарған күй қозғап,
Қамықтым жас баладай.
Көксеткен жеңіс көре алмай
Хан Кене өтті, ой, Алла-ай.
Күйзеліс кетпес көңілден,
Алыстан көмек бере алмай,
Бірікпей кеткен арамыз.
«Алтыбақан алауыз»
Қазақты тағдыр сынады-ау.
Аяқтан шалып әр себеп,
Көкшеде өскен бәйтерек
Алатауда құлады-ау.
«Көкейкесті» күй шерттім,
Азасын айтар мұң-дерттің.

Қайғырмай қалай шыдайын,
Тұтылды көкте Күн-Айым.
Өзгені алмай, ханды алды-ау
Жаратқан жалғыз Құдайым.
Төсекте тыныш жата алмай,
Түңілсем күнім батардай,
Сұп-суық хабар жетті елге
Соққандай дауыл қатарлай.
Мезетте әрең жан сақтар,
Шертуге келмей саусақтар,
Алақанмен қағыттым.
Домбыра-досым, назды ақтар,
Жалындап, маздап, зарлап қал.
Бурадай шөккен жабықтым,
Малшынып мұңға қамықтым.
«Көкейкесті» – арманым,
Хан Кенеге арнадым.

1994

БІЛЕК ҚОСАМ ЕЛ ҮШІН

Шошыма, достым, шошыма,
Күш қосармын қатар кеп,
Исатайдың қосына
Ту тіккендей Махамбет.
Есерден даңғыл қақ жолда
Не болар бағыт сұраған?!
Ескі доспен жат болма
Ирек жолда бұралаң.

Дарыны дархан жаралған
Мұхтарға да Абайым
Сонау алыс заманда
Төккен жоқ па арайын?!
Ақылдың кені тереңде,
Абайла, терең сұрыпта.

Кенесары дегенде,
Наурызбайды ұмытпа.

Ақтығын айтсақ бағалап,
Неге өтейін танымай;
Төле бисіз Сабалақ
Болар ма еді Абылай?!
Қаз дауысты Қазыбек,
Әйтекелер болмаса
Шұбырып, зарлап азып ек,
Үш биге бірлік қонбаса.

Тарихқа тағзым наз артты,
Өткені еске түседі.
Үш жүз түгіл, қазақты
Бөлуге жол жоқ үш елі.
Қай жүйеге жетсек те,
Бабалар жолын қорғаймыз.
Ақмолаға көшсек те
Алматыны ойлаймыз.

Көреген көңіл дәл ұғар
Сөздің оң мен терісін.
Есті дос пен ары бар
Білек қосам ел үшін.

1998

ТҮРКІ ТЕКТЕС ЕЛДЕРДІҢ БАС АҚЫНЫ

*Құл Ахмет, дүние қумасаң текке бекер,
Көкіректен шыққан даусың көкке жетер.*

Қожа Ахмет Ясауи

Түркі тектес елдердің Бас ақыны,
Мағжан десең,
Жоқ қазақ сасатыны.
Түркістан деп, Тұран деп «көкке жетті»
«Көкіректен» азатшыл самғап үні.

Өзгеше едік сергектеу бұдан кеше,
Жылжып жүрді қасында жылан неше?!
Кетті атылып Мағжандар
«Түркі тектес,
Түпкі тегім ежелгі Тұран» десе.

Қапы кеткен замана дауылында,
Шекті азаптың шегі жоқ ауырын да.
Мағжан аға жұлдызы қайта жанды,
Күндер өтті көп салған қамығуға.

Мың жарым жыл толғанда Түркістанға,
Бақыт құсы дермісің бірге ұшқан ба?!
Арыстан баб, Қожа Ахмет, Абылайдан соң
Мағжанды атау бүгінгі кірді заңға.

Ол кеткен кез сұрқия заман еді,
Қалды артында қалқайып аман елі.
Мағжанды айтса Абайдан кейінгім деп,
Мұхтар салған орнықты дана белгі.

Ақ көңілді осылай ақтаралық,
«Сабыр түбі – сары алтын» сақтады анық.
Жалғыз оқпен жайратып тастаса да,
Тастау болмас ақындық тақтан алып.

Дәл осылай түсіну жөні бөлек,
Берді жаңа Түркістан өңі көмек.
Мағжан аға, сен де бір пайғамбарсың,
Жүрегіне туған ел қойған бөлеп.

22.10.2000

ДҮНИЕ БАРАДЫ СЫРҒАНАП

Ойлансам өмірге бір қарап,
Орнайды көңілге сыр ғажап.
Бұлттардай аспанда жылжыған,
Дүние барады сырғанап.

Сызыққа жеткенде туралап,
Қимастық көңілге мұң қамап.
Жан анам өтті ғой өмірден,
Батқан күн сияқты сырғанап.

Кей жайлау төсіне гүл қадап,
Аққу-қаз қанатын сырғалап.
Ертерек қопшасқан көктемдей,
Жастық шақ жоғалды сырғанап.

Қара көз қадалса бір қарап,
Сұм жүрек кімдерді тыңдамақ?
Еркіне алғанда меншіктеп,
Құшаққа түсіппін сырғанап.

Ой жеткен биікке ту қадап,
Ұл-қызым жасады тың талап.
Немерем іңгөлап жатқанда,
Елу жас өтті ғой сырғанап.

Өр күнің мың жылдай құндамақ,
Біткен іс аз-көбін бір санап.
Алатау бауырында шаңқай түс –
Алпыс та аттанды сырғанап.

Құлшынып біткендей мың қанат,
Туған ел қарсы алған күн ғажап.
Жетпіске жүгіріп жетіп ек,
Сексенге барамыз сырғанап.

Есілге жеттік-ау жыр қамап,
Сағыншақ жүректі бір жамап.
Шөбере көруді армандап,
Екеуміз келеміз сырғанап.

Ойлантса межелі сын сағат,
Іздеймін тірліктен шын тағат.
Өн-жырым артымда қалса екен,
Жүректен жүрекке сырғанап.

2003

МАХАМБЕТ – АҚЫНДЫҚТЫҢ АЛДАСПАНЫ

Махамбет десек, Мағжан келеді еске,
Тікелей тартып туған ер емес пе.
Шарт сынған бұлтқа жетіп найзағайдай,
Арыстан Айға шапқан келеді еске.

Қазақтың қайсар мінез тебегені,
Толтырды ыза-кекке кенерені.
Абайға жақын тұр деп Мұхтар айтса,
Сол шығар Махамбеттің жебегені.

Жөн сөздің алып-қашпа желігі жоқ,
Өтті ғой Сегіз сері серігі боп.
Исатай, Махамбетті жоқтағаны
Қалды артта асыл жырдың өрімі боп.

Бауыржан, жау тойтарған Рахымжандар –
Махамбет ұшқыны бар батыл жандар.
Рухы асыл дана ерте қонған,
Бәрі де асау тұлға ақын жандар.

Жалықпай көл қорыған құстың үні,
Жайықтан естілгендей қыстың күні;
Қайсарлық берді ақын Қасымға да
Махамбет жебесінің ысқырығы.

Кетердей елім байып, жерім кеңіп,
Арманшыл әр сөзінде сенім берік.
Ол кеше қапы қалса, бүгін жеңді,
Дербестік мол шаттығын елім көріп.

Биіктеп бүгін батар қалды аспаны,
Артында асыл ізін шаң баспады.
Самғатқан көшпелілер соңғы сөзін,
Махамбет – ақындықтың алдаспаны.

06.03.2003.

Астана

БІР АУЫЗ СӨЗ

I

Бір ауыз сөз қасіретті тыяды,
Бір ауыз сөз айықпас дерт жияды.
Бір ауыз сөз әлемге әйгі еткізсе,
Бір ауыз сөз жаманатқа қияды.

Бір ауыз сөз мұхиттарды жалғайды,
Бір ауыз сөз ұран болып самғайды.
Бір ауыз сөз ұшса бақыт құсы боп,
Бір ауыз сөз арсыз жандай алдайды.

Бір ауыз сөз таң шолпанын әперер,
Бір ауыз сөз анаңдай боп мәпелер.
Бір ауыз сөз ұл туды деп қуантса,
Бір ауыз сөз әке өлімін әкелер.

Бір ауыз сөз жан тетігін табады,
Бір ауыз сөз мың өуреке салады.
Қимас жандар көз жұмарда қоштасып,
Бір-ақ ауыз сөз айтысып қалады.

II

Бір ауыз сөз шыңға қанат сермейді,
Бір ауыз сөз мәңгі маза бермейді.
Бір ауыз сөз жау оғындай қинаса,
Бір ауыз сөз ескі дерттен емдейді.

Бір ауыз сөз бесті асаудай тулатар,
Бір ауыз сөз үн шығармай мұң батар.
Бір ауыз сөз сай-сүйекті сыздатса,
Бір ауыз сөз көздің жасын құрғатар.

Бір ауыз сөз бақыт берер жетегі,
Бір ауыз сөз мәңгі қас боп кетеді.

Бір ауыз сөз тірі күнде айырса,
Бір ауыз сөз айнымас дос етеді.

Бір ауыз сөз ішінде мың амал бар,
Бір ауыз сөз ғұмырыңды төмамдар.
Бір ауыз сөз... қимас дос боп өтеді
Бір ауыз сөз айтыспаған адамдар.

1971

* * *

Қамыққанда күймен жүрек жамаймын,
«Сарыарқада» жау жасқанар бар айбын.
Құрманғазы бабамызды дауылпаз
Дауыл-күйлер дарабозы санаймын.

«Сарыжайлау» елдің мұңы толқыған,
Оны тартсам сейіледі мол тұман.
Ойлы күйлер ордасындай Тәттімбет,
Дәуір сырын жеткізуге ол туған.

Тәтті бабам көңіл күйін татқызды,
Ащы күйді ел ұғатын сөт қызды.
«Көкейкесті» – мұң мен шері қазақтың,
Кенесары өлген күні тартқызды.

Көңіл өсті жетіп бүгін азат күн,
Күнде естиміз ғажаптарын ғажаптың.
Ел белгісі – «Сарыарқа» мен «Сарыжайлау»,
«Көкейкесті» – «Полонезі» қазақтың.

2010.
Астана

ЖАМБЫЛ АТА, КЕРЕКСІҢ ОСЫНДАЙДА

Терең толғап, толассыз ағындадым,
Дауыл кешкен алмай тұр дамыл жаным.
Қара қылды қақ жарып, тік сілтесем,
Жамбыл ата, қолдасың аруағың!

Елді малсыз тастардай таза тақыр,
Бас көтертпей аш нарық бара жатыр.
Ауыр күні ауылдың күңіrentіп,
Таңдай қағып, талықсып дала жатыр.

Еркеленіп, жол кесіп тұра қалмай,
Тұз күйдіріп табанын сынағандай,
Жүйткіп өтті жезкиік мұңға малған
Мойыл көзі мөлт етіп жылағандай.

Алапатқа сезгендей жолығарын,
Арал қайтсін іш тартпай... соры қалың.
Беу, адамзат! Көрсенші, көз алдында
Құм жатқандай жоғалды лағыл ағын.

Әму мен Сыр адасты сағасынан,
Ауыл көшті «Ақ шөлдің» арасынан.
Осындайда көксейміз, Жамбыл ата,
Зор даусыңды адамға жаны ашыған.

Жүз жасында көтерсең өлеңді өрге,
Нұр шашып ең күрт қайғы, терең шерге.
Бүгін ауыл тұрғыны келеді ұқсап
Ленинградтық тым жүдеу «өрендерге».

Әлемге әйгі еске алып дабылыңды,
Арып-тозған ауылдар сағынулы.
Қысқа қолым күрмеуге келмеген соң,
Болдық, Жәке, долларға бағынулы.

Дерт секілді арсыздық ұрық шашып,
Өрт қаулады көп сұмдық тұйықтасып.
Кей ақын жүр төремен әмпайласып,
Көп ақын жүр тіл қатпай күйі қашып.

Атағы ма, ақшасы, шекпені ме...
Кей ақын мәз өз қолы жеткеніне.
Пайдакүнем бастығын өле мақтап,
«Жаның ашыр» көз жасын төккеніне.

Коммерсанттық жылы орын сайлап алып,
Кей «дөкей» жүр төр жақта айлаланып.
Талапайдың тал түсте бетін ашар
Бір Жамбылдың керегі айдан анық.

Елдің шеті түскендей тосын жайға,
Қайыршыны көріп жан шошынбай ма?
Алатауды жаңғыртып ашық айтар,
Жамбыл ата, керексің осындайда!

1996

* * *

Жақсылыққа бастай берсін қадамым,
Сырғанай бер, сыр сарқылмас қаламым.
Күн мен түнді жалғастырып келемін,
Сол намыспен шарықтай бер, талабым.

Жабайымын көгаршындай қолдағы,
Мазасызбын жолбарыстай жолдағы.
Басылмай жүр, басылмайды ешқашан
Туған елдің тағдыр берген толғағы.

Өр адамның өзіне тән орғаны,
Болдым берік сағыныштың қорғаны.

Мен кеткенде «Жезкиігім» жарқырап,
Жер бетінде жүйткіп жүрсе болғаны.

Қанша екенін білмесем де қалған күн,
Осынау өнге жан-тәніммен жалғандым.

20.01.2004.
Астана

* * *

Қайда асығып барасың, қазағым-ау,
Артта қалды баяғы таза бұғау.
Ауыл жүдеп барады, ауыл құрып,
Бұл не қылған жазықсыз жаза мынау?

Жүз үй еді ауылым Еңбек атты,
Көз алдымда жазира шөлге тартты.
Жастар түгіл, кетіпті кәрілер де,
Қала оларды қол сілтеп өрге тартты.

Жұмыссыздық – ең үлкен себепкері,
Есі дұрыс бір басшы керек те еді.
Өттең, шіркін, жөн білер інілерім
Ел шетінде ат басын тежетпеді.

Бала жетпей мектеп те жабылмақшы,
Жердің пайы азайып қалынбақшы.
Бұрын өзім жаңартсам ауылымды,
Енді болдым әкімге жалынбақшы.

Елді аздырмас бір себеп табады-ау деп,
Жалынамын, түсінбе шала дау деп.
Ата-баба зиратын ойлай берем
Ертең ғана иесіз қалады-ау деп.

СЕКСЕНДЕГІ ТОЛҒАНЫС

Ақ тілекпен құттықтасып достарым,
Бүкіл елім қошеметке қосты ағын.
Сексен жасқа есен-аман жеткенде,
Есеп беру керектігін қостадым.

Естен кетпес жастық билеп жүрген күн,
Супер сұлу қызға құтты үйлендім.
Ерте аттанған анам үшін жыр жазып,
Әкем үшін кеншілікті игердім.

«Ақын-кенші», «Жезкиік ақын» дегенде,
Намыс қызар, қан дүрлігіп денемде.
Он жыл қазған Жезқазғанда жез кенін
Азаматтық парызым деп сенем де.

Есіл-Көкше бауырында өскен баламыз,
Өткен жылдар – әрі ақиқат, әрі аңыз.
Мәскеулетіп, Нүкістетіп, Аралдың
Қорғаушысы болғандар деп санаңыз!

Жасырмайтын дос-жараннан сырым бар,
Таттым ләззат махаббаттан шырын-бал.
Тәубе деймін, төрім толды шаттыққа,
Мақтан етер қызым менен ұлым бар.

Немерелер қыздырды өмір қарқынын,
Қуаттанам шығарса олар жарқын үн.
Бәйбішем-ау, тәубе дейік, сен байсың,
Қос шөберең – қос арбалы алтының!

Туған елім!
Берік болсын қадамың!
Аз да болса күш қосуға жарадым.
Мен сексеннің сеңгірінен тоқсанның
Тоғайына саспай кетіп барамын.

Шалқи берсін бар қызықтың бәрі де,
Қаламымды суытпаспын әлі де.
Құрбы-арулар, сендерді де ұмытпан,
Не десең де, қоспа мүлде кәріге.

22.01.2012

ҚАНЫШТЫ АЛҒАШ КӨРГЕНДЕ

Аңсаған туды сәтті сағаттарым,
Талай жыл күткен тапты тағат жаным.
Ішінде көп қаршыға көрінді ол
Қырандай еркін жайған қанаттарын.

Көп таудың арасында дара шыңдай,
Жарқ етсе жүрек қайтсін аласұрмай?
Бас қандай зор денеге сыймай тұрған,
Кең маңдай Ұлытаудың даласындай.

Екі адам сыйғандай қос иығына,
Апайтөс қарайсың кең қиырына.
Сәулелі ақ жүзінен нұр тамып тұр,
Көз тартып күлкі қонған миығына.

Қүдірет берген екен бар ғажабын,
Атына сай туыпты нар қазағым.
Мейірімді, ойлы сұлу келбетінен
Сезесің адам сүйгіш жан назарын.

Құлшынып кеткендей боп ақын жаным,
Қасына көппен бірге жақындадым.
Жылытты бәрімізді бір-бір сөзбен,
Жан екен қарапайым асыл дарын.

Бір сырлы, мың қыр біткен бір өзіне,
Салмайды қыран қарқын лезіне.
Әр сөзін баппен ғана байыпты айтқан,
Құмарттым ұстамды кең мінезіне.

Қай ақын Қанекеме арқаланбас,
Бар қырын бірақ тегіс байқай алмас.
Черчилльдің таңдануы бекер ме еді,
Ол – дана мың жылда бір қайталанбас.

Құйылды нелер сезім көкірегіме,
Өсті еңсем,
Құштар болып еңселіге.
Өзі де, ісі де ұлы заңғар екен,
Әр сөзі ғибрат болар ертеңіме.

10.01.2003.

Алматы

* * *

Абайла, жүрек, абайла,
Асықсаң қапы қаларсың.
Жоқ болып тірек маңайда,
Өкініп естен танарсың.

Адам аз бүгін сенісер,
Алаңдап қалма сөзіне.
Қулықпен пікір бөлісер,
Дос еткенсіп өзіне.

Дауылпаз көңіл көк дөнен,
Олай да былай шапқылар.
Көк атты келіп көлденең,
Шикілеу досты жат қылар.

Берілмес қызба жеңілге,
Үміт пен үлкен тосты арман.
Ендігі қалған өмірде
Айырма адал достардан.

02.08.2010

АҚЫНҒА БҰЛ ФӘНИДЕ ДЕМАЛЫС ЖОҚ

Тұманбай!
Сен қазақтың «Тұмашысың»,
Алатау сілемінде құба шыңсың.
Туғанда жаңа өлеңің қуанамын,
Қыз-шабыт тың бағытқа құлаш ұрсын.

Өлеңмен өтті сәтті көктемдерің,
Сағыныш қостың күзде өкпен желін.
Құрметтеп жүрген жерің аяласа,
Өнге орап сен де оларды көркемдедің.

Өскенің қандай қызық тау маңында,
Кездесті бөктерінде жан жарың да.
Жоқ шығар сені сүймес қыз-келіншек
«Еңбекші қазақ» атты ауданында.

Мұхтардай елдің сыйлы асқарын да,
Кенелттің махаббатшыл жастарын да.
Сұлулар Тұмаш десе сылаң қағып,
Жүр дейді сені әлі жас шағыңда.

Тусаң да қарлы шыңдар сілемінде,
Балқиды дала сыршыл кілең үнге.
Ерке наз, әсем қоңыр өлеңіңмен
Сен жүрсің туған елдің жүрегінде.

Жырыңа, әр себепке тұрар дайын,
Өзгеден қуанышым ұлан-ғайыр.
Алатау, Жетісумен таласпаңдар,
Ол – менің ұлытаушыл Тұманбайым.

Толағай дария тасқын ішінде өлең,
Қазақ жоқ Тұмаш жырын түсінбеген.
Алыста «Құстар өнін» айтып жүрдім,
Қосақтап «Жезкиікке» түсімде мен.

Салса кім «көп жазғыш» деп дара сынға,
Күйгені көзі озық қарасынға.
Күрсінбе күндестерге, мақтанға ерме,
Ақындық шек жоқ мәңгі таласында.

Ойлама жетер құзарт тым алыс деп,
Алда күн ағындасын тың жарыс боп.
Құдайдың бергені де осы шығар,
Ақынға бөл фәниде демалыс жоқ.

1998

ПРОМЕТЕЙГЕ

О, адамзат! Прометей де тәңірің,
Тіршілікке от тарату – бай ырым.
Темір бұғау қыспағында жасады
Адамдарға қолдан келген қайырым.
Қайырымдылық көбейтуге легін,
Жыр маздатып жалынды өмір сүремін.
Өперуге Прометейдің ұшқынын,
Тарыққанды іздеп қана жүремін.
Оттыларды ардақтаса шартарап,
Қанша жүкті кетті олар арқалап?!
Күл-талқандап құлдық құрсау түнегін,
Кен қазғаным – ол да от іздеп жүргенім.
Ел мұқтажы – көздегенім, білгенім,
Прометейдің көбейтуге легін.

АРАЛ КЕУІП КЕТПЕСІН

Арал кеуіп кетпесін... Арал кеуіп,
Марал кеміп кетпесін... марал кеміп.
Табиғатты қақсатқан оқ ұшқыны
Талмау жерден тиеді маған келіп.

Көз тойдырған көгілдір Арал қайда?
«Ақ құм» шөлейт, сұм апат жан алмай ма?!
Кең айдында тербелген ақ кемелер
Құмға шөкті қажетке саналмай да.

Киіктерді түбекке қысы қалың
Құм қуалап кетердей қысыламын.
Беу, адамдар! Тыңдашы, Аралды аңсап
Өзек жарған өлең-құс ұшырамын.

Сыр мен Әму толқытқан Арал қайда?
Теңіз құрғап сарқылды табар пайда.
Қапаландық тай балық таңдап жүріп,
Жай балықтың жұрнағын таба алмай да.

Су сарқылса, құс көрсе жаман өлік,
Зәрем ұшар салғандай заман желік.
Болашақтан ұялам, біздерді айтып:
«Бұл жерге де кетті, – дер, – адам келіп».

1980

«ГӨККУ» ЖӘНЕ «ГАУҢАРТАС»

Құлпыртса нәркес гүлді гүл,
Тірі жан қалай тамсанбас?
Қос бұлбұл – Күләш, Бибігүл,
«Гөкку» мен асыл «Гауһартас».

Бір ғасырдың басы мен
Әнге ораған аяғын.
Түрленттік екі асылмен
Асқақ өн өмірбаянын.

Төтті әуен ашсақ түндігін,
Жарқылын байқа ғажаптың.
Күләш пен біздің Бибігүл –
Қос жұлдызы қазақтың.

Ән жебесе әр ұлтты,
Мән беріп дербес мәнерге;
Қазақтың үнін танытты
Қос сандуғаш әлемге.

Ән-күйсіз өтпес бір күнім,
Шарықтар нұрлы, сырлысы.
Бүгінгі Мақпал дүлдүлім –
Қос жұлдыздың сіңлісі.

Еліме атқан арай таң,
Шалқыса жебеп бірлігім.
Туады әлі талай сан
Жас Күләш, сәби Бибігүл.

Тосылар сайрап әлі де,
Жалғасар әсем ән кеші.
Төгіліп тұрар бәріне
Қос жұлдыз жарқын сәулесі.

1998

САҒАДАТ – ЕР ЖІГІТТІҢ АҚСҰҢҚАРЫ

*(Совет Одағының Батыры,
Қазақстанның Халық Қаһарманы
Сағадат Нұрмағамбетовке)*

Қазақта батыр да көп, ақын да көп,
Парасат қонған кемел ақыл да көп.
Көргенде Сағадатты алғашқы рет
Бірі деп ақсұңқардың мақұлдап ек.

Саңқ етті салтанатты зор мінбеден,
Тұлпардай салты қызық еркіндеген.
Тым-тырыс кең сарайда мың-мың адам,
Қалмады тірі пенде серпілмеген.

Аспаннан түсе қалған жарқын жұлдыз,
Жайнатты той төрінде парқын күндіз.
Секілді сал қарағай сұңғақты екен,
Қалардай көз алдында талып мың қыз.

Қаз дауыс, қоңыр барқын үні қандай,
Шыққан жоқ бір ауыз сөз иі қанбай.
Дүркіреп, жер тепкілеп жылқы өткендей,
Халайық ду қол соқты бірі қалмай.

Қалдырмай ірі, кіші бір ісін де,
Асылды ардақтайық тірісінде.
Ол керек кейінгіге үлгілікке,
Ол парыз көріп-білген біз үшін де.

Сыпайы, қарапайым, атағы ірі,
Қосылды оған шатты аталығы.
Жарасты 75-ке келсе бүгін
Армия генералы сақалығы.

Өткен күн өзгерткен жоқ сом алмасты,
Қан майдан, бейбіт күн боп жол алмасты.
Тарихи бұл генерал – дербес қазақ
Қорғаныс министрі ең алғашқы.

Белгілі елдің кеше бодан жайы,
Болмады бостандықта одан сайын.
Ақ міндет, адал іспен ол атанды
Президент Нұрсұлтанның Қабанбайы.

Жүйріктей келіп тұрған шын бабына,
75 салды жаңа ырғағына.
Батыр де, генерал де, жігіттіктің
Қараңдар қамал бұзар сұлтанына.

Титімдей ақ түспепті қара шашқа,
Паң кербез, қимылы да дара, басқа.
Жеңеше, байқап ұста ағамызды,
Ол бізден тез ұнайды қаламқасқа.

Туған ел көп көтерсе ғажап жүгін,
Таңғалмас отандасым аз-ақ бүгін.
Танытты Сағадат аға қайда жүрсе,
Шабытты, намысы мол қазақтығын.

Жан аға, 75-ің құтты босын!
Басыңа жолатпасын бұлтты өр шың.
Егделік қақ төріне еркін жеттің,
Қажырлы күш-қуатың мықты болсын!

Жалғасса Мұхтарлармен атың көпке,
Өтеді жырға орап Кәкімбек те.
75 генералға дым жүк емес,
Біздермен аңға шығар атыңды ертте.

Аға боп асылдарға теңесең сен,
Іні боп өзек жара кеңесем мен.
Сексенге сергек жетіп, Сәке, мығым,
Жүзге жет қолтықтасып жеңешеммен.

29.05.1999.

Алматы

БАРАДЫ ӨМІР ӨТІП

Қартайдым, жұмысым көп, асығыспын,
Бітпей тұр ұзақ көші татымды істің.
Қыз-шабыт қызықтырып, жетелейді
Соңынан өлең деген асыл құстың.

Бұлтартпас алдымдағы ісім қалың,
Сыртым сау, маза бермес ішім жалын.
Жүрегім мұңға толған бала жастан,
Білсем де артымда өшпес ізім барын.

Айқасқа бодан күнде кіргенімде,
Шайқаста Арал үшін жүргенімде,

Сезуші ем кей «пысықтың» қара ниет
Мінезін түлкі жортақ күлгенінде.

Өтірік қол бергендер алақайлап,
Жүріпті іште тосын дара сайлап.
Әкетті тәуелсіздік алған елдер
Әму мен Сырдың суын талапайлап.

Алғанда ескі дертті тереңдетіп,
Ауылым да қойды қатты елеңдетіп.
Барады Арал құрып, ауылым тозып,
Міз бақпай мен жүргенде елеңдетіп.
Барады, ей, адамдар, өмір өтіп.

АҚ БАТАСЫН БЕРГЕНДЕЙ СЕГІЗ СЕРІ

Құлагерше құлшындық жасымызда,
Дарындылар мол еді заты қызба.
Сәбит, Ғабит, Евнейлер қандай еді,
Кеше жүрген көш түзеп қасымызда.

Бұл үшеуін біледі әлем тегі,
Сафуан, Мұрат, Аманжол мәнерледі.
Мұса, Ермек, Төлеген, Нағималар,
Түрлендірді Марат пен Сәкен сері.

Ата мирас жалғасқан ел арасы,
Бәрі ортақ: өзен, көл, кең даласы.
Неміс болып туса да кемістік жоқ,
Бельгерім де қазақтың өз баласы.

Ақан сері, Ыбырай қадам басқан,
Атамекен осында бабам жатқан.
Даналардың ығында жаралдым мен,
Ғажап жерге шын ғашық махаббаттан.

Дархан аймақ, қызығам өміріңе,
Бәйкен, Еркін нұр жайды көңіліме.

Ақ батасын бергендей Сегіз сері
Талай тарлан ту тікті өңіріме.

Сұлу өлке – Солтүстік Қазақстан,
Көлдерінді қайтқан құс санап ұшқан.
Ақ қайыңдар аймақты алқалаған,
Аппақ етіп сән берді жаралыстан.

2002

ҚОС БАТЫРДЫҢ КЕСЕНЕСІН АШҚАНДА

Ассалаумағалейкум, көрікті өлкем!
Нұр төкті дербес елге күнің көркем.
Қарасай, Ағынтайдың кесенесі
Сарыарқа бір шетінде құрды желкен.

Кесене – зор ғимарат орнап қалған,
Ескерткіш барша қазақ қолдан салған.
Қос батыр, қос жолбарыс ұйықтап жатыр
Ертеде ел намысын қорғап қалған.

Тағдырдың тура таңдап берген жері,
Бұйырған белдеу осы сөнген демі.
Беу, қазақ!
Шекаранды сақта деп тұр,
Мол еді-ау екі дайда көргендері.

Екеуін қос қыранға балағанда,
Ой салар құбылыс көп әр адамға.
Қос батыр көз алдына елестейді
Айыртау қос шыңына қарағанда.

Қос өркеш әлмисақтан сүйікті еді,
Жан баурар екі көзі үйірткені.
Қарасай, Ағынтайдың арқасында
Айыртау кешегіден биіктеді.

Қарқындап, екпіндетсем дабылымды,
Паш етем әлі талай бар ірімді.
Қарасай, Ағынтаймен дәлелдеп тұр
Ұлтжанды менің терең тамырымды.

Қол соқты мәңгі жасыл қарағайым,
Шалқысақ дән толқыған дала дайын.
Алладан не тілесей, соны берсін,
Ас пен той құтты болсын, бар ағайын!

1988

ФАЗЫЛ АҒА КІМ ДЕСЕҢ...

Абайша айтсақ шатақ көп,
Жылпостар төрді бақпай ма?
Алдамаса атақ жоқ,
Сатпаса арың бақ қайда?!

Фазылда ол жоқ, ағайын,
Рухын биік сақтады.
Әмбеге төгіп арайын,
Кісілік болды баққаны.

Шарбақкөл асыл ұланы,
Қызылжарға атын байлаған.
Қарағандының болды қыраны,
Бойында намыс қайнаған.

Алаштың ұлы болғасын,
Ұлтжанды жолмен басқарды.
Атақты көмір ордасын
Қазақтандыру басталды.

Мағжанды жақта білетін,
Сәтбаев дос боп қолдады.
Әуезов мақтап жүретін,
Қалтайды даудан қорғады.

Жібермес әсте қателік,
Әр сөзін ойлы құндады.
Шаяхметов пен Төшенов
Ақылын талай тыңдады.

Сұм заман сырын түсініп,
Даналар жолын жалғады.
Фазыл деген – кісілік,
Арналған елге арманы.

*05.05.2013.
Астана*

ӨМІРДІҢ АКАДЕМИГІ

Асыл жандар арсыздыққа көнбейді,
Тура сілтеп, алға алаңсыз өрлейді.
Ерлігімен ел мұңына сеп болып,
Салт-дәстүрмен ережеңді жөндейді.

Соның бірі – Бәйкен аға Әшімов,
Сүрлемейік ақиқатты жасырып:
Дәл он төрт жыл үкіметті басқарса,
Мәскеуден де жүрді амалын асырып.

Бір сырлы жан бойда өнері мың қырлы,
Қазақ үшін ғажап істер тындырды.
Қолда барды қорлағанды жек көріп,
Тегістеді кейде кедір-бұдырды.

Бодан тірлік бұзды талай қамалын,
Дауыл кешті күтпей өмір самалын.
Кәрі-жасқа бірдей ізет білдіріп,
Азаматтың сақтай білді адалын.

Ізгіліктің бек сақшысы жүрегі,
Білмегенге сәл жымыып күледі.

Мың тексеріп түк таппаған Колбиндер
Сол күндерден тазалығын біледі.

Үлкен талант сезді өресін ел іші,
Есіл-Көкше дейді әйдік егінші.
Шахталарда кеншілікті игеріп,
Жетісуда болды күріш егуші.

Алау-жалау жоқ қызбаға жерігі,
Алда жүрді қиындықта ең ірі.
Қарт майдангер, еңбек ері, дәл айтсақ:
Ол – өмірдің үлкен академигі.

17.07.2007.
Астана

СОНЫҢ БӘРІ – НҰРАҒАҢ!

Күлім қағып жарқ еткені ұнаған,
Домбырасын солақай қол бұраған.
Қырғын күйші болып кетті дирижер,
Дүлдүл саңлақ күй ортасын құраған.
Соның бәрі – бір адам,
Соның бәрі – Нұрағаң!

Аққулармен ашылса күй сандығы,
Мың құбылтты жүйрік жүрек жарлығы.
Қаңқыл-саңқыл, бебеу қақса қиқулап,
Жан тебіrentті сұлулардың тағдыры.
Мың санатта бір адам,
Құс қанатты Нұрағаң!

Терең сарын, ойлы ағын бірлесіп,
Атпал әуез кетті көппен тілдесіп.
«Ата толғау» тірі жанды тебіrentті,
Сал домбыра, сансыз аспан үндесіп.
Дана туған бұл адам,
Дара туған Нұрағаң!

«Нұрғиса күй» арпалысқа тоймайды,
Аламанда ат жалында ойнайды.
Ел атағын ай-әлемге жеткізіп,
Бар қазақтың тойын бірге тойлайды.
Алғыр қыран бұл адам,
Аңыз-ұран Нұрағаң!

«Нұрғиса-ән» қазаққа кең тарады,
Киелі әуен есте мәңгі қалады.
«Сарыжайлауы» самал жайып самғатса,
«Құстар әні» сау жүректі жарады.
Жаны ән мен жыр адам,
Қаны қазақ Нұрағаң!

02.04.2012.

Астана

ӨЗЕКТІ ҰЛТТЫҚ ЖАҢАЛЫҚ

«Айқаппен» туса қауышу,
Қалың ел, қарсы алалық.
Ол – өткенмен табысу,
Тұнып тұрған даналық.

Кезекті емес, бұл – бізге
Өзекті ұлттық жаңалық.
Киелі түссек құтты ізге,
Жан сала қарсы алалық.

Тоқсан жеті жылдан соң
Тиді «Айқап» бүгін қолыма.
Ағалардың өңкей шоң
Көз салдым өжет жолына.

Ахмет пен Міржақып,
Сұлтанмахмұт қолдапты.
Алғанда бәрі бір бағыт,
Шөкәрім көмек жолдапты.

Ол жылдар шымқай қағынған,
Әлпеті айқын ашылар.
Ағаларды қатты сағынған,
Іштегі дертім басылар.

Тәуелсіздік өрінде
Жарқ еткен бүгін «Айқабым».
Өр үйдің тұрса төрінде,
Мың-мың алғыс айтамын.

«Айқаптың» көп қой сыры асыл,
Біле де білсек ақтарып.
Ұлтымның асыл мұрасын
Мүлтіксіз мәңгі сақталық.

2012.
Астана

БАУЫРЖАН МЕН ТАКСИСТ

– Әй, бала!
Деме ағаның қарыс тілі,
Дем бергіш басылмайды соғыс сыры.
Таксиді шабуылдай шапшаң жүргіз,
Мен – Бауыржан Момышұлы!

...Рульде қарапайым қазақ жігіт,
Мырс етті, місе тұтпай мазақсынып.
Тіл қатты ыңырана соза сөйлеп,
Тоңмойын, бұрылуды азапсынып:

– Шошытпа, көке!
Талай шошығанмын,
Деп пе едім:
«Ей, ағатай, осыған мін».
Сен түгіл, настоящий Бауыржанды
Мен былтыр күні бойы тасығанмын.

Бардық біз ағасына, інісіне,
Сабаздың риза болдым жүрісіне.
Қолпаштап қолтығында қос келіншек,
Мінездің мін тақпайсың ірісіне.

Он теңге сөз бе?
Одан алғаным жоқ.
Бір көру жүруші еді арманым боп.
Өз әкем Баукеңдердің полкінде өлген,
Өкіндім әлі іздеп бармадым деп.

– Інішек-ау, жасай ма деп көлік кірбің,
Сөз айтсам
Көңірістің өзің зіл мұң... –
Деді де, Баукең дереу паспорт тосты:
– Мінеки, мен Бауыржан нөмір бірімін! –

Жігітті батыр сөзі қыршып кетті,
Бір қапа жүрек шетін шымшып кетті.
Көргенде «Момышұлы» деген сөзді
Қос маржан қос жанардан ыршып кетті.

Дедектеп такси кетті көштен дара,
Ем тапты көкіректі тескен жара.
Құлшынды өз әкесін көргендей-ақ,
Қолында өгей әке өскен бала.

Тез жетті барар жерге арқыратып,
Жиырма сом Баукең тосты жарқыратып.
– Алмаймын, аға, – деген таксишіге
Саңқ етті Алатауды қалтыратып.

Жарқ етті,
Екі көзден шырақ жанды,
Қарт батыр қаһарланды,
Қыранданды.
Шекеде қан ойнаған күре амыр
Өзендей өрден өткен бұраңдады.

– Отставить!
Өзіңе тақсырлығың,
Бес сомдық көріп тұрмын такси құнын.
Он теңге – былтырғы қу жігіт үшін,
Бес сомға – келінге гүл тапсыр бүгін!

ЖЕЗҚАЗҒАНЫҢ БАС ИІП ТҮР АЛДЫНДА

Кенге ораған жиырмасыншы ғасырды,
Ұран етіп ғылым туы – асылды;
Сүйікті ұлы – Жезқазғанның төрінде,
Сәтбаевқа жаңа ескерткіш ашылды.

Тас тұғырлы, мыс сынғырлы қоладан,
Күлімдеді атақ-даңқы мол адам.
Әне, ашылды зәулім мүсін пердесі
Ақ тілекпен ақ жібекке ораған.

Әудем сәтте жан толқынын басыппыз,
Дала дерсің жазық маңдай, ашық жүз.
Мың-мың адам риза болдық, өйткені
Бәріміз де Сәтбаевқа ғашықпыз.

Нәр алып ем кең мінезді ғұрпынан,
Өршеленсем биік өрге тың шығам.
Оны айтқанда Ұлытауша тебіренем,
Алға қарай Абылайша құлшынам.

Албырт күнде жеке-дара алысқан,
Жолы ашылды мыс молайтқан табыстан.
Сол еді ғой жеті қабат жердегі
Шексіз қазына кілтін тапқан данышпан.

Өзі ақиық, шәкірттері шын қыран,
Тасытты олар жез теңізін бұлқыған.
Штифанов, Бөпежанов, Есенов,
Гурба бүгін аунап түсер ұйқыдан.

Қаныш аға!
Қайта туып қалдың ба?
Әлем құрған салтанатқа қандың ба?
Тәжім етіп, алғыс айтып, ардақтап,
Жезқазғаның бас иіп тұр алдында.

06.04.1999.

Жезқазған

ҚАРАШІЛІК

Бауырыңнан сұңқар ұшқан дара шығып,
Сәлем ал, киелі жер Қарашілік.
Көргенде ақын аға басқан ізін,
Жүрегім лүпілдеп тұр аласұрып.

Құлындай қос биені бірдей емген,
Еркемін Көкше, Ұлытау іргеленген.
Жаттадым Сәкен аға талай әнін
Күндерде ел есімін білмей келген.

Көнгендей асау ақын үкіміне,
Жер қандай ұқсас Сәкен бітіміне.
Ардақты перзент туған асыл алқа,
Бас ием ауыл-аймақ түтініне.

Жебеді қарқын қосып қарқыныма,
Бөледі Ортау, Аба таң нұрына.
Күлімдеп төбесінде күн билеген,
Бас ием кербез шыңдар жарқылына.

Тебіреніп жетсем тойлы хабарыңа,
Сарыарқа, бір шомылдым самалыңа.
Жасынан асыл аға құмар болған,
Бас ием қырда киік жанарына.

Себеп көп мен толғанып жүгінерге,
Аңғардым бірін көлде, бірін жерде.

Белімді бес бүгілтіп төжім етем
Сөкенді көзі көрген тірілерге.

Ақ тоғай арасында құмай белдің,
Көзіме, Қарашілік, ұнай бердің.
Жазықсыз дүлдүліңді оққа қиған
Кер заман кешірімін сұрай келдім.

Ушықса оқ дарыған сана бүгін,
Өзім де жезкиіктей жаралымын.
Тілеймін, Қарашілік, ұл-қызыңа
Сөкеннің сұлулығын, даралығын.

Өзгерді дербес ел боп ұран бүгін,
Әйтпесе дәл осылай шығар ма үнім.
Елім деп еңіреп туған ұлдарыңа
Сөкеннің берсін алғыр қырандығын.

Құт мекен баурайыңнан дана шығып,
Атыңды айғақ етті Алаш ұғып.
Сөкеннің кіндік қаны тамған жері,
Әлемге әйгілі бол, Қарашілік.

1994

* * *

Жанымның жарасы көп жазылмаған,
Берген жоқ өмір өңкей жазын маған.
Сыр да көп ақтармаған әлі жөндеп,
Тереңде асыл кендей қазылмаған.

Көз жасын оңашада көп төгілген
Жасырып өстім жабық, тоқ көңілмен.
Әкемді көрмей қалған ғұмыр шектім,
Анам да қызық көрмей өтті өмірден.

Кер заман соқтырмаған дауылына,
Ризамын анамның нар бауырына.

Мың алғыс сол кісіге арнай берем
Заманның жеткізген зор қауымына.

Екі әкем жатыр атамекенінде,
Қос анам Жалғызтаудың етегінде.
Бар менің бір өңірде екі ауылым,
Сағыныш жүрмін екі жетегінде.

Барғанда бастарына жай табамын,
Қаулайды қия бассам қайта жалын.
Ішімде мәңгі түйген арманым сол,
Деп келем: «Қалай парыз қайтарамын?»

Шүкірлік, намыскермін қуатым бай,
Күпірлік етпен қайта туатындай.
Құпия өз сырымды өзім айттым,
Тас беріш жатқаннан соң уатылмай.

2003

АҚЫНДЫҚТЫҢ ПАТШАСЫ

(Сәкен Сейфуллинге)

Сәкен маған кім десеңдер, ағайын,
Ол – ұстазым, ерте құшқан арайын.
Бала күнде тығылып жаттап, оқумен
Жабық жатқан аштым жырдың сарайын.

Ұмыту жоқ қорлық көрген ғасырын,
Содыр билік құртты қазақ асылын.
Сол заманда интернаттағы балалар
«Көкшетауын» айтушы едік жасырын.

Сұлу жыры жылу төккен нұр еді,
Әсем әннен жаным ерте түледі.
Неге ынтық болғанымды айтайын:
Сәкен ағам сұлулықтың құлы еді.

Кенші болып Жезқазғанға келгенде,
Ұқтым сырын аққу қонған көлден де.
Қырда киік лүпіл қосты жүрекке,
Қызыл ішік киген қызға шерменде.

Сезім селі – Сәкен әні арнасы,
Көкірегімде қалды мөлдір таңбасы.
«Жезкиігім» – кең жалғанды жайлаған,
«Тау ішінде» шыққан өннің жалғасы.

Кемеңгерлік сан үлгісі жалғанды,
Жақын тартты талай өжет тарланды.
Үкіметке басшы болған кезінде
Қолдап кетті, қорғап өтті Мағжанды.

Сұм саясат кешсе сойқан азабын,
Бірге көрді олар оғын қазаның.
Кей ақымақ не десе де,
Ешқашан
Қос дүлдүлін айырмайды қазағым.

Сансыз қыры айтылса да қаншасы,
Есіміне жарасып тұр баршасы.
Ұлы тұлға, өжет туған дауылпаз,
Сәкен деген – ақындықтың патшасы!

25.08.2009.
Астана

АУЫЛҒА ХАТ

I

Сәлемімді ал, тел өскен құрдастарым,
Ауыл жолын талай жыл бір баспадым.
Қолдарыңа тиді ме шағын кітап,
Тірлігімді баяндар жыр-дастаным?

Сәт түспей жүр, барар ем жылда ғана,
Сағынышым самғайды жырда ғана.
Жазбай-жазбай, жарқ еткен бұл хатымды,
Құрдастар-ау, бір емес, мыңға бала.

Не жаңалық бар біздің «бірлестікте»?
Көп жыл өтті...
Сыр сарқып, тілдестік пе?
«Қырық қыздың ауылы» атанып ек,
«Қыз» дегенді бұрмаңдар білместікке.

Өзімізбен көтерді бірге жүкті,
Әкелерді майданнан бірге күтті.
Сол қырық қыз ғажайып көрік берді
Жеңіс тойы, бар тойға бізге құтты.

Есіркесем жастық шақ мәжілісін,
Сөз айтпаймын мәз болар әзіл үшін.
Жігіттер-ау, сыртыңнан хабарым бар,
Ал қыздардың білмедік әдірісін.

Балапанға қызықпас ұяда кім,
Еске түсіп кетті ғой қиядағым.
Отыз тоғыз қызды айтпай, бірін айтсам...
Ұмытқам жоқ, тек қана ұяламын.

Жігерлі еді ән сүйгіш екпіні бар,
Ақ тотыдай ажары етті құмар.
Тостаған көз, ақсары, орта бойлы
Қыз еді ғой әдемі секпілі бар.

«Оқып көріп хатымды таңғала ма?
Қой, өлеңім, жүректі жаңқалама!..»
Дегім келіп, дей алмай қиналамын,
Қайда ғана жүр екен қалқа бала?!

II

Иә, солай! Сәлемім басталады,
Қызды айтпаса жыр жолы аш қалады.
Жырлай-жырлай махаббат бар әуресін,
Ақындар да қара жер жастанады.

Хат сөздерін әр саққа алып ұштым,
Есіркедім, естелік балын іштім.
Ауыл шеті алыстан елестейді,
Үлкені де сол шығар сағыныштың.

III

Су мол ма екен қылышбел Қамсақтыда,
Жағасында жүруші ек «жан шапқыда».
Қол шалғыға шаршаса құлын білек,
Майдандағы әкені аңсатты да.

Болмасақ та балыққа аса қарық,
Қармақ салдық қамысты тасаланып.
Насыбай үккен шалдардай отырушы ек,
Бір-бір үлкен мұз тесік жасап алып.

Көктемде де ақ боран ұра беріп,
Сиыр жеккен соқаға шыдап едік.
«Ала кетер ала мал» деген сөзге
Ала бие өлгенде жылап едік.

Жұт тасыған не деген желік күшті,
Көктемде де қиналдық көріп қысты.
«Ала малдың» иесін оқ шалыпты,
«Қара қағаз» үш үйге келіп түсті.

Қиындығы бұйырған дәміменен,
Артта қалды ол күндер сәніменен.
Шана сыңғыр өтті ғой, өгіз аяң,
Ыңырсыған қысқы кеш әніменен.

Үшбұрыш хат кеудесін бүтіндеген,
Әжем де өтті мәз болмай күтім деген.
Ақ түбіттей арқасы тозып еді,
Пеш алдында сипаған түтінменен.

IV

Есті жидық.
Ескі шер тарқайды ғой,
Бала деген құрбылар марқайды ғой.
Оралмаған соғыста солдатты ойлап,
Мағрипа апай ауылда қартайды ғой.

Қос жанары төрт болып тосуменен,
Менің де анам көз жұмды осы уменен.
Сарғайтса да, шіркін-ай, болмады ғой
Кей боздақты үйірге қосуменен.

Жеңіл бастап сайымас ауыр әнім,
Айтып-айтып өзім де сауығамын.
Бір жиналып даурығып отырар ма ек,
Баяғы бір қайталап ауыл әнін.

Күзгі орақта сүмбіле жауындаса,
Бас қосушы ек қаражат қабылдаса.
Ешкі еті таңдайда қатушы еді,
Семіз тоқты сернелік табылмаса.

V

Сәл кідіріп, ес жиып алайын да,
Хал-жайымды айтайын ағайынға.
Москвада бұл күнде қызметім,
Кеңсем тақау Кремль маңайында.

Жүрген жерім – ардақты Қызыл Алаң,
Лағыл жұлдыз жарқылын тізіп алам.

Ізгілікке құштарлық ұлғайтады
Ағалардың алдымда ізі маған.

Өздеріңе жүрегім алып ұшқан,
Жырым жетер жетелеп әні қысқан.
Пешенеме жазымыш несібем ғой,
Жаралыппын мен шексіз сағыныштан.

Әкелердің бейнесі, елесімін,
Жолым ашық, жайдары келесі күн.
Қайда жүрсем қастерлеп, ардақтаймын
Қазақ деген кең-байтақ ел есімін.

БАЙЫТУШЫ

(Қамал Қадыржановқа)

Не деген жомарт еді мамандығың,
Көтердің кен байытып заман жүгін.
Алғысы кеншілердің деп білгейсің
Орнатқан ескерткіші саған бүгін.

Сен, аға, біз – алғы көш легіміз,
Мәскеуде Цветметтің түлегіміз.
Бұл күнде бір лүпілін жоғалтып тұр
Талай жыл бірге соққан жүрегіміз.

Кен кеулеп, жез жентектеп аласұрдық,
Бір көрсек, бірге өскендей ағасындық.
Жастарға жан жалықпас сабақ еді-ау
Жәдігер жасай білу жанашырлық.

Жаттықтың жаурағанды жылындырып,
Мақтаушы ең сүйсінткенді сырын біліп.

«Ол нағыз өндірістің адамы...» – деп
Талдаушы ең бар өнерін ұғындырып.

Ерен іс, айта берем қай тізімін,
Көз тояр көрнектісі бар ізіңнің.
Балқаштың сен байырғы ардагері,
Балқыған мысқа құйған жан қызуын.
Ұлағатты ұстаз да едің алтын ұя,
Жан пида сақтай білген жар қызығын.

Топ жарған думан-жиын жүйрігі едің,
Сүюші ең ащы өлең мен күйді керім.
Табиғат көкірегінді кеніш етіп,
Ізгілік мырза мейір үйді кенін.

«Ей, қалқа!..
Сен қайдасың мен дегенде?..» –
Деп бастап кең бұғақты кернегенде,
Талмаурап, балқып, толқып, шырқаушы едік
Сіз дүлдүлге біз еліктеп ерген пенде.

Өлеңге қазақ көңіл қайтармаймыз,
Өр адам өзіне сай жай таңдаймыз.
Қанша ақын, қанша әнші қайталасақ,
Өзіңдей осынау әнді айта алмаймыз.

Жалғасқан жыршы-дала түлегіміз,
Жоқ емес өлең сүйгіш легіміз.
Өзгелер көмекейге басып жатса,
Ал сіздің айтушы еді жүрегіңіз.

Кіргені есіміңіз ән-жырыма –
Қанықтым шын мейірбан жан нұрына.
Сүйсінтсе кен байытқыш асыл өнер,
Құмарттым жан байытқыш тағдырыңа.

* * *

Сырымды жанға айтпаған айтады өлең,
Тағдырдың қызық сырын байқа менен.
Шабыттың өлең сүйгіш шарты да сол,
Барлығын тудырған жоқ «қалқа» деген.

Елсіз жыр биіктей ме?
Қайда терең?
Өзім деп өмір сырын айта берем.
Егер мен мызғып кетсем жазатайым,
Бір өлең оқу үшін қайта келем.

Жетемін сол қызумен Кеңгіріме,
Қанығам сайын дала кеңдігіне.
О, тағдыр!
Жезкиікті бір көрсетші,
Сүйсініп менің осынау ерлігіме.

ЭЛЕГИЯ

Балалық қалды ауылда аңсар бір үн,
Оралып енді бәрін байқау қиын.
Қиядан сағындырып, елестейді
Мағынасыз, мұңсыз, бейқам, аңқау күнім.

Малшынса жүрек уға көптен бері,
Тым ерте қызық еді-ау өртенгені.
Әлі де кей бір күнде қараңдайды,
Келердей жолаушылап көп сенгені.

Көбейіп көріктенсе өткен белгі,
Япырмай, сонша сұлу,
Көркем бе еді?
Дегені бала ғашық қызық екен,
Ай да сол, жұлдыз да сол өлкемдегі.

Тірі жан шырайына теңеспейді,
Ел жақтан хабар айтар жел еспейді.
Бәрі де күміс сағым көрген түстей,
Қыз-қиял жас киіктей елестейді.

* * *

Ақын досым, қайғырма,
Айтпасақ мақтау жырыңа.
Күннен алған айдың да
Шөк келтірем нұрына.

Көтерем десең өренді,
Жан қозғар жерін көп ойла.
Ел ұқпаған өлеңді
Шықпаған егін деп ойла.

* * *

Сен өзгеден кербездеусің, сылқымсың,
Серпілсеңші, жүрегің бір бұлқынсын.
Сылап-сипап таба алмасам бабыңды,
Сезімі көп өз көңілім құлшынсын.

Көрінесің аққу бейне тартымды,
Жасырмашы көкірегіңде жарқылды.
Сен молайтып бергендейсің менде бар
Кеш тұтанып, тез лаулаған қарқынды.

Бақыт ыстық кімге аз күн орнаса,
Ардақтаймын кім бірлесіп қорғаса.
Қарқын өшпей толқып-толқып алайын,
Сен құлақ сал, қалқам-ау, тым болмаса.

1979

«Мүдірмес жақ, сүрінбес тұяқ болмайды»,
Мен емес-ау, халқым айтқан ол жайлы.
Осал жерін мойындаған мықты ғой,
Тек ақымақ кемістігін қорғайды.

Талай жерде көргенімнен сондайды,
Көңіл-теңіз толғайды да, толмайды.
Қателігін жетістік деп зорласа,
Шаңқай түсте күн тұтылыс орнайды.

1979

Анам өлді.
Келді ақ сүтін ақтағым,
Сен де кеттің, арманымнан қайтпадым.
Қай мінімді сөз етсең де сыртымнан,
Жетімнің де көбейерін байқадың.

Ауыл қалды.
Астанаға аттандым.
Студент боп, кенші болып шаттандым.
Сен мен жайлы не десең де сөкпеймін,
Мен сен жайлы теріс сөзден сақтандым.

1979

ҰСТАНЫМ

Жадымда қиял құсы ғажап ұшқан,
Жолаушы болып келем жаралыстан.
Төрімнен ауыл шеті басталады,
Аулымнан басталады Қазақстан.

Жас анам, бар жақсылық бастамасы,
Ол – менің көкірегімнің астанасы.
Туған ел, туған өңір –
Бәрі әміршім,
Жоқ менің тірлігімнің басқа бәсі.

1979

* * *

Ұлытау барсаң ұлар бар,
Ұларға біздей құмар бар.
Ұмыту қиын болған соң,
Ұйқысыз досы жыр арнар.

Кең дала теңіз телегей,
Тау кербез өрде кемедей.
Ұларым, мені сағынсаң,
Кемеге соқпас демегей.

Досың да тірі адам ғой,
Келеді сені тез көргім.
Аққуды аңсап барам ғой
Жағасына Қоскөлдің.

* * *

Тағы да есеңгіреп қалдым да бір,
Жоқ жерде жылы шуақ жаудың ба нұр?
Күн түскен айдын көлдей мейірленіп,
Ай қабақ дидарың алдымда тұр.

Қара көз жаудыраған әлегі көп,
Өзгеден неге тұрсың әрегірек?
Шау тартып қалдым ба деп қаймықпашы,
Көріндің бұрынғыдан әдемірек.

1979

РУХЫҢ СӨНБЕС, ЖАН АҒА

(Жәлел Қизатовқа)

Асылдарды байқа, достым, іргенде,
Адам, шіркін, барын сыйлай білген бе?
Қызылжардың қыран ұлын хас батыр
Кездестірдім Сыр бойында жүргенде.

Сыйластық та, қимастық та арада
Мол еді ғой ой салатын санаға.
Сексеніңе аз ғана күн қалғанда
Мәңгі ұйқыға аттаныпсың, жан аға.

Жәлел, Мәлік, Бауыржан мен Рахымжан,
Үлгі едіңдер шырғалаңға шақырған.
Есімдерің бұл ғаламда сақталар,
Тұғыр алған жиырмасыншы ғасырдан.

Қан майданда болмасам да шайқаста,
Бейбіт күнде түстік талай байқасқа.
Жәлел аға – шымыр дене, дембелшең,
Қатар жүрді Арал үшін айқаста.

Сан жиында Мәскеуде де көрген ем,
Танымасқа тұра білді көлденең.
Кішігірім шенқұмарлар шыр бұзса,
Сол еді ғой шырқау шыңға өрлеген.

Егде күнде мұқалмады ерлігі,
Дауылпаз ғой қыза түсер жел күні.
Жәлелдермен жалауын тік көтерді
Қазағымның тәуелсіздік, елдігі.

Айбыны зор айтар дерек мол тағы,
Желтоқсаншыл жұлдыздарды қолдады.
Асыл аға қан майданға кіргендей,
Жас жалынның аруағын қорғады.

Мейірімді еді жібітердей кесірді,
Өз өкпесін Қызылжарға кешірді.

Қанша айтсаң да жаны жайсаң ақын ғой,
Сағынатын көк толқынды Есілді.

Мен де толқып,
Жүрген ұлдай әскерде,
Туған елді көп айтушы ем Мәскеуде.
Әуелетсем талай өлең шырқауын,
Құс жолына ұластырды көп перне.

Жаңа өлеңін жазған Жәкең кешегі,
Оқығанда сыр қаулайтын көшелі.
Ұшқын сөзі «Катюшаның» оғындай,
Жарқыл қағып сонда жүрек теседі.

Мәскеу жақтан самолетпен қайтқанда,
Көз ілмеуші ек түні бойы, ақ таңда.
Батыр Баян секілді боп кететін
Мағжан аға аңыз, назын айтқанда.

Есіме алсам толқымалы жырыммен,
Сәт оралар жанарынан нұр ілген.
Айтқызбай тұр емін-еркін бәрін де
Көздің жасы қылқаламға ілінген.

Отырмаймын салт қамшыны ширатып,
Ол батыр ғой қайтқан жауды қиратып
Бар қазаққа бесенеден белгілі,
Жетіп жатыр деген бір сөз Қизатов.

Содан болар, ұзақ сөзді тежедім,
Тағдыр ісін тура келген сеземін.
Жәлел аға, төсінде Алтын Жұлдызың
Кең аспанға берді сөнбес кезегін.

Рухың берік.
Қазаң елді жылатты,
Ақ арулап Сыр тебіреніп ұзатты.
Періштедей жан едің сен, пейіштен
Берсін Алла саған мәңгі тұрақты.

23.02.2000

ЖЕЗҚАЗҒАНҒА

Мұнаралы қарасам шахталарға,
Жонда жүрген ұқсайды ат-құнанға.
Әне біреу алыбын атан дерсің,
Кіріп кеткен өркеші ақ тұманға.

Мыс заводы көз алмай мұржесінен,
Кешкі самал лебімен бірлесіп ем.
Күн ұласқан сияқты жарқырады,
Мыс төгілсе конвертор шүңгесінен.

Қапы қалып көрмедім, бәйгем кетіп,
Бір көргенде қалардай жанды емдетіп,
Жезкиіктер ойнап жүр шың басында.
Табиғат та үйренді көндігуді,
Ей, немерем! Өзің біл өндіруді –
Біз ашқан кен жетеді мың ғасырға.

1981

КЕНШІЛЕРДІҢ ҚАЛАСЫНДА БІЗДІҢ ҮЙ

Кеншілердің қаласында үйімде
Үйреніп ем талай құтты үйірге.
Дәл қасында бүгін қатты тебірендім,
Тұрғандай боп баяғы жас күйімде.

Сырты сұлу адам көңіл бөлгендей,
Шарбағы да өзім қолмен өргендей.
Ауласына жанұшырып қараймын,
Ойнап жүрген ұл-қызымды көргендей.

Өр бөлмесін демесем де жүз аттық,
Берді тағдыр бар қызығын ұзақ қып.

Туыстан да артық еді көршілер,
Тап осы үйден балдызымды ұзаттық.

Қанат жайдық. Өріс тауып ысылдық,
Інілердің ержеткенін түсіндік.
Өшірбек пен үйленгенде Қайыркен,
Құтты төрге келіндерді түсірдік.

Бар асылын мейманына сақтаған
Ел дәстүрі берді талай сәт маған.
Аз болатын азаматтар киелі
Бәйбішемнің қолынан дәм татпаған.

Өмір қызық жан толқытқан назымен,
Осы үй жебеп кен асылын қазып ем.
Сері күнде Сарыарқаны аралап,
Осынау үйде «Жезкиікті» жазып ем.

Тәубе деймін, балаларым ержетті,
Аралап жүр өз бетінше жер-көкті.
Немерелер қанат жайды бұл күнде,
Армандаймыз шөберені көрмекті.

Дәл осы үйден шеру тартып ғасырға,
Өрге ұмтылдым қанаттанып жасымда.
Жезқазғанға келген сайын есіркеп,
Тұрып қайтам құтты үйдің қасында.

*15.01.2005.
Астана*

БАЛДЫЗДАР

Балдыздар, жайнаған алтындар,
Сендерде сиқырлы қарқын бар.
Жол-жора дайындай берейін,
Қашан той боларын айтыңдар.

Балдыздар, балдыздар, балдыздар,
Балбырап балқыған сал қыздар.
Жер-жаһан жаңарып кетеді
Жас отау құрғанда жалғыздар.

Балдыздар, жер-көкті барландар,
Сендерді аңсаған сайран бар.
Жігіттің сұлтаны тамсансын,
Ән шырқап, би билеп зауландар.

Жас отау сыйлағыш салтым бар,
Әулетке сән беріп шалқыңдар.
Мол дәулет тілеймін, зор бақыт,
Әр күнге ақ тілек артыңдар.

2005

ДОМБЫРА СЫРЫ

Қазақтың сәні – домбыра
Думанды тойын ашатын.
Қазақтың жаны – домбыра
Мұңы мен шерін басатын.

Адамға дәру күмбірі,
Баураған кіші-үлкенді.
Бойдағы дерттің білгірі,
Жөңдейтін тозған жүйкеңді.

Наз айтады домбыра,
Арудай өні келісті.
Азайтады домбыра
Жүрекке батқан берішті.

Екі ішек үні талмайды,
Үзілмес төтті үміттей.
Ғашықтық тілін жалғайды,
Құмартқан қыз бен жігіттей.

Сегіз перне сезімтал,
Қос ішектің үнін жебеген.
Өрбітер әуен өрімтал,
Құйғытар күйші көреген.

Қияға құстай ұшырар,
Домбыра – әншінің қанаты.
Шекітіп, қағып құлшынар,
Басылмай іңкәр тағаты.

Шешен де тапқыр қатарда,
Төселген ұлттық мол мұра.
Ауадай қажет қашанда
Бір үйге бір домбыра.

13.07.2007.

Астана

МАЙРА ІЛИЯСҚЫЗЫНА

Әншінің бәрі сұлу ақын үшін,
Сүйеді күміс көмей татымдысын.
Жырыма қанат байлап, әнге қосса,
Әлемде сол емес пе жақын кісім.

Тәтті әуез қалықтаса легімен,
Туған ел саған, Майра, тілегі кең.
Тетігін сиқырыңның ашық айтам:
Шырқайсың әнді толық жүрегіңмен.

Жан баурап тез лексең назарыма,
Құмартқан көзім емес ажарыңа.
Елтимін, тебіренемін, толқып кетем
Әсем ән бой балқытқан ғажабына.

Өр мінез ән дүлдүлін елемес кім,
Адамды тың сарынға бөлеп өстің.

Майрасың Ілиясқызы атың үстем,
Ешкімнен бұлбұл туған кем емессің.

Кереку Майра десе елестей ме,
Есімін алып ұшқан жел еспей ме?!
Аруағы ұлы әншінің жебеп жүрсін,
Шақырып жаңа заңғар белестерге.

Самғауға құмар келер ақын аған,
Ұнайды ұшқыр әуен заты маған.
«Алматы вальсіне» билеп кетем,
Құлпыртып сен шырқасаң сахнадан.

Өзендей Алатаудан сарқыраған,
Ұмытып егделікті қарқын алам.
Жұлдыздай жарқыраған көрінесің,
Тірі жан қалмас сонда шалқымаған,
Беу, халқым! Әнші деген – алтын адам!

Әншінің бәрі – менің тілектесім,
Жанданам жырым отты үн еккесін.
Майрасы Ілиястың, шарықтай бер,
Қыз түгіл, жігіттер де ілеспесін.

10.10.2002.

Алматы

ӘН САЛСАҢ...

(Қайрат Байбосыновқа арнадым)

Ән салсаң Қайраттай сал аңқылдатып,
Қызыққа естіген жан қалсын балқып.
Біржан сал, Ақан сері, Үкілі Ыбырай
Сарынын бөз қалпында қарқындатып.

Әсеттей Қорланды айтқан еркін шалқып,
Дауысың шықсын майда көлкіп-қалқып.

Мазасыз махаббаттың сырын ақтар,
Сұлулар қайран қалсын елтіп-балқып.

Ән салсаң Қайраттай сал тереңдетіп,
Сұлу ән сиқырына өрең жетіп.
«Гәккулет» көңіл толқып, жан шыдамай,
Алқа топ қосылғандай ере кетіп.

Заулап қал, көп киіктей дүбірлетіп,
Жеткендей тойлы ауылға іңірлетіп.
Қалқаға айтарыңды ащы әнге қос,
Сілтеп қал, барады ғой ғұмыр өтіп.

*18.07.2012.
Астана*

ӘН КЕРЕК

Ән керек тату достай наз айтатын,
Әл беріп, бойда дертті азайтатын.
Қоштасып, құстар көктен қимай қарап,
Мезгілдей аққу бастап, қаз қайтатын.

Ән керек әлдиімен тербететін,
Көкіректен жан қинаған шер кететін.
Құлшыntyп құмарыңды бір қандырып,
Тәуекел көкке құлаш сермететін.

Ән керек «бар» мен «жоқты» сұрыптайтын,
Ұлтыңның ұлағаттар ғұрып-салтын.
Гүл сезім көңіл төрін жаулап алып,
Бір сөзін көз жұмғанша ұмытпайтын.

Ән керек сұлу қыздай табындырған,
Сездірет дабылыңды сағым қырдан.
Алыстан ақ дидарын көз шалғанша,
Жан-тәнің ойран салып қағындырған.

Ән керек тілге тиек ілдіретін,
Сыбырлап ғашықтармен бір жүретін.
Алдында ақбоз үйдің асыр салып,
Жас бала қозы қуып күлдіретін.

Ән керек алқа топты дүрілдеткен,
Аламан мәресінен дүбір жеткен.
Оңаша қызды көріп көп қызықтың,
Есіңнен бірі кіріп, бірі кеткен.

2012

АРҒАНАТЫ

Атыңа жаным құмар, Арғанаты,
Көшпелі ел азық тапты арыған аты.
Ұлытау етегінде ұлы жерсің,
Атыңа серік болған ән қанаты.

Сарыарқа шөл даламен көпір еткен,
Есілден ақ қайыңдар шеті жеткен.
Қоскөлдiң аққу-қазы саңқыл қақса,
Көкшетау көлкіп өткен көкіректен.

Баяғы тарихыңа етсек байлау,
Баласы арғын, найман етті жайлау.
Ерденге ер қанаты себің тисе,
Тайжанға сенен келді мінез қайрау.

Үш жүздің асылдары тоғысқан жер,
Қалмақпен қайсар бабам соғысқан жер.
Абылай орда тіксе Кеңгір бойлап,
Ұлытау қорған болды арыстан бел.

Көтердің Қаныш аға қуат-күшін,
Жезқазған аспандатты зиятты ісін.
Мен үшін кенші болып тас қопарған,
Жүректің бір бөлшегі сияқтысың.

18.07.2012

ЖАНАРТАУ, СӨНБЕС ЖАЛЫНСЫҢ

(Ескендір Хасанғалиевке)

Ақтангерсің, Ескендір,
Өніңді қазақ жаттаған.
Сұлу саз болып көшкен нұр,
Бабалар рухын сақтаған.

«Атамекен» – әнұран,
«Алтын құм» – әлем білген ән.
«Ақсұңқарың» – ән-қыран,
«Елігің» – жүрек тілген ән.

Жаралған жастай таң сүйгіш,
Нәр алған күннен дарынсың.
Көкірегің сұлу ән құйғыш,
Жанартау, сөнбес жалынсың.

Күш-қуатың дін аман,
Тұлғаң да түзу сырықтай.
Өмірің қызық роман,
Жүректі қоймас жылытпай.

Болды ғой, шіркін, әр маңда...
Қызығып көз салғаның.
Ақылды ісің жалғанда –
Дариконы алғаның.

Әр күнің зор мереке,
Жарқырай берсін шырайың.
Сыйлады құт-береке
Біржанды берген Құдайым.

Биікте дара өскен гүл,
Баулыған бұлбұл құс таңдап.
Дарико, Біржан, Ескендір –
Бір ұяда үш тармақ.

08.03.2005

АУЫЛ КЕШІ КӨҢІЛДІ

(Хайдолла Тілемісовке)

«Ауыл кеші көңілді» боп самғады,
Абай әнін Нұрғисалар жалғады.
Сол ән жинақ қазақ үшін басы ашық
Хайдоллаға ескерткіш боп қалғаны.

Жігіт екен жұпар кіндік, тұнба сыр,
Кең таратты сұлу сазды нұрлы, асыл.
Бек толқушы ем елден шалғай жүргенде,
Ауыл көшіп келердей-ақ жылма-жыл.

«Айдап салдым жылқымды ақ қауданға», –
Деп шырқаушы ек жетердей кең жалғанға.
«Жамбас сипар» еске түсіп кететін,
Құрбыларға еркелеп қол салғанда.

Ақан сері «Құлагері» арқырап,
Шәмші әні боп Сыр толқыды сарқырап.
«Жезкиік» те жүйткіп жүрді ел кезіп,
Сол жинақта жез қанаты жарқырап.

Ширек ғасыр басқарғанда «Қайнарды»,
Баспагердің төріне құт байланды.
Ауыл кеші тірлігі мен тынысы
Тағдырының талғамына айналды.

Жұлдызы ыстық дос-жаранға адал жан,
Мейірімді еді қолғабысы сан алуан.
Ол түскен жоқ әуресіне атақтың,
Тойымды еді Тобылдай тоқ жаралған.

Қылқаламнан тапты аңсаған тілегін,
Сұлу сазбен емдеп жүрді жүрегін.
Қазақ әні Қадір түнін молайтқан
«Қайнардағы» Хайдолла деп жүр едім.

Ауқымды еді құштар құсын кең ілген,
Қазанат қой, желіс бұзбай жегілген.
Отырғандай бүгінгі ауыл тебіренгіп,
Тілге келмей жүріп кетті өмірден.

Үйлестірген жаңа менен ескіні,
Бірлестірген дарақы мен естіні.
Мығым жүрген жердің бетін нық басып
Есте қалды ойлы, маңғаз кескіні.

2000.
Алматы

БАТЫР

(Сағадат Нұрмағамбетовке)

Ешқашан батырмын деп жар салмаған,
Адам жоқ Сағадатқа таңғалмаған.
Қазақтың көзін жұмды батыр ұлы
Кеңсесін Гитлердің талқандаған.

Әр сарбаз ұмтылса өз шешімімен,
Күн туды жаудың үні өшірілген.
Рахымжан Рейхстагқа ту тіккенде,
Сағадат кірді атойлап есігінен.

Ер еді асыл, бекзат, зиялы, адал,
Қалайша оны өлімге қияды адам?
Жасынан жауға шапқан қайсар еді,
Батырлық, даналық пен ұялаған.

Елбасын сын сағатта қолдағанда,
Тағы да басты берік оң қадамға.
Қорғаныс министрі болды тұңғыш
Еліме Тәуелсіздік орнағанда.

Берсе де Алла сонша құзарт күшті,
Сұм ажал әкетем деп ұзақ қысты.
Сарыарқа саңлағынан айырылды,
Алатау бір жартасы құлап түсті.

Қимайды оны өлімге көңіл деген,
Отырмын мұң бөлісіп елімменен.
Алды жарық, иманы серік болсын,
Осы екен ғой опасыз өлім деген.

МЕН СҮЙГЕНДІ ЕЛ СҮЙДІ

Ақындық кеншілікпен тел табысқан,
Қос өнер – қос қанатым ел қонысқан.
Әрі жар, әрі сепшім, сен ортақсың
Менде бар қуат-жігер, ар-намысқа.

Аралдық болып кеттік кеңгірліктер,
Сыйып тұр жүрегіме ел бірліктен.
Қызықты, қиындықты тең бөліскен,
Табар ма ем сенсіз бақыт мен тірліктен?

Теңеуші ем киікке де, маралға да,
Жоқ емес айтар сөзім табар жаңа.
Сарыарқа келінім деп сыйлап еді,
Жарасты жеңгелігің Аралға да.

1989

ҚҰТТЫ БОЛСЫН ЖЕТПІС ЖАС!

(Зайролла Дүйсенбекұлына)

Құтты болсын, Зайролла,
Жеткенің биік белеске.
Орта жас деген қақ жолға
Ту тіккен күнің емес пе!

Заманда жүрміз сөні бір,
Иншалла, тағдыр қолдады.
Не десек те бәрібір,
Ақсақалдық берік орнады.

Сәтбаевтың сенсің інісі,
Есенберлиннің туған бажасы.
Ұрпақсың ұқсас жүрісі,
Ешкімнің болмас таласы.

Жадында жердің қалауы,
Далашыл, ұлтшыл жүрегің.
Тәуелсіздік жебеп жалауы,
Әділдік болды тірегің.

Жайқалып тұрған ел үшін
Бұтағы қалың терексің.
Тасқындай берсін мол күшің,
Халқыңа әлі керексің.

Көрінбес өңің жүдеу боп,
Аласармас шоқтығың.
Білдірмес ел-жұрт сүйеу боп
Гүлбаршынның жоқтығын.

Заяға уақыт өткізбес,
Әр күннің сәтін таңдайды ер.
Құтты болсын жетпіс бес!
Сұңқардай өрге самғай бер!

18.10.2012

АСЫЛ АНА ЗИРАТЫНДА АҚ ҚАЙЫҢ

Аралап Фазыл елін барғанымда,
Шарбақкөл көрдім ескі шарбағын да.
Көз тартты зор ақ қайың зират жақта,
Жайқалған жас қайыңдар жан-жағында.

Әулетке Алла берген жанашырдай,
Басында ардақты ана ағашын-ай!
Ақ қайың Фазыл еккен жан баурайды,
Тоқсаннан асып өткен анасындай.

Көңілдің қоштасқанда табылды емі:
Егіліп бір талшыбық қалып еді.
Бойы зор, жапырағы мол ақ қайыңға
Бұл күнде табынады қалың елі.

Балқытар нұрлы шуақ күн көзіндей,
Шалқытар жылы лебі гүл-сезімдей.
Жамылған жасыл желек көрінеді
Меккедегі мешіттің күмбезіндей.

Өнді ағаш – бұлбұлдары сайрап тұрған,
Сәнді ағаш – сәуле жұтқан әйбат нұрдан.
Жанды ағаш – қарт ананың дәл өзіндей,
Жас ұрпақ болашағын ойлап тұрған.

Жұмағи таза желмен таранғандай,
Бауырында Ана-қайың самал қандай!
Нәр алған бүршігінен жас өрімдер,
Өсіп тұр бір анадан жаралғандай.

Алыптың құрмет етсек анасына,
Нар екен басында өскен ағашы да.
Нар болды мұң-наланы ұмыттырған
Фазылдай дара туған баласы да.

2006

* * *

Алпыстан асқан жас болмас,
Жөн табар мың бір тілегің.
Арулар аса қас болмас,
Ұрлата салар жүрегін.

Жетпісте жүрдім желпініп,
Жас емес, әрі-сәрі боп.
Қалса да жылдам жел тиіп,
Серілік бітпес нәрі көп.

Сексенге жеттім серпіліп,
Тағдырдан көрмей тапшылық.
Қалғам жоқ оқыс мертігіп,
Сабада сарқыт баршылық.

Қызуын шабыт жоймаймын,
Тергендей еңлік гүлдерді.
Сөз қазған сәтте ойлаймын
Жез қазған кенші күндерді.

Тірліктен қалмас көңілім,
Болса да жүрек жаралы.
Ендігі өлең – өмірім,
Тоқсанға көзін салады.

Толағай қоймас санаспай,
Тоқсанның қалың орманы.
Тоғайдан сол бір адаспай,
Толғанып өтсем болғаны.

*17.03.2012.
Астана*

АРМАН-ҒҰМЫР

Сенен артық көрмедім сымбатты адам,
Ашық еді жанарың мұң батпаған.
Көгілдірі аққудың секілді едің
Көк толқынның құшағы құндақтаған.

Жазғы түнді ақ сәуле сұйылтқандай,
Жұмсақ, шағын ақ жібек иық қандай!

Ақ төсіңе Ай нұры түсуші еді,
Алақанға ақ уыз ұйытқандай.

Киік тұлғаң қызық-ау бұлғақтаған,
Жарқ еткенің алдымда қымбат маған.
Сағыныштың әуресі бітпейді екен,
Ақ жүзіңді бір күн жоқ жырлатпаған.

Басылмайды жүректе қалған дүбір,
Осы екен ғой таусылмас арман-ғұмыр.

1992.

Еңбек ауылы

АРНАУ

*(Қызылорда қаласындағы №23 орта мектепке
Ж. Қизатовтың аты берілгенде)*

Өжеттікті мінез етіп сайладың,
Ерлігіңмен берік қазық байладың.
Өзің өтсең, рухың қалды артыңда,
Жәлел аға, міне, қайта жайнадың.

Ел құрметін ардақтап та, жөптеп те,
Қуаныштан өз жүрегім көктеп те,
Келіп тұрмыз қаумалаған халайық
Қизатовтың атындағы мектепке.

Көз алдымда жайқалғандай көк егін,
Жауқазын жас балдырғанды көремін.
Алма-кезек оқып жатты балалар
Батыр аға – ақын аға өлеңін.

Сөз келгенде айттым алғыс оларға,
Одан артық көрімдігім болар ма?!
Жыр жинағын жаңа шыққан сыйладым,
Жас мұражай іші өлеңге толар да.

Білім төрі тапты құтты жарасым,
Лайық екен ағамызға нар асыл.
Сәнді мектеп,
Мұрағат жаңа тақта да
Көркейіп тұр Қызылорда қаласын.

Құрмет етіп 80-дегі жасыңды,
Әнмен, күймен, бимен шашу шашылды.
Жәлел аға, дән разы бол осыған,
Өлместікке үлкен белгі ашылды.

*07.05.2001.
Қызылорда*

ЕСЕНБЕРЛИН КІМ ДЕСЕҢ...

«Ғасырдың көркін құраған
Екі-үш қана роман», –
Депті Пушкин кезінде,
Сол ұғым әлі дін аман.
«Абай жолы», «Ботакөз»,
«Көшпенділер» болар сөз.
«Тар жол, тайғақ кешу» бар,
«Қан мен тер» ойға қонар тез.
«Алмас қылыш», «Жанталас»,
«Қаһармен» туды сан талас.
Өрт лаулады көңілде,
Дерт қаулады тарқамас.
«Көшпенділер» тармағы
Қырандай көкте самғады.
«Қаһарды» оқып бар қазақ
Жүректерін жалғады.
«Көшпенділер» бұтағы,
Жеке-дара ұтады.
«Қаһар» болды әр үйдің
Сүйсініп оқыр кітабы.
Айдынға бұрдым кемемді,

Сескентпес қарсы жел енді.
«Қаһарды» оқып түсіндік
Ұлттық сезім дегенді.
Ашылды жабық жылғалар,
Жарқ етті сәуле нұр жағар.
Бой жазып көзге көрінді
Ел көркі ұлы тұлғалар.
Ардақты есім – Абылай,
Кенесары, Наурызбай,
Бөгенбай мен Қабанбай,
Ақжолтай батыр Ағыбай,
Қолдауға жүрген жарымай...
Кеңестік сарын зілденді,
Ұлттық ұғым именді.
Аз біліп өстік Қазыбек,
Әйтеке, Төле билерді.
Өжеттік билеп санасын,
Жер мен көк ашты арасын.
Есенберлин паш етті
Туған ел талай данасын.
Тебіrentті қазақ баласын,
Жайнатты саңлақ дарасын:
Сойылымен қорғаған
Көкшетау мен Алатау,
Алтай, Атырау арасын.
Ой-өріс бұзып қамауын,
Көтерген елдің жалауын,
Есенберлин кім десең,
Дайын тұр айтар жауабым:
Бодандық тисе кеселі,
Ашылды шындық еселі.
Ол – біздің ұлы жазушы,
Тарихшылар көсемі.
Ақылдың салып тезіне,
Қаратқан елді сөзіне;
Есенберлин – ғұлама,
Ұлттық айқын шежіре.
Кешкен жоқ ол жеңілді,

Намысқа ұлттық берілді.
«Көшпенділер» қорғап тұр
Атадан қалған жерімді.
Көңілде қозғап елеңді,
Толғанды болжап тереңді.
«Көшпенділер» ұлғайтты
Ұлттық намыс дегенді.
Білместіктен арылып,
Телегей сырға жарыдық.
Өзімізді өзіміз
«Қаһарды» оқып таныдық.
Жорықта берік шатыры,
Жеңіспен тынған ақыры.
Ілияс аға – кемеңгер,
Қазақтың қайсар батыры.
Тарихта өшпес таңбасы,
Дауылпаз берік арнасы.
Есенберлин – ақтангер,
Махамбет, Мағжан жалғасы.

2005.
Астана

АРЫСТАРДЫҢ РУХЫ БЕРІК ҰСТАП ТҮР

Кешкен қасірет өшпей бірге өтеді,
Көрген қызық ұмыт болып кетеді.
Жан жарасы іште жабық жатады,
Дауа бермей қуаныштар жетегі.

Қайғылы адам ойшыл келер жүрегі,
Олар өмір оң-терісін біледі.
Ұлтын ойлап қасірет шерін шеккендер
Барша жанға мейірім төгіп жүреді.

Қазақ көрген зұлымдықтар кешегі
Жүрек шебін кейде қатты теседі.

Үкілі бабам жатқан жерін таба алмай,
Қатқан беріш қос қабаттап өседі.

Мағжан, Сәкен, Ілиястардың азабын,
Үнсіз жылап, көрді-ау қайран қазағым.
Аштық жылы туған тірнек болған соң,
Бар зардапты көз жасыммен жазамын.

Тәуелсіздік жеңіп ел боп жарастым,
Жан сырына жасай алар талас кім?!
Айта берем, жалықпаймын айтуға
Қолдасын деп аруағы Алаштың.

Егемен ел енді армансыз құшсақ нұр,
О, Жаратқан!
Бақыт жолын ұштастыр.
Жер бетінде қазақ болып қалуды
Арыстардың рухы берік ұстап тұр.

25.03.2013.
Астана

РЕЙХСТАГТЫ АЛЫПТЫ РАҚЫМЖАНДАР

Рақымжан десе, нағыз рақымшыл жан,
Бауырмал, жат-жаранды жақынсынған.
Ақ жарқын, өзілге бай ақынжанды,
Кезі жоқ кеуде қағып батырсынған.

Сырымды көкейіңе түйші, жігіт,
Рақанды сүйсең, мендей сүйші біліп.
Мығымдар мырза мінез келеді екен,
Ол – дархан, көкірегі күйші жігіт.

Ел берсе ер ұлына мың қасиет,
Қастерлеп сақтай білу – ол да өсиет.
Сол қасиет жеткізді жеңістерге,
Қазақ бойын көрсетер сында сүйеп.

Жайпаған жанған отты шын арыстан,
Сені көрсем жарылам қуаныштан.
Рейхстагқа ту тіккен аңыз адам,
Кезім де жоқ басқаша сыр алысқан.

Кездесем таусылмас сыр үйем сеніп,
Еркелеп, сағыныштан сүйем келіп.
Соғыстан оралмаған өз ағамдай,
Жүремін мақтан етіп иемденіп.

1975

БАЯНАУЫЛДЫ КӨРГЕНДЕ

Ежелден есіміңе ғашық едім,
Баурады, Баянауыл, асыл лебің.
Қаныштың бұйра шашы секілденіп,
Бұрқырап жатыр орман, жасыл белің.

Ораған сал табиғат сыйға қалың,
Жаннат жер, келісті екен жинағаның.
Көз екеу болса-дағы, тілім біреу,
Көркінді жеткізе алмай қиналамын.

Келгендей сұлулықтың базарына,
Тамсантты ару Ақбет ажары да.
Бой жазып тау ішінде жатқан қыздай,
Қызықтым Жасыбай көл ғажабына.

Лүпілі жүрегімнің басылмады,
Жер мен көк, су мен сәуле – жасыл бөрі.
Қол сілтеп тасқа шыққан сал қарағай
Қанышқа ұқсап кетті жасындағы.

Бүгінгі бостандықты ырымдаған,
Кешегі үн береді қыңыр заман.
Айырық – Керегетас айқындады
Балдырған бала Қаныш сырын маған.

Тамсанып қарай берем шың төсіне,
Бір сүйіп өтіп жатыр бұлт көші де.
Жас Қаныш тасқа жазған сөзін көрдім
Үңіліп әрбір үтір, нүктесіне.

Жан-жаққа таңырқасам күндіз көріп,
Бітіпті тау мен тасқа құндыз көрік.
Шаттандым айлы түнде кең аспанда
Жайнаған Қаныш атты жұлдыз көріп.

Торайғыр көлінен де жүзік тердім,
Айдында Сұлтанмахмұт жүзін көрдім.
Бір жылдай паналаған осы өңірді
Ақсұңқар Сәкен аға ізін көрдім.

Жасыбай батыр тұрса жол басында,
Мол сырға қайран көңіл толмасын ба?!
Мәрт мінез Олжабайдан алған екен
Дүниені дүр сілкінткен Олжасың да.

Баянтау, жастай ынтық өлкем едің,
Пай, пай, пай!
Неткен ғажап көркем едің!
Қаныштай бала күнгі асыр салып,
Келіп тұр баурайыңда еркелегім.

09.07.1999

АЛАТАУДЫҢ АҚИЫҒЫ

(Амангелді Ермегяевқа)

Биікте ақын болып самғасам да,
Өкім боп жердің бетін шарласам да,
Алдымда жайраң қағып қарсы алады
Өзіңдей жақсы інілер әрқашан да.

Бойыңа жарасып тұр ар биігі,
Екі көз қырағы екен әр қиығы.
Құмарттым бір көргеннен мінезіңе,
Самғауық Алатаудың ақиығы.

Айтыстың атасындай ағындадың,
Тапты ғой ұлы дәстүр бабын жаның.
Егемен елдің туын тік көтеріп,
Мәңгілік сөнбес оттай жалындадың.

Жігітсің жақсылыққа құмар жаның,
Бір емес, Сенің асыл мың арманың.
Әкелді туған елден үлкен алғыс
Қасымның қос кітабын шығарғаның.

Саялы болсаң елге біткен шынар,
Жемісің қаулап шықты күткен құмар.
Аруағы Абылай ханның қолдап сені,
Жарылғап батыр аунап түскен шығар.

Біреуі алдымызда ақ міндеттің –
Атағын асқақтату Төттімбеттің.
Қасыңа мен де еріп ту ұстаймын,
Тасыған жырмен қосып ағынды екпін.

Осы ғой өміріңнің бұла шағы,
Әр ісің ұлан-ғайыр сыр ашады.
Дәстүрін туған елдің жалғап жүрсең,
Есімің ұлылармен ұласады.

Затыңа атағың сай, Амангелді,
Бақ құсы тура заулап саған келді.
Қашанда шарықтасын, жалықпасын
Қанатың жарылқаған тамам елді.

2001

БІРЛІГІН ЕЛДІҢ САҚТАЙЫҚ

Жоғалды ескі жалғастар,
Өшірді тарих «өшпесті».
Тағдырлас, сырлас достарым
Секілді, сирек кездесті.

Ғарыш, ғалам алдында
Демеймін жайдақ, бос қалдық.
Алғыс айтам тағдырға
Қазаққа берген бостандық.

Шындыққа болсаң шын көнбіс,
Алды-артыңа бір қара.
Бостандықты ел бөлгіш
Көк бүлікпен былғама.

Байқа, дос, атты таң қандай,
Салғызбас көне күйіске.
Атаңның құны қалғандай
Аруаққа бекер тиіспе.

Сұмдықты ескі тастайық,
Ес жияр күнді білгесін.
Бірлігін елдің сақтайық,
Бекітіп бірге іргесін.

1979

ӨБІШТІҢ АНАСЫНЫҢ СОҢҒЫ СӨЗІ

Көріп ем талай жүйрік, жорғаны да,
Көш құрды абзал достар орманы да.
Солардың шар басында
Қуанамын
Өбіштей заңғар қазақ болғанына.

Байтақ ел құрметтесе данасындай,
Әбіш жүр ортамызда дарасынбай.
Сүйеді ол ұлтын, жұртын, адамзатты,
Тоқсаннан асып өткен анасындай.

Базары болса күту қарашығын,
Назары жұмақ еді-ау анасының.
Жалғызын дәл өзіндей сақтасын деп,
Қларадай баптап кетті жанашырын.

Екеуін ойлап ана көп сақтанды,
Сезетін сыр білдірмей көзі атқанды.
Қоштасар сын сағатта...
Қимай қарап:
«Әбішті ренжітпеңдер», – деп аттанды.

Ай маңдай асыл жанның нұры жанды,
Әлемге жетті өшпестей сыры мәңгі.
Тек қана...
Өттең,
Шіркін, оқыс келіп,
Сұм ажал Әулет атты ұлын алды.

Барады заман жылжып ілгеріге,
«Уһ» десек, осы естің кіргені де.
Айтылды мың-мың алғыс бар қазақтың
Қайғысын қаққа бөле білгеніне.

Бір Алла,
Жарлығыңа еттік төзім,
Пендеге қамқоршысың жалғыз өзің.
Сұраймын ұмытпа деп қарт ананың
«Әбішті ренжітпе» деген сөзін.

02.07.2013.
Астана

«АҚҚУДЫ» ТАРТШЫ, ҚАРШЫҒА!

Сарынға сырлас табындым,
Жалынға ыстық шалындым.
Ағынға ынтық бағындым,
Нұрғиса күйін сағындым.

Сағындым шуақ күлкісін,
Сағындым ырғақ нұрлысын.
«Аққуды» тартшы,
Қаршыға,
Көргендей қайтқан жыл құсын.

Саңқылдап аққу тамсантасын,
Қаңқылдап қаздар аңсатсын.
Там-тұмдап заулат, тамылжит,
Көңілдің бұлтын тарқатсын.

Есімнен тандым жабығып,
Қарайлап қалдым қамығып.
«Аққуды» тартшы,
Қаршыға,
Кетпестей жүрек жарылып.

Домбыра келді-ау бабына,
Балбырат, қағыт тағы да.
Албырт, толқыт, талмаурат,
Оралтшы шалқар шағыма.

Естіген адам ұмсынсын,
Махаббат маздар күн тусын.
«Аққуды» тартшы,
Қаршыға,
Нұрғиса күйі құлшынсын.

19.03.2001

ҚҰТТЫҚТАЙДЫ АТЫРАУ МЕН АҚТАУЫМ

Дүбірімен Геркулестей зор күштің,
Шахтер қауым батырлармен тең түстің.
Асқар Алтай теңселгендей екпінмен,
Шашу шашты толқындары Ертістің.

Еділ – Жайық
Өнге қосып жан сырын,
Жырға орады оралғандай жас күнің.
Жетісудың өзендері желдіртті
Саған арнап бұйра толқын тасқынын.

Жер бетінде жоқ қой сенің наразың,
Саба-саба шарап тартты Таразым.
Ордабасы бата берсе, қосылды
Қаратаудай жер абызы дара шың.

Келе қалса кең айдында шомылғың,
Шақырады толқындары Тобылдың.
Қостанайға қос тілекпен қосылып,
Қызылжар да сәтін күтті жолыңның.

Елеңдеген болар-ау деп бір тойың,
Мерейлі үнің масайратты Сыр бойын.
Сыр сұлуы қыр жігітін сағынды,
Кездесуге арнағандай жыл бойын.

Байтақ елдің кәрі-жасы қалмады,
Жер тілегін,
Ел сәлемін арнады.
Тас көмірмен жас күніңнен жылытқан
Барша қазақ жан жылуын арнады.

27.01.2004

ЕСЕНБАЙ ДҮЙСЕНБАЙҒА АЛҒЫСЫМ

*Аллаға шын ғашықтар пырақ мініп,
Шырқырар қыштарлығын шырақ қылып.*

Қожа Ахмет Насауи

Жақсы ақынды жақтап өтер жамағат,
Сәтті ісіңе еттік үлкен қанағат.
«Пырақ мініп»,
«Шырақ жағып» қолыңмен,
Иасауиді аударғаның ғаламат.

Әр хикметі ұясындай ұлардың,
Туды оларды ту етуге құмар күн.
Беделің мол, атың айғақ ақын ең,
Не де болса Айды аспанға шығардың.

Жүйелі сөз киелі оймен қабысты,
«Өле сүю» дерті саған жабысты.
Қожа Ахмет жүзін көріп қайтқандай,
Дана рухы өзіңмен де табысты.

Ол әлемдік төрге күшін баптапты,
Пайғамбардың аманатын ақтапты.
Мінәжат етіп ықыласына Алланың,
Терең ойын сұлу жырмен хаттапты.

Сен көтерсең «Диуани хикмет» қадірін,
Ел атынан жасағаның тағылым.
Арыстан бабтың сөзінен алған тәбәрік,
Жарқыраттың хикметтер шымқай лағылын.

Жылдар өтті, мақтан етер келді күн,
Жыр-шуақтан жылу алдым мен бүгін.
«Даналық кітап» сен аударған, Есенбай,
Қожа Ахмет ескерткіштей ерлігің.

Жуытпайық іштарлықты, ағайын,
Ұмытпайық қасиетті оқу арайын.
Ұлықтайық Есенбайдай еренді,
Нұрландырған поэзия сарайын.

08.10.2008.

Астана

БАЛҚАШ ТАҢЫ

Көрдім Балқаш таң атқанда арайын,
Шолдым кербез Бектауата маңайын.
Шығыс жақтан көтеріліп алтын күн,
Жарық төгіп, ашты тойлы сарайын.

Қызық екен көл шетінің ақ таңы,
Күннің көлге күміс шашу шашқаны.
Таңғалдырды ақ сәулеге жан бітіп,
Ақ шабақты қуып бара жатқаны.

Айдын шалқар көрінгендей арай бақ,
Қонды аққулар жан-жағына қарайлап.
Күн қып-қызыл, қызғылт тартты су беті,
Қызыл мысқа ұқсап кетті бар аймақ.

1976

БАЖАМ ҮЙГЕ КЕЛГЕНДЕ

(Тастай Рыскелдиевке)

Жасымнан көрдім қанша өлім...
Аз емес назым тергенге.
Барымды айтпай қайтемін
Балдызсыз бажам келгенде.
Қайрымсыз қатал қазадан

Мерт болды Жібек дегенде,
Айрылдық біз де мазадан,
Жетелеп көп ой тереңге.
Кеудемде қалмас шиыршық,
Кем емес қайғым өзіңнен.
Ақ маржан шықты бір ыршып
Азайған жасы көзімнен.
Жүрегі жылы, жаны нұр,
Балдыздың еді-ау жақсысы.
Шырайы шырақ дәрігүл
Неге өледі жас кісі?
Жарты жыл әлі өткен жоқ,
Жанардан жарқыл тоқтар ма?
Естелік бізде көптен-көп
Ескертпей айтар достарға.
Жоғалса жарың Жібектей,
Күн қайда жеңіл күрсінбек?
Орадым жырға жүдетпей,
Бейнесі тірі жүрсін деп.
Бір үйдің барлап іргесін,
Жас отау көшін бастап ек,
Шымкенттен келген шын досым,
Қайғыңның жартысын тастап кет.

1979

ҰЛЫТАУҒА ТАҒЫМ

Кім білсін, шіркін, кім сезді,
Жүйткісе жүйрік қаламым,
Ұлытау деген бір сөзді
Аялап рахат табамын.

Бауырында өткен сан жылдар,
Бөтенсің маған демейді.
Қасиеті құтты көп шыңдар
Жүрсем де қайда жебейді.

Ұл-қызым өсті осында,
Ұлытау атын жаттады.
Кез болған сансыз досым да
Сағынып төрін сақтады.

Киіктер қырда бар сыйлас,
Жарқ етсе жырым маздады.
Досым боп кетті жан қимас
Қоскөлдiң аққу-қаздары.

Құдіретті дала төрісiң,
Дәстүрі тозбас ескінің.
Жинасып талай егісін,
Шалдардан алғыс естідім.

Қаныштың, жас пен кәрі де
Ардақтап, атын еске алар.
Жоталы жонның бәрі де
Сағынып, жолға көз салар.

Өмірге берік сеп көрем,
«Жезкиік» жайса атымды.
Ақтасам, шіркін... деп келем,
Ұлытау, мархабатыңды.

25.04.2002

ҚАМСАҚТЫ

Ауылымның өзені алдымда,
Ол келді... әлде мен бардым ба?
Балалық базары аңсатты
Жағаңда қалдырған, Қамсақты.

Таусылмай айтар наз іңірден:
«Ұрсады-ау апам...» – деп жүгірген.
Өзiңдей қарайлап жан-жақты,
Жүгіріп барады Қамсақты.

Алғашқы кездескен кезімдей,
Жүректе жылт еткен сезімдей.
Сүйіскен толқындар тамсantты,
Сыбырлап ағады Қамсақты.

Сен берген ақ түбіт бөкебай
Секілді желбіреп өтеді Ай.
Сағындым, сағыныш шаршатты,
Жағаңа жетсемші, Қамсақты.

ТАЙҚАЗАН

Бастауынан алақай даңғазаның
Жарылқанып, ұлғайттым жан базарын.
Түркістанға қарашы, беу, қазағым!
Қайта оралды әйгілі тайқазаның.

Тозбаса да жат жерде көнеленіп,
Қинаушы еді көңілге елең еніп.
Үнсіз қалды қалың ел баяғыда
«Алып кетті...» дегенге көне беріп.

Талапайлап есінен танған елді,
Нелер сұмдық әуреге салған еді.
«Алып кетті» ол күнде келместікке,
Қазан түгіл, талай сан тарлан ерді.

Қадір тұтсақ қасиетті қазынаны,
Ата мирас қайырдық азын әлі.
Қалғандарын осылай қайтарайық,
Айта бермей таусылмас базынаны.

Бауға толған жемістей қаулап пісіп,
Ой толқыды санама салмақ түсіп.
Қожа Ахмет Исауи жатқан шығар
«О, тоба...» деп қайта бір аунап түсіп.

ҰЛТТЫҚ ҚОРҒАН

Өр сөзден көксегенім табылғандай,
Алады бойға рахат жаным қандай!
Сүйсініп мен Абайды оқи берем,
Күнде бір ой шырағы жағылғандай.

Қазаққа жоламастай заманақыр,
Айтқаны – ақыл-кеңес, санаға сыр.
Мейірбан, адамсүйгіш ақ тілегі
Еліме ақ сәуледей тарап жатыр.

Жүргем жоқ ғашық назын біле білмей,
Үн қостым артта үзілмес легіндей.
Абайдың әнін айтсам, жан толқиды,
Туған ел бірге соққан жүрегіндей.

Кірмедім мен ақындық сапқа бекер,
Абайшыл пәк тілегім сақтап өтер.
Әлемдік даналармен қатарласқан
Ол – нағыз ұлттық қорған мақтан етер.

2005.
Астана

БҰЛБҰЛДАРДЫҢ БҰЛБҰЛЫ

(Нұржамал Үсенбаеваға)

Өнші қандай!
Асқақ әуен, үн қандай!
Аққу қонып, айдын жайнап тұрғандай.
Баурап алды, елжіретті сұлу саз,
Бүкіл әлем ән базарын құрғандай.

Сайрап тұрды бұлбұлдардың бұлбұлы,
Алау шашқан ән гүлзарын құрды үні.

Шырқап салды, тік шырқады Нұржамал,
Деп тұрды жұрт: «Дүлдүлдердің дүлдүлі!»

Жұлдыздарға жетті әуені күз бойлап,
Желден озып, бұлт төсінде құрды ойнақ.
Тамылжытты, талмауратты, үзілтті,
Ән біткенде нұры жанды, жүзі ойнап.

Шексіз дауыс қол бұлғаған армандай,
Болды әншіні сан әуреке салғандай.
Көзі ойнады, өзі де бір шаттанды,
Шыңға жетіп әрең тірі қалғандай.

Үшқыр мезет, құштар ырғақ үзіліп,
Кетер деп ем жан тылсымы үзіліп:
Ән тынғанда... құс жолындай көсіліп,
Әр жүректе үні қалды сызылып.

07.07.2008.

Астана

ҚАРАҒАНДЫ, ШАРЫҚТА!

Сарыарқаның астанасы атанған,
Бұқар жырау, Тәттімбеттен бата алған,
Қаз дауысты Қазыбектің елісің,
Қара шаңырақ озып шыққан қатардан.

Қайырмасы:

Жезқазған мен Балқашың,
Теміртаулы алқасың.
Тәуелсіздік өрінде
Нардың жүгін артасың.
Қарағанды, шарықта,
Бүкіл әлем байқасын.

Қайнарысың ерен-ғайып табыстың,
Айғағысың, алыптармен жарыстың.
Кен барлаудың сенде тапқан тетігін
Аймағысың ел данасы Қаныштың.

Қайырмасы.

Өнерпаздар өнегелі – өрісің,
Ән мен күйдің бесігіндей серісің.
Ақындықтың ақсұңқары дауылпаз,
Қарағанды, сен Сәкеннің елісің.

Қайырмасы.

Өмір жолын сенде тұңғыш бастаған,
Құшағыңда туды талай жақсы адам.
Қарағанды, құтты төрсің әйгілі
Нұрсұлтандай Елбасшысын баптаған.

Қайырмасы.

19.05.2013.

Астана

МЫРЗАТАЙ ЖОЛДАСБЕКОВКЕ

Мырзатай атты мырзаның
Маңайы құтты, нұрлы ағын.
Мейірбан, жылы шырайлы,
Қарашы күліп тұрғанын.

Елім деп соққан жүрегі,
Намысқа бастап жүреді.
Ол – Абайшыл жаралған,
Ар-намыс берік тірегі.

Замандар мәңгі бағалар,
Күлтегіншіл ғұлама саналар.

Ол – айбынды ақтангер,
Бауыржан тектес қара нар.

Жамбылшыл ескен наз үні,
Ол – халқымның өз ұлы.
Тамыршысы тарихтың,
Мемлекет алтын қазығы.

Талай іс сәтті тыңды ірі,
Тізбекке сыймас мың бірі.
Ол – сансыз қырлы, бір сырлы,
Қазақтың асыл дүлдүлі.

Жақсылық толы тілегін
Алыстан шолып білемін.
Ерекше қатты сыйлаймын
«Жезкиікшіл» нәзік жүрегін.

Мырзеке, осы айтарым,
Сенімді дос деп байқадым.
Құтты болсын жетпіс жас,
Әкелсін шаттық әр таңың!

27.05.2007.

Астана

ЖАҢААРҚА – ӨНЕР ОРДАСЫ

Аудан дейміз аты әйгілі аймақты,
Алтын аймақ әсем көркін жайнатты.
Осы жерде бүгін өнер ордасы,
Көріп тұрмын сүт бетінде қаймақты.

Шөл мен дала Жаңаарқада белдеуі,
Содан молдау төрт мүлік мал төлдеуі.
Сылқыл қағып бара жатыр Сарысу,
Жарқ еткендей Дайрабайдың белбеуі.

Орман, дала, өңкей сұлу қырқалар,
Көзің шалса, жүрегіңнен жыр тамар.
Жігіттері тартып туған Сәкенге,
Сұлулармен әудем сәтте тіл табар.

Қалдық, шіркін, Игілікке зәру боп,
Шырқаушы еді-ау бойда дертке дәру боп.
Жағыпардың «Сағынышын» төгілтіп,
Қорабайды іздемейтін ару жоқ.

Бір тындасаң есте мәңгі сақтайтын,
Күй қалды ма Мұхамеджан тартпайтын?!
Қазағымда мақтан етпес әнші жоқ
Ақселеудің «Дәурен-айын» айтпайтын.

Қайраттары Біржан салша сайраған,
Бекболаттар – жаңа қарқын қайнаған.
Сал-серілер бүгін, достар, осында
Баяғыда Көкшетауды жайлаған.

Жаңаарқаны мақтан ету жетегі,
Ата мирас тым аулаққа кетеді.
Соның бәрін ұзақ сонар тізбей-ақ,
Сейфулиннің елі десе жетеді.

25.08.2009.
Астана

ҰЛТТЫҚ ҮМІТ

(Асқар Егеубаевқа)

Жырға орасам жақсыны өңім кірер,
Орайлы сөз қыз-шабыт төгілдірер.
Ақындар көп, сыншы да, ғалымдар да,
Некен-саяқ Асқардай өнімділер.

Халқым сүйген қадірлі қаламгерім,
Жақындығым – ақындық саған менің.

Елден шалғай жүргенде есендікті
«Жезкиікпен» жеткізген ағаң едім.

Жарқыратса шырағын жалын күнің,
Таңғалдырды ғұлама ғалымдығың.
Айды аспанға шығарып, тартып тұрсың
Елу деген ақбоз ат жалын бүгін.

Ерен-ғайып еңбегің, өтімдісің,
Тапты өтеуін ақжолтай нөпір күшің.
Терең толғап, Абайша сөз зерлеген
Ахмет аға інісі секілдісің.

Көп түгендеп, көтердің ауырымды,
Даңғазасыз дарыттың дабыл үнді.
Таным тіні, түркілер нағыз тілі,
Түптен тарттың ежелгі дәуірімді.

Талай жылдар тер төгіп әлектенсе,
Ғасырлардан түзілттің дәйектеме.
Қырық тармақ ұлт-ұлыс ұлағатын
Еларалық сыйғыздың әдепке де.

Іңкәр зәмзәм ұмтылсаң құбырына,
Түсті қырда құландар құрығыңа.
Томағалы тұйықтан талмай өтіп,
Таңба орнаттың сөзтану ғылымына.

Көрсен бүгін өресін биік төрдің,
Том-том кітап – жоралғы жиып келдің.
Өз қалтаңа көк тиын түспесе де,
Бар байлықты ел-жұртқа үйіп бердің.

Жамбас та емес, бас та емес, ұтты жілік,
Сенен күткен ақталды ұлттық үміт.
Машпырқа «Манастай» мәшһүр болған
Тапты ежелгі топырағын «Құтты білік».

Баласағұн, Қашқари сені ортаға
Салып алып кіргізді кең ордаға.
«Аманатың» әкелді жыр гауһарын,
Желкен жайып, желбіреп жер ортада.

Іс тындырған үндемей жігіт дана,
Жымиясың Мұхтарша күліп қана.
Асқар шыңға, Асқарым, шарықтай бер
Бұйырғанды бұлтартпай іліп қана.

Екі келмес елудің сыры мәлім,
Мылтық оқтап аңға шық жылына бір.
Гүлжиһанның гүл бітсін құлағына,
Сопы болмай, солға да бұрыла біл.

Талма, Асқар, үйренген желуіңнен,
Тілек қосар дос-жаран сені білген.
Салтың берік, қарқының сарқылмасын,
Құттықтаймын шаңқай түс – елуіңмен!

22.03.2000.

Алматы

АСТАНАДА ЕХРО-17 КӨРМЕСІ

Жеңіп алған ЕХРО-17 көрмесін,
Астана, даңқың ғарыштарға өрлесін.
Айғақ етсек әлемге әйгі салтымен,
Елге қонар бақыт құсы төрлесін!

Болып едік егемен ел тап кеше,
Жасқанбаймыз тағдыр алға тарт десе.
Мөлтілдетіп алып келсін мол ырыс,
Ақ қымызға лық толғандай ақ кесе.

Бұл көрменің шексіз биік беделі,
Телегей-теңіз ала білсек берері.

Орда жасап, орын теуіп қалады
Әлемде бар жетістіктер ерені.

Атақ үшін келді деме құр аты,
Ғаламшарлық бұл көрменің мұраты.
Көп шығынсыз электр қорын молайтар
Жел, Күн, судың пайдаға асқан қуаты.

Әр мемлекет бар көрсетер сенері,
Сенерінің жетелейді жеңері.
Көрме өткен соң
Бәрі асыл мұра боп
Туған елдің қазынасына енеді.

Жеңіп алсақ көрме жасау жарысын,
Оны өткеру қыздырды ел намысын.
Президенттің өзі бастап бұлтартпас
Ерен істің еркін аяқ алысын.

БІР МІН БАР

Тіршілік, сенде бір мін бар,
Шаттықтан қайғың көбірек.
Сайрамай талай бұлбұлдар,
Булықты үнсіз еңіреп.

Беу, уақыт! Сенде бір мін бар,
Жүрісің шымқай асығыс.
Қамығып өткен мың гүл бар
Қауызын ашпай қапылыс.

Бір мін бар сенде, арманым,
Тым биік құлаш сермейсің.
Білсең де дүние жалғанын,
Аз ғана тыным бермейсің.

Қайтейін, достым, мін демей,
Өзіңді көптеу сүйесің.

Сыздаған жерді іздемей,
Қытыққа тиіп жүресің.

Бір мін бар, інім, сенде де,
Сынамас жерде сынайсың.
Ел-жұртқа жақпас пендеге
Ергіштеп үйір құрайсың.

Бір мін бар сенде, жан аға,
Көңілге кірбің тересің.
Түскендей сайтан араға,
Қол ұшын кештеу бересің.

Жаттаған Абай сөзінің
Қайталап көбін иланам.
Аз емес мінім өзімнің,
Кешірек ұғып қиналам.

2002

ТУҒАН ЕЛГЕ

Келеді жан баураған ғашық өлең,
Сенеді жүрегімді ашып өлең.
Туған ел, ақ бұлағың болып тусам,
Шапқылап жарысамын ғасырменен.

Сөнбейтін жанартаудай жалын ішім,
Өнбейтін талабым жоқ арым үшін.
Тағдырмен арпалысып келемін ғой,
Арналды келешекке сағынышым.

Аңсадым атар таңның тез келгенін,
Адамның адал дедім кез келгенін.
Ұл-қызым көбейтер деп үмітім зор,
Аз болса туған елге өз бергенім.

ОТЕЛЛО

Күн сияқты жүрегім,
Дос-жаранға нұрым мол.
Адалдық – жалғыз тілегім,
Жасырмай айтар сырым сол.

От қызуы мол екен,
Жеткізбес сөзін мақалдап.
Отелло деген сол екен –
Жүрегі толы махаббат.

Күдікке өзін жеңдірген,
Демес ем кіршік тергіштік.
Барша жан адал деп жүрген
Отелло деген – сенгіштік.

ПАВЛОДАРДА СӘТБАЕВ ЕСКЕРТКІШІ

Ассалаумағалейкум, Қаныш елі,
Ертіс-Баян қарсы алды таныс желі.
Сан тойында толағай жыр төгіп ем,
Құттықтауға жол түсті тағы сені.

Қаныш аға жүз жылдық тойындағы
Белгілер мол сақталған ойымдағы.
Бар ғаламға тең ортақ дәрежесін
ЮНЕСКО Парижде мойындады.

Алматыда Сәтбаев ескерткіші,
Көрініп тұр өзгеден өктем күші.
Жезқазғанда жасалған лағыл тастан
Нар тұлғаны ұмытпас көрген кісі.

Қарағанды, Атырау, Баянауыл,
Көкшетауда... бірінен-бірі тәуір

Ескерткіштер көтерді ел еңсесін,
Ұлылыққа тағзым – ол бір дәуір.

Бүгін дәстүр ерекше жаңаланды,
Сүйсіндірді көп күткен сан адамды.
Павлодарда, Сәтбаев өз елінде
Құлаш жайып, көркейтті жаңа алаңды.

Құтты болсын Қаныштың ескерткіші!
Ескерткіш те зор құрмет көрсеткіші!
Қазба кендер қазыналы көзін ашып,
Ол – қазақты байытып кеткен кісі.

Бақыт жолы ескірмес ер кісіге,
Келді дана сағынған Ертісіне.
Бұл да елімнің дербестік зор айғағы,
Қарқын қосар жасампаз өр күшіне.

Талай жылдар жаттықсам заман шолып,
Елеңдетті ел дерті маған қонып.
Осы ескерткіш орнамай көптен бері,
Жүруші едім ойсырап алаң болып.

Келді бүгін Кереку кемеліне,
Желкен бітті айдында кемеліге.
Бұл – Елбасы қолдаған асыл белгі,
Түгел сөздің зер салсақ тереңіне.

Қала, дала қарқынды алға басқан,
Жан толқытты дүбірі әнге ұласқан.
Астананың сәлемін ала келдім,
Ерке Есілдің шаттығы араласқан.

Жаса, өрле, Қаныштың сүйікті елі!
Барша қазақ ақталды үміттері.
Киелі аймақ рухани мәртебесі
Кешегіден бір саты биіктеді.

12.04.2010

ӨЛЕҢДЕР КЕТТІ ТҮНШЫҒЫП

(*Мұқағали Мақатаевқа*)

Үзілсе қайран сезім гүл,
Отырғам жоқ оңай боп.
Шаң тастады көгілдір,
Жыр жорғасы топай көк.

Көріп ем сәтті кездерін
Аспаннан жұлдыз алғандай.
Естіп ем отты сөздерін
Аузына Тәңірі салғандай.

Болса да, мүмкін, төр сенде,
Тайсалмай айтар кей сырын.
«Лифте сұлу көрсең де,
«Гөккуің» артық», – дейтұғын.

Аударып еді Дантенің
«Жұмағын» алмай, «Тамұғын».
Өмірдің де жан телім,
Жаяулап көрді жабығын.

Құлшынса кейде ес кіріп,
Еділдің лебі қаулайтын.
Қазақы күйше естіліп,
«Аппасионата» заулайтын.

Өкінсек те, шіркін-ай,
Ол мықтының бірі ғой.
Өлді деген – ілкім ой,
Шырағы өшпес, тірі ғой.

Ақын өлді демендер,
Жыры жүр жерде құлшынып.
Жазылмаған өлеңдер
Кетті ғой, әттең, түншығып.

ЖАСАЙ БЕР, МҰНАЙШЫЛАР!

Атырау атырабын жадыратқан,
Әлемге алау сілтеп дабыл қаққан.
Ақтаудан сарқыраған мөлдір мұнай,
Қара алтын өзендері ағып жатқан.

Қарт Каспий толқынымен алысқандар,
Ақиық қырансыңдар алыс самғар.
Атағын байтақ елдің айғақтатқан,
Сендерсің, мұнайшылар, арыс жандар.

Тасыған ел байлығын құбырларың,
Бұлқынып жасап жатыр дүбірі ағын.
Қазақтың көрі-жасын сүйсіндірген,
Ғажап қой қызу майдан ғұмырларың.

Сендерді батырлар деп айта аламын,
Сенім мол келер күнге, жай табамын.
Ең асыл нұрын төксін атқан таңдар,
Түн келсе жарқыратсын Ай қабағын.

Айбынды мұнаралар,
Су кешіп, құм аралар.
Құтты көш құрайсыңдар,
Дауылға шыдайсыңдар,
Жасай бер, мұнайшылар!

ТЫНЫШТЫҚ

Сал тыныштық тұрағы далам менің,
Күн нұрымен құшады заман лебін.
Таң сәулесі ақ шуақ саф ауамен,
Жусан исін құмартып алар демін.

Өзім-дағы гүлқанат самал желден,
Кәусар жұтам жерұйық қоңыр белден.

Көк шалғынға көңілжай жата кетсем,
Бейжай өмір рақаты хабар берген.

Тыңаясың, сондайда ес кіреді,
Онсыз дерттің табылмас ешбір емі.
Жаным құштар табиғат дыбыстары
Еш мүлтіксіз, тап-таза естіледі.

Желпіндірер сандуғаш сайрағаны,
Желі, көген жеңгелер байлағаны.
Заводтардың қосылып жез сыңғыры,
Оркестр боп жалғасар аймақ әні.

Риза көңіл ұлғайтып тынысыңды,
Шығармайсың, мәз қалпың, дыбысыңды.
Ыршып түсер бірақ та болар бір сәт
Есіңе алсаң бітпеген мың ісіңді.

ҚҰДА КЕЛДІ

Құда келді!
Ауылға құда келді!
Есің неге шықты деп сұрама енді.
Құдашаны көруге құштар едім,
Жүрегіме жүгірмек лаң енді.

Інілерім, көнекей, жүгіріңдер,
Құдағидың алдында бүгіліңдер!
Қозы іздеген қасқырдай тесіреймей,
Қоян ілер түлкідей үңіліңдер.

Құда менен құдағи сынар елді,
Білдірмейік той толас, тынар жерді.
Ән шырқайық, ай, аспан жаңғырықсын,
Биге шығар от жанар, бұраң белді.

Құда келді!
Келеді күй ақтарғым,
Қандырайын құрышын құлақтардың.
Аққу әні, жезкиік дүбіріне,
Күлкісіне салайын бұлақтардың.

Беу, құдаша!
Бізге де құлақ салғын,
Тостаған көз, томпақ бет, ұнап қалдың.
Ата-баба, сал-сері салтыменен
Тап қасыңа келеді құлап қалғым.

Біздің елдің әні бар «Жамбас сипар»,
Бір сипамай қоймайтын мен де қиқар.
Шырқағаным ұнаса шабыттанам,
Өршеленіп кеткендей өрде тұлпар.

Құда келді, жеңеше! Құда келді!
Ұмсындыр да қымсындыр қыран ерді.
Өкшең емес, ұшымен басып бар да,
Сақтағаның қайда еді?
Шығар енді!

Құдаларды көрейік, күтімді етіп,
Шампанды күй шапшытып, шүпілдетіп.
Өктем сөйлеп, өндірте алдырыңдар,
Рюмкенің сыңғырын үкімді етіп.

Өзілмен жең, жауап сөз таппайтындай,
Тіліңді алдыр, айтқаннан қайтпайтындай.
Мені жібер!
Қинайын құдашаны,
Қинай білмес құда деп айтпайтындай.

Құдалардың қалмасын қызбағаны,
Құдашаны әйтпесе қызғанады.
Не де болса қуаныш құтты болсын!
Ұлы тойдан ұлағат із қалады.

БІРЛІК ТҰЫ – БИАҒА

Бел-белестен белгі тастап Бейімбет,
Шоқ жұлдыздан қалған жоқсың кейіндеп.
Қай ауылда тусаң-дағы байтақ ел
Жан-жүрегін тосар саған бейімдеп.

Сырт айналса ауыр күнде дос талай,
Ұмытқан жоқ өзің туған Қостанай.
Ардақтады Сәбит, Ғабит ағалар,
Нұр тұлға деп сыйлап, естен тастамай.

Кер заманның шексең талай азабын,
Туды бүгін Биаға дер ғажап үн.
Мәңгі бақи сені ардақтап өтеді
Жер бетінде есен болса қазағың.

Сәкен ұшқан ғарышта,
Ілияс озған жарыста,
Мағжан жеткен қияда
Сен де жүрсің, Биаға!

1994

МОЙЫНСҰНУ

Сексенде шабыт толғайды,
Сенімін көптің ақтаймын.
Мәңгі жас өмір болмайды,
Мәңгі жас көңіл сақтаймын.

Жастық шақ ізгі бөрі де,
Шақырсаң даусың жетпейтін.
Біреулер бар ғой әлі де
Есіңнен көркі кетпейтін.

Жұлдызым сөнбес көгімде,
Ұмсынтып өрге қыстап жүр.
Көп жасасам өмірде,
Ғашықтық жыры ұстап жүр.

Түсімде көріп селк етем
Ақ жүзін ай боп ататын.
Махаббат өшпес дерт екен
Беріш боп жанға бататын.

10.07.2012.
Астана

ӨСЕТ-ЖҰЛДЫЗ ЖАРҚЫЛЫ

(*Өсет Бейсеуовке*)

Жел сыңсып, Ай қамығып,
Тастан-дағы
Сол күні балқып шықпас жас қалмады.
Құйылып Өсет-жұлдыз жерге түсті,
Қиылып алтын сызық аспандағы.

Өн сүйгіш қауым көкке қарап қалды,
Теңселтті ауыр қаза қазақтарды.
Тек қана Заманбектей ер азамат
Өлімге қимай қару-жарақтанды.

Секілді сәл мезетке көз ілдірген,
Ғажапты жеткізер ме сезім тілмен?
Жарқ етіп Өсет-жұлдыз қайта жанды,
Жыр болып жалғыз шумақ төгілдім мен.

Кеңсайды басып жұлдыз төтесімен,
Тік шықты Алатаудың шекесінен.
Күлімдеп Өсет-жұлдыз нұр шашып тұр,
Сұлу саз қауышқандай көкесімен.

Жақсының жақсылығын жасырмаған,
Жасымнан мінез бердің, ғасыр, маған.
Әсеттің атағына атақ қосты
Болғаны Заманбектей қасында адам.

Шын достық шуағына ел де қанды,
Сүйсінтті достар түгіл бөгде жанды.
Бір жұлдыз «Әсет болып көкте жанса»,
«Бес жүз ән» шырақ болып жерде жанды.

Тірлікте дос-жаранға төрің толса,
Қырықтың біреуінен қыдыр қонса,
Ажалдан шошыну да бекер екен
Адал жан – Заманбектей досың болса.

04.12.1998

ТУҒАН ЕЛ

Араладым талай жер шартарабын,
Орындадым ортаймас жан талабын.
Өздеріңе ешбір жер жетпейді екен,
Баянауыл, Көкшетау, Қарқаралым.

Балқан барып байлығын байқағаным,
Сұлулығы таңдантса сай-саланың,
Жетпей тұрған бір жерін іздегенде,
Аттарыңды сан рет қайталадым.

Сексен көлдер елестеп кезектеген,
Аққулары алдымнан тез өтпеген.
Тентек жүрек қызық-ау...
Жас баладай
Тез кетейік елге деп безектеген.

1979

АҚЫН ҚАРЫНДАСҚА

Әкім деп безбей сен менен,
Ақын деп ізде қашанда.
Жанымды жырың емдеген,
Сырымды көпке ашам ба?

Отырмын жылы сөз танып,
Жарқ етсең өнер көшінде.
Жоқ менің жіті көз салып
Не барын байқау төсінде.

Жатырқама, кел бері,
Жаныма жақын өлеңім.
Шынымды айтсам, мен сені
Періште қыздай көремін.

1979

САЛТ ҚАМШЫ

Салт қамшының сыры жатыр алыста,
Ол құс қанат алып ұшар жарыста.
«Қыз қусаң да» қамшы үйіртіп жетіп бар,
Бәсекеде қыздырады намысқа.

Қайырмасы:

Заула, заула, құйындат,
Шаңға орап кет, бұрын тарт!
Бас қамшыға, екпіндет!
Оза шауып, еркін жет!
Бір серпіліп қалады ел,
Бас жүлдеңді ала бер.

Тал бойында намысы бар жақсының,
Сұлу қамшы айтқызады жан сырын.

Адал досың ұмытпайды ешқашан,
Қиналғанда ұшын берсең қамшының.

Қайырмасы.

Сан сайыста топтан оздық, жеңдік те,
Алшаң бастық қамшымызға сендік те.
Салт қамшыңды үйіріп қал дер кезде,
Сонда жайнар серілік те, ерлік те.

Қайырмасы.

Бір сілтеп қал, Ақан сері айтқандай,
Құлагерше тез құйындат жасқанбай!
Қазақ үшін қуанышта не жетсін
Алқа топтың алдын озық ашқандай.

Қайырмасы.

07.09.2012.

Астана

ЕЛ БІРЛІГІН БИІКТЕТКЕН ТУЫМСЫҢ

(Бейімбет Майлинге)

Дабылдатса даңқы бүкіл ғасырды,
Кейде тағдыр атын елден жасырды.
Найзағайлар арасынан жарқ еткен
Қайта көрдік Бейімбеттей асылды.

«Гүлденсе ауыл – гүлденеміз бәріміз...»
Деген сөзді ұран еттік әлі біз.
Дәл айтыпсың сол заманда, Биаға,
Ауыл көріп, ашып тұр ғой жанымыз.

Лүпілі бар жүректі үшке бөлмейміз,
Алатаудай Сарыарқаны төр дейміз.

Сәкен, Ілияс, Бейімбет – үш дария,
Өзен болсақ, дария жаққа өрлейміз.

Бар қазақтың бірлігіне сенеміз,
Егемен ел, өрде ортақ кемеміз.
Қайғырсақ та, қуансақ та үндесіп,
Дерті бірлер демде ұғысып келеміз.

Жаралғандай жаның нұрлы парыздан,
Адалдығың – нағыз аппақ қауыз, дән.
Қай ауылда тусақ-тағы, бар қазақ
Тастамаймыз Биаға деп ауыздан.

Арыстармен арманы бір шыңымсың,
Білмегендер бүгін жөндеп ұғынсын.
Қостанайым қосқан ұлы дүбірге,
Ел бірлігін биіктеткен туымсың.

1994

ӘЖЕСІ БАР АДАМДАР – КҮНДЕ БАЛА

Болғандай жалғыз сенің жан садаған,
Күні жоқ ертелі-кеш аңсамаған.
Атаң мен әжең бары қандай бақыт,
Бір саған бұйырғандай барша ғалам.

Жүгірген «құлыным» деген үнге ғана,
Ұқсайсың шаң тигізбес гүлге ғана.
Атасы бар адамның қорғаны бар,
Әжесі бар адамдар – күнде бала.

Келеді әке-шешен тәртіп құмар:
Қит етсең «тентек» деген даңқың шығар.
Атаң мен әжең бәрін жоққа асырып,
Қатеңді жетістіктен артық қылар.

Сондайда шаттанасың тасып жігер,
Туады орайлы сәт ашық күлер.
Әжеңнің бір ғажайып ғадеті бар
Бірдеме қалтасына салып жүрер.

Дүкендей қалтасы да кең көлемді,
«Не бар?..» – деп тез бастайсың сен де өлеңді.
Берері бала күнде кәмпит еді,
Есейіп өсе келе теңгеленді.

*11.10.2008.
Астана*

АНАМ БЕРГЕН ДОМБЫРА

Досымнан сыр жасырам мен несіне,
Анамды көп айтушы ем жерлесіме.
Көкшені көшкен бұлттар торлағанда,
Жан анам соғыс жылғы келді есіме.

Жан серік қам көңілдің бар назына,
Құмарттым Ақан сері ән назына.
Мектепті мен медальмен бітіргенде
Домбыра әперді анам байғазыға.

Күмбірі көршілерді таңғалдырды,
Көркейтті көкіректе жанған нұрды.
Жеңгейлер көрімдікке кәмпит шашса,
Үлкендер бата беріп, ән салдырды.

Студент күндер ұқсап әскерге де,
Сыйғыздым тар вагонда аз жерге де.
Болсын деп қимас досым қайда жүрсем,
Өкеттім домбырамды Мәскеуге де.

Жүрегім түрлі назға тасып толды,
Ғашық ән жасырынбай ашық қонды.

Домбыра көп тартқызып
Аққұба қыз,
Ақыры бір көруге асық болды.

Мұңайсам сегіз перне болды ма сеп,
Құпия таң сарында мол құрап ек.
Атадым тұңғыш өлең жинағымда
Алғашқы поэмамды «Домбыра» деп.

Толғанып екі ішекке мұң да арттым,
Күмбірі жан толқытып сырға баттым.
Әжесін ерте кеткен көре алмаған
Ұлыма домбырамды сыйға тарттым.

Қолға алсам қуанамын жар салардай,
Кезім жоқ күмілжіген өн сала алмай.
Ерланның үйіне мен жиі барам,
Жан анам Жезқазғанда қарсы алардай.

*2009.
Астана*

ӘКІМ ТАРАЗИГЕ

Сексен жас құтты болсын, Әкім інім,
Мен сендей дүлдүлдердің жақынымын.
Дос болып әуел бастан қосылып ек
Астында екінші Мекке шатырының.

Сондағы сәті қызық жағдайдың,
Көрсеттің күзетшіге нағыз айбын.
Төбемді аспан-көкке көтеріп ең
Алдында Иасауи мен Абылайдың.

Өлең көп баяндаған жаз-қысымды,
Бұл жолы дінге арнадым жан құсымды.

Мақтаған Түркістанда сөзің үшін
Ал менің шын жүректен алғысымды.

Атыңды уақыт ерте доғармасын,
Шабытты күндер, түндер көп орнасын.
Сексенде інім бар деп жар салайын,
Жұрт мені жүзге келді деп ойласын.

*05.10.2013.
Астана*

АҚБЕТКЕ

Ақбет тауы, алыпсың
Баянаула төсінде.
Өшпестей боп қалыпсың
Қаныш аға есінде.

Самғап ұшса сақ қыран,
Таңданды арқар, сілеусін.
«Бүркітбай» атты шаттық өн,
Сол еді-ау сенің тілеушің.

Тыңдап ем сұлу бұл өнді
Қаныш аға айтқанда.
Көңілге қайта сұранды
Ақбетті іздеп тапқанда.

Самырсын, терек, қарағай,
Ару-тау жұмақ етегі.
Жолаушыға қарамай,
Қанышты аңсап кетеді.

Бас ием мен де Қанышқа,
Сағынсаң сыйлы балам деп.
Ол ұшып жүр ғарышта
Ақбетті көріп қалам деп.

Келсеңші, Ақбет, иіліп,
«Бүркітбай» өнін салайық.
Аң мен құсты иіріп,
Қанышты еске алайық.

1996

ЗЕЙНОЛЛА ҚАБДОЛОВҚА

Өмірден озды дегенде
Теңіз ой тартты тереңге.
Қиналып жатса Зейнолла,
Қамалдық қатты елеңге.

Не десек сыяр айтуға,
Көз жұмса абзал нар тұлға.
Атқан оқтай дәл тиер
Айтқаны қалды артында.

Білетін сөздің бар затын,
Өр затында бар татым.
Жақсылығын жақсының
Мақтанышпен айтатын.

Сәт түсіп ерте табыстым,
Құлы еді ар мен намыстың.
Егіздей адал досы еді
Ебінейдей заңғар арыстың.

Қыз-шабыт қызу отымен
Жігерді бойда қосып ем.
Сонеттен тізген гүлтөжді
Екеуіне алғаш оқып ем.

Жан еді-ау Зекең салмақты,
Парасат жолын аңғартты.
Мұхтарша мұқият толғанып,
Абайдың жолын жалғапты.

Сындарлы жерде самғайтын,
Қоңырау даусы талмайтын.
Дәл бүгін айтқан тапқыр сөз
Тап ертең елді шарлайтын.

Тапжылмас тарлан өріңнен
Төсекке болды телінген.
Бумасы алтын бұлғын сөз
Булығып кетті-ау өмірден.

2006.
Астана

ЖЕЗҚАЗҒАНҒА АЛҒЫСЫМ

Ассалаумағалейкум, Жезқазғаным!
Есімде қойнауыңда кен қазғаным.
Тебіrentіп кенші достар шат құшағы,
Жырға орап Ұлытауды кең маздадым.

Жыр еттім көңіл сүйген құмарлы істі,
Шалқыттым тау мен тасты бұзар күшті.
Балқыттым аққу-қазды әнге қосып,
Толқыттым тау ішінде ұлар құсты.

Кең дала басты талай көз күйікті,
Еншіме ел аңсаған сөз тиіпті.
Кешегі Жақсыкелді әніменен
Жеткіздім бар қазаққа «Жезкиікті».

Дүние бір қуанды үнге байып,
Ел сүйді – сол ғой бізге жұлде лайық.
«Даланы» қарындастар қосыла айтып,
Әндетті ширек ғасыр Ділдебаев.

Көріп ем Сәтбаевтай зор алыпты,
Кешегі Ешпановты, Омаровты.

Байқасам, көшелерде аты қалып,
Көп достар үлкен-кіші жоғалыпты.

Таусылмас қаулап жатты қалың ісім,
Жырдың да көрдім жақын жалындысын.
Өмірден ерте кеткен достарыма
Бұл күнде басылмай жүр сағынышым.

Көп алған табиғаттан есең мықты,
Жезқазған, жер асылы, көшең құтты.
Жетпісте желкенімді желбіреткен,
Тілеймін бар халқыңа есендікті.

Жезқазған, абзалысың байтақ елдің,
Алдыңа ақсақал боп қайта келдім.
Мен сенің ақын-кенші түлегіңмін,
Сол үшін мың-мың алғыс айта келдім.

2002

КӘРІЛІК ШАҚЫРҒАН ЖОҚ, ӨЗІМ КЕЛДІМ

Көргем жоқ кәріліктің жамандығын,
О, тәубе... күш-қуатым аман бүгін.
Жалықпай ерте тұрып, кеш жатамын,
Көтеріп тыным бермес қалам жүгін.

Ел-жұртпен баяғыдай сыйластығым,
Достармен үзілмейді мұңдас күнім.
Көремін көздерінен мектептестің
Кемпір боп қалса-дағы қимастығын.

Кәрілік шақырған жоқ, өзім келдім,
Басылды асау күші сезім-селдің.
Шөберем төрде жайлап, думандатса,
Өткен күн қайта оралмас кезін көрдім.

Өмірдің қысы орнаса, жазы бітіп,
Қалған жоқ қайран көңіл назы бітіп.
Қыздары ауылымның елестейді
Тұрғандай ел шетінде әлі күтіп.

08.02.2013.
Астана

ТІЛҢДІ ҚОРҒА, ҚАЗАҒЫМ!

Тіл – ұлтымның тірегі,
Таңдатпай тағдыр жолдаған.
Тіл – ұлтымның жүрегі,
Лүпілін Алла қолдаған.
Тіл – Қорқыттың арманы,
Асан Қайғы өрлеткен.
Тіл – Абай сөз орманы,
Бұталы тармақ ержеткен.
Тіл – тіршілік жалыны,
Қызуы сөнбес от болар.
Тіл өшсе, өмір сарыны
Жалыны өшкен шоқ болар.
Мән берсең әрбір сөзіме,
Жанайқайын жазамын.
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тіліңді қорға, қазағым!

Тіл – Абылай ұраны,
Дербестікке бастаған,
Тіл – Махамбет пырағы,
Сегіз сері қостаған.
Тіл – «Сарыарқа», «Саржайлау»,
Құрманғазы, Тәттімбет.
Тіл – туған жер, ақ жайлау,
Ақ сүтпен сіңген ақ міндет.
Тіл Мұхтарды тудырған,
Білсін деп бізді бар ғалам.
Тіл Жамбылды ту қылған,

Жеткенше жүзге сайраған.
Зер сйлсам Мағжан сөзіне,
Аңқып тұр талай азалы үн.
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тілінді қорға, қазағым!

Тіл – жалықпас мұрагер,
Шоқынға жоқтау арнаған.
Тіл – «шаппай бер» Құлагер
Алдына жүйрік салмаған.
Тіл – Төлеген ажалы
Саналы жанды күрсінткен.
Тіл – Қыз Жібек ажары
Жүрегі барды сүйсінткен.
Тіл – үзілмес өз үнім
Шарықтап құмар қандырған.
Тіл – Ләйлі, біз – Мәжнүн,
Махаббат естен тандырған.
Ұмытып бәрін қалмастай,
Шекпестей қорлық-мазағын,
Төлкекке заман салмастай,
Тілінді қорға, қазағым!

Тіл – той-думан ғажайып,
Немерем тілі шыққан күн.
Тап кеше құным азайып,
Тап бүгін бәрін ұққанмын.
Тіл – ұлтымның намысы,
Ақылға қанат байлатқан.
Тіл – мызғымас ар ісі,
Бабалар жауын жайратқан.
Ғұмырын тілге арнаған,
Мұзафар аға, көп жаса!
Қай көлім құссыз қалмаған,
Қызғышы сендей болмаса!
Ұқсаған алтын-жезіңе,
Әр сөзде жарқын базарың.
Өз қолың жетсе өзіңе,
Тілінді қорға, қазағым!

НАУРЫЗҒА АҚ ТІЛЕК

Аязы мол қоштаса қаңтар, ақпан,
Күндер туды гүл-көктем есік қаққан.
Қалтарыста дағдарыс талай елде,
Біз – қазақпыз мол табыс көзін тапқан.

Кел, Наурыз!
Ат байла тура төрде.
Тойлы дүбір қозғалсын құба белде.
Ұлы күнін Ұлыстың ұлағаттап,
Тәуелсіздік жайнасын шырағы елде.

Мәңгілік ел ғұмырын көрікті етер,
Ұлт тұғырын күн туса биіктетер!
Өрім малға толсын деп, төрім жанға,
Қыдыр ата ақ бата беріп кетер.

Наурызға ақ тілек – салтым асыл:
Құт-береке, молшылық сарқылмасын.
Жер-жаһанды тамсантип Астанамыз,
Қазақстан қарқыны сәл тынбасын.

Бақыт құсы ұялап табысыма,
Шабыт қоссын шаң жұтпас шабысыма.
Қала, дала үр жаңа үрдісінің
Сәт тілейік әлемдік жарысына.

Өнегелі мәрт-жомарт қазағымның
Қызығына кел, шатты, мазалы күн!
Ел байлығын қорғайық адал қолмен,
Алаш ары сақтауға тазалығын.

Лаңкестік, жемқорлық тарамасын,
Алаяқтың азайтсын арам асын.
Тентіреген жойылсын жұмыссыздық,
Жүдеу қазақ қамығып қарамасын.

Қызып ойын-сауыққа барша халық,
Қыз қуу, бөйге, күреске жан салайық.
«Селк еткізер», «Ұйқы ашар» қызуымен
Атқан таңын Наурыздың қарсы алайық.

Сырғалы қыз, сызылып алаңға шық,
Жігіт аз ба тұлғалы саған ғашық?!
Бипыл-типыл би билеп заулатыңдар,
Қызды жігіт кетердей ала қашып.

Жарқын маусым келгенде дағдылы асым:
Наурызкөже көз тартып лақылдасын.
Қаракөз бен дарабоз айтыс бастап,
От қызуы думан-той лапылдасын.

Кел, Наурыз!
Септессін дара күшің!
Қолдап жібер байтақ ел саналы ісін.
Не де болса бар қазақ жасап жатыр
Жақсылықтың бөрін де адам үшін.

Болсын елім сәт пен құт қолдауында,
Ерен байлық бұйыртсын молдауын да.
Барлық талап айтылған орындалсын
Елбасының жыл басы Жолдауында!

05.03.2012.

Астана

ТҰМАНБАЙ МОЛДАҒАЛИЕВКЕ

(Реквием)

Қырық күн толды өмірден Тұмаш өткелі,
Жазатайым ғұмырын тағдыр шектеді.
Бір ауыз сөз айта да алмай аттанды,
Осы екен ғой нардың үнсіз шөккені.

Қайран тірлік неге осынша келте еді?
Болған жоқ қой ол заманның тентегі.
Оза шапқан дүбіріне көз тиді-ау,
Тұмашым деп халқым сүйген ерке еді.

Озбыр қаза оңдырмай жан өртеді,
Отты ақынға оқыс кету ерте еді.
Туған жерге сыймай кетті-ау... өзі айтқан
Жылы жаққа қайтқан құстай көктегі.

Достығымыз болса аңыз-ертегі,
Қатты тиді өмірдің бұл өткелі.
Қайран жүрек досты жоқтап бауырымдай,
Өксік басып, азалы мұң шертеді.

Оның орнын толтыра алмас мың кісі,
Сағынады-ау елге оралған жыл құсы.
Өтті өмірден лириканың саңлағы,
Көзін жұмды махаббаттың жыршысы.

Аңсатқандай Тұманбайдың жан нұры,
Сыңсып тұрды Алматы ақ жаңбыры.
Қара ормандай қаралы жиын теңселді,
Қапыда кеткен ақынның батып тағдыры.

Тоқтатқандай өзінің сәтті дәуірін,
Қайғы басты туып-өскен ауылын.
Алатауға көңіл айтты бар қазақ,
Әкетсе өлім төрдегі ең тәуірін.

Көңіл айтып хат арнапты Елбасы,
Елжіретті қимастық мол сөз нәші.
Академик Қирабаев толғанса,
Маржан төкті қалың қауым көз жасы.

Тағдыр, шіркін, атағына қарай ма,
Бір қозғалды жердің беті шарайна.
Түркі тектес елдер қайғы бөлісті,
Физули де көңіл айтты Абайға.

Бұлт жамылды Кеңсайдағы күн нұры,
Аяттан басқа...

Сансыз көптің тынды үні.
Қара жердің қойнына кірді ұлы ақын,
Алты алаштың әлемге әйгі дүлдүлі.

Үнсіз қалдым...
Естен кетпей нұр жүзі,
Ой-хой дерсің,
Аттап баспай тынды ізі.
Ағып түсті көк аспанды қақ жарып
Алатаудың жырдан туған жұлдызы.

Ормандағы аңдай таппас қорған да,
Осынау қаза шошыдым сырын шолғанда.
Өлім деген сонша оңай екен ғой,
Өмір сүру қанша қиын болғанда.

Асау тағдыр, ақын атын доғарттың,
Пәк жүрекке өшің бардай оқ аттың.
Манашты аңсап жүргенімде жыр төгіп,
Ойда жоқта Тұманбайды жоғалттым.

Қырық күн өтті содан бері, ағайын,
Селдіреп қалды қызығы мол маңайым.
Не демекпін?
Шара бар ма тағдырға?
Егіле бермей, есімді жинап алайын.

Оны сүйген дос-жаранның талайын
Жұбатуға жан-жағыма қарайын.
Құстар қайтып оралғанда көктемде
Тұманбайша көңіл күйін табайын.

Ол оралтқан өлең сөздің сарайын,
Жан баураған нәзік сезім арайын
Ай-әлемге мақтанышпен паш етіп,
Жанға шабыт, жырға бағыт табайын.

«Құстар өнін» кеңдеу шырқап салайын,
«Ғашық жүрек» қоңырауын қағайын.
Жарқыл қағып
Аққан жұлдыз сөнбестей,
Жер бетінде жаңа шырақ жағайын.

Тұманбайды өлді деуге бармаймын,
Сонда ғана бәсең тартар бар қайғым.
Ол аттанды мәңгіліктің жолына,
Рухына жан тілегін арнаймын.

Қатты батты өмірден Тұмаш озғаны,
Айтылмастай шемен-шерді қозғады.
Тұманбайлар бұл жалғанда азайса,
Тез көрінер кісілік көркі тозғаны.

Артық болмас достың сырын білген де:
Ол ел-жұрттан талант іздеп жүргенде,
Жезқазғанның шахтасында кездестік,
Шаруасы бардай жалғыз бір менде.

Сыпайы екен жас жігітім шын-ақ тым,
Қолда барды келді ақынға сынатқым.
Ет пен шайдың арасында жыр оқып,
Қонағымды аса қатты қуанттым.

Оқып, тыңдап,
Жазғанымды зор тұтты:
«Болды, – деді, – маған-дағы жол құтты».
Орыс досы жақсы талант тапқанда,
Құр алақан кетем бе деп қорқыпты.

Кеншілермен дос боп кетті жас ақын,
Жайраң қағып, құшағын кең ашатын.
Сыр ақтарса адал, таза толқитын,
Жыр оқыса маң бүлкілге басатын.

Туған елге жан-тәнімен берілген
Атпал еді, бір күні жоқ ерінген.

Отан сүйгіш, ұлтын сүйгіш нар еді
Тәуелсіздік биігінен көрінген.

Саған-дағы,
Беу, азамат, маған да
Керек еді Тұманбайлар әманда.
Шын ұлтжанды, ары таза ер еді,
Өте керек мына қатал заманда.

Ығыр қылып, шұрқан салып біреуге,
Бармайтұғын қасақана үдеуге.
Ол тірлікте беріп өтті қол ұшын
Жер бетінде сүрінген мен жүдеуге.

«Бар» мен «жоқты» әділ, таза ұғатын,
Ақиқатқа арнап өтті қуатын.
Әлдеқалай кеткендерді нақақтан
Түрмеден де кейде алып шығатын.

Ауылдастар жан тілегін жалғайтын,
Қашан көрсем маңайынан қалмайтын.
Жаман тайын тәңірісіндей ардақтап,
Жалын атқан жыр төресін арнайтын.

Қолда барын аяр дерсің достан кім,
Аз емес қой мол дастархан тосқан күн.
Армандайтын ауылдастар тобында
Сайрандауды «тоғайында тоқсанның».

Ата-ананың ақ тілегін ақтады,
Шаңырақ сүйгіш әулет жолын сақтады.
Гүлдей нәзік, жаны мөлдір Күлтайы
Ең ардақты болды бақыт тапқаны.

Тұмаш болды тәуелсіз ел асылы,
Адалдықтың, сұлулықтың ғашығы.
Майпаң басқан, шалқар мінез, биязы,
Заңғар ақын өтті алтын ғасыры.

Ол мерт болса дер кезінде сақтанбай,
Естен кетпес кере қарыс ақ маңдай.
Ұмытпаспын көз жұмылып кеткенше,
Кеңсайда емес, жүрегімде жатқандай.

АБЫЛАЙ ХАННЫҢ ҚАМҚА ТОНЫ

Сахнада тұрды ілулі зерлі тон,
Талай жылдар...
Сандықта жатқан шерлі тон.
Абылай айтқан тәуелсіздік не екенін
Астананың қақ төрінде көрді тон.

Президенттің Мәдениет сарайын
Лық толтырды үлкен-кіші ағайын.
Абылай ханның тері сіңген тонды айтып,
Ардақтадық атамұра арайын.

Жиналған жұрт жүзі жайнап шалқуда,
Көз де тойды,
Сөз де қызды айтуға.
Ертісбаев салтанатты бастаса,
Алматыдан келді Шота, Марфуға.

– Хан атағын көңілге құт жайғаны,
Қай заманғы, тон десеңіз қайдағы? –
Уәли хан бұл фәниден өткенде,
Айғаным сыйлап, алған екен Байдалы.

Айбынды би «асу бермес» қатардан,
«Сегіз бидің семізі» осы атанған.
Аят оқып, тағзым етіп қайтуға
Азалы үйге ақ парызы апарған.

Нұрлы ақылмен ханым сенім ақтады,
Асыл бидің зор беделін жақтады.
Қимас көңіл, сыйлас өмір өткерсе,
Үлкен тарту – хан шапанын жапқаны.

Тонды бидің ұрпақтары сақтады,
Жаңаарқалық Хамзе күтіп-баптады.
Өзгелерге бермесе де жөн біліп,
Мырзатайға бөтен жауап қатпады.

Абылай тоны тарих сырын ақтарды,
Ақселеу де үлкен қызмет атқарды.
Қызғылт қамқа қызықтырып көз тартса,
Абылай ханның бейнесі есте сақталды.

Талай жиын өтсе осылай белгілі,
Көш көркейтті елдің бекем елдігі.
Мәдениет орталығын орнатқан
Елбасының бұл да асыл ерлігі.

15.12.2007.

Астана

КҮЛӘШ БАЙСЕЙІТОВАҒА

Әншілік ашқан ғажап құбылысын,
Қазақтың, Күләш апай, бұлбұлысың.
Бұл күнде жұлдызым деп бағалайды,
Ардақтап сені бүкіл Күншығысым.

Мақтаныш қазағыма дүлдүлдігің,
Өреңді ерен-ғайып білдірді үнің.
Байтақ ел тойлап жатыр, дана әнші,
Мерейлі құтты болсын 100 жылдығың!

Қыз Жібек десе, Күләш, «Гәккулетіп»
Түсесің еске әлемдік даңқың жетіп.
Әншілік шырқау шыңы Эверестей
Биікке жеттің бүкіл халқыңды ертіп.

«Гәккулеп» шарықтаса сұлу даусың,
Ойнайды жан-жүрекке жылы маусым.

Жұлдыздай жайнап тұрған кезің ғажап,
Әлемде бар сұлудан сұлулаусың.

Сын айтар кім бар дейсің мойындамай,
Өзгеден асқан кезің мол ғой талай.
Атақты Батерфляйді әлі күнге
Келеді ешкім артық орындамай.

Үніңе бітті ерке сұлу пәрмен,
Шырқайсың басқада жоқ жанды нәрмен.
Осының бөрі, шіркін, қайдан десек:
Жаралды нәзік жаның асыл өннен.

«Гәккудей» махаббатқа дәру ағын,
Ұлғайттың тірі пенде зәру шағын.
Құбылтсаң Қыз Жібек боп киелі әнді,
Сыйладың Үкілі Ыбырай аруағын.

Атақты Жалғызтаудың бауырында,
Жалықпас бауырларым табынуға.
«Гәккуді» сен айтқанда ойлайды олар
Туған деп Үкілі Ыбырай ауылында.

Сұлушыл бұл жалғанда қызық жанмын,
Өзім де «Гәккулетіп» қызып-жандым.
Дәл сізден аумай туған, Күләш апай,
Қызылжар «супер» сұлу қызын алдым.

*11.04.2012.
Астана*

ҒАЛЫМНЫҢ «ЖЫНДЫ» ӘБЕНІН ЕСТІГЕНДЕ

Кей жасықты мәймөңке мұңды қылып,
Кей пасықты көмпитіп құнды қылып,
Беу, заман-ай, жібердің елімдегі
Кей саңлақты дым білмес «жынды» қылып.

Дүбір-дүрмек төңіректі мазалатты,
Біреу шекпен, әлдекім жаза тапты.
Сол дүрбелең ішінде ақын інім
Жабырқаған жүректі тазалатты.

Аңғал екен жасқанбас жас қырандай,
Терең айтты кереңді састырғандай.
Ауылының құндысын, «жындысын» да
Қосты өлеңге жан төрін аштырғандай.

Құндысы кім, сондағы «жындысы» кім?!
Сыры сұмдық самғаған жыр құсының.
Қасақана «жынды» боп жүрген дүлдүл
Атқарыпты міндетін мың кісінің.

Жігіт мылқау келеді ұқпай тыңдар,
«Жынды» десе жеп-жеңіл құптайсыңдар.
Өзілін де дананың «жынды» дейді
Көкейіне дәмді сөз жұқпайтыңдар.

Әбен «жынды» дегенге күлесіңдер,
Әр ауылда кездесер бұл есімдер.
«Жынды» емес ол!
Әбенді өмірші етіп,
Әбен сүймес пәлеңмен күресіңдер!

Бағы жанар жақсымен табысқанның,
Оған таныс жаныңды жанышқан мұң.
Ақын інім, Әбенді ардақтасаң,
Жаршысы боп өтерсің данышпанның.

ЖЕЛЫРЕГЕН ТУЫ КЕРБЕЗ КӨКШЕНІҢ

«Арқа ажары» – атың қандай тамаша!
Сүйем сені жұлдыз көрген балаша.
Ашып тұрсаң Есіл-Көкше ажарын,
Дастарханын жайып салған анаша.

Болдың жастай менің асыл тірегім,
Үлгіңді айтып,
Мақтан етіп жүремін.
Осы күнгі «Көкшетау» атты журнал да
Таңғажайып рухы зор түлегің.

Қуанышта шын тебіренсем өзім де,
«Гәккулі» өлке байытты ұшқыр сезімге.
Көкшетауда ер балалар мектебі
Суреті қалды өшпей менің көзімде.

Құттықтасам бүгінгі үлкен жасыңмен,
Мен үшін сен ес білгелі асыл ең.
Ашық айтқыш адамдардың жан сырын,
Қай заманда сен шындыққа ғашық ең.

Тәуелсіздік жаңа шырақ жаққандай,
Шартарапқа даңқың асқан сәт қандай!?
Жаңа заман,
Үрдіс қимыл жыршысы,
Жүре алмаймын сені айтып мақтанбай.

Өскен жерін жақсы көрсе кімде-кім,
Мен солармен жаным жалғас, біргемін.
Жаңалықты білгім келіп елдегі,
Сені көргім келіп тұрар күнбе-күн.

Ел келбетін паш етуді көкседің,
Ардақтайды әр саныңды көрсе кім.
Тоқсан бес жас құтты болсын!
Жайнай бер,
Желбіреген туы кербез Көкшенің!

08.08.2012.
Астана

ТҮРКІСТАН ЖАЙЛЫ ТОЛҒАНЫС

*Тамаша Түркістандай жерде туған,
Түріктің Тәңірім берген несібі ғой.*

Мағжан Жұмабаев

Түркістан десек, Иасы еске түседі,
Иасауи кетпес жадымнан сонда үш елі.
Арыстан бабты ұлағаттаймын әрдайым,
Қожа Ахметке ұстаз болған кісі еді.

Түркістан десек, Тұранды еске аламын,
Өткенді шолып, түріктер көшін табамын.
Орнатқан Темір Көк күмбезді көргенде,
Көзге оралар көне, жаңа заманым.

Түркістан десек,
Атағын, даңқын жек көрмей,
Тұра алмайды Мағжан ағам сеп бермей.
Қайсар ақын отты көзі жарқ етер,
Түркістан үшін жорықта атылып кеткендей.

Қожа Ахметтің елестер аңыз ғұмыры,
Ар-ұяттың болыпты-ау бекем тұғыры.
Хикметтерін құнығып оқып тебіренем,
Естіліп тұр ғой Алланың жылы сыбыры.

Сол сыбырды қыз-шабыт жырға бөледі,
Сабатта самал қылқалам еркін желеді.
Софылық құрған сүйікті құлы Алланың
Ақындықтың болыпты абзал ерені.

Махаббат мұңы маздатқанда пәк жанын,
«Ғашық қыл» деп жалыну қандай тәтті ағын!
Өмірінің соңын жер астында өткізсе,
Ақын-хазірет адалдығын жақтадым.

Терең оймен толқытса талай мұңды ірі,
Әр жүректе Иасауидің тұнды үні.
Өз еркімен бақиға тірі аттанса,
Шыдатпады-ау жер беті сойқан-сұмдығы.

Қиянатқа жүрегі тозбас жоқ күні,
Кей тоймастың тамсantты жиған боқтығы:
Бар ақылын шен-шекпені жұтқандай,
Кернеді ыза құлқында ынсап жоқтығы.

Сол зомбылық өртеді қанша қиялды,
Дұрысқа бастар таппады-ау әдіс-құралды.
Төзімпаз жұрттың қорлығын көзбен көргенде
Жер бетінде жүруге қатты ұялды.

Хикметтері жүрек шетін тіледі,
Ақынша толқып, хакімше топтай біледі.
Ойтолғағы өзгеше сөзбен жетпесе,
Өлеңмен өріп сая тапты жүрегі.

«Даналық кітап» бар әлеммен кеңесті,
Әр сөзінен мейірбан әділет желі есті.
Қандай бақыт қазақ болып туғаны,
Ол әлемдік даналармен теңесті.

Есім хан бастап қаланың атын өзгертті,
Иасыны сонда Түркістан атап тебірентті.
Хан орда жасап,
Асылдарын қазақтың
Иасауи жатқан кесенеге жерлепті.

Көк күмбезге хан-қара түгел сыйынды,
Түркістан қосты жақын мен шалғай қиырды.
Бар қазақтың ұлы ханы Абылайға
Түркістанның топырағы бұйырды.

Иасауи құрса дін ордасы қайнарды,
Өз басына бақыт құсы байланды.
Түркістаным екінші Мекке атанды,
Қазақстаным қасиетті елге айналды.

2002.
Алматы

СЕУЛДЕГІ САЛТАНАТ

Сеулде өткен Саммитті ұмытар кім?!
Көңілде өңіті ядролық таңы тар күн.
Елу елдің алдында Қазақстан
Туды үлгісін әлемге танытар күн!

Сұм қаруды жойылту амалында,
Сертім берік жаһандық ар алдында.
Өтті Саммит талай ел дүр сілкінген,
Сепаратистер, лаңкестер заманында.

Тәуелсіздік жеткенде елім менің
Іс тындырды тудырар сезім селін:
Ядролық қарудың құртты көзін,
Қарайламай, қызықпай, жеңіл, тегін.

Ядролық қаруы жоқ елдерде
Болды үнсіз көз салып елеңдеу де.
Атомы бар алыптар алғыс айтты,
Түпкі мақсат салғызып терең зерде.

Жасады елім ұлылық орасанын,
Хиросима ескі алды мола таңын.
Сонда ойлады Президент Назарбаев
Бүкіл әлем бомбасыз болашағын.

Сеулдегі Саммиттің барысында
Туды кезең бар ғалам танысуға.

Баяндама жасады Елбасымыз
Сәтті күнде шақырып табысуға.

Ғаламшар да Сеулден хабар жайып,
Ақын жаным сәт туды қалар байып:
Тартты сонда Саммиттің бар назарын
Обамалар қолдаған Назарбаев.

Көкейкесті зор арман ойындағы:
Ядролық соғыстар жойылғаны.
Шикізатты жұмсап тек бейбіт іске,
Тың жүйеге жөн деді қойылғаны.

Ең байлықтан емеспіз есірген ел,
Көп қиналдық жиналса есім кемел.
Сұмдықтарын атомдық жарылыстардың
Біз боламыз басынан кешірген ел.

Ұмытылмас халқымның қажығаны,
Жер астынан естілді тамұқ әні.
Қазақ үшін бақытты шақ боп жетті
Полигоны Семейдің жабылғаны.

Құрмет етіп шақырып тілдесер кең,
Жетті күндер Отаным шын есейген.
Үлгі етіп Саммитте қазақ жолын,
Ұлағаттады Америка, Ресеймен.

Ядролық қолдамас жекпе-жекті,
Жылы лебіз легін төкпелетті.
Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас хатшысы
Пан Ги Мун да шындықты жөптеп өтті.

Бұл Саммитке арнасам жан құштарын,
Жарылыстар көріп ем сан қыспағын.
Сондықтан ба, ғалымдар, сарапшылар
Жүрегіме жазыппын алғыстарын.

Рахмет, достар!
Саммитке ат салысқан!
Бейбіт елміз әлімсақ жаралыстан.
Сенімді ақтар халықпыз сертке берік,
Үлгі болса әлемге Қазақстан!

03.04.2012.

Астана

БАЯН ЖАНҒАЛОВТЫ ЕСКЕ АЛУ

(Лирикалық толғаныс)

О, өмір-ай!
Кеше ғана басқа еді,
Шыңға жетті ағалардың жас шебі:
Бөйкен ағам тоқсан үшке келгенде
Баян ағам тоқсан алты жаста еді.

Дәл сол жылы қоштасулар басталды,
Бақыт жеңгем қара жерді жастанды.
Қатты батып жан жарының қазасы,
Тоқсан үште Бөйкен ағам аттанды.

Қырық күн өтті Баян аға кеткелі,
Бір жыл ғана жүз жасауға жетпеді.
Тоқсан тоғыз аз жас емес, бірақ та...
Жүзге келіп, тойлап жатсақ көп пе еді?!

Амал қанша Жаратқанның ісіне,
Кезек келді өлімге қимас кісіге.
Үш күн бұрын мені өлеңмен құттықтап,
Хат жазыпты сеніп бойда күшіне.

Сексеніме сездім үлкен құрметін,
Енді отырмын көріп қана суретін.
Хат жазу да тіршілікке құштарлық,
Орындар ойыңа алған міндетің.

Асыл абыз кішілікке қарамас,
Сыйлап өттің бір досыңдай шамалас.
Рахмет, аға, жүрек сырын қабыл ал,
Көз жасы мен қимас сезім аралас.

Жеңіл емес соның бәрін жеткізу,
Жан толқытқан басылған жоқ ет қызу.
Кезек алды...
Тойлар емес, ас беріп,
Аят-дұға рәсімдерін өткізу.

Қырық күн толды Баян аға кеткелі,
Суық хабар Зерендіден жеткелі.
Ағалардан айырылу қинап тұр,
Бұл да меже... өмір-өзен өткелі.

Ғайып болды Көкшенің қос қыраны,
Қос шаңырақ сөнді аталық шырағы.
Қазағымның қос арысы, қос жартас,
Қатар өскен қос қарағай құлады.

Қандай еді қайсар Баян ағамыз,
Қыран-ғұмыр – әрі ақиқат, әрі аңыз,
Қарт майдангер, Еңбек Ері, қайраткер,
Қанай биге ұқсап туған данамыз.

Нар тұлға еді Көкшетаудай жоталы,
Қажытқан жоқ қанды соғыс қаталы.
Сан ажалдан алып шықты
Болғаны
Аруақ қонған аталы да баталы.

Кешті ағамыз Сталинградтық шайқасты,
Естен танды Гитлердей албасты.
Жауды жеңіп, елге оралып көрсетті
Астық үшін арпалысқан айқасты.

Ел мұңына мәрт майдангер бағынды,
Күш қосатын құтты асу табылды.

Отан берген «Қызыл Жұлдыз» қасына
Мәңгі сәнбес «Алтын Жұлдыз» тағылды.

Бойшаң еді күнге қолы жеткендей,
Алпамыспен асық ойнап өскендей.
Жібек мінез, жылы жүрек кісі еді,
Әр сөзінен жаннат желі ескендей.

Сымбатты еді...
Көз құрышын қандырап,
Сергек болды әзіл-күлкі, ән құмар,
Ойлы көзі күлім қағып тұратын,
Сиқыр күштей аруды естен тандырап.

Қашан көрсең қайыспай жүк көтермек,
Әр қадамы үлгі-өнеге етер көп.
Біздер сақал қоймай өстік, Баянның
Бай сақалы бір аймаққа жетер деп.

Сұңғыла еді... ауыр істе шыңдалған,
Әсем жыр боп көрінді оған бұл жалған.
Көп жасаған құпиясын айтайын:
Ақын еді әр күннен бір із қалған.

Зерендіні көріп еске аламыз,
Он жыл бойы басқарыпты ағамыз.
Қырық күндік қабыл болсын ас-дұға,
Әлі талай беріледі бағамыз.

Заманында қызу еңбек қайнатқан,
Жүрген жерге талай жұлде байлатқан.
Баян аға торқа болсын топырағы,
Орын берсін Алла оған жаннаттан!

05.02.2013.

Астана

ҰЛТТЫҚ РУХЫМ ТОЛҒАНДЫРҒАН СОНЕТТЕР

I

Ұлттық десе желбіретіп үкіні,
Бөрік, шапан шарықтады күтімі.
Бәрі дұрыс, бірақ тегіс көрінсін
Қазақ елі белгі-бедер бітімі.

Өрге басса Ақордамыз белсеніп,
Әр қадамы қолдау тапты ел сеніп.
Әттең, тілді қорғай алмай келеміз
Әлем шөккен дағдарысты еңсеріп.

Көріп жүрміз кесапаттың біразын,
Құрып кетсін тіл білместік құба жын.
Барша қазақ өз тілінде сөйлесіп,
Ұлттық рухым биіктесе ләзім.

Көрсін әлем дербес елдік ғажапты,
Мемлекеттік тілі жеңген қазақты!

II

Қазағымның жан баураған дәруі,
Ел ұраны «Елім-айдың» зар үні.
Қожаберген, Бұқарлардан басталған
Төле би, Қазыбек, Әйтекелер қалыбы.

Сол қалыпта рухым үдеп келеді,
Сол ұрандар қиналғанды жебеді.
Әйтекенің келді бүгін төріме
«Өзіңді өзің басқар, қазақ!» дегені.

Отар, бодан кешсек талай азапты,
Жүрегімді тәуелсіздік тазартты.

Басқа ұлттарды біз қаншама сыйласақ,
Олар сонша қадірлесін қазақты.

Мейірбандық деңгейінде табылам,
Бабалардың рухына табынам.

III

Отаным бар тұғыры берік орнаған,
Даңқы асқақ бүкіл әлем қолдаған.
Жер мен суды меншікті етті мәңгілік
Бабаларым сойылымен қорғаған.

Берді Тәңірім қамыққан ел тілегін,
Шекараны бекіттік деп білемін.
Қырсық кезде Хрущевтар қызыққан
Қорғап қалдық жердің торғын кілемін.

Қазақ елі – бостандықтың тірегі,
Еуразия кіндігі боп түледі.
Оны қорғау – әр қазақтың парызы,
Аттамастай арсыз дұшпан бір елі.

Елтаңба мен Ел туы, Әнұраны,
Бүкіл қазақ жүрегінде тұрағы.

IV

Қазақ деген мейірбан, мырза халықпыз,
Қонақ келсе құдайдай биік таныппыз.
Соғыс жылдар, ауыр күнде сан ұлтқа
Қорған болып, барды ортаға салыппыз.

Қыз қылықты, ұл бауырмал кісіге,
Инабат, тәртіп мол еді үлкен-кішіде.
Ең алғашқы Қытайдан келген қазақтар
«Оралман» деген ат кірген жоқ түсіне.

Жүдеу болса біреу біздің ауылда,
Ел жиналып, барын берді бауырға.
Тап осындай ата дәстүр үлгісін
Соғып жатыр осы күнде сауырға.

Ұлт дәстүрін заңнан биік сақтайық,
Ата-баба ақ сенімін ақтайық!

V

Тұрмыз бүгін дара жолдың басында,
Көз тігеді досым ескі қасымда.
Қазақ жері газ бен мұнай тасытып,
Табыс төкті кен байлаған тасым да.

Шетелдіктің құлқын зерлеп баққайсың,
Олигархтар ұтып кетіп барады.
Капиталистің ақымағын таппайсың,
Жер байлығын жұтып кетіп барады.

Көп тізбектеп бітер дейсің қай мұңым,
Маған қымбат намысқа елдің сайлығы.
Жер байлығы – ата-баба бергені,
Болсын деймін әр қазақтың байлығы.

Әлемге әйгі Әмираттарға қарашы,
Бақыт құшты өз ұлтының баласы.

VI

Жүрегімді нұрлы тілек тазартты,
Түсімде де Абайшыл үн наз артты.
Басқа ұғым бастырмалап, кей мырза
Өз дінінен айырмасын қазақты.

Жанып тұрса «уаххавистер» арайы,
Өңшең жылпос, өккі, қулар маңайы.

Исламды қорғаушылар босаңсып,
Өзге дінге кетті қазақ талайы.

Қанға сіңген салтымызды қолдайық,
Дінге деген адалдықты жолдайық.
Атам қазақ рухы үшін ешкімге
Жайлы қорым, майлы соғым болмайық.

Тәуелсіздік адалдыққа бастасын,
Адамды адам алдағаннан сақтасын.

VII

Көз жүгіртсем көкейкесті әр маңға,
Ауылдарға оқыр кітап барған ба?
«Жоқ» деп айтам, мәз болдық қой қалалық
Дүкендердің бір бұрышын алғанға.

Ортақ ақыл, парасатты іс керек,
Ал өйтпесек... өгей қылық күштемек.
Ауыл кітап оқымаса... қазағым
Өзінің тілін өзі қыршып тістемек.

Бұл тұжырым емес ұсақ шөп-шалам,
Мұң бөліссең түсінді деп тоқталам.
Сақтамасаң ұлт ұясы ауылды,
Тіл күрмеліп, қиналамыз деп қалам.

Әлімсақтан ауыл – тілдің анасы,
Ауылда өсті талай қазақ данасы.

VIII

Қатты батты жазушыны ұрғаны,
Арықтатты нарық түлкі бұлғаңмен.
Қаламақы кетті батып құрдымға,
Байтақ елде көп жақсылық туғанмен.

Ұлттық байлық – өнерпаздың дарыны,
Келеді үдеп Алаш сүйгіш сарыны.
Күйде жанды Нұрғисаның жұлдызы,
Жырда үдеп тұр Мағжандықтың жалыны.

Әлемге әйгі жоғалтпақшы барын кім,
Кітабы аз ұялтады сағым күн.
Тың шығарма сырын ашып ауылда
Отыратын күндерімді сағындым.

Киелі жан – қаламгерді қолдайық,
Абай, Мұхтар түлектерін қорғайық!

IX

Жас пен көрі өнге үйір елімде,
Даусым ашық сексендегі менің де.
Бала күнде жаңа әндер балқытып,
Басылатын жанға батқан шерім де.

Осы күнде өн көкесін қудырған,
Маңызы жоқ даңғазаны ту қылған,
Кей жаңа әндер тудырды у-шу, даңғаза,
Сабақ алған Батыс берген судырдан.

Сұлу әндер – даналардың өрнегі,
Сан ғасырлар қасықтап елдің тергені.
Жақсы әуез – қазақтың жан серігі,
Асыл әндер – Жаратқанның бергені.

Жаңа әнде айтып әсем, ашық сыр,
Дәстүрлі өнге жас ұрпақты ғашық қыл.

X

Асыл күйлер – бай мұрасы халқымның,
Жан азығы – шертпе, төкпе – жарқын үн.
Ұлттық бейнем – домбыраның күмбірі,
Күй – тарихым, биік шыңы салтымның.

Күй – қиялым, азаттықтың зар үні,
Алла берген көшпелілер дарыны.
Шер-шеменін күймен айтты даналар,
Күйде жатыр қазақ дүниетанымы.

Сол киелі салтты бұзып қағынды,
Кей күйшілер сартта-сұртқа табынды.
Ырғақ бұзған құрғақ қырғын соқпалар
Шоқ түскендей күйдіреді жанымды.

Күй үзімін бабаларша баптайық,
Домбыраны әрбір үйде сақтайық.

XI

Өнерпаздар – ұлттық бейне қорғаны,
Суретшілер бұл талапты қолдады:
Бояуымен ояу елді көрсеткен
Қандай бақыт дүлдүлдердің болғаны.

Шын қазақы мүсіншілер жаны ішкі,
Абай, Шоқан бейнесімен табысты.
Көрген адам мың-мың алғыс айтады
Бауыржан, Жамбыл, Ақан, Сәкен, Қанышты.

Бұл орайда сәулетшілер кемістеу,
Көшелерді көріп болмас келіспеу.
Өзге тілден аударған кітап секілді
Қалаларда мешіттен басқа желістер.

Көне қазақ белгілерін сайратшы,
Ұлттық бейне көркін күндей жайнатшы!

XII

Осал жерім табиғатты қорғауда:
Арал үшін түссек-тағы мол дауға...
Қайран теңіз жылап кетіп барады,
Жетім қыздай туыс таппай қорғауға.

Кіші Аралым жәрдем тапса қазақтан,
Үлкен Арал қайғысы мол наз артқан.
Барша адамзат баласының алдында
Ұят болды-ау бір теңізді талатқан.

Көз алдымда киіктерім жоғалды,
Қанды қолдар атқан арсыз оғы алды.
Төрдегілер қатал төртіп орнатпай,
Арқалады аң мен құсқа обалды.

Отаныңа арнағандай жан үзім,
Табиғатты қорғау, қазақ, парызың!

XIII

Елордадан Бурабайға барғанда,
Бір жетесің жолаушылық арманға.
Батыс Қытай – Батыс Еуропа жолдарын
Баға жетпес туған елім салғанға.

Астана мен Қарағанды арасы
Жан бауратып жалғасқанын қарашы!
Ауылдарға тап осындай жол жетсе,
Алақайға басар қазақ баласы.

Жақсы жолдар – мемлекеттік бейнеміз,
Түсінбейміз тап осыны кейде біз.
Әуе жолы, темір жолдар, асфальт жол –
Барлығынан жақсылық күткен пендеміз.

Ерен-ғайып елге тиер пайдасы,
Жақсы жолдар – ұлттық бейне айнасы.

XIV

Арман шебі – алғандығы ел теңдік,
Бүгін жеңді келер күнге сенгендік.
Әлемде бар өркениет жолымен
Талай биік қырқаларын меңгердік.

Өттең, әлі құлшынған боп атойлап,
Кей шенділер жүр ғой елді аз ойлап.
Жемқорларды көріп-көрмей аһ ұрса,
Парақорлық салып жатыр таза ойнақ.

Адал, таза табыскерлік дұрыс дер,
Жер бетінде туып жатыр ұлы істер.
Немістер мен жапондарға қарашы,
Бүкіл халқы намыскер һәм жұмыскер.

Намыскерлік – ұлттық бейне діңгегі,
Қажет боп тұр соны қазақ білгені.

XV

Аз емес-ау кенші күнде көргенім,
Ардақтайық ата мирас жер кенін.
Әр қазақтың байлығы деп қорғайық,
Құн-жын қылмай жер астының бергенін.

Талапайға туды ерекше сайлы күн,
Одан артық болар дейсің қай мұңым?
Шапшаң құрып бара жатыр сатылған
Ата мирас менің ұлттық байлығым.

Қайдан алды магнаттар сонша байлықты?
Есеп беріп қай мырзалар қаймықты?

Жаңаөзенде сұмдыққа да ұрындық,
Кейде дұрыс бермей заңды айлықты.

Ұлттық бейне іздеу деген далбаса,
Барға қожа ұлттық ұстын болмаса.

09.04.2012

БАҚЫТҚАН САЛҒАН СУРЕТ

О, ғаламат! аңсап жетіп жиылдық,
Көрмей кету... одан аспас қиындық.
Астанада Президент сарайын
Нұр жайнатқан суретке үнсіз сиындық.

Отты көздер өр қиядан таймастан,
Қос жұдырық қос тізеге жайғасқан.
Махамбет отыр малдас құрып қасқайып,
Зор тұлғасы аумай құба жартастан.

Бәйтеректей қалған құмды Нарында,
Ұқтық батыр іште қапа, зарын да.
Исатайдың азасына ашынып,
Айға шабар арыстандай шағында.

Қос шұдырық қос шоқпардай түйілген,
От жиыпты он саусағы күй ілген.
Ел рухын отыр жалғыз көтеріп,
Таудай талап талқан болып күйінген.

Кең далада жалтарынбай, сұранбай,
Көз тартады өрде ақиық қырандай.
«Ереуіл атқа сал еріңді қайтадан!»
Деп айтар сөз саңқ етер ме ұрандай?!

Алла дедім таңғалдырып сурет,
Қарай бердім, бір емес-ау, мың рет.
Бір уыста бірлікті нық ұста деп
Сурет емес, отыр тірі құдірет.

ҰРАН ЕТКЕН АЛАШТЫ

(Нағашыбай Шайкеновке)

Тынысы жоқ жұмысы көп адамның,
Ардың ісі – жүгін тартса заманның.
Мәңгі бірлік арыстарға жасайды
Мәңгі тірлік қозғалысы ғаламның.

Сондай еді біздің абзал Нағашыбай,
Өсті ешкімнен тақ пен төрге таласпай.
Атамекен Ата Заңын жасасты,
Тірек етіп түп-тамырын Алаштай.

Жер жақсыға болғандай-ақ жүдө зар,
Тоқта десек өршеленіп тілазар.
Шаңқай түсте жайдың оғы түскендей,
Алып кетті ортамыздан сұм ажал.

Ел тілегін, күн талабын тез ұғар,
Зерек еді көкірегінің көзі бар.
«Ұлт дәстүрі Заңнан биік» деп түйген
Зерделі еді мәңгі жасар сөзі бар.

Дербес елге өшпес белгі орнатты,
Жан шырағын жағып әділ жол тапты.
Елбасының еріп жүріп қасына,
Тура сөзін төңірегіне қолдатты.

Ерен тұлға, ерте кеттің өмірден,
Тоқтамай тұр көздің жасы төгілген.
Қош, Нағашыбай, серік болсын иманың,
Асыл бейнең шықпас біздің көңілден.

28.03.2000

МАЗМҰНЫ

Бірінші бөлім **Туған жерге алғысым**

Көгілдір көркем өңірім	5
Есілге қонған аққулар	7
«Көкшеде ғажап сұлу бар...»	8
Есіл мен Көкше – бір аймақ	9
Есілге қонды Елорда.....	10
Абылай ханның алаңында.....	11
Ауылға сәлем	12
Есіл мен Көкше – бауырлас	13
Ақан сері	14
Көкшетау – әсем ән қала	15
Құрдастарға	16
«Алпыстан асқан жас болмас...»	17
Жетісу мен Көкшедей.....	18
Ардақтайық асылды.....	19
Сиынар пірім – Абылай	21
Ақындардың бергені	22
Көкшетау – дархан, думан жер	22
Кенші сыры	23
Аңшыға.....	24
Даналар сүйген есімдер.....	25
Сағыныш назы	26
Біржан салдың Жанботаға айтқаны	27
Сырымбет	28
Өмірден алған сабақтар.....	29
«Бір адамды алдарсың...»	30
Ұлытау жайлы үзік сыр	31
Юра Айтжановқа	32
Көкшетау	33
«Аққусың жел сындырған қауырсынын...»	34
Сөйлейді тағдыр сондайда	35
Қызылжарым – құмарым.....	36
Элегия.....	36
Көкшеге сәлем әрі алғыс	37
«Жадымнан шықпас ешқашан...»	40
«Тау ішінде тауды жырлап өтемін...»	40
Астана асыл аруы	41

Астананың ажарын ашқан ару	42
Таңғажайып кездесу	43
Көкшетаумен сырласу	44
«Бурыл тартқан шашыма біреу күйінсе...»	45
«Біреулер жүр еліктіріп хандарды...»	46
Беу, жігіттер, құлақ сал!	46
Көкшетауда Құлагер ескерткіші	47
Бірлік төрі – Астанам	48
Бақыт деп білем өзінде көрген әр күнді	49
Сөкпей өтем досымды	50
Қайдасыңдар?	51
Жеңеше	53
Көл шетінде кешқұрым	53
Қара өлеңмен жазылған романс	55
Көкшедегі кездесу	55
Заман-ай!	57
«Қайран жүрек қысып-қысып кетеді...»	58
Көкшетау театр ашқанда	58
Ел сүйген әлемің бар азаматсың	60
Біздің ауыл қыздары	61
«Татулыққа кезім жоқ көніспеген...»	61
Бурабайдың ең үлкен жанашыры	62
Абай айтқан... ..	63
Элегия	64
Сәуірдегі Көкшетау	64
Жер дөңгелек екен... ..	65
Айтқанымды орында	66
Үшқынымын Абайдың	67
Түсіндім тірлік маңызын	68
Не дер едің?.. ..	69
«Мен неге мінезіңді теріс дейін...»	69
Ауыл романсы	70
«Төңірек көріктенді көктем келіп...»	70
Сарыарқаның саңлағы	71
Әулеттің алтын тірегі	72
«Көбейді ауылдаспен кеңес бүгін...»	73
«Сүймей-ақ қой ақынның мақтаншағын...»	73
Романс	74
Ақ жаңбыр жауғанда	74
Күзгі шуақ	75
«Жер төресі – атамекен киелім...»	76

Астанада «Бәйтерек»	77
Шын махаббат сөнбейді	79
Жүректе дақ қалмасын	79
Қос жұлдыз.....	80
Ғашықтың тілі	81
Аға сыры	81
Құлагерге	82
Есіл мен Көкше – егіз ел.....	83
Абайға айтар алғысым	84
Құдалықтарың жарассын!.....	84
«Мен сүйген жұқа сары қыз...».....	86
«Қоштасарсың даламен...».....	86
«Жан сырына бөгет болмас еш жарлық...».....	87
«Жақсы көл жасыл жағасы...».....	87
Жазғы романс	88
Бәйкен аға бейнесі	89
Төрткүл дүние секілді.....	90
Махаббат жоғалмайды	91
Көкшетау, саған құмармын	91
Романс	93
Ішкі сыр	93
Ақселеу Сейдімбекке.....	94
Ауыл қызы шақырады сәлемі	95
Кім бізде көміл мұсылман?.....	95
«Күмбірлейді домбыра...»	96
Әкім болу оңай емес бұл күнде	97
Барыңа сенің қуанам	98
Сұлулық ұмытуға көнбейді екен	99
Жанат Жаубасовқа ақ тілегім	99
Эйнштейннің жауабы	100
Махаббатым мәңгі жас	100
Қос батырдың тойына.....	101
Сал-серілер өрісі	103
Тоқсандағы есен бол, ағаларым!	103
Кеншілік пен ақындық	104
Шырқашы, қалқа, шырқашы!	105
«Жұлдызға жанған үміткер...».....	106
Ағатайым	107
Романс	108
Емдеуші дәрігеріме	109
Қонақ екен қыз бала	110

Үкілі бабам үшін алғысым	111
Інілерге алғысым	112
Аңсау	113
Тимеші	113
Есілім	114
Мағжан – ақындықтың Абылайы	115
«Нашар досқа басымды көп шайқадым...»	115
Ғарышкер – халық жақыны	116
Фариза, сен қызықсың... ..	117
Ақ қайындар арасында ауылым	118
Жүрегіме	119
Шоқ қайыңның сыбыры	120
Ғұлама ақынжанды	121
Құлшындың тәуелсіздік таңы атқанда	122
Баян Жанғаловқа	124
Ұлылардың тағдыры	125
Құтты болсын жетпіс жас!	126
Атағын берсін Ғабеннің	128
Көңілім	129
Қазақ ұшты ғарышқа	130
Қарағанды орнатты жаңа ескерткіш	131
Есіңе алшы... ..	132
«Аққу» күйі	133
Мұхит пен Қаныш	134
Жалғызтау	135
Ән-жұмақ	136
Сырымбеттегі тебіреніс	136
Адамшылық азайып бара жатыр	137
Өмірің үлгі ұрпаққа	138
Сәкен аға	139
Жезкиік	140
Аққу өні	141
Үмітбай ағамның айтқаны	142
Асықпайын	143
Қапшағайдың аруы	144
Зейнолла Қабдоловтың құттықтауы	145
Саған деген сағыныш	146
Ақ тілек	146
Жазғы сонет	147
Айгүлдің күй тартқаны	147
Сәбиттің таулы шежіресі	148

Туған елім, туған жерім	149
Сырымбеттің сандуғашы.....	150
Өмірден Ғабен озғанда	151
Ортақ аға	153
Қайырбек Шәкіровке.....	154
Аққулардың арманы	154
Ел шетіндегі тебіреніс.....	155
Ұқсаймын қансонардан оралғанға	156
Есләм Зікібаевқа.....	157
«Қуанышта ағайын ағылады...»	158
«Бала күнде балдырған еркем еді...»	158
Мәскеуде көрген қыздар-ай!	159
Нар тұлға.....	160
Ағалық ақ тілегім	161
Есімін жылдар жасырмас.....	163
Домбырамен сырласу.....	164
Майраға.....	165
Жетпіс беске келер еді ол бүгін	166
Ән-күйдің Марғұланы, Магелланы	168
Саған сендім	169
Манаштай адал дос қайда?!	170
Қош бол, жалғыз бауырым!	171
Есен болсын арттағы қос немерең	173
Есілдің ерке Ақтасы	174
Жасампаздық – адамның асылдығы	175
Сәкен Сейфуллиннің ескерткішін ашқанда	176
Марат Жаркеновке ескерткіш	177
Сарыарқа.....	178

Екінші бөлім

Туған елім – бақытым

Қазақстан деген ел	181
Біз кімбіз десең.....	182
Біз – тәуелсіз қазақпыз.....	183
Астана – байтақ елдің бас қаласы	184
Астана, туған елдің ажарысың.....	185
Менің тілім	185
Абай ескерткіші алдындағы сөз	186
Жұлдызың жансын, Астана!.....	187
Жыр әкелдім.....	188

Қазақтар кімді сыйлаған?	190
Қастерлесек Абылай ханның есімін	191
Асыл қала – Алматы	192
Жетісу	192
Текестегі ат ізі	193
Күзгі шуақ	194
Қуансын қазақ егемен!	195
Тәттімбеттің жан сыры	196
Білек қосам ел үшін	197
Түркі тектес елдердің бас ақыны	198
Дүние барады сырғанап	199
Махамбет – ақындықтың алдаспаны	201
Бір ауыз сөз	202
«Қамыққанда күймен жүрек жамаймын...»	203
Жамбыл ата, керексіз осындайда	204
«Жақсылыққа бастай берсін қадамым...»	205
«Қайда асығып барасың, қазағым-ау...»	206
Сексендегі толғаныс	207
Қанышты алғаш көргенде	208
«Абайла, жүрек, абайла...»	209
Ақынға бұл фәниде демалыс жоқ	210
Прометейге	211
Арал кеуіп кетпесін	211
«Гәкку» және «Гауһартас»	212
Сағадат – ер жігіттің ақсұңқары	213
Барады өмір өтіп	215
Ақ батасын бергендей Сегіз сері	216
Қос батырдың кесенесін ашқанда	217
Фазыл аға кім десең... ..	218
Өмірдің академигі	219
Соның бөрі – Нұрағаң!	220
Өзекті ұлттық жаңалық	221
Бауыржан мен таксист	222
Жезқазғаның бас иіп тұр алдыңда	224
Қарашілік	225
«Жанымның жарасы көп жазылмаған...»	226
Ақындықтың патшасы	227
Ауылға хат	228
Байытушы	232
«Сырымды жанға айтпаған айтады өлең...»	234
Элегия	234

«Ақын досым, қайғырма...»	235
«Сен өзгеден кербездеусің, сылқымсың...»	235
«Мүдірмес жақ, сүрінбес тұяқ болмайды...»	236
«Анам өлді...»	236
Ұстаным	236
«Ұлытау барсаң ұлар бар...»	237
«Тағы да есеңгіреп қалдым да бір...»	237
Рухың сөнбес, жан аға	238
Жезқазғанға	240
Кеншілердің қаласында біздің үй	240
Балдыздар	241
Домбыра сыры	242
Майра Ілиясқызына	243
Өн салсаң	244
Өн керек	245
Арғанаты	246
Жанартау, сөнбес жалынсың	247
Ауыл кеші көңілді	248
Батыр	249
Мен сүйгенді ел сүйді	250
Құтты болсын жетпіс жас!	250
Асыл ана зиратында ақ қайың	251
«Алпыстан асқан жас болмас...»	252
Арман-ғұмыр	253
Арнау	254
Есенберлин кім десең	255
Арыстардың рухы берік ұстап тұр	257
Рейхстагты алыпты Рақымжандар	258
Баянауылды көргенде	259
Алатаудың ақиығы	260
Бірлігін елдің сақтайық	262
Әбіштің анасының соңғы сөзі	262
«Аққуды» тартшы, Қаршыға!	264
Құттықтайды Атырау мен Ақтауым	265
Есенбай Дүйсенбайға алғысым	266
Балқаш таңы	267
Бажам үйге келгенде	267
Ұлытауға тағзым	268
Қамсақты	269
Тайқазан	270
Ұлттық қорған	271

Бұлбұлдардың бұлбұлы	271
Қарағанды, шарықта!	272
Мырзатай Жолдасбековке	273
Жаңаарқа – өнер ордасы	274
Ұлттық үміт	275
Астанада ЕХРО-17 көрмесі	277
Бір мін бар	278
Туған елге	279
Отелло	280
Павлодарда Сәтбаев ескерткіші	280
Өлеңдер кетті тұншығып	282
Жасай бер, мұнайшылар!	283
Тыныштық	283
Құда келді	284
Бірлік туы – Биаға	286
Мойынсұну	286
Әсет-жұлдыз жарқылы	287
Туған ел	288
Ақын қарындасқа	289
Салт қамшы	289
Ел бірлігін биіктеткен туымсың	290
Әжесі бар адамдар – күнде бала	291
Анам берген домбыра	292
Әкім Таразиге	293
Ақбетке	294
Зейнолла Қабдоловқа	295
Жезқазғанға алғысым	296
Кәрілік шақырған жоқ, өзім келдім	297
Тіліңді қорға, қазағым!	298
Наурызға ақ тілек	300
Тұманбай Молдағалиевке	301
Абылай ханның қамқа тоны	306
Күләш Байсейітоваға	307
Ғалымның «жынды» Өбенін естігенде	308
Желбіреген туы кербез Көкшенің	309
Түркістан жайлы толғаныс	311
Сеулдегі салтанат	313
Баян Жанғаловты еске алу	315
Ұлттық рухым толғандырған сонеттер	318
Бақытқан салған сурет	326
Ұран еткен Алашты	327

Кәкімбек Салықов

ШЫҒАРМАЛАРЫ

Екінші том

ТУҒАН ЕЛГЕ МЫҢ ТАҒЫМ

Өлеңдер

Редакторы *Қуат Құрмансейіт*
Техникалық редакторы *Эльмира Заманбек*
Көркемдеуші редакторы *Жеңіс Қазанқанов*
Корректоры *Ботагөз Мұхиден*
Компьютерде беттеген *Ұлжан Бердібекова*

Басуға 25.08.14 қол қойылды.
Пішімі 60х90 ¹/₁₆. Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Шартты баспа табағы 21.0
Тапсырыс №225. Таралымы 2000 дана.

ISBN 978-601-292-990-4

«Фолиант» баспасы
010000, Астана қаласы, Ш. Айманов к., 13